

Doing Business in de Europese Unie 2021: Nederland

Vergelijking van de Regelgeving voor Binnenlandse Bedrijven
in **24** Steden in Oostenrijk, België en Nederland met Andere
Lidstaten van de Europese Unie

© 2021 Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling/De Wereldbank Groep
1818 H Street NW, Washington DC 20433
Telefoon: 202-473-1000; Internet: www.worldbank.org

Sommige rechten voorbehouden
1 2 3 4 19 18 17 16

Dit werk is het resultaat van het werk van personeel van De Wereldbank samen met externe bijdragen. Alleen de auteur is verantwoordelijk voor deze publicatie. De bevindingen, interpretaties en de conclusies die in dit werk zijn opgenomen, geven niet noodzakelijkerwijs de meningen weer van De Wereldbank, haar Raad van Bestuur of de regeringen die zij vertegenwoordigen. De Wereldbank biedt geen garanties over de nauwkeurigheid van de gegevens die in dit werk zijn opgenomen. De grenzen, kleuren, benamingen en andere informatie die op de kaarten in dit werk worden weergegeven, impliceren geen enkele beoordeling door De Wereldbank betreffende de wettelijke status van een grondgebied of de goedkeuring of aanvaarding van zulke grenzen. Alle kaarten in dit rapport werden goedgekeurd door de Eenheid Cartografie van De Wereldbank Groep. De Europese Unie is niet verantwoordelijk voor welk dan ook gebruik van de informatie die in dit rapport is opgenomen.

Niets hierin vormt of wordt beschouwd als een beperking of een afstand van de voorrechten en de immuniteit van De Wereldbank, die alle uitdrukkelijk zijn voorbehouden.

Rechten en vergunningen

Dit werk is beschikbaar onder de Creative Commons Attribution 3.0 IGO-licentie (CC BY 3.0 IGO) <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/igo>. Overeenkomstig de Creative Commons Attribution-licentie staat het u vrij om dit werk - zelfs voor commerciële doeleinden - te kopiëren, te verdelen en over te dragen, voor zover aan de volgende voorwaarden is voldaan:

Bronvermelding - Vermeld het werk als volgt: World Bank. 2021. *Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland*. Washington, DC: World Bank. Licentie: Creative Commons Attribution CC BY 3.0 IGO.

Vertalingen - Gelieve samen met de bronvermelding de volgende disclaimer toe te voegen als u op basis van dit werk een vertaling maakt: *Deze vertaling werd niet door De Wereldbank gemaakt en mag dan ook niet als een officiële vertaling van De Wereldbank worden beschouwd. De Wereldbank kan niet aansprakelijk worden gesteld voor welke inhoud of fout dan ook in deze vertaling.*

Aanpassingen - Gelieve samen met de bronvermelding de volgende disclaimer toe te voegen als u op basis van dit werk een aanpassing maakt: *Dit is een aanpassing van een origineel werk van De Wereldbank. Standpunten en opinies die in de aanpassing worden geformuleerd, vallen onder de exclusieve verantwoordelijkheid van de auteur(s) van de aanpassing en worden niet door De Wereldbank bekrachtigd.*

Inhoud van derden - De Wereldbank is niet noodzakelijkerwijs eigenaar van elke component van de inhoud van dit werk. De Wereldbank garandeert dan ook niet dat het gebruik van afzonderlijke componenten of delen van dit werk die eigendom zijn van derden, geen inbreuk vormt op de rechten van die derden. Het risico op vorderingen ten gevolge van zulke schending behoort uitsluitend aan u toe. Indien u een component van het werk wilt hergebruiken, behoort het tot uw verantwoordelijkheid om te bepalen of er toestemming nodig is voor dat hergebruik en of u toestemming van de eigenaar van het auteursrecht moet verkrijgen. Voorbeelden van componenten zijn onder meer tabellen, afbeeldingen of beelden.

Alle vragen over rechten en licenties moeten worden gericht aan World Bank Publications, The World Bank Group, 1818 H Street NW, Washington, DC 20433, USA; fax: 202-522-2625; e-mail: pubrights@worldbank.org.

© Foto op pagina 1: R. de Bruijn Photography/Shutterstock.com. Gebruikt met goedkeuring; verdere goedkeuring vereist voor hergebruik.
© Foto op pagina 51: Rudmer Zwerver/Shutterstock.com. Gebruikt met goedkeuring; verdere goedkeuring vereist voor hergebruik.

Doing Business in de Europese Unie 2021: Nederland

*Vergelijking van de Regelgeving voor Binnenlandse Bedrijven
in 24 Steden in Oostenrijk, België en Nederland met Andere
Lidstaten van de Europese Unie*

Informatiebronnen op de *Doing Business*-website

Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland

<http://www.doingbusiness.org/EU4>

Actuele eigenschappen

Nieuws over het *Doing Business*-project

<http://www.doingbusiness.org>

Doing Business scores

Hoe economieën scoren in *Doing Business*

<https://www.doingbusiness.org/en/scores>

Gegevens

Alle gegevens over de 191 economieën - rangschikkingen per onderwerp, domeinwaarden, lijst van regelgevingsprocedures en gedetailleerde informatie over domeinen

<http://www.doingbusiness.org/data>

Rapporten

Toegang tot *Doing Business*-rapporten en subnationale en regionale rapporten, casestudy's en op maat gemaakte economie- en regionale profielen

<http://www.doingbusiness.org/Reports>

Methodologie

De methodologieën en onderzoeksrapporten waarop *Doing Business* is gebaseerd

<http://www.doingbusiness.org/Methodology>

Onderzoek

Uittreksels van documenten over onderwerpen die door *Doing Business* worden behandeld en bijbehorende beleidskwesties

<http://www.doingbusiness.org/Research>

Doing Business hervormingen

Korte overzichten van hervormingen in regelgeving voor het bedrijfsleven sinds 2008

<http://www.doingbusiness.org/Reforms>

Subnationale en regionale projecten

Verschillen in regelgevingen voor het bedrijfsleven op subnationaal en regionaal niveau

<http://www.doingbusiness.org/subnational>

Historische gegevens

Op maat gemaakte datasets

<http://www.doingbusiness.org/custom-query>

Bibliotheek wetgeving

Onlineverzameling van bedrijfswetten en wetgeving betreffende ondernemingen

<http://www.doingbusiness.org/Law-library>

Informatie over 'good practices'

Weergave van de plaatsen waar de vele 'good practices' die door *Doing Business* werden geïdentificeerd, worden toegepast

<http://www.doingbusiness.org/data/good-practice>

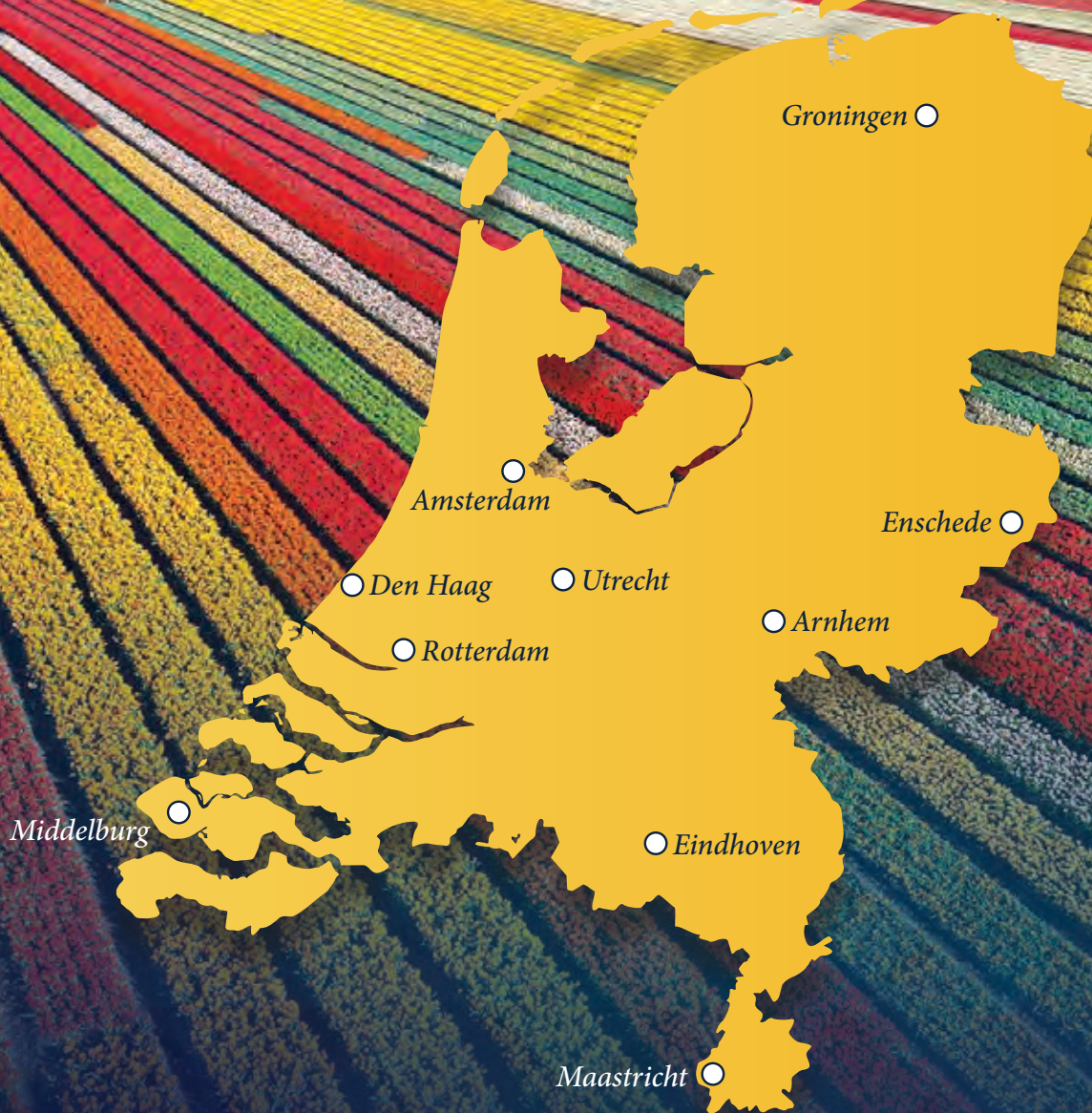
Inhoud

Doing Business in Nederland	1
Belangrijkste bevindingen	3
Nederlandse ondernemers werken in een homogeen regelgevingskader, maar hun ervaringen met bedrijfswetgeving variëren op lokaal niveau.....	3
Subnationale verschillen benadrukken mogelijkheden om van elkaar te leren	3
De tijd om zaken te doen varieert sterk binnen het land, maar de algemene kwaliteit van de regelgeving is uniform....	5
Goede prestaties bestaan in het hele land	5
Wat nu?	7
Het dupliceren van nationale ‘good practices’ zou de score van Nederland voor het gemak van het afdwingen van contracten en het aanvragen van omgevingsvergunningen verbeteren.....	7
Nederland kan ook naar andere EU-lidstaten en daarbuiten kijken voor ‘good practices’	8
Een bedrijf starten	10
Het proces om een bedrijf te starten is uniform, maar de kosten tussen de tien steden uit de benchmark verschillen.....	10
Het is gemakkelijker en sneller om een bedrijf te starten in Nederland dan het EU-gemiddelde	11
Ondernemers voeren vijf procedures uit en wachten negen dagen om een bedrijf te starten.....	11
Wat kan nog worden verbeterd?	13
Omgevingsvergunning aanvragen	17
Het aanvragen van omgevingsvergunningen is het gemakkelijkst in Middelburg en het moeilijkst in Enschede.....	17
Gemiddeld lopen Nederlandse steden achter op hun Europese sectorgenoten op gebied van efficiëntie en kwaliteit in omgevingsvergunningen	17
Het aanvragen van een omgevingsvergunning in Nederland vereist 11 algemene stappen	17
Ondanks de nationale wetgeving verschilt het aantal procedures tussen de 13 en 16	18
Het aanvragen van een omgevingsvergunning gaat het snelst in Groningen, Middelburg en Rotterdam en het langzaamst in Enschede en Den Haag.....	19
Omgevingsvergunningsleges leiden tot de grootste verschillen tussen de steden.....	20
Wat kan nog worden verbeterd?	22
Elektriciteit verkrijgen	26
Het krijgen van een elektriciteitsaansluiting in Nederland vergt meer tijd, maar kost aanzienlijk minder dan het gemiddelde in de EU	26
Ondernemers profiteren van een standaardproces, maar er zijn verschillen in tijd en kosten voor het krijgen van een elektriciteitsaansluiting.....	28
Nederland heeft een betrouwbaar netwerk, en het robuuste regelgevingskader reflecteert ‘good practices’	30
Wat kan nog worden verbeterd?	31
Registreren van eigendom	33
Het Kadaster is een gecentraliseerd, op akten gebaseerd systeem waarin notarissen en registreerders een belangrijke rol spelen.....	33
Het registreren van eigendom in Nederland is snel maar relatief duur	33
Vier van de vijf stappen voor eigendomsoverdracht worden online uitgevoerd	34
De gestroomlijnde en registratie van eigendom in Nederland is het resultaat van een reeks hervormingen	35
De investeringen in digitale infrastructuur hebben hun vruchten afgeworpen, met name in tijden van crisis.....	36
Wat kan nog worden verbeterd?	36
Afdwingen van contracten	38
Rechtbankefficiëntie varieert binnen het land, maar alle rechtbanken lopen achter in de kwaliteit van gerechtelijke procedures.....	38
Commerciële geschillen volgen een duidelijk en consistent proces in het hele land	38

Het afdwingen van contracten is het snelst in Eindhoven, maar het goedkoopst in Middelburg.....	40
Wat kan nog worden verbeterd?	44

Over <i>Doing Business</i> en <i>Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland</i>	51
Toelichtingen	62
Momentopnames van steden en domein gegevens.....	89
Dankbetuigingen	110

Doing Business in **NEDERLAND**

- ◆ ***Doing Business in Nederland* benchmarkt de bedrijfswetgeving die van toepassing is op kleine en middelgrote bedrijven in 10 steden** (Amsterdam, Arnhem, Den Haag, Eindhoven, Enschede, Groningen, Maastricht, Middelburg, Rotterdam en Utrecht) voor vijf *Doing Business* domeinen (een bedrijf starten, een omgevingsvergunning aanvragen, elektriciteit verkrijgen, eigendom registreren en het afdwingen van contracten).
- ◆ **Eindhoven en Middelburg staan consistent in de top vijf bij alle domeinen.** Maastricht leidt op gebied van elektriciteit verkrijgen, Middelburg bij het aanvragen van een omgevingsvergunning en Eindhoven bij het afdwingen van contracten. Vijf steden staan in de bovenste helft bij minimaal twee domeinen en in de onderste helft bij minimaal twee andere, wat aangeeft dat ze iets van elkaar kunnen opsteken.
- ◆ **De subnationale verschillen zijn het grootst in het gemak van het aanvragen van een omgevingsvergunning, het afdwingen van contracten en het verkrijgen van elektriciteit.** Deze verschillen kunnen beleidsmakers helpen om te identificeren welke steden 'good practices' hebben die andere steden kunnen overnemen en verbeteren zonder grote aanpassingen in de wetgeving. Steden presteren uniform op gebied van een bedrijf starten en het registreren van eigendom.
- ◆ **Het wetgevende kader voor deze vijf domeinen wordt vastgesteld op nationaal niveau en is van toepassing op alle Nederlandse steden.** Alle locaties scoren hetzelfde op de kwaliteitscomponenten van de *Doing Business* domeinen. Ze verkrijgen wereldwijd de hoogste score voor de kwaliteit van het gecentraliseerde kadaster (registreren van eigendom).
- ◆ **Het overnemen van lokale 'good practices' kan het concurrentievermogen van Nederland verbeteren, met name op het gebied van het aanvragen van omgevingsvergunningen en het afdwingen van contracten.** Bij het starten van een bedrijf, verkrijgen van elektriciteit en registreren van een eigendom kan Nederland ook elders in de Europese Unie en de wereld inspiratie opdoen om de bedrijfswetgeving te verbeteren.
- ◆ **Tijd is de belangrijkste reden voor verschil in de prestaties van de Nederlandse steden in deze benchmark.** Bedrijven in Utrecht besteden meer productieve uren aan het naleven van de reglementaire vereisten dan elders in het land - vier maanden meer dan hun sectorgenoten in Eindhoven.

Kleine en middelgrote bedrijven (mkb's) spelen een belangrijke rol in de Nederlandse economie, zij vormen 99,8% van de bedrijven in het land en bieden werkgelegenheid voor 63,8% van de beroepsbevolking. Mkb's in Nederland genereren jaarlijks EUR 240 miljard, of 62,3% van de totale toegevoegde waarde, bijna 6 procentpunt hoger dan het Europese gemiddelde (56,4%).¹ De Nederlandse overheid ondersteunt mkb's door een uitgebreid netwerk van instanties te bieden, waaronder de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) die nastreeft om ondernemerschap, toegang tot financiering, netwerken en naleving van wet- en regelgeving te bevorderen. De Nederlandse Kamer van Koophandel (KVK), die ondernemers informeert en ondersteunt via 18 lokale vestigingen door het hele land, speelt ook een belangrijke rol. Nederland biedt regelgevingsstimulansen om lokale en buitenlandse investeerders aan te moedigen om bedrijven op te richten en uit te oefenen. De overheid heeft bijvoorbeeld het minimale kapitaalvereiste van EUR 18.000² afgeschaft om de oprichting van kleine bedrijven te ondersteunen. Ondanks deze inspanningen presteert Nederland onder het EU-gemiddelde op gebied van het gemak waarmee men zaken kan doen.³

Doing Business levert objectieve metingen van bedrijfswetgeving en de naleving hiervan voor 191 economieën. Het is gebaseerd op het uitgangspunt dat economische bedrijvigheid baat heeft van duidelijke regels: regels die een vrijwillige uitwisseling tussen economische actoren mogelijk maken, sterke eigendomsrechten bevorderen, het oplossen van commerciële geschillen faciliteren en contractpartners bescherming bieden tegen willekeur en misbruik. Deze regels zijn veel effectiever in het stimuleren van groei en ontwikkeling als ze efficiënt, transparant en toegankelijk zijn voor diegenen waarvoor ze bedoeld zijn. Regelgeving moet correct worden geïmplementeerd om het gemakkelijker te maken voor ondernemers om zaken te doen.

Dit rapport licht afwijkingen in regelgevingsprestaties uit - inclusief de implementatie van het regelgevingskader op lokaal niveau - tussen 10 Nederlandse steden: Amsterdam, Arnhem, Den Haag, Eindhoven, Enschede, Groningen, Maastricht, Middelburg, Rotterdam en Utrecht.⁴ Het analyseert de knelpunten in de regelgeving die ondernemers ondervinden en stelt manieren voor om het gemakkelijker te maken om zaken te doen voor de vijf domeinen die worden gebenchmarkt door voorbeelden van 'good practices' te geven uit Nederland en andere EU-lidstaten

BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

Nederlandse ondernemers werken in een homogeen regelgevingskader, maar hun ervaringen met bedrijfswetgeving variëren op lokaal niveau

Het regelgevingskader voor de vijf domeinen is vastgesteld op nationaal niveau en is van toepassing op alle 10 de steden. Alle locaties scoren hetzelfde op de kwaliteitscomponenten.⁵ Binnen Nederland zijn de processen voor een bedrijf starten en het registreren van eigendom homogeen, wat niet verrassend is gezien het hoge niveau van centralisatie op deze gebieden. Er is meer variatie op gebied van het aanvragen van een omgevingsvergunning, verkrijgen van elektriciteit en afdwingen van contracten. Dit wordt ofwel veroorzaakt doordat lokale autoriteiten en instanties meer regels kunnen instellen of doordat de nationale regels inconsistent worden geïmplementeerd in de steden.

Zes van de steden uit de benchmark staan voor minimaal één gemeten domein bovenaan in de ranglijst, waarbij Eindhoven en Middelburg constant bij de top vijf steden voor alle vijf de regelgevingsdomeinen behoren (tabel 1.1). Daarentegen staat Utrecht consistent in de onderste helft. Vijf andere steden - Amsterdam, Arnhem, Enschede,

Maastricht en Rotterdam - staan in de bovenste helft voor minimaal twee domeinen en in de onderste helft voor minimaal twee andere domeinen, wat aangeeft dat ze iets van elkaar kunnen opsteken. Het verkrijgen van elektriciteit is het gemakkelijkst in Maastricht, de stad waar het afdwingen van een contract het meest complex is. Enschede behoort tot de best presterende steden voor het afdwingen van contracten, maar de stad scoort laag op gebied van het aanvragen van omgevingsvergunningen en het verkrijgen van elektriciteit. Daarentegen staat Amsterdam hoog op de lijst voor deze laatste twee indicatoren, maar loopt achter op gebied van het afdwingen van contracten.

Eindhoven is opvallend consistent en staat in de top voor het afdwingen van contracten, op een gedeelte eerste plaats voor het registreren van eigendom en op de tweede plaats voor het aanvragen van omgevingsvergunningen en het verkrijgen van elektriciteit. Middelburg staat op de eerste plaats voor het aanvragen van omgevingsvergunningen, met de op twee na snelste tijd en een van de minst dure procedures. De stad deelt ook de topospositie voor het starten van een bedrijf en het registreren van eigendom. Rotterdam is een van de meest efficiënte locaties voor het aanvragen van omgevingsvergunningen.

Subnationale verschillen benadrukken mogelijkheden om van elkaar te leren

Nederlandse steden laten homogene resultaten zien in twee regelgevingsdomeinen waar ze beter scoren dan het gemiddelde in de EU, bij een bedrijf starten en het registreren van eigendom. Het proces om eigendom over te dragen, wat snel maar relatief duur is, is uniform door het hele land en leunt zwaar op notarissen. Alle Nederlandse steden krijgen wereldwijd de hoogste scores voor de kwaliteit van het gecentraliseerde kadaster.⁶ Het is eenvoudiger en sneller om een bedrijf te starten in Nederland dan gemiddeld in de EU. De aanwezigheid van centrale, online systemen - zoals het online platform van

TABEL 1.1 Zes steden uit de benchmark staan bovenaan op minimaal één domein

Plaats	Een bedrijf starten		Omgevingsvergunning aanvragen		Elektriciteit verkrijgen		Registreren van eigendom		Afdwingen van contracten	
	Rang (1–10)	Score (0–100)	Rang (1–10)	Score (0–100)	Rang (1–10)	Score (0–100)	Rang (1–10)	Score (0–100)	Rang (1–10)	Score (0–100)
Amsterdam	7	91,50	4	66,92	4	86,63	7	80,01	8	59,94
Arnhem	1	91,70	7	65,85	6	84,24	5	80,06	6	60,46
Den Haag	7	91,50	9	65,11	5	85,43	7	80,01	7	59,99
Eindhoven	5	91,57	2	68,89	2	87,08	1	80,10	1	62,24
Enschede	1	91,70	10	62,75	10	82,73	5	80,06	3	61,62
Groningen	1	91,70	5	66,88	9	82,95	1	80,10	5	61,49
Maastricht	5	91,57	6	65,95	1	87,19	1	80,10	10	59,09
Middelburg	1	91,70	1	69,47	3	86,63	1	80,10	2	61,87
Rotterdam	7	91,50	3	68,32	7	84,24	7	80,01	4	61,61
Utrecht	7	91,50	8	65,60	8	83,37	7	80,01	9	59,89

Bron: *Subnational Doing Business* en *Doing Business* databanken.

Opmerking: De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport. De domeinscores geven weer hoever een locatie zich bevindt van de best presterende economie op elk *Doing Business* domein. De scores worden genormaliseerd op een schaalverdeling van 0 tot 100 (waarbij geldt: hoe hoger de score, hoe beter). Voor meer details verwijzen we naar het hoofdstuk 'Over *Doing Business* en *Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland*'.

de Kamer van Koophandel - zorgt ervoor dat het bedrijfsregistratieproces eveneens uniform is binnen de 10 steden uit de benchmark. Op beide regelgevingsgebieden vinden marginale verschillen hun oorsprong in variaties in de tarieven die notarissen rekenen voor het oprichten van een bedrijf of overdragen van eigendom.

In de drie andere gemeten domeinen kunnen aanzienlijke verschillen in de regelgevingsprestaties beleidsmakers echter helpen om mogelijkheden te identificeren om administratieve processen te verbeteren en de lokale institutionele capaciteit op te bouwen. De kloof in de regelgevingsprestaties is het grootste bij het aanvragen van omgevingsvergunningen, wat niet verrassend is gezien de centrale rol die lokale overheden spelen op dit gebied (afbeelding 1.1).

In Nederland zijn er 13 tot 16 procedures nodig voor het aanvragen van een omgevingsvergunning, wat 168 tot 233 dagen kan duren, afhankelijk van de locatie. Variaties in het aantal vereiste procedures komen voort uit de lokaal bepaalde processen voor aansluiting op water en riolering en de lokale toepassing van de Bibob-wet tegen witwassen.⁷ In negen steden vereist de aansluiting op water en

riool een aparte aanvraag; de gemeente zorgt voor de aansluiting op het riool en bedrijven uit de particuliere sector voor de aansluiting op het water. Amsterdam vormt de uitzondering. Daar voert een privaat bedrijf, Waternet, zowel de aansluiting op water als op het riool uit. De steden waar de gemeente verantwoordelijk is voor de rioolaansluiting hebben aanzienlijk verschillende benaderingen en betrokkenheidsniveaus, wat resulteert in verschillende verwerkingstijden. In Arnhem hoeven ontwikkelaars bijvoorbeeld de gemeente alleen op de hoogte te stellen van de aansluitingswerkzaamheden, die worden uitgevoerd door een particuliere aannemer. In Maastricht kost dezelfde procedure 1,5 maand. Eerst vraagt de ontwikkelaar een vergunning aan om de aansluitingsmogelijkheden te beoordelen en de kosten in te schatten; daarna voert de gemeente een inspectie voor aansluiting uit op locatie. Zo varieert het proces voor screening tegen witwassen ook per locatie. Nederlandse gemeenten bepalen zelf welke branches het grootste risico vormen en of een project de standaard Bibob-screening vereist of een diepgaande beoordeling.⁸ Vijf van de tien steden uit de benchmark passen een Bibob-screening toe op alle bouwprojecten boven een bepaalde monetaire drempel.⁹

De regelgevingskloof tussen Nederlandse steden voor het verkrijgen van elektriciteit is ook noemenswaardig. Verschillen in kosten zijn toe te schrijven aan de verschillende aansluitingskosten die worden berekend door de vier regionale netbeheerbedrijven die werkzaam zijn in de gebenchmarkte steden (elk netbeheerbedrijf bedient een tot vier steden uit de studie). De verschillen in tijd om elektriciteit te krijgen worden echter verklaard door meerdere factoren, waaronder de aanvragen en beschikbaarheid van personeel. Het verkrijgen van een aansluiting duurt minimaal een maand langer in Utrecht, Groningen en Enschede dan in Maastricht en Eindhoven (waar het respectievelijk 97 en 98 dagen duurt). Enschede is een van de steden waar het aansluitingsproces wordt vertraagd door een gebrek aan technisch personeel en de overschakeling van de netbeheerder op duurzame energiebronnen. De tijd die een netbeheerbedrijf nodig heeft om een gemeentelijke vergunning te verkrijgen voor het uitvoeren van werkzaamheden die een openbare weg doorkruisen, varieert ook per gemeente. Het verkrijgen van deze vergunning duurt drie dagen in Utrecht, maar acht weken in Groningen, waar de gemeente een grondige archeologische beoordeling vereist voor het afgeven van de vergunning.

AFBEELDING 1.1 De prestatiekloof in de regelgeving is groot op drie gebieden

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: De gegevens voor Amsterdam, de EU-gemiddelden en de beste prestaties in de EU worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport. De score geeft weer hoe ver een locatie verwijderd is van de beste EU-prestaties voor elk *Doing Business*-domein. De score wordt genormaliseerd op een schaalverdeling van 0 tot 100 (waarbij geldt: hoe hoger de score, hoe beter). De gemiddelden voor Nederland zijn gebaseerd op de gegevens van de tien steden in deze benchmark. De EU-gemiddelden zijn gebaseerd op gegevens op nationaal niveau voor de 27 lidstaten van de Europese Unie. Andere EU-lidstaten worden vertegenwoordigd door hun hoofdstad, met de resultaten die worden gemeten door de wereldwijde *Doing Business*. Voor meer details verwijzen we naar het hoofdstuk 'Over *Doing Business* en *Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland*'.

Vertragingen bij het vaststellen van hoorzittingsdagen in de rechtbankfase veroorzaken de grootste subnationale variaties op gebied van het afdwingen van contracten. De vonnistijd kan variëren van 396 dagen bij de rechtbank in Eindhoven tot 475 dagen in Maastricht. In Eindhoven gebruikt de rechtbank een elektronisch kalendersysteem (verhinderdata) wat de wachperiode voor de eerste zitting reduceert tot slechts 3-6 maanden door het stroomlijnen van de planning. In Groningen - waar de rechtbankfase gemiddeld 442 dagen

duurt - zou een zaak die in augustus 2020 wordt geregistreerd voor het eerst worden gehoord in februari 2021 en, als de zaak wordt uitgesteld of een tweede zitting vereist, zou de eerstvolgende beschikbare datum in augustus 2021 vallen.

De tijd om zaken te doen varieert sterk binnen het land, maar de algemene kwaliteit van de regelgeving is uniform

Tijd is de factor die het meest varieert onder de gemeten domeinen. Het

afdwingen van een contract duurt 19 maanden in Maastricht, drie maanden langer dan in Eindhoven. Het aanvragen van omgevingsvergunningen varieert van 5,6 maanden in Groningen tot bijna acht maanden in Den Haag. Het verkrijgen van elektriciteit duurt 97 dagen in Maastricht, 41 dagen minder dan in Enschede. De tijd voor het registreren van eigendom en om een bedrijf te starten is uniform in het hele land.

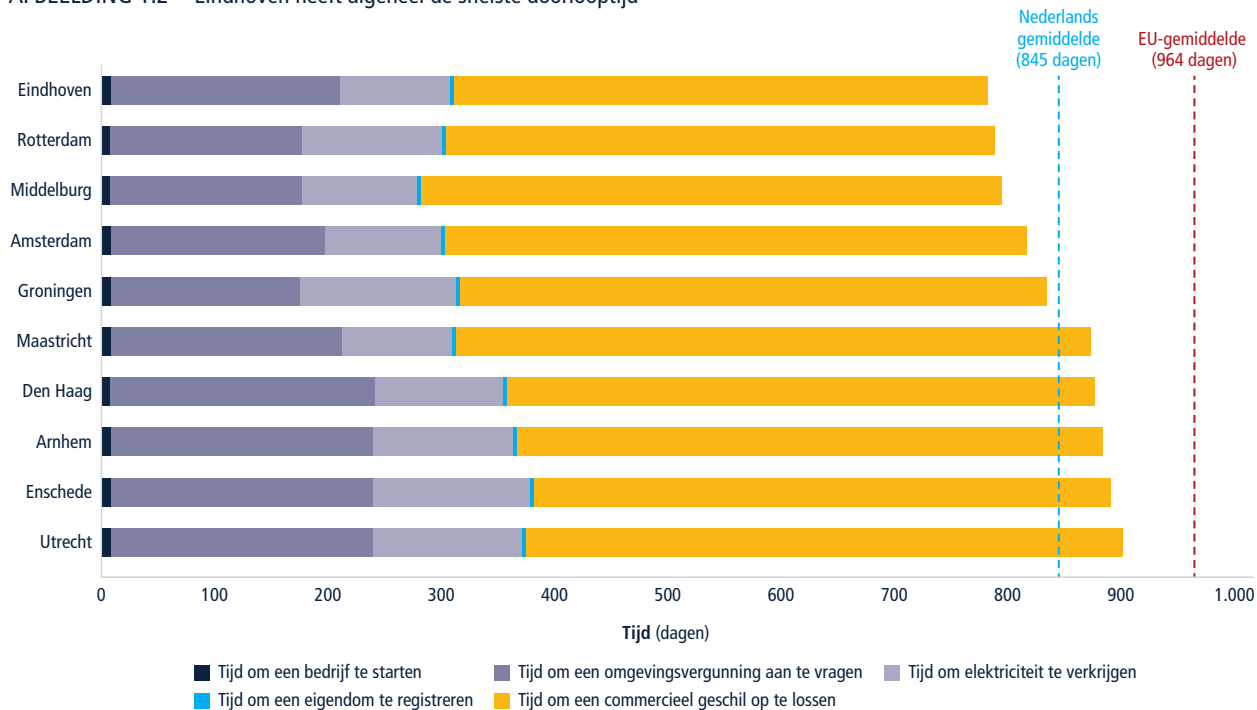
In totaal kost het ondernemers in Utrecht bijna vier maanden langer dan hun sectorgenoten in Eindhoven om te voldoen aan de bureaucratische vereisten die bij de gemeten *Doing Business*-rubrieken horen (afbeelding 1.2). Desalniettemin is zelfs in Utrecht de totale tijd twee maanden minder dan het EU-gemiddelde.

Goede prestaties bestaan in het hele land

De meeste Nederlandse steden kunnen lessen bieden aan de anderen. Zelfs steden die nooit in de top presteren voor een domein, nemen het voortouw in een categorie binnen een domein (tabel 1.2). Met vier elk zijn Eindhoven, Maastricht en Groningen de steden met het meeste aantal 'good practices'. Het aanvragen van omgevingsvergunningen gaat het snelst in Groningen, waar het 5,5 maand duurt in vergelijking met meer dan 7,5 maand in Den Haag. Deze variatie wordt echter niet veroorzaakt door het aantal procedures (Groningen vereist er 15 terwijl Den Haag, de stad met de minste procedures, er 13 vereist). De hoofdoorzaak is de tijd die nodig is voor overleg met de gemeente en de aansluiting op water en riolering. Het duurt 22 dagen om de nutsaansluiting te krijgen in Groningen, de snelste in Nederland, slechts een kwart van de tijd die nodig is in Arnhem, Enschede en Utrecht (85 dagen).

Drie van de vier 'good practices' die zijn vastgelegd voor Maastricht, hebben betrekking op kosten. Ondernemers in Maastricht betalen de laagste kosten in Nederland voor het aansluiten van een

AFBEELDING 1.2 Eindhoven heeft algeheel de snelste doorlooptijd

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: De gegevens voor Amsterdam en de EU-gemiddelden, die gebruik maken van de gegevens op economieniveau voor de 27 lidstaten van de Europese Unie, worden pas als officieel beschouwd zodra ze in het Doing Business 2021-rapport zijn gepubliceerd.

TABEL 1.2 De meeste steden leiden op minimaal een domein

	Aan-tal best practices	Een bedrijf starten	Omgevingsvergunning aanvragen		Elektriciteit verkrijgen		Registreren van eigendom	Afdwingen van contracten		
		Goedkoopst	Minste procedures	Kortste tijd	Goedkoopst	Kortste tijd	Goedkoopst	Goedkoopst	Kortste tijd	Goedkoopst
Eindhoven	4		✓			✓	✓	✓		
Groningen	4	✓		✓		✓	✓			
Maastricht	4				✓	✓	✓			
Middelburg	3	✓					✓		✓	
Arnhem	2	✓	✓							
Enschede	2	✓				✓				
Amsterdam	1		✓							
Den Haag	1		✓							
Utrecht	1		✓							
Rotterdam	0									

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: In de tabel worden geen domeinen of subcategorieën weergegeven waarin alle steden even goed scoren. Deze domeinen zijn procedures, tijd en ingelegd minimumkapitaal om een bedrijf te starten, de controle-index voor bouwkwaliteit, procedures om een elektriciteitsaansluiting te verkrijgen en de betrouwbaarheid van levering en transparantie van tarieven, procedures en tijd om eigendom te registreren en de betrouwbaarheid van infrastructuur.

magazijn op het elektriciteitsnet, om het omgevingsvergunningsproces te doorlopen en om eigendom over te dragen. Het aanvragen van een omgevingsvergunning

kost slechts 1,5% van de magazijnwaarde in Maastricht, vergeleken met 4,0% in Amsterdam, voornamelijk vanwege lagere vergunningskosten. In Maastricht

zijn de kosten voor het aanvragen van een omgevingsvergunning voor een magazijn (EUR 21.133) een kwart van die in Amsterdam (EUR 82.106).

WAT NU?

Het stroomlijnen van regelgevingsprocedures kan de kosten van zakendoen voor lokale bedrijven verlagen, en hun efficiëntie en mogelijkheid om te concurreren met het buitenland vergroten. De

beoordeling van de regelgevingsomgeving in Nederland in dit rapport vestigt de aandacht op punten die voor verbetering vatbaar zijn (tabel 1.3). Sommige verbeteringen kunnen worden bereikt door het dupliceren van 'good practices' uit de EU of de rest van de wereld, en andere door te kijken naar subnationale voorbeelden.

Het dupliceren van nationale 'good practices' zou de score van Nederland voor het gemak van het afdwingen van contracten en het aanvragen van omgevingsvergunningen verbeteren

Kleine administratieve verbeteringen kunnen een aanzienlijk verschil maken voor kleine bedrijven, die geen toegang

TABEL 1.3 Kansen voor verbetering van regelgeving in Nederlandse steden

Regelgevingsdomein	'Good practices'	Relevante ministeries en instanties*	
		Nationaal niveau	Lokaal/regionaal niveau
Een bedrijf starten	Een geautomatiseerd systeem voor naamverificatie introduceren	<ul style="list-style-type: none"> Ministerie van Economische Zaken en Klimaat Kamer van Koophandel Ministerie van Financiën Belastingdienst Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie 	
	Tussenkomst van derden optioneel maken, inschrijvingsformulieren standaardiseren en openbare toegang verlenen tot het bedrijfsregistratiesysteem		
	Het starten van een bedrijf tot een volledig elektronisch proces maken		
	Het btw-registratieproces versnellen en stroomlijnen		
Omgevingsvergunning aanvragen	Efficiëntie vergroten door coördinatie- en consolidatie procedures te verbeteren	<ul style="list-style-type: none"> Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat Ministerie van Justitie en Veiligheid Vereniging van Nederlandse Gemeenten Koninklijk Instituut Van Ingenieurs Bureau Architectenregister 	<ul style="list-style-type: none"> Gemeenten Brandweer Regionale milieudiensten
	Het digitale platform blijven uitbreiden om het omgevingsvergunningproces verder te consolideren		
	Verplichte aansprakelijkheidsverzekering vereisten instellen voor ontwikkelaars en architecten in geval van structurele defecten		
	De kostenstructuur voor omgevingsvergunningen herzien		
	De regelgevingsexpertise verbeteren samen met de particuliere sector		
Elektriciteit verkrijgen	Het proces voor het verkrijgen van vergunningen voor externe aansluitings- en graafwerkzaamheden stroomlijnen	<ul style="list-style-type: none"> Autoriteit Consument en Markt (ACM) Vereniging van Nederlandse Gemeenten Koninklijk Instituut Van Ingenieurs 	<ul style="list-style-type: none"> Elektriciteits-netbeheer-bedrijven Elektriciteits-leveranciers Gemeenten
	De transparantie vergroten door gegevens over naleving van wettelijke termijnen openbaar te maken		
	Het voor ondernemers mogelijk maken om een nieuwe aansluiting, leveringscontract en meterinstallatie via één loket aan te vragen		
	De optie geven om aansluitingskosten in termijnen te betalen en de mogelijkheid bekijken om de kosten voor het verkrijgen van een elektriciteitsaansluiting te verlagen		
Registreren van eigendom	De mogelijkheid beoordelen om de kosten voor het overdragen van eigendom in Nederland te verlagen	<ul style="list-style-type: none"> Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Ministerie van Justitie en Veiligheid 	
	De mogelijkheid onderzoeken om geleidelijk de rol van notarissen bij de overdracht van eigendom te verkleinen of om gebruik van hun diensten optioneel te maken		
	De transparantie van het grondbeheersysteem vergroten door statistieken over grond gerelateerde geschillen te verzamelen en samen te stellen		
Afdwingen van contracten	Overweeg maatregelen die virtuele zittingen toestaan, permanent te maken	<ul style="list-style-type: none"> Ministerie van Justitie en Veiligheid Raad voor de rechtspraak 	<ul style="list-style-type: none"> Lokale rechtbanken
	Overweeg elektronische functies uit te breiden voor commerciële geschillen en geringe vorderingen		
	Overweeg gespecialiseerde commerciële rechtbanken of afdelingen te creëren		

Opmerking: Alle 'good practices' staan genoemd aan het eind van het gedeelte over het desbetreffende domein.

*De lijst omvat de belangrijkste ministeries en instanties betreffende elk regelgevingsgebied en is niet uitputtend.

hebben tot de middelen en instrumenten die grotere bedrijven hebben om een betere en snellere service te krijgen in een bureaucratie. Een effectieve weg voorwaarts is het stimuleren van de uitwisseling van informatie en ervaring tussen steden, waardoor minder presterende steden kunnen leren van de steden met een betere score. Het nadoen van efficiëntere processen die zijn ontwikkeld door andere steden binnen Nederland, zou efficiëntiewinst kunnen opleveren zonder aanzienlijke aanpassingen in de wetgeving. Desalniettemin kunnen verschillende factoren zoals lokale economische prioriteiten of de beschikbaarheid van budget dicteren of het overnemen van een 'good practice' gewenst is.

De twee domeinen waar verbeteringen de meeste impact zouden hebben, zijn het aanvragen van omgevingsvergunningen en het afdwingen van contracten (afbeelding 1.3). Als Amsterdam de kosten van een omgevingsvergunning zou verlagen tot het niveau in Maastricht (1,5% van de magazijnwaarde) en de tijd tot die van Groningen (168 dagen) zou de score van Nederland van 66,92 naar 71,54 verbeteren, vlak onder Zwitserland maar boven Spanje. Eveneens, als Amsterdam de tijd voor het afdwingen van contracten met 43 dagen zou verlagen (tot de tijd van Eindhoven) en de kosten met 5 procentpunt (tot de kosten in Middelburg), zou de score van Nederland met 3,1 punt verbeteren. Het elektriciteitsaansluitingsproces van Amsterdam net zo efficiënt maken als in Eindhoven zou de score van Nederland op het gemak van het verkrijgen van elektriciteit eveneens verhogen.

De potentie voor zinvolle verbeteringen strekt zich uit buiten Amsterdam. De meeste steden zouden naar Amsterdam kunnen kijken voor het efficiënter verwerken van omgevingsvergunningaanvragen. Nederlandse steden kunnen overwegen om procedures samen te voegen en de tijd te verkorten die ontwikkelaars moeten besteden aan aparte water- en rioolaanvragen of voorbereidende consultaties. In tegenstelling tot

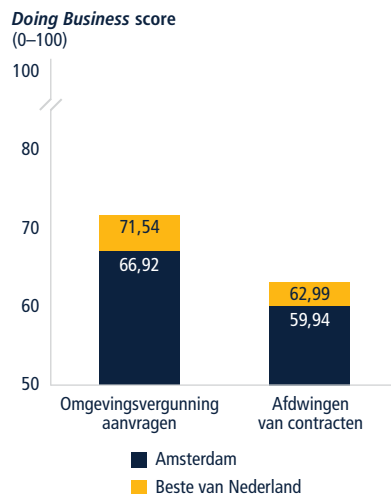
de andere negen steden - waar water- en rioolaansluitingen een aparte aanvraag vereisen - worden de water- en rioolaansluitingen in Amsterdam gezamenlijk aangevraagd bij een particulier bedrijf.

Nederland kan ook naar andere EU-lidstaten en daarbuiten kijken voor 'good practices'

Zelfs als Nederland de 'good practices' van binnen de landsgrenzen zou overnemen, zou het land nog achterlopen op de prestaties van de meeste andere EU-lidstaten, met name op het gebied van het aanvragen van omgevingsvergunningen en het afdwingen van contracten. Kijken naar de 'good practices' in andere EU-lidstaten is een andere manier om het concurrentievermogen op deze domeinen te verbeteren.

Nederland zou het bedrijfsregistratieproces kunnen stroomlijnen. Digitale tools voor bedrijfsregistratie zijn al beschikbaar voor notarissen, maar ondernemers kunnen het proces niet zelf online uitvoeren. Middels technologie zouden ondernemers een digitale identiteit kunnen gebruiken, waardoor ze niet meer persoonlijk langs een notaris hoeven te gaan. Verschillende EU-lidstaten gebruiken een virtuele interface voor het registreren van bedrijven. Deze economieën vereisen geen persoonlijke interactie met de autoriteiten, deelname van derden of het indienen van papieren documenten om een bedrijf te starten, wat de administratieve last vermindert. Via het online bedrijfsregistratieportaal in Estland kunnen ondernemers de bedrijfsnaam controleren, de registratie-aanvraag indienen en het aandelenkapitaal elektronisch betalen in één interactie.¹⁰ De Deense Bedrijfsautoriteit levert één centraal online platform voor bedrijfs- en belastingregistratie voor vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid waartoe ondernemers toegang hebben met hun digitale handtekening NemID. Bedrijven vullen een registratieformulier in en dienen de oprichtingsakte en statuten online in.¹¹ In Portugal kunnen ondernemers een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid oprichten via een online registratieservice

AFBEELDING 1.3 Als Amsterdam de 'best practices' van elke stad zou overnemen, zou het gemak van het afdwingen van contracten en het aanvragen van omgevingsvergunningen voor Nederland aanzienlijk stijgen

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het Doing Business 2021-rapport.

('Empresa Online'). Ze hebben toegang tot deze service via het Business Portal middels een digitale mobiele sleutel, een inwonerskaart of een digitaal certificaat.¹²

Het aanvragen van omgevingsvergunningen duurt langer in Nederland en is duurder dan het EU-gemiddelde. Omgevingsvergunningkosten in Nederlandse steden zijn hoog en maken meer dan 80% van de totale kosten uit voor het aanvragen van alle omgevingsvergunningen. In economieën die 'good practices' op dit gebied hebben aangenomen, worden omgevingsvergunningkosten over het algemeen zo ingesteld dat ze de kosten van de geleverde diensten dekken, niet om belastinginkomsten te genereren. Nieuw-Zeeland berekent vergunningkosten op een niveau dat de kosten dekt die gepaard gaan met het beoordelen van plannen, inspecties en overheadkosten. Bij het vaststellen van de kosten houdt de gemeente Auckland rekening met factoren waaronder de kostenimplicaties

van infrastructuurbeslissingen over de ontwikkeling en uitdagingen die ontwikkelaars aangaan bij het laten bouwen van hun producten, daarbij opmerkend “als ontwikkelingskosten te hoog zijn kan dit als blokkade werken voor de ontwikkeling en groei vertragen.”¹³

Om het verkrijgen van elektriciteit te vergemakkelijken, zou Nederland de tijd kunnen verkorten die nodig is om een magazijn aan te sluiten op het elektriciteitsnet. Gemiddeld duurt het verkrijgen van elektriciteit in Nederland bijna een maand langer dan het EU-gemiddelde. Nederlandse overheden en netbeheerbedrijven zouden inspiratie op kunnen doen van het Verenigd Koninkrijk. In 2017 keurde de regelgevingsinstantie van het VK, Ofgem, het Incentive on Connections Engagement (ICE) initiatief goed om netbeheerbedrijven aan te moedigen om de externe aansluitingswerkzaamheden sneller te voltooien. Volgens de ICE-richtlijnen moeten netbeheerbedrijven gegevens leveren die aantonen dat zij op tijd hebben gereageerd op hun klanten en in overeenstemming met hun klantenservicebeloften. Netbeheerbedrijven kunnen boetes krijgen als ze niet voldoen aan deze vereisten. Daarnaast heeft één distributeur, UK Power Networks, een nieuw softwaresysteem geïmplementeerd, het Design Fast Track and Approved Designer Scheme, waarmee rechtstreeks contact met onderaannemers mogelijk is en hun voortgang wordt bijgehouden. Deze netbeheerder heeft ook algemene vereisten geïntroduceerd voor het ontwerpen en plannen van de werkzaamheden en materiaalspecificaties voor onderaannemers bij het uitvoeren van externe werkzaamheden. Als resultaat van deze initiatieven heeft UK Power Networks de tijd voor het leveren van een nieuwe elektriciteitsaansluiting met een maand verkort. Op dit moment kost het 46 dagen om de aansluitingswerkzaamheden te voltooien, wat meer dan twee keer zo snel is als het Nederlandse gemiddelde.

De kosten voor het overdragen van eigendom in Nederland zijn aanzienlijk

hoger dan het EU-gemiddelde (4,6% van de eigendoms waarde), voornamelijk vanwege de 6% overdrachtsbelasting. De kosten voor het registreren van eigendom zijn in 19 EU-lidstaten lager dan in Nederland. Denemarken, Estland, Litouwen, Polen en Slowakije hebben zeer lage overdrachtsbelastingen (minder dan 1%) of hebben deze volledig afgeschaft.

Nederlandse rechtbanken lopen achter op gebied van automatisering en case-managementsystemen. De Nederlandse rechtspraak zou kunnen profiteren van het aannemen van aanvullende functionaliteiten zoals elektronische dagvaarding of het elektronisch indienen van de claim, twee tools die het proces van aanspannen van een rechtszaak zouden kunnen stroomlijnen en versnellen. Estland en Duitsland hebben het afdwingen van contracten eenvoudiger gemaakt door het introduceren van elektronisch indienen van zowel het aanvankelijke geschil en de elektronische dagvaarding zonder dat er papieren documenten nodig zijn.

Een bedrijf starten

Het proces om een bedrijf te starten is uniform, maar de kosten tussen de tien steden uit de benchmark verschillen

Het oprichten van een besloten vennootschap (bv) vereist overal in Nederland dezelfde vijf procedures die dezelfde hoeveelheid tijd in beslag nemen. Het Burgerlijk Wetboek¹⁴ stelt de vereisten voor het besturen van een bv vast op nationaal niveau, wat het proces uniform door het hele land maakt. De centraal georganiseerde structuur van het opstartproces en de aanwezigheid van online platformen - zoals dat van de Kamer van Koophandel (KVK) - zorgen voor procedurele uniformiteit. De Kamer van Koophandel, een officieel en onafhankelijk administratief orgaan, beheert het Handelsregister en het UBO-register (Ultimate Beneficial Owners, uiteindelijk belanghebbenden),¹⁵ en geeft informatie, voorlichting en ondersteuning aan Nederlandse bedrijven. Het registreren van een bedrijf bij de Kamer van Koophandel is een gecentraliseerd proces waarbij aanvragen elektronisch worden behandeld in de volgorde van ontvangst.

Aan bijna alle vereisten kan snel worden voldaan, elk binnen een dag of zelfs minder (afbeelding 1.4). De uitzondering is de tijd die nodig is voor het verkrijgen van een btw-identificatienummer. Alle aanvragen worden centraal verwerkt en de Belastingdienst voert een risicobeoordelingsprocedure uit. Voor een bedrijfsactiviteit dat kan worden gecategoriseerd als laag risico - zoals dat van het bedrijf uit de *Doing Business* casestudy - waarbij alle informatie vooraf wordt aangeleverd, wordt het btw-nummer in vijf dagen afgegeven.

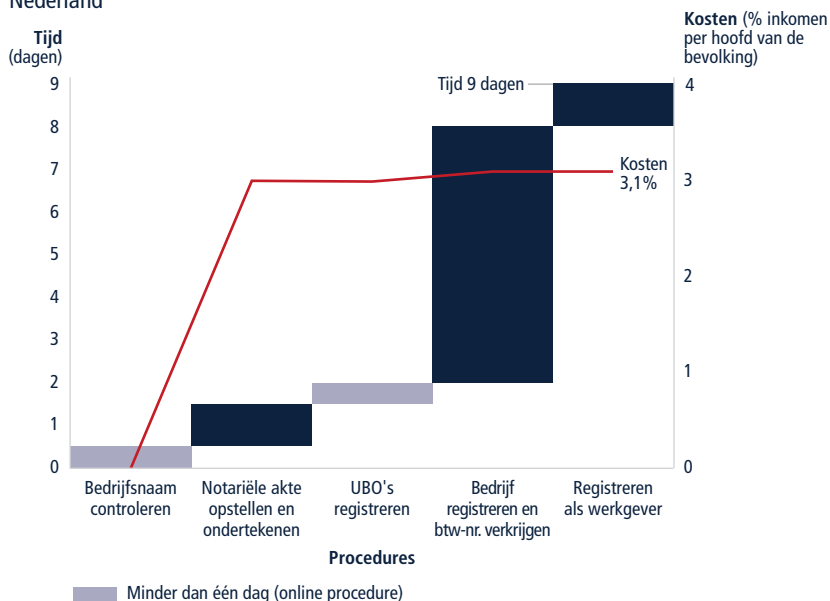
De procedures en de tijd zijn uniform, maar de kosten voor het starten van een bedrijf lopen van 2,2% van het inkomen

per hoofd van de bevolking (EUR 1.050) in Arnhem, Enschede, Groningen en Middelburg tot 3,8% (EUR 1.800) in Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht (tabel 1.4). Hoewel het tarief voor bedrijfsregistratie bij de Kamer van Koophandel nationaal is vastgesteld op EUR 50,¹⁶ stellen individuele notarissen hun eigen tarieven vast waardoor deze de belangrijkste veroorzaker zijn van kostenverschillen voor het starten van een bedrijf tussen de 10 locaties.

Bijna alle kosten voor het starten van een bedrijf in Nederland (97%) zijn toe te schrijven aan de notariskosten (afbeelding 1.5). Notarishonoraria, die sinds 1999 zijn vrijgegeven, kunnen worden berekend via een uurtarief of

als een vast tarief; notariskosten kunnen verschillen binnen dezelfde stad. Onder de variabelen die de prijs bepalen van notariële diensten voor het starten van een bedrijf vallen de bedrijfsstructuur, het aantal oprichters, of de oprichtingsakte speciale bepalingen vereist, de kwalificatie van de personen die betrokken zijn bij de uitvoering van de oprichting, de overheadkosten van het notariskantoor, de grootte en status van het kantoor en lokale concurrentie. Hoewel het mogelijk is dat ondernemers op verschillende locaties hetzelfde bedrag aan kosten betalen om een bv op te richten,¹⁷ ligt de mediane prijs lager in Arnhem, Enschede, Groningen en Middelburg - steden waar de vraag naar oprichtingsdiensten per notaris lager is.

AFBEELDING 1.4 Er zijn vijf procedures in negen dagen, tegen gemiddelde kosten van 3,1% van het inkomen per hoofd van de bevolking, nodig om een bedrijf te starten in Nederland

Bron: *Subnational Doing Business* en *Doing Business* databanken.

Opmerking: In Nederland voeren ondernemers btw-registratie uit als onderdeel van het algemene bedrijfsregistratieproces. Er zijn in totaal zes dagen nodig om de bedrijfs- en btw-registratie te voltooien. De Kamer van Koophandel geeft binnen enkele uren het KVK-registratienummer en het RSIN-nummer (Rechtspersonen en Samenwerkingsverbanden Informatienummer), een identificatienummer voor rechtspersonen en groeperingen, uit. De due diligence voor het activeren van het btw-nummer kost echter vijf dagen.

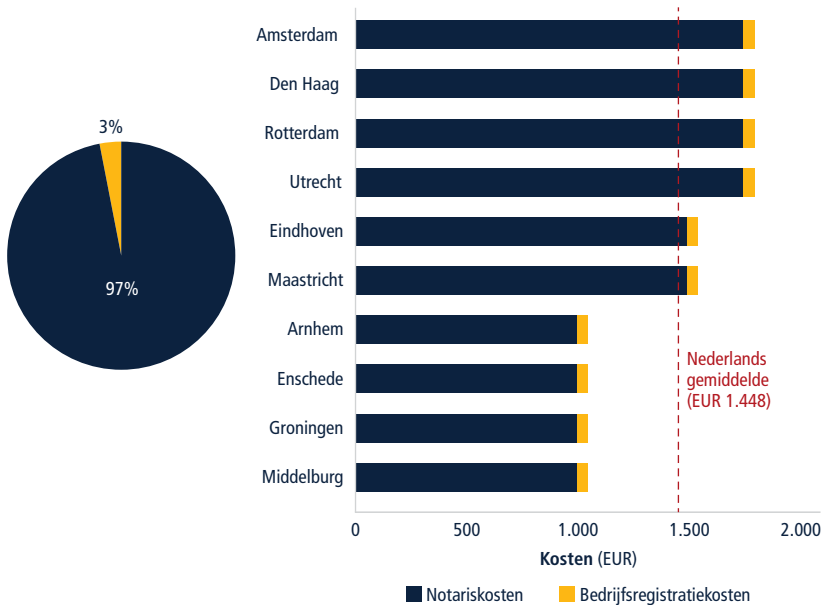
TABEL 1.4 Kosten variëren tussen Nederlandse steden, maar procedures en de tijd zijn uniform

Plaats	Rang	Score (0–100)	Procedures (aantal)	Tijd (dagen)	Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	Gestort minimumkapitaal vereiste (% inkomen per hoofd van de bevolking)
Arnhem	1	91,70	5	9	2,2	0
Enschede	1	91,70	5	9	2,2	0
Groningen	1	91,70	5	9	2,2	0
Middelburg	1	91,70	5	9	2,2	0
Eindhoven	5	91,57	5	9	3,3	0
Maastricht	5	91,57	5	9	3,3	0
Amsterdam	7	91,50	5	9	3,8	0
Den Haag	7	91,50	5	9	3,8	0
Rotterdam	7	91,50	5	9	3,8	0
Utrecht	7	91,50	5	9	3,8	0

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het Doing Business 2021-rapport. Indeling is gebaseerd op de gemiddelde score voor de procedures, tijd, kosten en het gestort minimumkapitaal om een bedrijf te starten. De score wordt genormaliseerd op een schaalverdeling van 0 tot 100 (waarbij geldt: hoe hoger de score, hoe beter). Voor meer details verwijzen we naar het hoofdstuk 'Over Doing Business en Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland.'

AFBEELDING 1.5 Notariskosten zorgen voor 97% van de opstartkosten in Nederland

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het Doing Business 2021-rapport.

Het is gemakkelijker en sneller om een bedrijf te starten in Nederland dan het EU-gemiddelde

Ondernemers in Nederland moeten voldoen aan vijf procedures om een bedrijf te starten, iets minder dan het

EU-gemiddelde (5,7 procedures) (afbeelding 1.6). In slechts acht EU-lidstaten kunnen ondernemers een bedrijf starten met minder procedures.¹⁸ Het volledige proces duurt negen dagen in Nederland - drie dagen sneller dan het

EU-gemiddelde, maar meer dan twee keer zo lang als de best presterende landen van de EU, Frankrijk en Griekenland, waar het slechts vier dagen duurt. Nederlandse ondernemers betalen het equivalent van 3,1% van het inkomen per hoofd van de bevolking om een bedrijf te starten, gelijk aan het EU-gemiddelde, maar aanzienlijk hoger dan de 12 topperstellers in de Europese Unie op gebied van kosten (waar ondernemers gemiddeld slechts 0,5% van het inkomen per hoofd van de bevolking betalen). Wereldwijd zijn er onder de beste presteerders geen kosten voor het starten van een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid in Slovenië; in Ierland, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk zijn de kosten voor het starten van een bedrijf minder dan 0,3% van het inkomen per hoofd van de bevolking. Net zoals in vijf andere EU-lidstaten en het Verenigd Koninkrijk,¹⁹ hoeven Nederlandse ondernemers geen cash depot als gestort kapitaal alvorens de oprichting in te leggen.²⁰

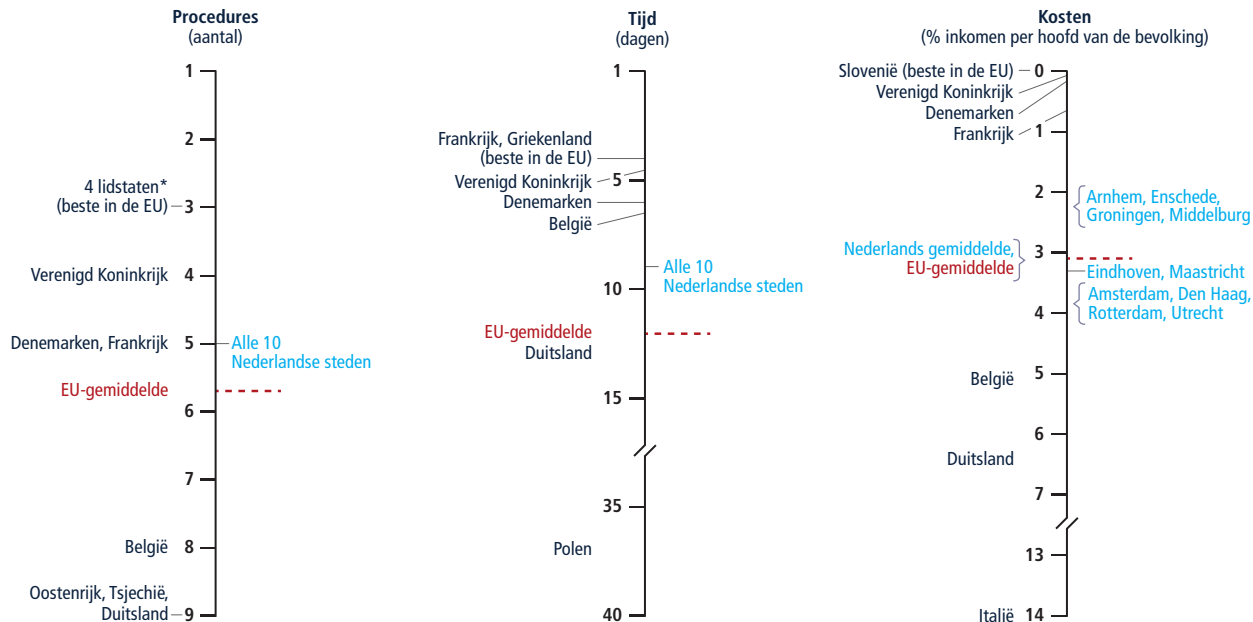
Ondernemers voeren vijf procedures uit en wachten negen dagen om een bedrijf te starten

Het starten van een bedrijf vereist overal in Nederland dezelfde vijf procedures. Hoewel notarissen ondersteuning bieden bij de eerste vier procedurele stappen voor het starten van een bedrijf, moet de ondernemer, of iemand die de ondernemer vertegenwoordigt zoals een accountant, de vijfde stap uitvoeren - het registreren van het bedrijf als werkgever bij de Belastingdienst (afbeelding 1.7).

Als eerste stap in het registreren van een bv controleert de ondernemer of notaris de beschikbaarheid van de voorgenomen bedrijfsnaam met behulp van de online tool van de Kamer van Koophandel.²¹ Hoewel de ondernemer deze stap onafhankelijk kan uitvoeren, vragen de meesten advies aan een notaris over de bedrijfsnaam om er zeker van te zijn dat deze de Handelsnaamwet naleeft.²²

In Nederland moet een bv worden opgericht middels een notariële akte

AFBEELDING 1.6 Nederlandse steden presteren beter dan het EU-gemiddelde op gebied van aantal procedures en tijd en gelijk op het gebied van kosten

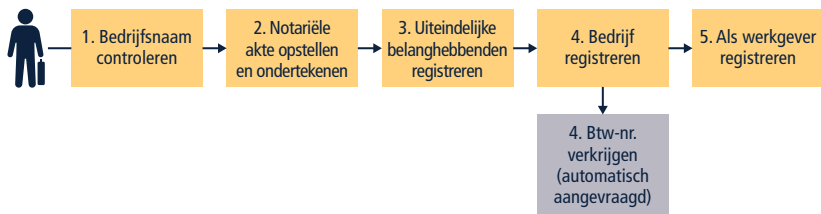

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: De gegevens voor Amsterdam, vergelijkings-economieën en de EU-gemiddelden worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het Doing Business 2021-rapport. Het EU-gemiddelde gebruikt gegevens op economieniveau voor de 27 lidstaten van de Europese Unie. Gegevens voor afzonderlijke economieën worden vertegenwoordigd door hun hoofdstad zoals gemeten door Doing Business.

* Estland, Finland, Griekenland, Slovenië.

AFBEELDING 1.7 Hoe werkt het bedrijfsregistratieproces in Nederland?

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

die is uitgevoerd in de fysieke aanwezigheid van een notaris en ofwel door de ondernemer ofwel door de persoon die een volmacht heeft om in zijn naam te handelen. Ondernemers versturen de vereiste informatie en documentatie²³ per post, elektronisch (per e-mail of via online softwaresystemen zoals 'Online Dossier'), of geven dit persoonlijk af bij de notaris, zodat deze de oprichtingsakte kan opstellen. De meeste ondernemers dienen de documentatie per e-mail in. Vóór de COVID-19-pandemie moesten

alle aandeelhouders van de bv persoonlijk verschijnen met een geldig identificatiedocument zodat de notaris de akte kon passeren of een volmacht kon bekrachtigen. De Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) heeft echter tijdens de pandemie tijdelijke beleidsregels ingesteld waardoor notarissen de identiteit van ondernemers op afstand mogen vaststellen (via audiovisuele communicatietechnologie) en het niet meer nodig is om de volmachten persoonlijk te ondertekenen bij de notaris (kader 1.1).

Zodra de akte is ondertekend, dient de notaris de informatie elektronisch²⁴ in bij de Kamer van Koophandel om de bv online te registreren via een online platform (Online Registreren Notarissen, ORN), en de UBO's via het NAU-platform (Notaris Applicatie UBO).²⁵ Alleen een notaris kan dit proces elektronisch uitvoeren. Ondernemers die het bedrijf en de UBO's zelf willen registreren kunnen persoonlijk bij een kantoor van de Kamer van Koophandel langsgaan. De meeste ondernemers kiezen ervoor het proces elektronisch te laten uitvoeren door een notaris, vanwege tijdsbesparing.²⁶

Bij goedkeuring van een UBO-registratie stuurt de Kamer van Koophandel een bevestigingsbrief per post naar het bedrijf en de UBO's. Het NAU-platform stelt de notaris automatisch op de hoogte of de UBO-registratie is goedgekeurd of niet.

Zodra de registraties volledig zijn - voor het bedrijf, de bestuurders en de UBO's - wijst

KADER 1.1 Een bedrijf starten tijdens COVID-19

In Nederland verschijnen ondernemers persoonlijk voor een notaris om de notariële akte te passeren - ofwel door de oprichtingsakte te ondertekenen of om te worden geïdentificeerd voor het legaliseren van de volmacht. In april 2020, tijdens de COVID-19-pandemie, stelde de overheid een tijdelijke wet in werking waardoor digitale goedkeuring van aktes mogelijk werd in speciale noodsituaties. Voor de oprichting van een bv moet de ondernemer of zijn gevolmachtigde de notariële akte echter nog steeds persoonlijk ondertekenen.

De KNB heeft ingespeeld op de pandemie door een aantal veelgebruikte beleidsregels aan te passen waardoor de digitale goedkeuring van handtekeningen mogelijk wordt.^a Omdat sommige ondernemers een persoonlijke ontmoeting wilden vermijden, stond de KNB notarissen toe om de identiteit en handtekening van ondernemers die een volmacht afgaven, te verifiëren via een audiovisuele verbinding. Daardoor meldden sommige notarissen een toename in het gebruik van volmachten tijdens de pandemie.

Het stond notarissen vrij om te bepalen of ze persoonlijke ontmoetingen met klanten tijdens de pandemie toestonden. De meeste notaris kantoren bleven open tijdens de lockdown en boden hun diensten aan in overeenstemming met de pandemierichtlijnen voor het bewaren van afstand. Telefoon- en videovergaderingen voor advies en begeleiding bij het oprichten van een bv namen sterk toe. Deze veiligheidsmaatregelen, in combinatie met de beleidsreactie van de KNB, hielpen Nederland om een soepel proces te behouden voor het starten van een bedrijf tijdens de COVID-19-pandemie.

Ondanks het toegenomen gebruik van elektronische communicatiemiddelen, blijft deze oplossing tijdelijk en gedeeltelijk - ondernemers of hun gevolmachtigden moeten nog steeds fysiek aanwezig zijn bij het ondertekenen van de notariële akte. Verder zijn er echter geen persoonlijke interacties nodig om de resterende procedures te voltooien voor het starten van een bedrijf in Nederland.

De resterende stappen worden elektronisch (controleren van de bedrijfsnaam, registreren van het bedrijf en UBO's) of per post (registreren als werkgever) uitgevoerd.

a. Voor meer informatie over de COVID-19-aanpak van de KNB, zie de website op <https://www.knb.nl/actueel/coronavirus>.

de Kamer van Koophandel twee nummers toe aan het bedrijf: het KVK-nummer en het Rechtspersonen en Samenwerkingsverbanden Informatienummer (RSIN-nummer), laatstgenoemde wordt gebruikt voor gegevensuitwisseling met overheidsinstanties. Ondernemers ontvangen een brief van de Kamer van Koophandel met daarin vermeld dat het bedrijf succesvol is geregistreerd in het Handelsregister. Terwijl op deze brief wordt gewacht, kan de notaris de registratiestatus van het bedrijf online controleren middels de ORN-applicatie. Ook kunnen ondernemers online de bedrijfsinformatie opzoeken in de databank van het Handelsregister²⁷ of in het uittreksel van de Kamer van Koophandel.

Btw-registratie wordt geïnitieerd gedurende de bedrijfsregistratie bij de Kamer van Koophandel. De Kamer stuurt de bedrijfsregistratie-informatie automatisch door naar de Belastingdienst, die vervolgens het btw-identificatienummer van het bedrijf

toewijst en per post aan de ondernemer levert. Ondernemers hebben toegang tot de belasting informatie van het bedrijf, waaronder het btw-identificatienummer, en kunnen verschillende belastingaangiften elektronisch indienen (loonaangifte, vennootschapsbelasting, btw) via het "Mijn Belastingdienst Zakelijk" portaal.²⁸ Bedrijven in Nederland met een omzet van minder dan EUR 20.000 per kalenderjaar kunnen een btw-ontheffing krijgen door te kiezen voor de Kleineondernemersregeling (KOR).²⁹

Tot slot moet een bedrijf dat voor het eerst werknemers in dienst neemt, zich registreren als werkgever bij de Belastingdienst. Bedrijven registreren zich als werkgever door een pdf-formulier in te vullen en te ondertekenen (online beschikbaar op de website van de Belastingdienst³⁰); ze sturen het formulier vervolgens per post op naar het Belastingkantoor in Heerlen.³¹ Binnen zes

weken na het indienen van de registratie ontvangt het bedrijf een loonheffingennummer, een aangiftebrief loonheffingen - met daarin vermeld welke tijdvakken zij aangifte moeten doen voor het huidige jaar - en informatie over de premies voor werknemersverzekeringen.

WAT KAN NOG WORDEN VERBETERD?

Een geautomatiseerd systeem voor naamverificatie gebruiken

De ondernemer is wettelijk verplicht om de beschikbaarheid van de bedrijfsnaam in Nederland te controleren.³² De naam moet voldoen aan bepaalde vereisten, zoals het niet gebruiken van de merknaam van een ander bedrijf en het vermijden van verwarring met bestaande bedrijfsnamen. De website van de Kamer van Koophandel biedt instructies voor het controleren van de bedrijfsnaam

alvorens de registratie en biedt een online tool waarmee ondernemers kunnen controleren of hun voorgenomen bedrijfsnaam al in het Handelsregister staat. Deze tool kan niet controleren op fonetiek, speciale leestekens of andere onderscheidende factoren tussen namen die het publiek zouden kunnen verwarren of niet goedgekeurd worden onder de Handelsnaamwet. Daarom raadt de Kamer van Koophandel aan dat ondernemers ondersteuning vragen aan een notaris bij het beoordelen van de bedrijfsnaam.³³ De meeste ondernemers vragen hulp aan een notaris om er zeker van te zijn dat de voorgestelde bedrijfsnaam voldoet aan de Handelsnaamwet. Ondernemers en hun notarissen kunnen ook bij het Benelux-Bureau voor het Intellectuele Eigendom³⁴ controleren op merknamen en bij de Stichting Internet Domeinregistratie Nederland (SIDN)³⁵ op domeinnamen.

Door het vereenvoudigen van de regels en het bieden van een geautomatiseerd naamverificatiesysteem op het moment van bedrijfsregistratie, zou de overheid het voor ondernemers mogelijk maken om zelf te controleren of de voorgenomen bedrijfsnaam voldoet aan de wettelijke vereisten voor de bedrijfsregistratie.

Verscheidende economieën hebben het registratieproces opnieuw ontworpen zodat ondernemers automatisch de voorgenomen bedrijfsnaam kunnen controleren wanneer ze hun bedrijfsregistratie aanvragen. Australië, Canada en de Verenigde Staten hebben aan het begin van de 21e eeuw duidelijke regels geïntroduceerd om te bepalen of voorgestelde bedrijfsnamen identiek of vergelijkbaar zijn met bestaande bedrijven of speciale toestemming vereisen. Door deze benadering is een automatische naamafwijzing of -goedkeuring mogelijk op het moment van registratie, waardoor zowel de transparantie als de efficiëntie toeneemt van het proces van naamvrijgave en de bedrijfsregistratie in het algemeen. In andere economieën kunnen ondernemers kiezen uit een lijst

met vooraf goedgekeurde bedrijfsnamen. In Portugal kunnen ondernemers kiezen uit een lijst op de website van de bedrijfsregistratie-instantie³⁶ en het bedrijf registreren via één contactpunt, Empresa na Hora.³⁷ In Estland kunnen ondernemers de voorgenomen bedrijfsnaam online controleren via het e-Business Register,³⁸ dat toegang heeft tot de databanken van de provincie rechtbanken en realtime gegevens weergeeft over alle rechtspersonen die in Estland zijn geregistreerd. In het Verenigd Koninkrijk waarschuwt de onlineregistratie website ondernemers als de gewenste bedrijfsnaam niet kan worden gebruikt en geeft hulp bij het kiezen van een andere bedrijfsnaam.³⁹

Maak betrokkenheid van derden optioneel, standaardiseer oprichtingsformulieren en geef openbare toegang tot het bedrijfsregistratie systeem

Een bv starten kost in Nederland gemiddeld 3,1% inkomen per hoofd van de bevolking. De kosten om een bedrijf te starten zijn in slechts 10 andere EU-lidstaten hoger.⁴⁰ Notariskosten vormen het grootste deel van deze kosten (97%) in Nederland. Hoewel notarissen een vergelijkbare centrale rol spelen in het proces om een bedrijf te starten in andere EU-lidstaten, zijn notariskosten elders een fractie van die in Nederland. In Tsjechië betalen ondernemers die een eenvoudige bv starten, een vaste prijs van CZK 2.000 (ca. EUR 77) voor de notaris om de statuten op te stellen en notarieel te bekrachtigen. Er zijn formeel geen standaardstatuten in Nederland, maar in de praktijk gebruiken veel notarissen een standaard raamwerk voor de notariële akte. Toch variëren notariskosten aanzienlijk, zelfs voor het oprichten van hetzelfde soort bedrijf in dezelfde stad. Notariskosten zouden toegankelijker en transparanter moeten zijn, en prijzen zouden alleen variaties moeten bieden voor de geleverde diensten.

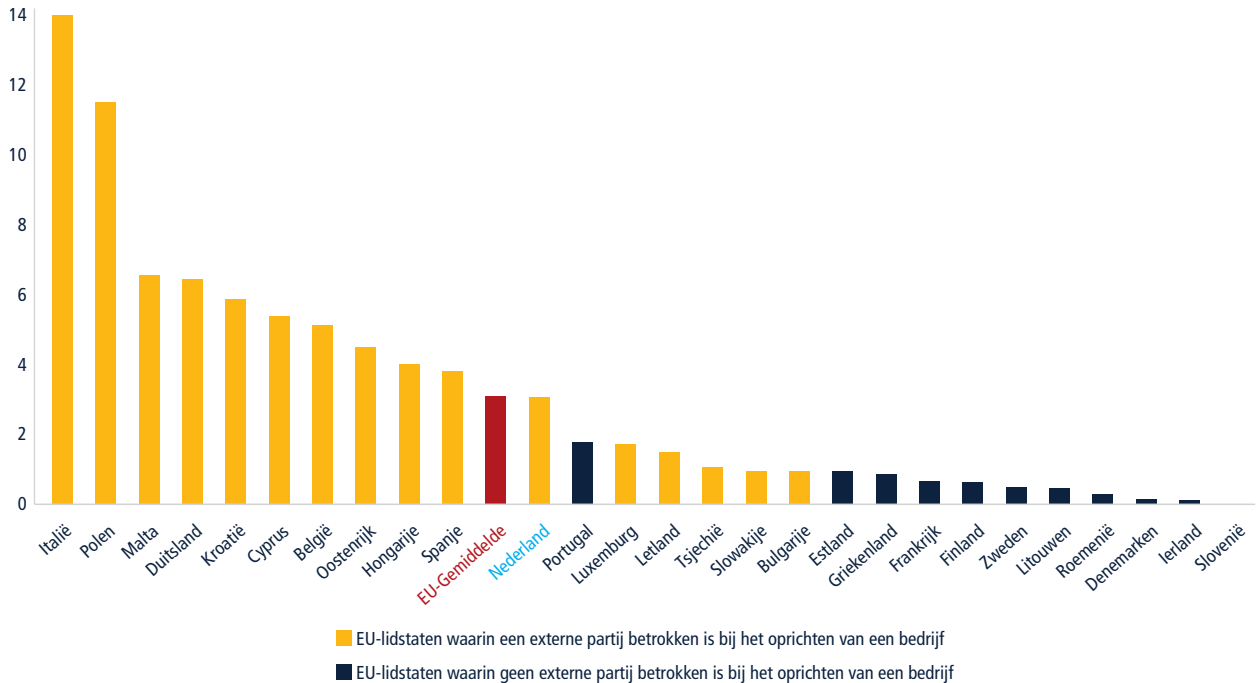
Via verschillende digitale platformen - zoals bijvoorbeeld Firm24⁴¹ - kunnen ondernemers een bv oprichten in

Nederland en bieden ze standaard statuten aan voor het oprichten van een bedrijf. Deze vereisen echter nog steeds inmening van een notaris. De meeste ondernemers gebruiken bovendien bij voorkeur op maat gemaakte oprichtingsdocumenten en maken daardoor geen gebruik van deze platformen. De Nederlandse overheid zou de kosten voor het starten van een bedrijf kunnen verlagen door het gebruik van standaardstatuten te formaliseren en deze flexibel genoeg te maken voor de meeste kleine bedrijven. Standaardisering zou het mogelijk maken om de correctheid, handtekeningen en wettelijke naleving te laten controleren door griffies. Voor een standaard bedrijf zou een enkele verificatie afdoende moeten zijn; grotere bedrijven met complexere structuren en speciale vereisten zouden de diensten van externe professionals in kunnen blijven schakelen en op maat gemaakte oprichtingsdocumenten kunnen gebruiken. Als ondernemers de oprichtingsdocumenten elektronisch zouden kunnen indienen bij de Kamer van Koophandel, zou dit het oprichten van een bedrijf ook vergemakkelijken door de noodzaak van wettelijke tussenpersonen te verminderen en de kosten te verlagen.

Minder dan de helft van de 191 economieën die worden gemeten door *Doing Business* vereisen dat ondernemers een derde partij inhuren bij het starten van een bedrijf. Steeds meer economieën maken het gebruik van tussenpersonen optioneel bij het oprichten van een nieuwe bv. Externe instanties zijn niet vereist in de 10 EU-lidstaten met de laagste kosten voor het starten van een bedrijf (afbeelding 1.8). Over alle regio's bekeken liggen de kostprijzen voor het starten van een bedrijf lager in economieën wanneer daar geen externe partijen bij worden betrokken⁴². In Slovenië betalen ondernemers geen kosten wanneer ze bij het oprichten van een eenvoudige bv SPOT gebruiken,⁴³ de elektronische 'one-stop shop'. Bij deze procedure worden gestandaardiseerde elektronische statuten gebruikt, die zowel kunnen worden gebruikt voor bv's met één oprichter als voor bv's met meerdere

AFBEELDING 1.8 Een bedrijf starten kost meer in economieën waar externe partijen bij het proces worden betrokken

Totale kosten om een bedrijf te starten (% inkomen per hoofd van de bevolking)

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: De waarden voor Oostenrijk, België en Nederland zijn gebaseerd op de gegevens voor de steden die in dit rapport in de benchmark zijn opgenomen; andere EU-lidstaten worden vertegenwoordigd door hun hoofdstad met de gegevens die door *Doing Business* werden verzameld. De gegevens voor Amsterdam, de EU-gemiddelden en de vergelijking in de EU worden pas als officieel beschouwd zodra ze in het *Doing Business 2021*-rapport zijn gepubliceerd.

oprichters. Portugal boekte ook succes door ondernemers die een bedrijf willen starten niet langer te verplichten om daar externe partijen bij te betrekken.⁴⁴ Ondernemers kunnen daar direct een eenmanszaak of bv oprichten bij één instantie. In het Verenigd Koninkrijk kunnen ondernemers een bv registreren met de online tool van het Companies House⁴⁵ voor een tarief van GBP 12 (ca. EUR 14). De registratiewebsite genereert automatisch modelaktes van oprichting en statuten.⁴⁶

Het starten van een bedrijf tot een volledig elektronisch proces maken

De coronapandemie heeft de technologische vooruitgang wereldwijd in een stroomversnelling gebracht. In de Europese Unie was de overgang richting online bedrijfsregistratie al een eind onderweg. EU-richtlijn 1151/2019 vereist dat alle EU-lidstaten een online procedure introduceren voor het oprichten van

een bedrijf, het registreren van vestigingen en het indienen van documenten. De beschikbaarheid van online tools voor bedrijfsregistratie varieert echter binnen de Europese Unie. In verschillende EU-lidstaten kunnen ondernemers hun bedrijf elektronisch registreren; in andere vereist de wetgeving het betrekken van een derde partij (een notaris, accountant of advocaat) bij het oprichtingsproces.⁴⁷

In Nederland zijn digitale tools voor bedrijfsregistratie alleen beschikbaar voor notarissen, die de identiteit van alle aandeelhouders moeten verifiëren. Maar het traject om een bedrijf te starten is niet volledig online - de notariële akte moet nog steeds worden gepasseerd in fysieke aanwezigheid van een notaris. Bovendien moeten bedrijfsoprichters die voor het eerst werknemers in dienst nemen een pdf-formulier per post opsturen naar het Belastingkantoor in Heerlen. Door

ondernemers toe te staan een digitale identiteit te gebruiken, zou het niet meer nodig zijn om persoonlijk langs de notaris te gaan. Bovendien zou het toevoegen van de werknemersregistratie aan het elektronische oprichtingsproces, het vereiste wegnemen om papieren documenten in te dienen. Door deze maatregelen over te nemen - en de tijdelijke digitalisatie-maatregelen uit de COVID-19-pandemie permanent te maken - zou de overheid het oprichtingsproces van bedrijven in Nederland volledig kunnen digitaliseren.

Verschillende EU-lidstaten hebben virtuele interfaces voor het oprichten van bedrijven. Deze economieën vereisen geen persoonlijke interactie met de overheid, betrokkenheid van derden of het indienen van papieren documenten om een bedrijf te starten, wat de administratieve last vermindert. Via het online bedrijfsregistratieportaal in Estland

kunnen ondernemers de bedrijfsnaam controleren, de registratie-aanvraag indienen en het aandelenkapitaal elektronisch betalen in één interactie.⁴⁸ De Deense Bedrijfsautoriteit levert bv's één centraal online platform voor bedrijfs- en belastingregistratie waartoe ondernemers toegang hebben met hun digitale handtekening NemID. Bedrijven vullen een registratieformulier in en dienen de oprichtingsakte en statuten online in.⁴⁹ In Portugal kunnen ondernemers een bv oprichten via een online registratie service ('Empresa Online'). Ze hebben toegang tot deze service via het Business Portal via een digitale mobiele sleutel, een inwonerskaart of een digitaal certificaat.⁵⁰

Economieën wereldwijd bieden een volledig elektronisch bedrijfsregistratieproces. Het Canadese registratieproces is sinds 2006 volledig papierloos. Een geïntegreerd IT-systeem koppelt de databanken van relevante instanties (inschrijving, belasting, sociale zekerheid en statistiekeninstituut). Ondernemers kunnen één elektronisch formulier indienen en elektronisch betalen via de website.⁵¹ Zodra aan alle vereisten is voldaan en de betaling is ontvangen, verwerkt het systeem de informatie automatisch en geeft onmiddellijk het registratiecertificaat uit. In het Verenigd Koninkrijk hebben oprichters van bedrijven de mogelijkheid hun bedrijf online te registreren bij het Companies House⁵² in een traject dat maar een paar uur duurt.

Het btw-registratieproces versnellen en stroomlijnen

Elk van de afzonderlijke vereisten om een bedrijf te starten in Nederland kan binnen een dag worden voltooid - behalve de btw-registratie. Het due diligence proces om het btw-nummer voor bedrijfsactiviteiten met een laag risico uit te geven, duurt ongeveer vijf dagen. Deze lange wachttijd wordt veroorzaakt door de werkdruk en de grondige beoordeling van de aanvraag door de belastingdienstmedewerkers om het risico op niet-naleving en de incidentie van frauduleuze terugbetalingsclaims te verkleinen.

De overheid kan overwegen om de risicoscreening op het moment van registratie te stroomlijnen en daarbij middelen vrijmaken voor andere nalevingsacties. In Kroatië, waar deze benadering wordt gebruikt, duurt het één tot twee dagen om een beslissing over btw-registratie te verkrijgen. Controles om de nauwkeurigheid van de ingediende informatie te beoordelen worden uitgevoerd na de registratie.

Sommige EU-lidstaten geven btw- en andere belastingnummers direct uit. In Italië ontvangt een bedrijf slechts twee dagen na het indienen van één elektronisch document (Comunicazione Unica of ComUnica) bij het bedrijfsregister, het fiscale nummer, btw-nummer en registratie-aanvraag-referentienummer. In Frankrijk kunnen ondernemers in slechts twee dagen een gezamenlijke aanvraag voor bedrijfsoprichting indienen waardoor ze voldoen aan de vereisten van verschillende instanties - waaronder de belastingdienst. Ook in Griekenland en Hongarije duurt het twee dagen om de bedrijfsregistratie te voltooien en het belasting-/btw-nummer te verkrijgen.

Omgevingsvergunning aanvragen

Het Nederlandse omgevingsvergunningensysteem wordt op nationaal niveau geregeld door de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo).⁵³ De Wabo-wetgeving maakt het voor een ontwikkelaar mogelijk om alle vergunningen en meldingen die nodig zijn voor een project in één aanvraag in te dienen bij het online platform Omgevingsloket (ook OLO genoemd).⁵⁴ Hoewel de wetgeving op nationaal niveau wordt vastgesteld, laat de wet ruimte voor implementatieverschillen op lokaal niveau.

Het aanvragen van omgevingsvergunningen is het gemakkelijkst in Middelburg en het moeilijkst in Enschede

De 10 Nederlandse steden uit de benchmark vertonen duidelijke verschillen in de efficiëntie van het omgevingsvergunningenproces (tabel 1.5). Amsterdam,

Arnhem, Eindhoven, Den Haag en Utrecht vereisen de minste procedures (13) terwijl Maastricht de meeste (16) vereist. Het aanvragen van een omgevingsvergunning gaat het snelst in Groningen (168 dagen) ook al vereist de stad twee procedures meer dan Den Haag, waar het proces twee maanden langer duurt (233 dagen). De kosten - die gemiddeld 2,7% van de magazijnwaarde zijn in Nederland - lopen van 1,5% in Maastricht tot 4,0% in Amsterdam.

Gemiddeld lopen Nederlandse steden achter op hun Europese sectorgenoten op gebied van efficiëntie en kwaliteit in omgevingsvergunningen

Het aanvragen van een omgevingsvergunning vereist binnen de gemeten Nederlandse steden gemiddeld 14 procedures in 202,8 dagen en kost 2,7% van de

magazijnwaarde (afbeelding 1.9).⁵⁵ Het aantal procedures ligt ongeveer op het Europese gemiddelde (13,8), maar het proces duurt bijna een maand langer dan het EU-gemiddelde (181,1 dagen). Het is ook ongeveer een derde duurder om een omgevingsvergunning aan te vragen in Nederland dan het EU-gemiddelde (1,9% van de magazijnwaarde). Nederland valt voor het aanvragen van een omgevingsvergunning onder de duurste landen van de Europese Unie, met Amsterdam en Groningen in de top 5 duurste Europese Steden. Nederlandse steden zijn gemiddeld drie keer langzamer dan Denemarken (64 dagen) en bijna drie maanden langzamer dan Duitsland (136 dagen), maar iets sneller dan België (211 dagen) en Frankrijk (213 dagen). Op de index voor bouwqualiteitscontrole scoren de Nederlandse steden hoger dan steden in het VK en gelijk met Duitsland, maar onder Frankrijk, België en Denemarken en onder het EU-gemiddelde (11,6).

Het aanvragen van een omgevingsvergunning in Nederland vereist 11 algemene stappen

In de meeste steden in Nederland volgt het omgevingsvergunningenproces een algemeen schema van 11 stappen (afbeelding 1.10). Sommige steden vereisen extra procedures. Voor de bouw is de eerste stap het verkrijgen van een rapport over de bodemgesteldheid van een bodemonderzoeksbedrijf. Het bodemrapport, vereist voor de vergunningsaanvraag, garandeert dat de bodemkwaliteit voldoende is en dat de bodemvervuiling minimaal is. Tegelijkertijd bespreekt de ontwikkelaar de haalbaarheid van het project met de gemeente. Ontwikkelaars voeren dit overleg - dat optioneel is maar sterk wordt geadviseerd door de gemeente - veelal om vertragingen vanwege projectcomplicaties te voorkomen.

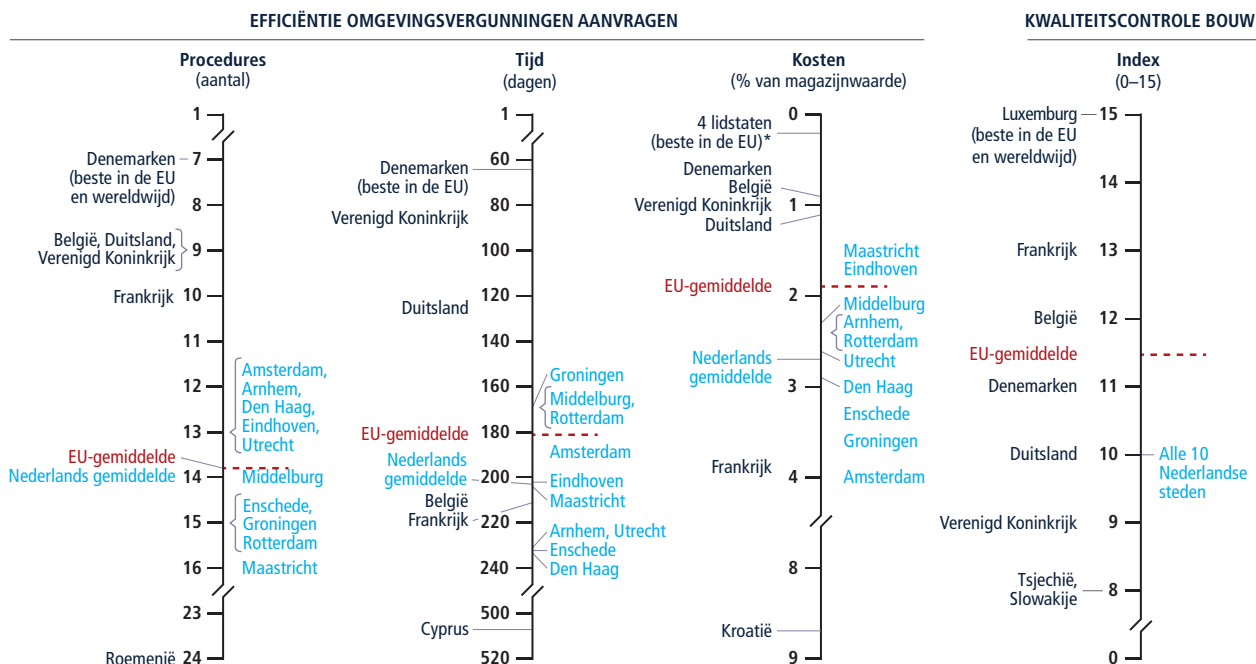
TABEL 1.5 Het aanvragen van een omgevingsvergunning in Nederland - waar is dit het gemakkelijkst?

Plaats	Rang	Score (0-100)	Procedures (aantal)	Tijd (dagen)	Kosten (% van magazijnwaarde)	Kwaliteitscontrole bouw index (0-15)
Middelburg	1	69,47	14	169	2,3	10
Eindhoven	2	68,89	13	202	1,7	10
Rotterdam	3	68,32	15	169	2,4	10
Amsterdam	4	66,92	13	189	4,0	10
Groningen	5	66,88	15	168	3,6	10
Maastricht	6	65,95	16	204	1,5	10
Arnhem	7	65,85	13	231	2,4	10
Utrecht	8	65,60	13	231	2,6	10
Den Haag	9	65,11	13	233	2,9	10
Enschede	10	62,75	15	232	3,3	10

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: De klassering is gebaseerd op de gemiddelde score voor de procedures, tijd en kosten die gepaard gaan met het verkrijgen van elektriciteit en de index voor betrouwbaarheid van de levering en transparantie van tarieven. De score wordt genormaliseerd op een schaalverdeling van 0 tot 100 (waarbij geldt: hoe hoger de score, hoe beter). Voor meer details verwijzen we naar het hoofdstuk 'Over Doing Business en Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland.' De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het Doing Business 2021-rapport.

AFBEELDING 1.9 Het aanvragen van omgevingsvergunningen in Nederland duurt langer en is duurder dan in de meeste andere EU-lidstaten

Bron: *Subnational Doing Business* en *Doing Business* databanken.

Opmerking: Het EU-gemiddelde gebruikt gegevens op economieniveau voor de 27 lidstaten van de Europese Unie. Gegevens voor afzonderlijke economieën worden vertegenwoordigd door hun hoofdstad of grootste zakelijke stad zoals gemeten door *Doing Business*. De gegevens voor Amsterdam, vergelijkingseconomieën en de EU-gemiddelden worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport.

* Estland, Polen, Slowakije en Tsjechië.

Als volgende stap vraagt de ontwikkelaar online de omgevingsvergunning aan. De gemeentelijke afdelingen die de aanvraag beoordelen (bijvoorbeeld de afdeling milieu), krijgen toegang tot de aanvraag via het online platform OLO.

Nadat de omgevingsvergunning is toegekend, brengt de ontwikkelaar de bouwinspecteur twee dagen voordat de bouw begint op de hoogte. De bouwinspecteur is aanwezig tijdens het aanleggen van de fundering van het gebouw, heien,⁵⁶ gieten van beton en wapenen van het beton. De bouwinspecteur kan ook een willekeurige inspectie uitvoeren om de veiligheid van het gebouw en de bouwplaats te garanderen. Parallel hieraan vraagt de ontwikkelaar de water- en rioolaansluitingen aan. De procedure voor het aanvragen van de aansluiting is hetzelfde in alle steden. Via het landelijke platform Mijnaansluiting⁵⁷ kan de ontwikkelaar de aansluiting op de meeste nutsvoorzieningen aanvragen:

gas, elektriciteit, water, riool (in een beperkt aantal regio's), verwarming en media en communicatie. Zodra een aanvraag is ingediend, stuurt het platform deze door naar de betreffende netbeheerder. De rest van het aansluitingsproces wordt direct gecoördineerd tussen de ontwikkelaar en de netbeheerder.

Zodra de bouw en nutsaansluitingen zijn voltooid, brengt de ontwikkelaar de bouwinspecteur op de hoogte dat het project is voltooid. De bouwinspecteur voert een laatste inspectie uit. Als het gebouw de inspectie doorstaat, wordt de gebruiksmelding brandveilig gebruik afgegeven.

Ondanks de nationale wetgeving verschilt het aantal procedures tussen de 13 en 16

Het aanvragen van omgevingsvergunningen vereist in Nederland tussen de 13 en 16 procedures, afhankelijk van de gemeente. De verschillende water- en

rioolaansluitingsprocedures en de lokale toepassing van de Bibob-wet - deel van het wettelijke kader voor de preventie van witwaspraktijken - zijn de grootste veroorzakers van de verschillen.⁵⁸

Nederlandse gemeenten bepalen zelf welke sectoren het grootste risico lopen op witwassen en passen de Bibob-scherming toe; ze kiezen voor een basisscherming of een diepgaande beoordeling per individuele aanvraag.⁵⁹ Vijf van de tien steden uit de benchmark passen de Bibob-scherming toe op alle bouwprojecten boven een bepaalde monetaire drempel.⁶⁰ De Bibob-procedure bestaat uit het invullen van een formulier door de ontwikkelaar dat vervolgens naar het gemeentelijke Bibob-kantoor wordt gestuurd. Het formulier is vertrouwelijk en de informatie in het formulier wordt niet gedeeld met de afdeling vergunningen; alleen de uitkomst van de Bibob-scherming wordt gedeeld. Als het project de scherming doorstaat,

AFBEELDING 1.10 De hoofdfases van het aanvragen van een omgevingsvergunning tonen lichte variaties in de implementatie

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

* Procedure is van toepassing op alle steden

(a) Deze procedure is alleen van toepassing in: Amsterdam, Enschede, Groningen, Maastricht en Rotterdam.

(b) Het aantal procedures voor aansluiting op water- en rioleringsdiensten varieert afhankelijk van de stad. In Amsterdam zijn deze diensten gefuseerd, terwijl alle andere steden een aparte aanvraag vereisen.

↑↓ Deze procedure verloopt gelijktijdig met de vorige.

ontvangt de ontwikkelaar geen verdere communicatie; als het project niet door de screening komt, kan de gemeente de omgevingsvergunning afwijzen.

In negen steden moeten de water- en riool-aansluiting apart worden aangevraagd omdat de rioolaansluitingen worden geregeld via de gemeente en bedrijven uit de particuliere sector verantwoordelijk zijn voor de wateraansluitingen. Amsterdam vormt de uitzondering. Sinds 2005, toen de water- en rioolbedrijven zijn gefuseerd, voert een particulier bedrijf, Waternet, deze aansluitingen uit in Amsterdam.⁶¹

De negen steden waar de gemeente verantwoordelijk is voor de rioolaansluiting hebben aanzienlijk verschillende benaderingen en betrokkenheidsniveaus. In Arnhem is de eerste stap om een rioolaansluiting te krijgen, een melding maken bij de gemeente. In Den Haag,

Enschede, Eindhoven, Groningen en Utrecht dient de aannemer een formeel verzoek in bij de gemeente, die de rioolwerkzaamheden vervolgens uitvoert of een lijst van aannemers levert. De rioolmeldingsprocedure (zoals in Arnhem) is relatief eenvoudig. De ontwikkelaar dient een formulier in met basisinformatie over de ontwikkelaar, de aansluitingslocatie en het type aansluiting en een eenvoudige plattegrond van de aansluitingslocatie. De melding vereist minimale interactie tussen de ontwikkelaar en de gemeente. Na het indienen van het informatieformulier, krijgt de ontwikkelaar binnen twee weken een ontvangstbevestiging van de gemeente. Na de ontvangstbevestiging kan de ontwikkelaar de aansluiting uitvoeren. De melding staat niet open voor bezwaar of beroep. Het proces voor een rioolaansluitingsverzoek is vergelijkbaar, met als grootste verschil dat de gemeente werkt als coördinator tussen de aannemer

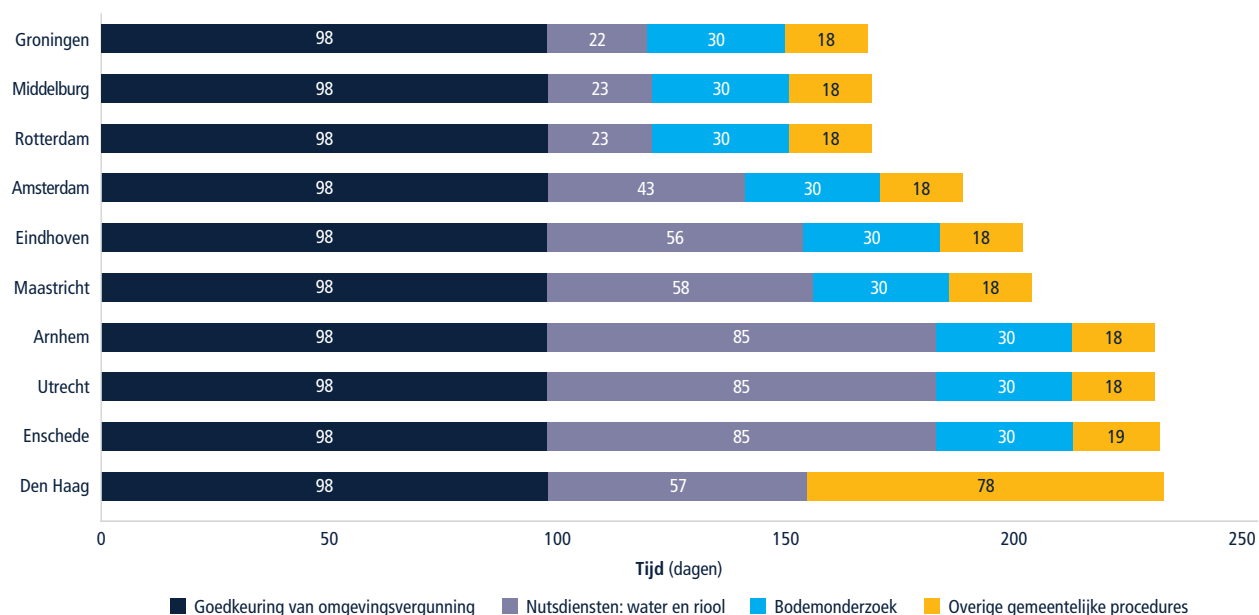
en de ontwikkelaar. De precieze rol van de gemeente verschilt per gemeente. In Enschede regelt de gemeente de aansluiting. In Utrecht krijgt de gemeente een offerte van drie verschillende aannemers en deelt deze vervolgens met de ontwikkelaar. De ontwikkelaar neemt dan contact op met de aannemer van zijn keuze uit deze drie opties. In Maastricht, Middelburg en Rotterdam vraagt de ontwikkelaar een vergunning aan om te beoordelen of een aansluiting mogelijk is en de kosten in te schatten. In Maastricht en Rotterdam voert de gemeente een inspectie op locatie uit voordat de aansluiting wordt aangelegd.

Het aanvragen van een omgevingsvergunning gaat het snelst in Groningen, Middelburg en Rotterdam en het langzaamst in Enschede en Den Haag

De tijd voor het aanvragen van een omgevingsvergunning varieert van 5,6 maanden in Groningen tot meer dan 7,5 maand in Den Haag. Het verschil wordt niet per se veroorzaakt door het aantal procedures (Groningen heeft er 15 en Den Haag 13), maar eerder door de verschillen in tijd die nodig zijn voor de gemeentelijke raadplegingen en de procedures voor nutsaansluitingen (afbeelding 1.11).

De tijd voor het plannen van een overleg om de haalbaarheid van een project te bespreken met de gemeente loopt van acht dagen in Maastricht tot 60 dagen in Den Haag. Verschillende factoren zorgen voor dit verschil. Een is het verschil tussen de soorten raadpleging en de verschillende arrangementen die de gemeentes aanbieden. De ontwikkelaar kan een conceptaanvraag indienen via het nationale online platform OLO of rechtstreeks een overleg inplannen met de gemeente. Voor beide opties is het aan de gemeente om de kosten vast te stellen en de raadplegingen zijn niet gebonden aan een maximumtijd. De beschikbaarheid van een vergunningsambtenaar kan de verschillen in tijd ook opdrijven. Steden als Utrecht (25 dagen), Enschede (30 dagen) en Den Haag (60 dagen) hebben

AFBEELDING 1.11 De tijd voor aansluiting op water- en rioldiensten varieert het meest

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: Overige gemeentelijke procedures omvatten het overleg met de gemeente, meldingen aan het begin en einde van de bouw, inspecties tijdens en na de bouw en de melding brandveilig gebruik. De procedures voor het bodemonderzoek en het overleg met de gemeente verlopen in alle steden gelijktijdig. Den Haag is de enige stad waar het overleg met de gemeente langer duurt dan het bodemonderzoek. Voor meer informatie over het gelijktijdigheidseffect, zie de opmerkingen. De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport.

een tekort aan vergunningsambtenaren wat resulteert in vertragingen en langere reactietijden.

Tijdens de coronapandemie duurden procedures langer in Arnhem, Amsterdam, Den Haag en Eindhoven, en contact met gemeenten was een grotere uitdaging vanwege het thuiswerken. In Enschede, Groningen en Rotterdam gaven ontwikkelaars aan dat de gemeenten zich goed aanpasten (hoewel niet onmiddellijk) en dat contact met de gemeenten soepel verliep via virtuele vergaderingen. Voor alle steden viel het ontwikkelaars op dat als er interactie nodig was tussen de verschillende afdelingen binnen de gemeente (voor een vergadering of het beantwoorden van een vraag), dat dit langer duurde dan normaal vanwege het thuiswerken.

Het proces voor het verkrijgen van water- en riolaansluitingen zorgt ook voor significante subnationale tijdsvariëaties. In Amsterdam is één bedrijf

verantwoordelijk voor de water- en riolaansluitingen - wat ontwikkelaars tijd scheelt - terwijl in alle andere steden aparte aanvragen moeten worden gedaan voor deze diensten. Aangezien deze diensten in de Nederlandse steden uit de benchmark worden geleverd door verschillende entiteiten, is er een aanzienlijke tijdsvariëatie, lopend van 22 dagen in Groningen tot 85 in Arnhem, Enschede en Utrecht. Daarnaast gebruiken gemeenten verschillende procedures voor het verkrijgen van de riolaansluiting, wat leidt tot meer verschillen: in Rotterdam vraagt de ontwikkelaar een vergunning aan voor de riolaansluiting, in Utrecht dient de ontwikkelaar een riolaansluitingsverzoek in en in Arnhem doet de ontwikkelaar een melding van plannen om aan te sluiten op het rioolstelsel.

De tijd om de omgevingsvergunning aan te vragen is uniform in de 10 steden. De officiële tijdslimiet wordt in de praktijk nageleefd, met 56 dagen voor het beoordelen van de vergunningsaanvraag en nog

eens 42 dagen voordat de vergunning onherroepelijk wordt - in totaal 98 dagen van de indiening van de aanvraag tot de start van de bouw. Gemeenten kunnen projecten die extra voordeel opleveren voor de gemeenschap voorrang geven, zoals projecten die banen of uitzonderlijke economische waarde creëren; deze projecten hebben vaak een snellere verwerkingstijd.

Omgevingsvergunningsleges leiden tot de grootste verschillen tussen de steden

De gemiddelde kosten voor het aanvragen van een omgevingsvergunning in Nederland is 2,7% van de magazijnwaarde, variërend van 1,5% in Maastricht tot 4,0% in Amsterdam. Het verschil in kosten wordt voornamelijk veroorzaakt door de vergunningsleges. In Amsterdam kost een vergunningsaanvraag voor het magazijn uit de *Doing Business* casestudy EUR 82.106, dezelfde vergunning kost in Maastricht slechts EUR 21.133. Gemiddeld vormen de gemeentelijke kosten in de

10 steden uit de benchmark 82% van de kosten voor het aanvragen van een omgevingsvergunning (afbeelding 1.12). In Nederland omvatten de vergunningsleges het volledige bouwproces, inclusief inspectievergoedingen en de melding brandveilig gebruik.

Hoewel de vergunningsaanvraag een landelijke procedure is, stellen de gemeenten de vergunningsleges vast. In alle steden zijn de leges gebaseerd op de bouwkosten, en er wordt enig verschil gemaakt afhankelijk van het beoogde gebruik van het gebouw. De leges zijn een vast percentage van de bouwkosten in Arnhem (2,0% van de magazijnkosten), Rotterdam (2,1%), Utrecht (2,1%) en Den Haag (2,6%). In Amsterdam, Eindhoven, Enschede, Groningen en Middelburg gebruikt de gemeente een op de kosten gebaseerd trapsgewijs systeem om de leges te bepalen. Maastricht gebruikt een iets andere benadering waarbij de gemeente de bouwkosten schat op basis van het bouwgebied, doel en marktprijzen. De bouwkosten van de gemeente worden

dan toegepast op het kostenschema om de leges te bepalen.

Naast de bovenstaande kostenschema's hebben gemeente verschillende legeskortingingen om duurzame bouw te stimuleren. In Amsterdam krijgt men bijvoorbeeld een korting tot wel EUR 25.000 voor energiezuinige technologie zoals zonnepanelen of groene daken.⁶² Den Haag geeft een korting tot EUR 200.000 op de leges voor energiezuinige installaties, duurzame materialen en gemakkelijk aanpasbare of herbruikbare gebouwwontwerpen.⁶³

De consultatietarieven die de gemeenten berekenen, verschillen ook per stad. Deze tarieven worden vastgesteld door de gemeente in de algemene legesverordening. Den Haag berekent bijvoorbeeld een vaste prijs van EUR 100, onafhankelijk van de grootte van het bouwproject. In Utrecht is het consultatietarief EUR 245 voor projecten met bouwkosten onder EUR 1 miljoen, en het tarief voor projecten boven deze drempel is EUR 3.000. In sommige steden, zoals Groningen, is er

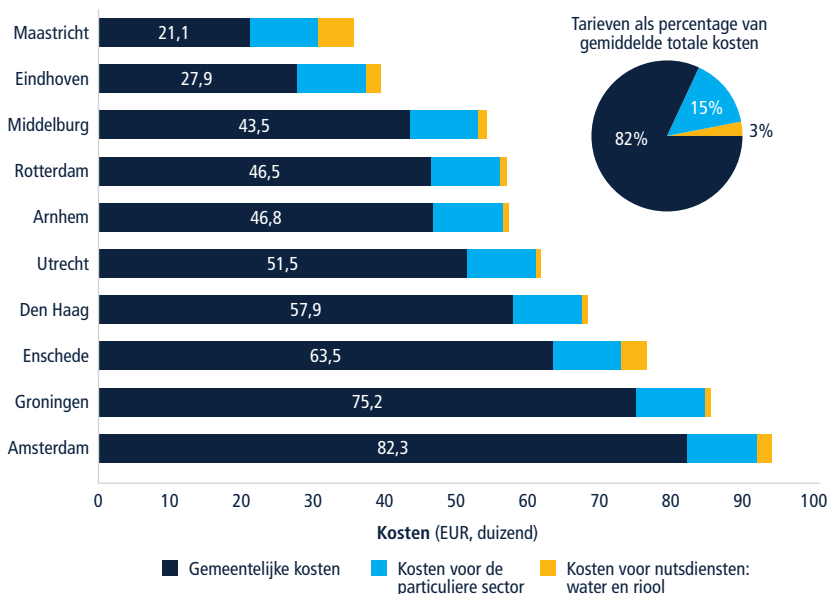
geen consultatietarief. Tarieven kunnen ook verschillen afhankelijk van het soort consultatie. In Maastricht is een gesprek met de gemeente bijvoorbeeld gratis, maar het indienen van een voorlopige aanvraag kost 30% van de totale leges. Sommige steden trekken het consultatietarief af van de leges als de aannemer de omgevingsvergunningsaanvraag indient. In Middelburg kost de consultatie 25% van de leges, maar dit wordt afgetrokken van de leges bij het indienen van de aanvraag.

In de meeste Nederlandse steden vormen de water- en rioolaansluiting tussen 1 en 5% van de totale kosten. Maastricht is de uitzondering met 14% (lagere bouwkosten betekenen dat nutstarieven een groter deel van de totale kosten uitmaken). Nutsaansluitingskosten variëren tussen steden vanwege verschillende systemen (bijvoorbeeld betrokkenheid van de gemeente bij de rioolaansluiting) en tariefschema's (vaste prijs t.o.v. prijs per meter).

Op de index voor bouwqualiteitscontrole scoren alle Nederlandse steden uit de benchmark 10 van de 15 punten (tabel 1.6) wat onder het EU-gemiddelde (11,6 punten) ligt. Ondanks de sterkte op bijna alle aspecten van de kwaliteitscontrole, krijgt Nederland niet alle punten op gebied van aansprakelijkheid en verzekeringsregimes (1 van de 2 punten) en vereisten voor professionele certificering (0 van de 4 punten).⁶⁴

Als er structurele defecten worden ontdekt tijdens de bouw, is het belangrijk dat de verantwoordelijke partij aansprakelijk wordt gesteld en dat de partijen die betrokken zijn bij de bouwontwerpen, toezicht en bouw een verzekering hebben om de kosten van dergelijke structurele defecten te dekken. In Nederland is er geen wettelijke vereiste om een aansprakelijkheidsverzekering voor latente gebreken af te sluiten voor het dekken van structurele gebreken in het gebouw nadat het in gebruik is genomen, hoewel in de wet wel wordt aangegeven wie er

AFBEELDING 1.12 Gemeentelijke kosten vormen 82% van de gemiddelde kosten voor het aanvragen van omgevingsvergunningen

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport.

TABEL 1.6 Er is ruimte voor verbetering op de index voor bouwqualiteitscontrole

		Alle 10 Nederlandse steden (score)
KWALITEITSCONTROLE BOUW INDEX (0–15)		10
Kwaliteit van bouwbesluit (0–2)	Is het bouwbesluit eenvoudig toegankelijk?	1
	Zijn de vereisten voor het verkrijgen van een omgevingsvergunning duidelijk aangegeven?	1
Kwaliteitscontrole voor de bouw (0–1)	Welke entiteit(en) moet(en) wettelijk controleren of de bouwplannen voldoen aan het bestaande bouwbesluit?	1
Kwaliteitscontrole tijdens de bouw (0–3)	Zijn inspecties wettelijk verplicht tijdens het bouwproces?	2
	Worden inspecties tijdens de bouw in de praktijk geïmplementeerd?	1
Kwaliteitscontrole na de bouw (0–3)	Is een eindinspectie wettelijk verplicht?	2
	Wordt een eindinspectie in de praktijk geïmplementeerd?	1
Aansprakelijkheid en verzekering (0–2)	Wordt een partij die betrokken is bij het bouwproces wettelijk aansprakelijk gesteld voor latente gebreken nadat het gebouw in gebruik is genomen?	1
	Moet een partij die betrokken is bij het bouwproces wettelijk verplicht een aansprakelijkheidsverzekering voor latente gebreken - of 10-jarige aansprakelijkheidsverzekering - afsluiten om mogelijke structurele gebreken of problemen in het gebouw te dekken nadat het in gebruik is genomen?	0
Professionele certificeringen (0–4)	Zijn er kwalificatievereisten voor de professional die moet controleren of de architectenplannen of tekeningen voldoen aan het bouwbesluit?	0
	Zijn er kwalificatievereisten voor de professional die de technische inspecties uitvoert tijdens de bouw?	0

■ Maximumaantal verkregen punten

Bron: *Subnational Doing Business* en *Doing Business* databanken.

Opmerking: De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport. Voor meer informatie over de scores, zie de opmerkingen.

aansprakelijk is voor structurele defecten (namelijk het bouwbedrijf, de professional die verantwoordelijk is voor supervisie en de architect of ingenieur die de bouwtekeningen heeft ontworpen).⁶⁵

Het hebben van de juiste technische kwalificaties is ook zeer belangrijk in de bouwsector. Nederlands scoort geen punten op de index voor professionele certificeringen aangezien de nationale wetgeving niet voldoet aan alle vereisten zoals gemeten door *Doing Business*, zoals de minimumvereiste van een universitaire opleiding.⁶⁶

WAT KAN NOG WORDEN VERBETERD?

Efficiëntie vergroten door coördinatie te verbeteren en procedures te consolideren

Het stroomlijnen van het goedkeuren van omgevingsvergunningen en nutsaansluitingen is belangrijk om het bouwproces

efficiënter te maken. Het aanvragen van een omgevingsvergunning duurt in Nederland, gemiddeld, bijna een maand langer dan het EU-gemiddelde, drie keer langer dan in Denemarken en twee keer zo lang als in het Verenigd Koninkrijk.

In negen van de tien steden uit de benchmark, worden de water- en rioolaansluitingen apart behandeld, wat het proces verlengt. Daarnaast is er geen standaard rioolaansluitingsprocedure voor alle steden. Het combineren van de water- en rioolaanvraag zou de nutsaansluitingsprocedures aanzienlijk kunnen verkorten en de last op de ontwikkelaar vanwege omgaan met meerdere bedrijven kunnen verkleinen.

De meeste Nederlandse steden zouden het Amsterdamse voorbeeld kunnen volgen. Daar dient de ontwikkelaar één verzoek in via mijn aansluiting.nl en coördineert de nieuwe aansluiting met één entiteit. De andere steden kunnen overwegen om de rioolaanvraagprocedure

- momenteel via gemeentelijke websites - te verplaatsen naar het platform mijn aansluiting.nl. Een betere coördinatie tussen de gemeentelijke rioolaansluitingsdiensten en de openbare watersaansluitingsbedrijven zou positief zijn voor de ontwikkelaar. Daarnaast verschilt de rioolaanvraagprocedure aanzienlijk per locatie in Nederland. Gemeenten zouden kunnen overwegen deze procedure landelijk te standaardiseren.

Nederlandse steden zouden ook aanzienlijke verbeteringen kunnen bereiken door de noodzaak van het overleg van de ontwikkelaar met de gemeentelijke autoriteiten voor het aanvragen van een omgevingsvergunning te verminderen. Hoewel de procedure niet verplicht is, geven ontwikkelaars er de voorkeur aan om het extra proces te doorlopen om complicaties, vertragingen en fouten bij het aanvragen van de omgevingsvergunning te vermijden. Voor sommige steden voegt deze procedure een aanzienlijke tijd toe aan het vergunningsproces. In Den

Haag duurt het bijvoorbeeld gemiddeld 60 dagen om een consultatie te krijgen. Bovendien is er in elke stad meer dan één soort consultatie beschikbaar, maar geen centrale uitleg van de verschillende opties. Afhankelijk van het type consultatie, kunnen de tijd, kosten en niveau van het advies aanzienlijk variëren. In Arnhem kost de ene consultatieoptie bijvoorbeeld EUR 561 terwijl een andere 40% van de bouwkosten kost. Kosten verschillen ook tussen de steden, van gratis in Enschede tot EUR 3.000 in Utrecht. De relevante informatie duidelijker en toegankelijker maken, zou de behoefte aan gemeentelijke consultaties voor eenvoudigere projecten kunnen verminderen, wat de druk op de vergunningsambtenaren weer kan verlagen. Daarnaast zouden de gemeenten de verschillende soorten beschikbare consultaties beter moeten uitleggen zodat ontwikkelaars gemakkelijker de beste optie voor hun behoeften kunnen kiezen.

In Denemarken en Nieuw-Zeeland zorgt duidelijke, consistente en goed toegankelijke informatie over bouwbesluiten ervoor dat consultaties voor het indienen van het vergunningsverzoek onnodig zijn. Nederland is van plan om de Nederlandse bouwbesluiten te consolideren en verhelderen, en ze beter toegankelijk te maken op het nieuwe DSO-platform (Digitaal Stelsel Omgevingswet) (kader 1.2). Dergelijke hervormingen moeten ervoor zorgen dat ontwikkelaars in Nederland minder hoeven te overleggen met de gemeenten voordat ze een vergunning aanvragen.

Het digitale platform blijven uitbreiden om het omgevingsvergunningproces verder te consolideren

Op dit moment gebruiken ontwikkelaars in Nederland het OLO-platform om de omgevingsvergunningaanvraag in te dienen en de voortgang te volgen. Ze dienen hun nutsaansluitingsverzoek aan via het

portaal mijn aansluiting.nl. Communicatie met bouwinspecteurs is ook digitaal maar loopt via e-mail. Het integreren van deze digitale activiteiten op één platform kan de gebruiksvriendelijkheid verbeteren en ervoor zorgen dat ontwikkelaars hun projecten op één plek kunnen volgen.

De overgang van het OLO-platform naar het DSO-platform integreert drie online ruimtelijke planningstools (OLO, AIM en ruimtelijkeplannen.nl worden gecombineerd). Nederland zou ook kunnen overwegen om het nutsportaal te integreren om het vergunningsproces verder te stroomlijnen en één platform te creëren waar ontwikkelaars alle benodigde aanvragen kunnen indienen. Het verder uitbreiden van de scope naar communicatie met bouwinspecteurs zou een volledig beeld van de activiteiten van de ontwikkelaar en de gemeente creëren. In de Verenigde Arabische Emiraten wordt

KADER 1.2 Nieuwe hervorming in het uitgeven van omgevingsvergunningen Nederland: naar een efficiënter proces

Op 22 maart 2016 accepteerde de Nederlandse regering een nieuwe omgevingswet, die nu gepland staat om in te gaan op 1 januari 2022 (de aanvankelijke ingangsdatum is uitgesteld vanwege de pandemie).^a

De nieuwe wet vervangt de Wabo-wet, vereenvoudigt en integreert ruimtelijke planningsregels en maakt het eenvoudiger om een nieuw bouwproject te starten. Hij bundelt 26 ruimtelijke omgevingswetten in één wet, 60 algemene beheersmaatregelen in vier en 75 ministeriële regelingen in één milieuwetgeving. Daarnaast vervangt een nieuw platform, DSO, het online OLO-platform (momenteel gebruikt voor omgevingsvergunningen) en twee andere platformen die worden gebruikt voor ruimtelijke planning (AIM en ruimtelijkeplannen.nl).

De wet vermindert ook het aantal gevallen waarvoor een vergunning nodig is, waardoor melding de norm wordt en een vergunning de uitzondering. Het aantal vergunningsgevallen dat onder de langere procedure valt - die tot 26 weken kan duren - wordt ook verminderd, wat betekent dat de meeste vergunningen onder een procedure van acht weken vallen. De 'lex silencio positivo' wordt beëindigd (onder de huidige regelgeving wordt de vergunning automatisch toegekend als een gemeente niet reageert binnen de wettelijke termijn). Als de gemeente niet reageert binnen de wettelijke termijn, moet de gemeente een boete betalen aan de ontwikkelaar. De ontwikkelaar kan ook rechtstreeks bij de rechtbank in beroep gaan.

Tot slot worden de criteria voor kwaliteitscontrole geüpdatet door middel van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (WKkb). Onder deze wet worden inspecties geprivatiseerd en uitgevoerd door kwaliteitsborgers. De kwaliteitsborgers moeten voldoen aan strikte minimumkwalificaties, waaronder opleiding, aantal jaar ervaring en het voltooien van een speciale cursus (momenteel in ontwikkeling). Het kwaliteitscontrolebedrijf wordt gedurende het volledige project betrokken bij het bouwproces, inclusief ontwerp, implementatie, bouw en voltooiing. Een risicobeoordeling van het type gebouw en de vereiste diensten bepaalt de tarieven die worden gerekend door het kwaliteitscontrolebedrijf. De aannemer wordt verantwoordelijk voor alle defecten en hun gevolgen, inclusief als een klant een defect later ontdekt - de klant kan de aannemer dwingen om deze defecten te herstellen. De aannemer moet de klant ook verplicht op de hoogte stellen of hij verzekerd is tegen faillissement en risico's van schade of defecten.

a. Voor meer informatie over de nieuwe hervorming, zie <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/omgevingswet/vernieuwing-omgevingsrecht>.

het aantal inspecties op locatie vermindert door het gebruik van camera's en drones bij de inspectie van bouwlocaties, waardoor de inspecteur meer tijd krijgt.

Op de lange termijn zouden Nederlandse steden kunnen kijken naar de voordelen van BIM-systemen (Bouw Informatie Model) die parameters uit het bouwbesluit opnemen in het projectdesign.⁶⁷ De software helpt professionals met het plannen van projecten die voldoen aan de nationale en lokale regelgeving en maken controles na de ontwerpfase eenvoudiger en sneller voor overheidsinstanties. Australië heeft het DesignCheck-programma ontwikkeld dat een geautomatiseerd code-controle-tool levert voor ontwerpers om wettelijke vereisten in verschillende fasen van het projectontwerp te controleren; standaard testen van naleving van het bouwbesluit kunnen snel en automatisch worden uitgevoerd.⁶⁸ Het introduceren van BIM-technologie vereist een financiële investering en training voor zowel private professionals als ambtenaren. Een sterke samenwerking tussen beroepsverenigingen en gemeenten zou essentieel zijn in de voorbereidings- en implementatiefasen.

Verplichte vereisten voor aansprakelijkheidsverzekeringen instellen voor ontwikkelaars en architecten in geval van structurele defecten

Hoewel ontwikkelaars en architecten in Nederland wettelijk aansprakelijk worden gesteld voor structurele gebreken of problemen bij de bouw, vereist de wet niet dat ze een verzekering hebben voor het dekken van de kosten die voortkomen uit structurele defecten nadat het gebouw in gebruik is genomen. Dergelijke verzekeringen zijn voordelig voor klanten en aannemers, en ze moedigen bouwbedrijven - met name kleine en middelgrote bouwbedrijven - aan meer projecten te ondernemen.⁶⁹

Met de hervorming van de Omgevingswet (zie kader 1.2) neemt Nederland de eerste stap in deze richting door het voor aannemers verplicht te maken om hun klanten te laten weten of ze verzekerd zijn

tegen faillissement, defecten en schade en wat voor soort verzekering ze hebben. Nederland zou de voorbeelden van Frankrijk en Denemarken kunnen overnemen. Frankrijk, dat al vroeg overging naar verplichte tienjarige verzekeringspolisjes, past dezelfde verzekeringsvereiste toe op alle nieuwe gebouwen, ongeacht hun doel.⁷⁰ Twee dekkingsniveaus zijn vereist voor structurele defecten: verzekering door de eigenaren van het gebouw (dommage ouvrage) en een tienjarige verzekering door de bouwer. In Denemarken vereist de regelgeving een tienjarige verzekering voor de bouw van nieuwe permanenten woningen. Bij het uitgeven van de gebruiksvergunning controleert de gemeente de geldigheid van de verzekering voordat de omgevingsvergunning wordt afgegeven en de bouw wordt voltooid.

De kostenstructuur voor omgevingsvergunningen herzien

Omgevingsvergunningsleges zijn in alle Nederlandse steden hoog en vormen meer dan 80% van de totale kosten voor het aanvragen van de omgevingsvergunning. Op basis van de bouwwaarde betaalt een Nederlandse ondernemer gemiddeld EUR 51.096 voor de omgevingsvergunning - bijna vier keer meer dan het EU-gemiddelde (EUR 13.989). Met de bouwleges kan de lokale overheid publieke infrastructuur en faciliteiten leveren waarvan de lokale ontwikkeling profiteert. Hoge omgevingsvergunningsleges verminderen echter de investering in commercieel vastgoed met een negatieve invloed op de werkgelegenheid tot gevolg.⁷¹

In economieën die 'good practices' op dit gebied hebben overgenomen, worden omgevingsvergunningsleges over het algemeen zo ingesteld dat ze de kosten van de geleverde diensten dekken, niet om belastinginkomsten te genereren. Nieuw-Zeeland berekent vergunningskosten op een niveau dat de kosten dekt die gepaard gaan met het beoordelen van plannen, inspecties en overheadkosten. Bij het vaststellen van de kosten houdt

de gemeente Auckland rekening met factoren waaronder de kostenimplicaties van infrastructuurbeslissingen voor de ontwikkeling en uitdagingen die ontwikkelaars aangaan bij het laten bouwen van hun producten, daarbij opmerkend "als ontwikkelingskosten te hoog zijn kan dit als blokkade werken voor de ontwikkeling en groei vertragen."⁷²

De regelgevingsexpertise verbeteren samen met de particuliere sector

Het aanvragen van een omgevingsvergunning is een complex proces waarbij meerdere stakeholders betrokken zijn. Het beheren van dit proces vereist vergunningverlenende instanties die over voldoende personeel en technische competentie beschikken met professionele knowhow en technologie op gebied van casemanagement. Ontwikkelaars in Nederland noemen onvoldoende getrainde vergunningverlenende instanties of onvoldoende personeel als oorzaken van vertragingen bij het verkrijgen van een omgevingsvergunning.

Sterkere kwalificatievereisten voor professionals die betrokken zijn bij het verlenen en controleren van omgevingsvergunningen zouden een positief effect kunnen hebben. In Nederland moeten de professionals die een standaard bouwplan goedkeuren en toezicht houden op de bouw een MBO-opleiding, een jaar werkervaring en een aantal extra gespecialiseerde certificeringen hebben.⁷³ Daarentegen moeten deze professionals in Kroatië en Portugal een universitair diploma hebben in architectuur of bouwkunde. Het introduceren van een hogere opleidingsvereiste zou automatisch de technische competentie van de Nederlandse vergunningsinstanties vergroten. Wereldwijd vereist meer dan 80% van de economieën die worden gemeten door *Doing Business* een universitair diploma in architectuur of bouwkunde voor professionals die bouwplannen beoordelen.

Op middellange termijn kunnen personeelsproblemen worden aangepakt

door gecertificeerde professionals uit de particuliere sector een belangrijkere rol te geven in het vergunningenproces. Hoewel dit een verandering in de wet zou kunnen vereisen, zouden de voordelen van een zeer gespecialiseerd personeelsbestand dat flexibel is bij wijzigingen in de vraag, aanzienlijk kunnen zijn. De meeste economieën in de EU zijn volledig overgeschakeld van publieke naar private beheersmechanismen in bouwregulering, uit de wens om de kwaliteit van de regulering te verbeteren, de administratieve last voor aanvragers te verminderen en een grotere focus op risicomitigatie te ondersteunen.⁷⁴ Australië, Singapore en het Verenigd Koninkrijk zijn een aantal van de landen die een systeem externe, derde-partij werknemers hebben gecreëerd om de dekking en expertise op gebied van regelgeving te vergroten.⁷⁵ Gegevens van *Doing Business* suggereren dat het aanvragen van omgevingsvergunningen efficiënter is in economieën die gebruik maken van een vorm van deelname van de particuliere sector bij de processen omtrent het verlenen van omgevingsvergunningen of controle. Maar een dergelijk systeem moet vergezeld gaan van voldoende beveiligingen, zoals robuustere kwalificatievereisten voor professionals die bouwplannen goedkeuren. De aankomende hervormingen in Nederland nemen een aanzienlijke stap in deze richting door het privatiseren van inspecties en updaten van de minimumvereisten voor inspecteurs.

Elektriciteit verkrijgen

Wet- en regelgeving betreffende elektriciteit worden op nationaal niveau vastgesteld en gemonitord door een onafhankelijke overheidsinstantie, de Autoriteit Consument en Markt (ACM).⁷⁶ distributienetbeheerders (DSO's) - ook 'netbeheerders' en 'distributiebedrijven' genoemd in dit hoofdstuk - zijn de hoofdspelers in het aansluitingsproces. De laag- en middelspanningsnetwerken in de 10 steden uit de benchmark worden beheerd door vier bedrijven: Enduris, Enexis, Liander en Stedin (kaart 1.1). Elke netbeheerder bedient een specifiek geografisch gebied en is verantwoordelijk voor het uitbreiden en onderhouden van het eigen netwerk. Het nationale hoogspanningsnet wordt beheerd door een distributienetbeheerder, TenneT, die elektriciteit transporteert en de levering in balans brengt met de vraag.⁷⁷

Van de 10 steden uit de benchmark is het het gemakkelijkst om elektriciteit te krijgen in Maastricht en Eindhoven, en het moeilijkst in Enschede en Groningen (tabel 1.7). De procedurele stappen voor het krijgen van een nieuwe aansluiting zijn hetzelfde voor alle locaties, maar de tijd en kosten om ze te voltooien verschillen aanzienlijk.

Het krijgen van een elektriciteitsaansluiting in Nederland vergt meer tijd, maar kost aanzienlijk minder dan het gemiddelde in de EU

In de Nederlandse steden uit de benchmark kost een nieuwe elektriciteitsaansluiting 21,9% van het inkomen per hoofd van de bevolking, een zesde van de gemiddelde kosten in de Europese Unie. Deze lage kosten plaatsen Nederlandse steden tussen de EU-lidstaten met de laagste netaansluitingskosten.⁷⁸ Het proces vereist dezelfde vier procedures in alle 10 de steden, in lijn met het EU-gemiddelde van 4,5 procedures. Het voltooien van deze stappen

KAART 1.1 Elektriciteitsnetbeheerders werken in aangewezen geografische zones

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: De distributiebedrijven Enduris en Stedin, beide lid van de Stedin Groep, doorlopen een fusieproces.

TABEL 1.7 Maastricht en Eindhoven scoren het hoogste in Nederland op gebied van krijgen van elektriciteit

Plaats	Rang	Score (0-100)	Procedures (aantal)	Tijd (dag)	Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	Index betrouwbaarheid van levering en transparantie van tarieven (0-8)
Maastricht	1	87,19	4	97	18,3	8
Eindhoven	2	87,08	4	98	18,3	8
Middelburg	3	86,63	4	102	23,7	8
Amsterdam	4	86,63	4	102	24,1	8
Den Haag	5	85,43	4	113	24,6	8
Arnhem	6	84,24	4	124	24,1	8
Rotterdam	7	84,24	4	124	24,6	8
Utrecht	8	83,37	4	132	24,6	8
Groningen	9	82,95	4	136	18,3	8
Enschede	10	82,73	4	138	18,3	8

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: De klassering is gebaseerd op de gemiddelde score voor de procedures, tijd en kosten die gepaard gaan met het verkrijgen van elektriciteit en de index voor betrouwbaarheid van de levering en transparantie van tarieven. De score wordt genormaliseerd op een schaalverdeling van 0 tot 100 (waarbij geldt: hoe hoger de score, hoe beter). Voor meer details verwijzen we naar het hoofdstuk 'Over Doing Business en Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland'. De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het Doing Business 2021-rapport.

duurt in de Nederlandse steden echter gemiddeld bijna vier maanden, bijna een maand langer dan het gemiddelde in de EU. Het krijgen van een nieuwe aansluiting duurt in slechts vijf EU-lidstaten langer dan het Nederlands gemiddelde (116,6 dagen).⁷⁹ In Duitsland duurt het minder dan een maand om een nieuwe elektriciteitsaansluiting te krijgen, wat het land tot de snelste economie van de Europese Unie maakt gemeten door *Doing Business* (afbeelding 1.13).

Nederland presteert goed op de index voor betrouwbaarheid van levering en transparantie van tarieven van *Doing Business*, met de maximumscore van 8 punten in de index (afbeelding 1.14) voor alle 10 de steden.⁸⁰ De Nederlandse steden bieden een betrouwbaar netwerk en het regelgevingskader is robuust en volgt 'good practices'.

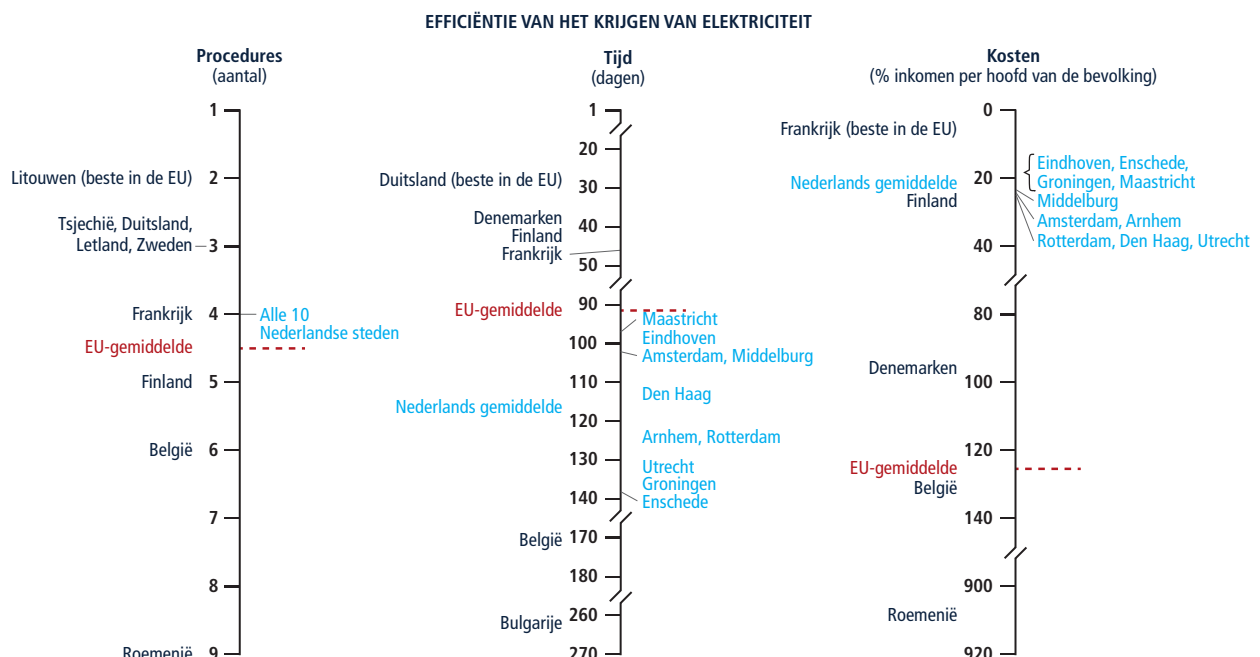
Doing Business bestudeert het hypothetische geval van een lokaal bedrijf dat

een 140 kilo-Volt-Ampère (kVA) elektriciteitsaansluiting nodig heeft voor een nieuwgebouwd magazijn dat zich in een commercieel gebied bevindt buiten het historische centrum van de stad. In alle 10 de gemeten steden in Nederland, zal een nieuw magazijn worden aangesloten op het ondergrondse laagspanningsnetwerk.⁸¹ Om een nieuwe elektriciteitsaansluiting te krijgen, starten klanten het aanvraagproces door online een formulier in te dienen, samen met gegevens over het gevraagde vermogen en de exacte locatie van het gebouw (afbeelding 1.15).

Na ontvangst van de aanvraag, beoordeelt de netbeheerder de haalbaarheid van de aansluiting en, indien positief, geeft de klant een offerte voor de aansluitkosten. De netbeheerder verkrijgt dan (uit naam van de klant) de benodigde graafvergunningen van de gemeente en voert de aansluitwerkzaamheden uit met behulp van een externe aannemer. Voor de externe aansluitwerkzaamheden

kunnen starten, dient de aannemer van de netbeheerder als interne stap een aanvraag (KLIC-aanvraag⁸²) in via het online platform van het Kadaster om een kaart te krijgen met daarop de bestaande ondergrondse kabels en buizen. Deze kaart, die binnen maximaal twee dagen wordt ontvangen, is vereist om schade te voorkomen tijdens graafwerkzaamheden (afbeelding 1.16). Nutsdiensten met ondergrondse netwerken - voor water, riolering, gas, telecommunicatie of elektriciteit - moeten hun buizen en kabels wettelijk verplicht registreren bij het Kadaster en hun kaarten regelmatig bijwerken. De klant kan op elk moment tijdens de aansluitingswerkzaamheden, een leveringscontract afsluiten met elke beschikbare energieleverancier en een gespecialiseerd bedrijf inhuren voor het installeren van de meter.⁸³ Met behulp van een elektronisch platform brengen de leverancier en het meterbedrijf de netbeheerder op de hoogte van het ondertekenen van het leveringscontract

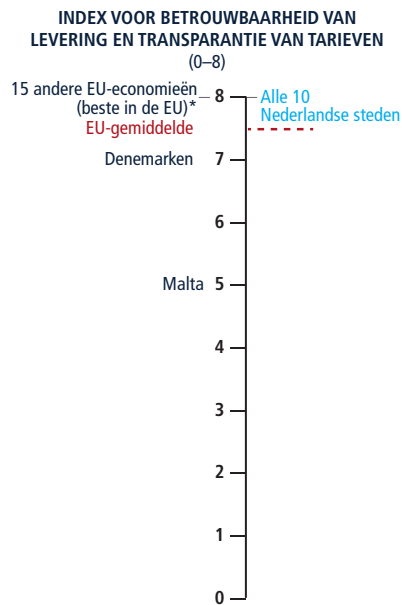
AFBEELDING 1.13 Het verkrijgen van elektriciteit in Nederland duurt bijna een maand langer dan het gemiddelde in de EU

Bron: Subnational *Doing Business* en *Doing Business* databanken.

Opmerking: Het EU-gemiddelde gebruikt gegevens op economieniveau voor de 27 lidstaten van de Europese Unie. Gegevens voor afzonderlijke economieën worden vertegenwoordigd door hun hoofdstad zoals gemeten door de wereldwijde *Doing Business*. De gegevens voor Amsterdam, vergelijkings-economieën en de EU-gemiddelden worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport.

AFBEELDING 1.14 Nederlandse steden presteren bovenaan op gebied van betrouwbaarheid van de elektriciteitslevering

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: Het EU-gemiddelde gebruikt gegevens op economieniveau voor de 27 lidstaten van de Europese Unie. Gegevens voor afzonderlijke economieën worden vertegenwoordigd door hun hoofdstad zoals gemeten door *Doing Business*. De gegevens voor Amsterdam, de EU-gemiddelden en de vergelijkingslanden in de EU worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport.

* België, Cyprus, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Ierland, Letland, Litouwen, Polen, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Zweden.

AFBEELDING 1.15 Het krijgen van elektriciteit kost vier stappen in Nederland

Procedure	Instantie
● Aanvraag indienen bij netbeheerder en offerte ontvangen	Netbeheerder
● Externe werkzaamheden verkrijgen van aannemer van netbeheerder	Netbeheerder
● Contract ondertekenen bij elektriciteitsbedrijf*	Leverancier
● Meter laten installeren door meterbedrijf*	Meterbedrijf

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

* Procedure verloopt gelijktijdig met de vorige.

en de installatie van de meter.⁸⁴ Tot slot stelt de netbeheerder de verbinding in werking zonder dat de klant nog verdere actie hoeft te ondernemen.

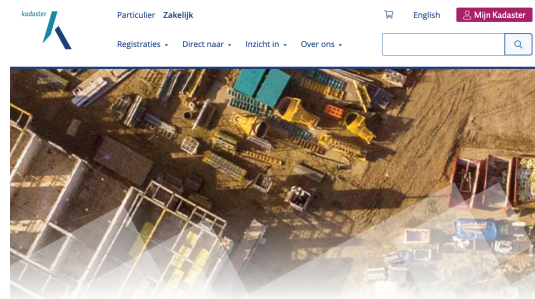
Ondernemers profiteren van een standaardproces, maar er zijn verschillen in tijd en kosten voor het krijgen van een elektriciteitsaansluiting

In alle steden uit de benchmark kunnen ondernemers aansluitingen aanvragen bij de verschillende distributiebedrijven via hetzelfde, voorspelbare proces. De voorspelbaarheid komt door de strikte wettelijke tijdslimieten die in de nationale regelgeving zijn opgelegd voor de verschillende stappen die nodig zijn voor het krijgen van een elektriciteitsaansluiting.⁸⁵ Verder is het volledige proces gedigitaliseerd. Er zijn echter lokale verschillen in

de duur en de kosten voor het krijgen van een nieuwe elektriciteitsaansluiting.

Het krijgen van een aansluiting duurt iets meer dan drie maanden in Maastricht en Eindhoven (97 en 98 dagen respectievelijk), terwijl ondernemers meer dan vier maanden moeten wachten in Arnhem, Rotterdam, Utrecht, Groningen en Enschede. Langere wachttijden komen normaal doordat DSO's een groot aantal aanvragen ontvangen en onvoldoende technisch personeel hebben om het aansluitproces te verwerken.⁸⁶ Liander en Enexis ervaren een zwaardere werkbelasting vanwege hun doorlopende overgang naar duurzame energie (kader 1.3).⁸⁷ Bovendien kan de tijd voor het verkrijgen van een gemeentelijke vergunning voor het doorkruisen van de openbare weg, die de netbeheerder aanvraagt uit naam van

AFBEELDING 1.16 Nederlandse steden maken gebruik van een digitaal systeem om kaarten te krijgen van ondergrondse kabels

[Terug naar vorige pagina](#)

KLIC-melding

Vraag voor het graven de ligging van de kabels en leidingen op

Verplicht als u gaat graven

Gaat u (laten) graven met een machine? Dan bent u wettelijk verplicht vooraf een KLIC-melding te doen. Na de melding ontvangt u kabel- en leidinginformatie van de plek waar u gaat graven. U gebruikt deze informatie om graafschade en gevaarlijke situaties te voorkomen. De informatie moet tijdens het graven digitaal op de graaflocatie aanwezig zijn.

- Doe de KLIC-melding op tijd. Op zijn vroegst 20 werkdagen en op zijn laatst 3 werkdagen voor de graafwerkzaamheden.
- Het graafgebied in 1 KLIC-melding mag maximaal 500 x 500 meter groot zijn.

KLIC-melding

U ontvangt de volgende informatie:

- ✓ gegevens aangevraagde graaflocatie
- ✓ overzicht van netbeheerders die informatie gaan verstrekken
- ✓ mail met downloadlink naar zipbestand met kabel- en leidinginformatie

[Eenmalige KLIC-melding doen](#)

Of bekijk onze andere bestelmogelijkheden:

[KLIC-melding via Mijn Kadaster](#)

Bron: Kadaster (<https://www.kadaster.nl/zakelijk/producten/graafwerk/klic-melding>).

Opmerking: KLIC is het acroniem van Kabels en Leidingen Informatie Centrum.

KADER 1.3 De overgang naar duurzame energie heeft de werklast voor netbeheerbedrijven vergroot

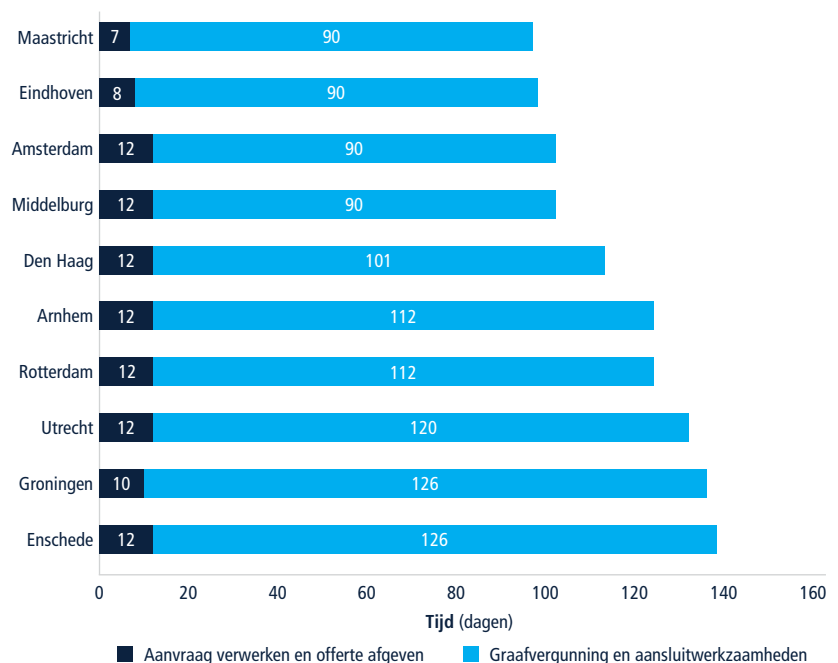
Bij het aanvragen van een elektriciteitsaansluiting geven klanten in Nederland een datum aan waarop, idealiter, de uiteindelijke elektriciteitsaansluiting wordt gemaakt.^a De netbeheerders hebben echter moeite om aan deze klantgerichte benadering te voldoen. In juni 2019 heeft de Nederlandse overheid een nieuw Klimaatakkoord geïntroduceerd met een serie maatregelen die zijn opgesteld in overleg met stakeholders uit de hele maatschappij om klimaatverandering te bestrijden. Het akkoord heeft als doel om in 2030 70% van de energie te genereren uit duurzame bronnen en om fossiele brandstoffen per 2050 in de ban te doen.^b Daarop is de bouw van nieuwe zonnepaneelvelden in het noorden en oosten van het land - waar Liander en Enexis werkzaam zijn - geëxplodeerd. De bestaande elektriciteitsnetwerken zijn echter ontworpen voor een aanzienlijk kleinere elektriciteitsstroom en hebben onvoldoende capaciteit voor het ontvangen van de elektriciteit die wordt gegenereerd door deze vele zonnepanelen. Om deze reden werken netbeheerders aan het uitbreiden van hun netwerken wat resulteert in een toegenomen werkbelasting.^c De jaarverslagen van de netbeheerders laten zien dat de nieuw aangelegde kabel lengte van de netwerken in kilometers in de afgelopen jaren is toegenomen.^d Enexis geeft aan dat de uitbreiding van het elektriciteitsnet in de komende twee jaar moet worden uitgevoerd met de snelheid van wat normaal gesproken 30 jaar zou duren om te kunnen voldoen aan alle aanvragen in verband met duurzame energie.^e

- Deze datum wordt het wensmoment genoemd. Het wensmoment moet een 'redelijke tijdsperiode' zijn, rekening houdend met de wettelijke periode van 18 weken.
- Zie de website van de Nederlandse overheid op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/klimaatakkoord/maatregelen-klimaatakkoord-per-sector>.
- Zie bijvoorbeeld een kaart van de gebieden waar Enexis problemen had met de gegenereerde retourleveringen (bijvoorbeeld van zonnepanelen) naar het elektriciteitsnet op <https://www.enexis.nl/zakelijk/duurzaam/beperkte-capaciteit/gebieden-met-schaarste>.
- Tussen 2016 en 2019 heeft Enexis 4100 km aan nieuwe kabels aangelegd (zie het Enexis jaarverslag 2019 op <https://www.enexisgroep.nl/media/2695/enexis-holding-nv-jaarverslag-2019.pdf>). Tussen 2016 en 2019 heeft Liander 888 km nieuwe kabels aangelegd (zie de Liander jaarverslagen van 2019, 2018 en 2017 op https://www.liander.nl/sites/default/files/Liander_Jaarbericht_2019.pdf; <https://www.liander.nl/sites/default/files/Jaarbericht%202018.pdf>; https://www.liander.nl/sites/default/files/Liander_Jaarbericht_2017_29062018.pdf).
- Zie de Enexis website op <https://www.enexis.nl/over-ons/wie-zijn-we/ons-werk/enexis-werkt-aan-de-toekomst-van-energie/situatieschets>.

de klant, ook variëren tussen de locaties. In alle steden uit de benchmark behalve Enschede, is een graafvergunning vereist. De wettelijke tijdslimiet voor het afgeven van een vergunning is nationaal vastgesteld op acht weken, maar gemeenten kunnen kortere limieten instellen.⁸⁸ In de praktijk duurt het verkrijgen van een vergunning van drie dagen in Utrecht tot 14 dagen in Maastricht en Arnhem en gemiddeld een maand in de rest van de steden uit de benchmark. In Groningen komt de tijd totdat de gemeente een vergunning afgeeft dichterbij de maximumtermijn van acht weken vanwege de aanwezigheid van oude begraafplaatsen in het gebied, die een grondige archeologische beoordeling vereisen. In Enschede is een vergunning alleen nodig als de graafwerkzaamheden in openbare grond langer zijn dan 25 meter.⁸⁹

De verwerkingstijden voor nieuwe aansluitingsaanvragen kunnen ook subnationale verschillen veroorzaken in de tijd voor het krijgen van elektriciteit. Enexis, dat werkzaam is in Maastricht en Eindhoven, verwerkt aanvragen binnen

AFBEELDING 1.17 Het krijgen van elektriciteit kost het minste tijd in Maastricht en het meeste in Enschede

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: De procedures 'het leveringscontract tekenen' en 'meterinstallatie krijgen' zijn niet weergegeven in de afbeelding, aangezien deze gelijktijdig worden uitgevoerd met de procedure voor 'graafvergunning en aansluitwerkzaamheden'. Voor meer informatie, zie de gegevensopmerkingen. De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport.

acht dagen, vijf dagen sneller dan netbeheerders in de meeste andere steden (afbeelding 1.17). Enexis is de enige netbeheerder die het mogelijk maakt om aansluitingsaanvragen via de website in te dienen, wat resulteert in snellere verwerking. Aanvragen bij alle andere netbeheerders worden ingediend via het nationale platform, mijnaansluiting.⁹⁰

Voor aansluitingen van meer dan 3x80 Ampère, zoals in de casestudy van *Doing Business*, worden aanvragen die via Mijnaansluiting worden ontvangen, handmatig doorgestuurd naar de betreffende netbeheerder, wat vertragingen in het beoordelingsproces veroorzaakt.⁹¹

De nationale toezichthouder, ACM, stelt het maximale elektriciteitsaansluitingstarief vast. Netbeheerders kunnen tarieven voorstellen aan de toezichthouder die onder dit maximumbedrag vallen. Alle vier de netbeheerders rekenen een aansluittarief dat uit twee componenten bestaat: (i) de aangevraagde capaciteit en (ii) een tarief gebaseerd op hoe ver het aansluitpunt van het bestaande netwerk ligt.⁹² Met EUR 8.591 is het krijgen van elektriciteit het goedkoopst in Eindhoven, Enschede, Groningen en Maastricht - tussen EUR 2.500 en EUR 3.000 lager dan de gemiddelde kosten in de andere Nederlandse steden uit de benchmark (afbeelding 1.18).

Nederland heeft een betrouwbaar netwerk, en het robuuste regelgevingskader reflecteert 'good practices'

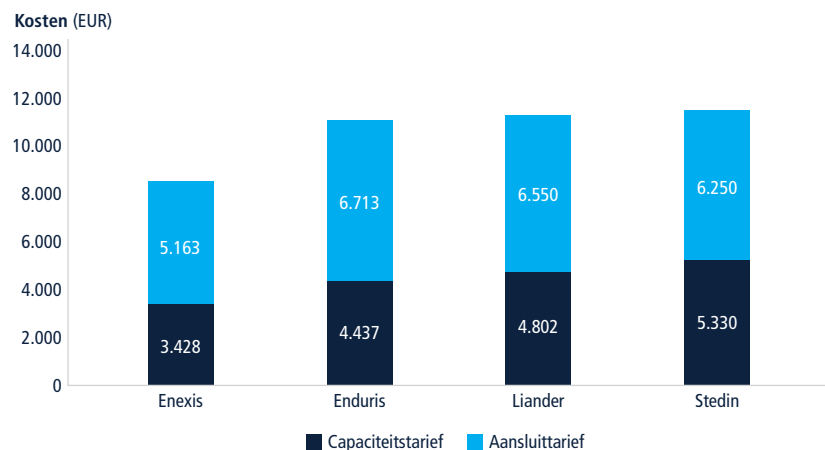
Naast efficiëntie meet *Doing Business* ook de betrouwbaarheid van de levering en de transparantie van tarieven met een index die steden indeelt op een schaal van 0 tot 8. Alle Nederlandse netbeheerders scoren het maximum van 8 punten.

DSO's rapporteren hun jaarlijkse prestaties op gebied van netwerkqualiteit, capaciteit en veiligheid aan de ACM. Daarnaast worden tarieven en tariefwijzigingen efficiënt gecommuniceerd naar klanten en zijn deze online beschikbaar.

Alle 10 de steden uit de benchmark hebben geautomatiseerde systemen voor het monitoren van elektriciteitsstoringen en het herstellen van services en nutsdiensten. DSO's compenseren klanten in geval van storingen langer dan vier uur, en de compensatie moet binnen zes maanden worden uitbetaald.⁹³ Enexis - werkzaam in Eindhoven, Enschede,

Groningen en Maastricht - heeft in 2019 de minste storingen gehad waarbij elke klant 0,15 service-onderbrekingen heeft gehad van gemiddeld 12 minuten in totaal. Daarentegen hebben de klanten van Liander in Amsterdam en Arnhem 0,32 serviceonderbrekingen gehad, die gemiddeld drie keer langer duurden (bijna 35 minuten) (afbeelding 1.19).

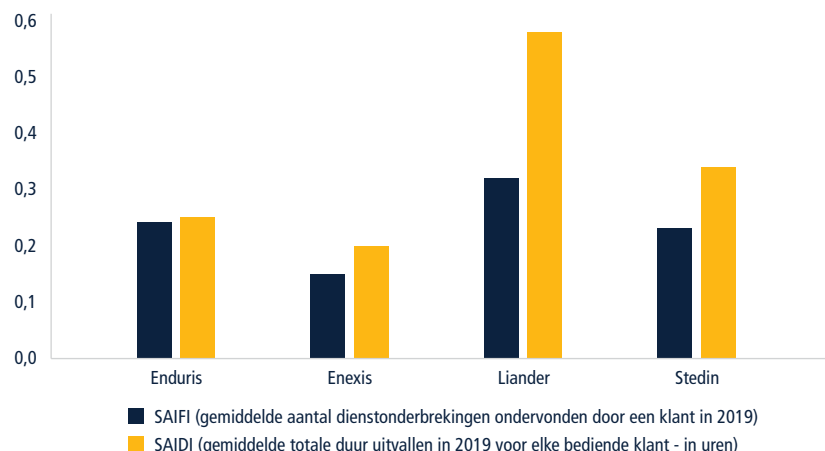
AFBEELDING 1.18 Capaciteits- en aansluittarieven zorgen voor kostenverschillen

Bron: *Subnational Doing Business* en *Doing Business* databanken.

Opmerking: De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport.

AFBEELDING 1.19 Amsterdam en Arnhem hebben de meeste en langste uitvalen gehad in 2019

Bron: *Subnational Doing Business* en *Doing Business* databanken.

Opmerking: De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport.

WAT KAN ER WORDEN VERBETERD?

Het proces voor het verkrijgen van vergunningen voor externe aansluitingswerkzaamheden en voor graafwerkzaamheden stroomlijnen

De Nederlandse netbeheerders moeten een aantal nieuwe uitdagingen tegelijkertijd het hoofd bieden: accommoderen van een toenemend volume in aansluitaanvragen, omgaan met een tekort aan technisch personeel en voldoen aan nieuwe vereisten voor duurzame energiebronnen. De toegenomen vraag in nieuwe aansluitverzoeken, heeft ook invloed op de Nederlandse gemeenten. Daarom moeten bedrijven langer wachten op hun elektriciteitsaansluiting.

De Nederlandse overheden en netbeheerders zouden inspiratie op kunnen doen in het Verenigd Koninkrijk om de wachttijden voor nieuwe aansluitingen te verkorten. In 2017 keurde de regelgevingsinstantie van het VK, Ofgem, een initiatief goed om netbeheerbedrijven aan te moedigen om de externe aansluitingswerkzaamheden sneller te voltooien. Volgens de ICE-richtlijnen moeten netbeheerbedrijven gegevens leveren die aantonen dat zij op tijd hebben gereageerd op hun klanten en in overeenstemming met hun klantenservicebeloften. DSO's kunnen boetes krijgen als ze niet voldoen aan deze vereisten. Daarnaast heeft één DSO, UK Power Networks, een nieuw softwaresysteem geïmplementeerd, het Design Fast Track and Approved Designer Scheme, waarmee rechtstreeks contact met onderaannemers mogelijk is en hun voortgang wordt bijgehouden. Deze netbeheerder heeft ook algemene vereisten geïntroduceerd voor het ontwerpen en plannen van de werkzaamheden en materiaalspecificaties voor onderaannemers bij het uitvoeren van externe werkzaamheden. Als resultaat van deze initiatieven heeft UK Power Networks de tijd voor het leveren van een nieuwe elektriciteitsaansluiting met een maand ingekort. Volgens de gegevens van *Doing*

Business duurt het 46 dagen om de aansluitwerkzaamheden te voltooien in het Verenigd Koninkrijk, bijna 2,5 maand sneller dan het Nederlands gemiddelde.

Voor wat betreft het verminderen van de wachttijden voor graafvergunningen, kunnen Nederlandse steden van elkaar leren en de lokale 'good practices' die in dit onderzoek zijn geïdentificeerd, uitvoeren op nationaal niveau. Lokale wetgeving over ondergrondse infrastructuur in Amsterdam, Enschede en Utrecht stelt 'good practices' vast door het instellen van verschillende tijdslimieten voor het doorkruisen van de openbare ruimte, afhankelijk van of de graafwerkzaamheden langer of korter zijn dan 25 meter. Als de totale lengte minder is dan 25 meter, worden de werkzaamheden als niet-invasief beschouwd en komt het project in aanmerking voor een 'kleine-werkzaamhedenvergunning'. Dit type vergunning wordt sneller afgegeven dan voor een project met een lengte van meer dan 25 meter. In Utrecht moet de gemeente voor niet-invasieve werkzaamheden een vergunningsbeslissing afgeven binnen drie werkdagen na ontvangst van een vergunningsaanvraag.⁹⁴ De gemeente Enschede is een stap verder gegaan en heeft het vereiste van een graafvergunning volledig afgeschafte voor het doorkruisen van de openbare weg van minder dan 25 meter lengte. Hoewel de gemeente Arnhem geen onderscheid maakt op basis van de lengte van het doorkruisen, geeft zij lokale 'good practices' op gebied van het verkorten van de wettelijke tijdslimiet.⁹⁵

De transparantie vergroten door gegevens over naleving van wettelijke tijden openbaar te maken

Naast het monitoren van wettelijke naleving, is het ook zeer belangrijk dat gemeenten, netbeheerders en elektriciteitsleveranciers gegevens over de verwerkingstijden openbaar maken. Dit zal ondernemers helpen om de wachttijden correct in te schatten. In Oostenrijk publiceert de regelgevingsinstantie een standaard elektriciteitskwaliteitsrapport, de 'Kommerzielle Qualität Strom', die

gemiddelde gegevens biedt over de verschillende stappen in het elektriciteitsaansluitingsproces.⁹⁶ Het rapport bevat gegevens over de aanvraagverwerkingstijden en de tijd voor het voltooien van een aansluiting bij verschillende spanningsniveaus, die ervoor zorgen dat de gegevens gemakkelijk kunnen worden vergeleken tussen steden en netbeheerders.⁹⁷ De gegevens worden jaarlijks ingezameld bij de netbeheerders door middel van een vragenformulier. Een vergelijkbaar datagedreven verslag zal de elektriciteitssector kunnen helpen stroomlijnen - en Nederlandse ondernemers en netbeheerders helpen duidelijke en realistische verwachtingen vast te stellen. Een dergelijke gegevensrapportage kan ook dienen als indirecte accountability-maatregel om netbeheerders een incentive te geven om hun prestaties te verbeteren.

Het voor ondernemers mogelijk maken om een nieuwe aansluiting, leveringscontract en meterinstallatie via één loket aan te vragen

Economieën kunnen het aantal procedures dat nodig is om een elektriciteitsaansluiting te krijgen verminderen door klanten de mogelijkheid te geven om de elektriciteitsaansluiting, het leveringscontract en de meterinstallatie aan te vragen via hetzelfde elektronische platform (in plaats van via drie aparte applicaties). De Nederlandse nutsbedrijven zijn al samengekomen en hebben gezamenlijk een nationaal platform aangeboden via het initiatief Mijn Aansluiting, waardoor klanten alle nutsgerelateerde aansluitingen op één plek kunnen aanvragen.⁹⁸ Deze elektronische interface is ontworpen om het aanvraagproces te optimaliseren voor alles betreffende elektriciteit, gas, water, riolering, media en communicatie (televisie, internet en telefoon). Het platform zal extra nutsbedrijven, leveranciers en meterbedrijven kunnen integreren. In Italië hebben klanten de optie om een nieuwe elektriciteitsaansluiting aan te vragen in één aanvraag via een gekozen leverancier. Dankzij schaalbesparingen is het gemakkelijker en sneller voor een leverancier om het proces voor het

verkrijgen van een aanvraag te doorlopen in een verzamelaanvraag dan voor iemand die voor het eerst een aanvraag doet.

De optie geven om aansluitingskosten in termijnen te betalen en de mogelijkheid bekijken om de kosten voor het verkrijgen van een elektriciteitsaansluiting te verlagen

In de Nederlandse steden waar Stedin actief is, wordt pas begonnen met de aansluitwerkzaamheden nadat de klant de aansluitkosten volledig heeft betaald. Elektrische aansluitingen kunnen versneld worden door het voor klanten mogelijk te maken om de aansluitkosten te betalen nadat de aansluiting is voltooid of in termijnen, in plaats van een volledige betaling vooraf te vereisen. Liander, Enduris en Enexis gebruiken zo'n systeem al en leveren zo een goed voorbeeld voor de Nederlandse steden. Van Enexis mogen ondernemers de totale aansluitkosten betalen nadat de externe aansluitwerkzaamheden zijn voltooid. Bij Liander moeten ondernemers 20% van de totale aansluitkosten betalen bij acceptatie van de offerte, 70% voor aanvang van de externe aansluitwerkzaamheden, en de resterende 10% na voltooiing. Enduris vereist dat 60% van de totale kosten vooraf worden betaald en de resterende 40% als de externe aansluitwerkzaamheden zijn voltooid. Een betalingsregeling waarbij de klant betaalt nadat de aansluiting is voltooid of een deel van de rekening vooraf en de rest op een later moment, wordt als 'good practice' beschouwd.

Het krijgen van een elektriciteitsaansluiting is in Nederland goedkoop in vergelijking tot andere EU-lidstaten. Toch zouden de kosten in Nederland nog verder omlaag kunnen. In Frankrijk kost de aansluiting op elektriciteit 5,8% van het inkomen per hoofd van de bevolking, een derde van de prijs in Nederland. De kosten zijn aanzienlijk lager omdat de federale overheid deze kosten subsidieert door te vereisen dat de gemeente een deel van de aansluitkosten financiert.⁹⁹

Registreren van eigendom

Het Nederlandse Kadaster beheert de openbare registers van landrechten en kaarten in het hele land. Het Kadaster is een onafhankelijk bestuursorgaan onder het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het Kadaster is in het begin van de negentiende eeuw opgericht door Napoleon en de structuur, werking en financiering zijn gewijzigd door de Organisatiewet Kadaster van 1994. Het Kadaster registreert rechten en belangen betreffende alle onroerende goederen, houdt de registers bij met informatie over rechten en gerechtigden en onderhoudt de administratieve alsook de geospatiale informatie.¹⁰⁰

Het Kadaster is een gecentraliseerd, op akten gebaseerd systeem waarin notarissen en registreerders een belangrijke rol spelen

Het proces voor het registreren van eigendom is uniform voor heel Nederland, met dezelfde vijf procedures die drie

dagen duren in alle benchmark steden (tabel 1.8). De kosten voor het registreren van eigendom variëren licht, hoewel de publiekelijke kosten en belastingen landelijk zijn vastgesteld op EUR 114.147. Dit bedrag omvat de overdrachtsbelasting van 6%¹⁰¹ van de eigendoms waarde (EUR 114.031) en andere kosten voor kadastrale en kaartonderzoeken evenals de kosten voor digitale registratie bij het Kadaster¹⁰² (in totaal EUR 116).

Variaties in de kosten komen voornamelijk door verschillen in notariarieven. Notariarieven, die zijn vrijgegeven in 1999, kunnen worden berekend via een uurtarief of als een vast tarief. Daarom kunnen notariskosten variëren binnen dezelfde stad. Onder de variabelen die de prijs van notariële diensten bepalen vallen de grootte van het notariskantoor, de senioriteit van de notaris en het klantenbestand (grote bedrijven, kleine bedrijven of privépersonen). Hoewel de stad waarin ze werkzaam zijn geen belangrijke

factor lijkt te zijn in de kostenvariaties, is het waarschijnlijker dat ondernemers in de Randstad, Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht, hogere tarieven betalen (EUR 2.250) dan elders in Nederland. In Arnhem en Enschede zijn de notariarieven lager (EUR 1.500) dan in de Randstad, maar hoger dan in Eindhoven, Groningen, Maastricht en Middelburg (EUR 1.000). Notarissen die relatief lage kosten berekenen zijn te vinden in alle Nederlandse steden, maar grotere notariskantoren die werken met multinationale bedrijven zijn meer aanwezig in de steden in de Randstad.

Het landbeheersysteem van Nederland is uniform in het hele land, met een openbare database op centraal niveau waarin geospatiale informatie en gegevens over landrechten worden opgeslagen. De overdracht van eigendomsrechten wordt voltooid door het passeren van een verkoopakte door een notaris. De notaris controleert ook de identiteit en rechten van de partijen, is tussenpersoon voor de betalingen en dient de akte in samen met een verzoek tot inschrijving bij het Kadaster. De registreerder ontvangt het aanvraagformulier, controleert de documenten en werkt de database bij om de overdracht weer te geven. De nieuwe rechten worden retroactief vastgesteld op de datum van het verlijden.

Het registreren van eigendom in Nederland is snel maar relatief duur

Eigendomsregistratie in Nederland is efficiënt. Een eigendomsoverdracht tussen twee private, binnenlandse bedrijven vereist vijf procedures, gelijk aan het EU-gemiddelde (afbeelding 1.20). Met slechts drie dagen, kost het aanzienlijk minder tijd voor een ondernemer in Nederland om deze procedures te voltooien dan het EU-gemiddelde van

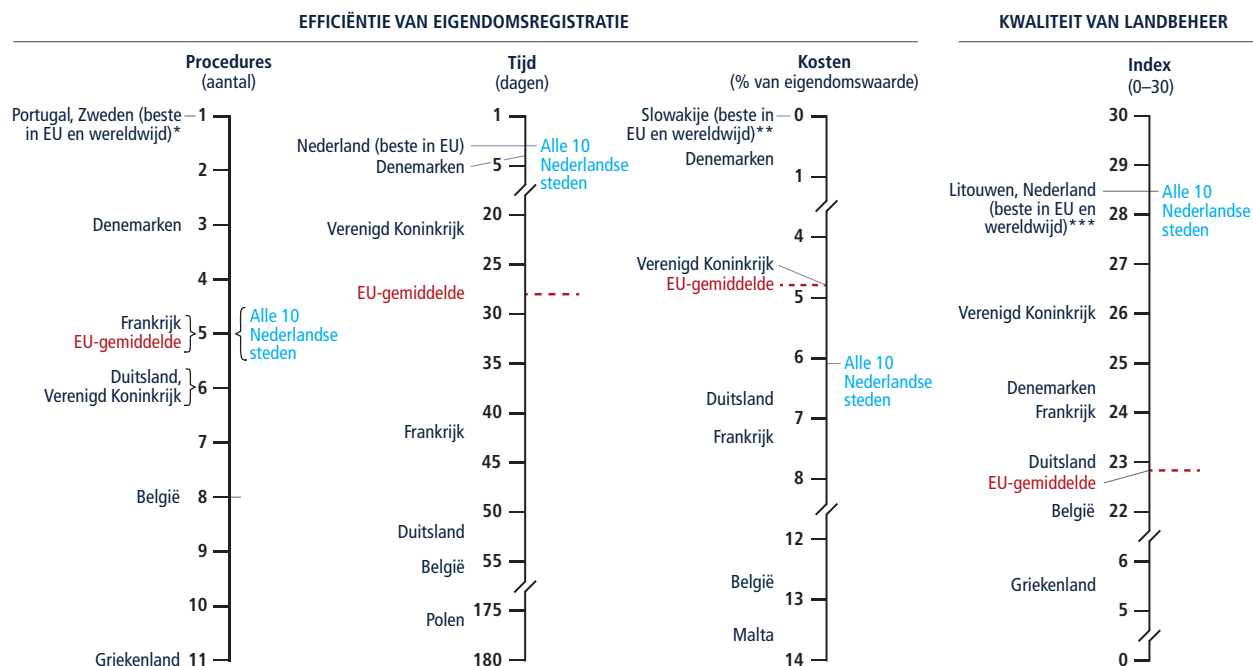
TABEL 1.8 Eigendom registreren is uniform tussen Nederlandse steden, met kleine kostenverschillen

Plaats	Rang	Score (0–100)	Procedures (aantal)	Tijd (dag)	Kosten (% van eigendoms waarde)	Kwaliteit van de landbeheer index (0–30)
Eindhoven	1	80,10	5	3	6,05	28,5
Groningen	1	80,10	5	3	6,05	28,5
Maastricht	1	80,10	5	3	6,05	28,5
Middelburg	1	80,10	5	3	6,05	28,5
Arnhem	5	80,06	5	3	6,07	28,5
Enschede	5	80,06	5	3	6,07	28,5
Amsterdam	7	80,01	5	3	6,10	28,5
Den Haag	7	80,01	5	3	6,10	28,5
Rotterdam	7	80,01	5	3	6,10	28,5
Utrecht	7	80,01	5	3	6,10	28,5

Bron: *Subnational Doing Business* en *Doing Business* databanken.

Opmerking: De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport. De klassering is gebaseerd op de gemiddelde score voor de procedures, tijd en kosten die gepaard gaan met het registreren van eigendom, evenals voor de index voor de kwaliteit van landbeheer. De score wordt genormaliseerd op een schaalverdeling van 0 tot 100 (waarbij geldt: hoe hoger de score, hoe beter). Voor meer details verwijzen we naar het hoofdstuk 'Over *Doing Business* en *Doing Business* in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland.'

AFBEELDING 1.20 Eigendomsregistratie is efficiënt maar duur in Nederland

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.
 Opmerking: De EU-gemiddelden zijn gebaseerd op gegevens op nationaal niveau voor de 27 lidstaten van de Europese Unie.
 * Georgië en Noorwegen hebben ook één procedure.
 ** Wit-Rusland, Georgië, Kazachstan, Kiribati en Saoedi-Arabië hebben ook een tarief van 0,0% van de eigendomswaarde.
 *** Rwanda en Taiwan, China scoren ook 28,5 punten.

28 dagen. De kosten om een eigendom te registreren bedragen 6,1% van de eigendomswaarde, hetgeen hoger is dan het EU-gemiddelde van 4,8%. Nederland scoort bij de top vijf economieën wereldwijd voor de index van de kwaliteit van het landbeheer (28,5 van 30 punten) - één van slechts twee EU-lidstaten.¹⁰³

Vier van de vijf stappen voor eigendomsoverdracht worden online uitgevoerd

Notarissen voeren de procedures uit die vereist zijn voor eigendomsoverdracht in Nederland. Eerst controleren ze de identiteit van de partijen en hun rechten op het eigendom door het raadplegen van de databanken van het Kadaster en Handelsregister¹⁰⁴ (afbeelding 1.21). In tegenstelling tot andere aktesystemen hoeft de notaris alleen de vorige verkoopakte te controleren. Notarissen kunnen zich inschrijven voor gratis toegang tot de systemen van het Kadaster. De meeste

notarissen voeren deze onderzoeken echter uit met software onder licentie van private bedrijven die geïntegreerde producten ontwikkelen met behulp van de open source codes die het Kadaster en andere openbare instanties beschikbaar stellen. Deze applicaties halen gegevens uit publieke databanken, waaronder die van het Kadaster en het Handelsregister. De notaris verkrijgt de geregistreerde akte, de kadastrale kaart en één uittreksel eigendomsakte en een ander uittreksel met hypotheekinformatie.¹⁰⁵ De notaris ontvangt basisinformatie uit het Handelsregister, waaronder de namen van de twee partijen, adressen en wettelijke vertegenwoordigers.

Vervolgens stelt de notaris de akte op die persoonlijk moet worden ondertekend door de partijen. Na ondertekening van de akte passeert de notaris deze en ondertekent een eensluitend gewaarmerkt afschrift dat online wordt ingediend bij

het Kadaster. Na indiening ontvangt de notaris een ontvangstbevestiging, controleert het Kadaster online om na te gaan dat er ondertussen geen wijzigingen in de rechten hebben plaatsgevonden en betaalt de aankoop prijs aan de verkoper en de verschuldigde belastingen aan de Belastingdienst.

AFBEELDING 1.21 Er zijn vijf stappen nodig voor eigendomsoverdracht in Nederland

Voorregistratie	Instantie
● Akte onderzoeken	Kadaster
● Partijen onderzoeken	Handelsregister
● Akte ondertekenen en notarieel bekrachtigen	Notaris
Registratie	Instantie
● Eigendomsoverdracht registreren bij Belastingdienst	Kadaster
● Belastingregistratie	Belastingdienst

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Notarissen hebben maximaal 10 kalenderdagen na de dag waarop de akte is opgesteld en ondertekend om de akte aan te bieden bij de Belastingdienst. De overdrachtsbelasting moet worden betaald binnen een maand na registratie, maar in de praktijk betalen notarissen de overdrachtsbelasting onmiddellijk. Het Kadaster controleert dan de ontvangen documentatie, een voornamelijk geautomatiseerd proces en de registreerder werkt de databanken van het Kadaster bij met de overdracht. De rechten van de koper worden retroactief vastgesteld op de datum van het verlijden van de akte.

De gestroomlijnde en registratie van eigendom in Nederland is het resultaat van een reeks hervormingen

Verskillende factoren verklaren waarom het Nederlandse landregistratiesysteem zo efficiënt en uniform is. Deze omvatten de vroege ontwikkeling van één database voor de landregistratie en kadaster, en constante gerichtheid van het land op vereenvoudiging van de processen met de nieuwste technologie en een regeringsbrede benadering voor het ontwikkelen van een geïntegreerde IT-architectuur voor het leveren van overheidsdiensten, opgebouwd rondom belangrijke openbare registers.¹⁰⁶ De overheid heeft ook een hervormingsbenadering gevolgd waarin continu overleg met belangrijke stakeholders zoals de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie wordt geïntegreerd om de meest efficiënte en effectieve procedures en technologieën te definiëren.

Als resultaat van de hervormingsinspanningen die dateren uit de jaren 80 is de huidige interactie van notarissen met het Kadaster volledig elektronisch en de verwerking van de meeste verzoeken is volledig geautomatiseerd (afbeelding 1.22). In 1990 heeft het Kadaster een interface, Automatische Kadastrale Registratie, geïntroduceerd waarmee notarissen voor het eerst registratieformulieren elektronisch konden indienen. Op papieren, ondertekende aktes moesten echter nog steeds bij de aanvraag worden ingediend. In 1999 voltooiden de autoriteiten het inscannen van historische aktes en begonnen ze nieuwe aktes in te scannen bij hun ontvangst, waardoor de registreerders de documenten sneller konden verwerken. In 2005 is Nederland uitsluitend gebruik beginnen te maken van elektronisch ondertekende aktes, waarmee papieren documenten werden afgeschaft. Het Kadaster opende de WebELAN-applicaties voor notarissen waarmee ze elektronisch ondertekende documenten konden indienen. De notarissen konden kiezen voor de gratis elektronische handtekeningenapplicatie van het Kadaster of een applicatie van een andere aanbieder (om notarissen die elektronische handtekeningenapplicaties hadden aangeschaft tegemoet te komen). Hiervoor zijn compatibiliteitsprotocollen tussen de applicatie van het Kadaster en andere elektronische handtekeningen-aanbieders ontwikkeld.

In 2008 introduceerde het Kadaster het KIK-systeem (Ketenintegratie Inschrijving Kadaster) waarmee het mogelijk werd om aktes ingediend door notarissen,

gedeeltelijk digitaal te verwerken.¹⁰⁷ Het KIK-systeem verdeelt aktes in twee gedeeltes: een standaardgedeelte (een 'stijlblad' al beoordeeld door de registreerder) dat belangrijke informatie bevat voor het registreren van elke overdracht of hypotheek en een gedeelte waarin notarissen en andere partijen de specifieke voorwaarden van de transactie kunnen aanpassen. Om het proces te versnellen worden gegevens betreffende het standaard gedeelte van de akte automatisch uitgelezen uit de Basisregistratie Kadaster (BRK). Bij het indienen van de akte stuurt de notaris ook een geduplicateerde xml-versie van het standaardgedeelte van de akte.¹⁰⁸ Als de akte door de notaris elektronisch wordt ingediend voor registratie, in overeenstemming met dit model, wordt de kadastrale registratie aangepast zonder verdere menselijke ingrepen. Het Kadaster beoordeelt het stijlblad automatisch.¹⁰⁹

De laatste grote technische vooruitgang was de migratie naar KOERS (Kadastrale Objecten en Rechtenregistratie Systeem) in 2018. KOERS introduceerde de volledige automatisering van de standaardverwerking van akten en softwarecontroles van meer informatie in de akte, zoals afmetingen en grenzen, rechten en rechthouders in de database.¹¹⁰ Het automatische KOERS-systeem kan alleen door notarissen worden gebruikt, maar gebruik is niet verplicht. Notarissen kunnen kiezen voor de eerdere semiautomatische registratie of kunnen zelfs de papieren akte per post indienen. Om het aannemen van de nieuwe technologie aan te moedigen, rekent het Kadaster echter meer voor papieren registratie

AFBEELDING 1.22 De belangrijkste stappen op weg naar digitalisering van het Kadaster

(EUR 172) dan voor semiautomatische registratie (EUR 114,50) of volledig digitale registratie (EUR 82,50).¹¹¹ De overgrote meerderheid van de notarissen gebruikt nu de automatische of semiautomatische opties.

Consistente, landelijke efficiëntiestandaarden zijn het resultaat van een landelijk team van registreerders en een centraal kadastraal systeem. Na een hervorming in 2006 zijn alle regionale eigendomgerelateerde databanken en registreerdersteams samengevoegd tot één geheel, en de praktijk van het toewijzen van elke regio aan een team registreerders is gestopt.¹¹² Momenteel heeft Nederland een nationaal team van registreerders die het register bijwerkt met overdrachten in het hele land.¹¹³

De investeringen in digitale infrastructuur hebben hun vruchten afgeworpen, met name in tijden van crisis

Doordat het Nederlandse eigendomsregistratiesysteem is gebouwd op een digitale infrastructuur, is het bestand gebleken tegen de ongekende uitdagingen van de coronapandemie. Het Kadaster heeft geen ernstige onderbrekingen in de dienstverlening genoteerd in 2020. Bovendien konden de medewerkers van het Kadaster hun taken op afstand uitvoeren. Vier van de vijf procedures voor de overdracht van eigendom worden volledig online uitgevoerd in Nederland. Het verliezen van de akte door de notaris is de enige procedure waarvoor fysieke interactie nodig is. Bijkomende diensten op afstand werden ingeschakeld tijdens de pandemie, maar de tijdelijke maatregelen zijn niet van toepassing op het passeren van overdrachtsaktes.¹¹⁴

Alle steden in Nederland behoren tot de top in de index voor kwaliteit van landbeheer, een meting van de kwaliteit van landbeheer-instellingen op vijf gebieden: betrouwbaarheid van infrastructuur, transparantie van informatie, geografische dekking en landgerelateerde geschillenbeslechting.¹¹⁵ De component

betrouwbaarheid van infrastructuur meet of het landregister en kaartsysteem (kadaster) over een adequate infrastructuur beschikken om hoge standaarden te garanderen en fouten te beperken. Alle steden in Nederland scoren 7 van de 8 punten voor de betrouwbaarheid van infrastructuur vanwege de geavanceerde elektronische infrastructuur van het land. Het Kadaster houdt één elektronische database bij voor belastingen en kaarten, heeft zijn kaarten volledig gedigitaliseerd en het merendeel van de aktes gescand. Het overgrote deel van de aktes in een volledig digitaal formaat bewaren, zou de score verhogen tot het maximum.

De 10 benchmarksteden krijgen de maximum score van 6 voor de component transparantie van informatie, waarmee wordt gemeten of en hoe het landbeheersysteem landgerelateerde informatie beschikbaar maakt voor het publiek. Het Kadaster publiceert tarievenlijsten, lijsten van vereiste documenten voor het registreren van eigendom en statistieken over eigendomsoverdrachten. Bovendien zijn de dienstverleningsstandaarden van het Kadaster (termijnen voor verschillende procedures) te vinden op de website van de instantie evenals een formulier voor het indienen van klachten, die onafhankelijk worden behandeld.

De component geografische dekking meet de mate waarin het landregister en kaartsysteem volledige geografische dekking bieden van percelen in particulier eigendom. Omdat alle eigendommen in Nederland in kaart zijn gebracht en geregistreerd zijn, scoren alle steden 8 van de 8 punten voor geografische dekking.

De index voor landgerelateerde geschillenbeslechting meet de toegankelijkheid van mechanismen voor het oplossen van geschillen en de mate van aansprakelijkheid voor instanties of personen die landgerelateerde transacties vastleggen. De index kijkt ook hoe efficiënt rechtbanken, als laatste redmiddel, geschillen behandelen. Alle Nederlandse steden scoren 7,5 van de 8 punten op deze index. Nederland

is een van slechts vijf EU-landen¹¹⁶ waar binnen een jaar een uitspraak van een rechtbank in eerste aanleg kan worden verkregen in een standaard eigendoms-geschil. Indien de Nederlandse rechtbanken statistieken zouden publiceren over het aantal eigendomgerelateerde juridische geschillen, zouden de benchmarksteden de maximumscore behalen op de geschillenbeslechtingsindex.

WAT KAN ER WORDEN VERBETERD?

De mogelijkheid beoordelen om de kosten voor de overdracht van eigendom in Nederland te verlagen

Met 6,1% van de eigendoms waarde zijn de kosten voor het overdragen van eigendom in Nederland hoger dan het gemiddelde in de EU (4,8%) en het OESO-gemiddelde voor hoge inkomenslanden (4,2%). Zoals hierboven aangegeven, bestaat het grootste deel van de kosten uit de 6% overdrachtsbelasting. Omdat een duur eigendomsregistratieproces een last voor de particuliere sector kan vormen, zouden de autoriteiten kunnen overwegen om de overdrachtsbelasting te verlagen. Verscheidene EU-lidstaten, waaronder Denemarken, Estland, Litouwen, Polen en Slowakije hebben ofwel zeer lage overdrachtsbelastingen (minder dan 1%) ofwel hebben ze deze volledig afgeschaft. Van de 27 lidstaten van de Europese Unie, hebben er 19 lagere kosten voor het registreren van eigendom dan Nederland. Wereldwijd is het registreren van eigendom in 125 van de 190 economieën die worden gemeten door *Doing Business* goedkoper dan in Nederland.

De mogelijkheid onderzoeken om geleidelijk de rol van notarissen bij de overdracht van eigendom te beperken of om gebruik van hun diensten optioneel te maken

Alle eigendomstransacties in Nederland vereisen dat een notaris de verkoopakte tussen de twee partijen verlijdt, wat tijd en kosten toevoegt aan het proces. In veel landen, waaronder de EU-lidstaten

Denemarken, Zweden en Portugal, is het gebruik van een juridisch professional voor het overdragen van eigendom geen wettelijke vereiste. Bedrijven kunnen kiezen of, en wanneer, ze juridisch advies wensen. Een manier om een dergelijke hervorming tot een succes te maken is als het Kadaster een gestandaardiseerd contract introduceert voor eigendomstransacties; dit vermindert doorgaans het risico op fouten of omissies. Het aanbieden van dergelijke contracten zou ook de tijd en kosten voor het registreren van eigendom verminderen. Bedrijven zouden nog steeds juridische professionals kunnen raadplegen en contracten op maat kunnen opstellen, vooral voor complexere transacties, maar het zou niet verplicht zijn. In Denemarken zijn alle vereisten voor het opstellen en indienen van de akte duidelijk aangegeven en uitgelegd in de Landregistratiewet en latere regelgeving, waardoor het gemakkelijk is voor partijen om dit zelf te doen. Bovendien heeft Denemarken de eerdere vereiste om de akte te laten tekenen door twee getuigen afgeschaft na de introductie van de elektronische handtekening. Portugal heeft de tussenkomst van een notaris met succes optioneel gemaakt voor bedrijven die eigendom willen overdragen. De partijen hoeven alleen de overeenkomst persoonlijk te ondertekenen bij de registratie-instantie. Hierdoor is er voor het registreren van eigendom in de Portugese steden Faro, Funchal en Ponta Delgada slechts één procedure en één dag nodig. Het registratiekantoor levert de partijen van de officiële standaardformulieren om te ondertekenen.

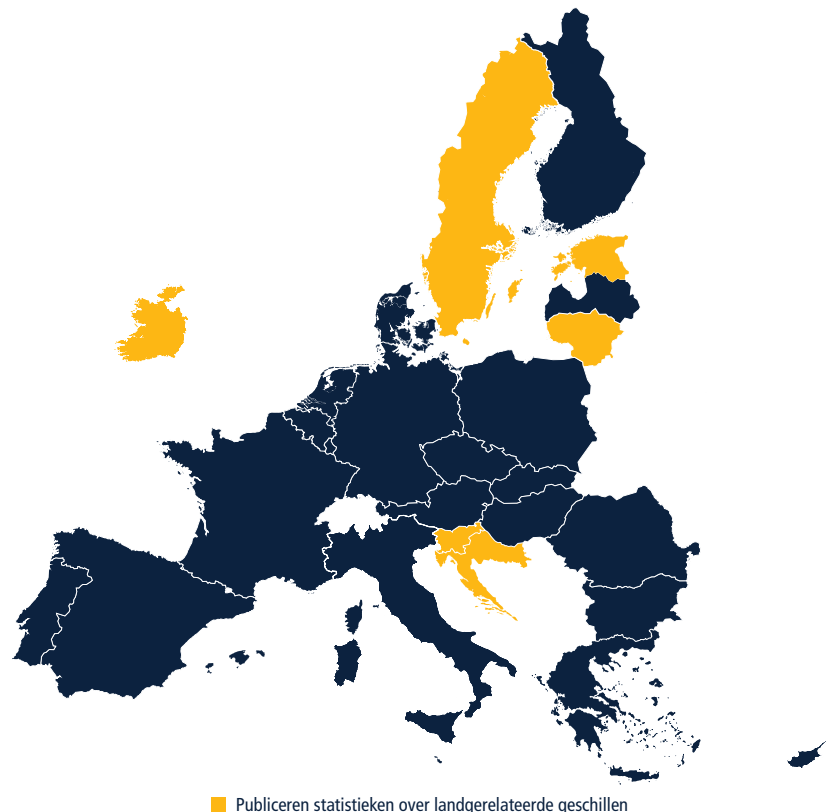
De transparantie van het grondbeheersysteem vergroten door statistieken over grondgeschillen te verzamelen en samen te stellen

Indien landgerelateerde geschillen zich voordoen, is het belangrijk dat ze snel voor de rechtbank lopen - de middelen van burgers moeten niet onnodig opgehouden worden in het juridische systeem. Nederland maakt informatie over landgerelateerde geschillen in de rechtbanken echter niet openbaar op

landelijk niveau. Dergelijke statistieken informeren burgers over de werkelijke prestaties van rechtbanken. Ze leveren de rechtbank ook informatie over huidige knelpunten en uitdagingen en kunnen zo informatie leveren voor toekomstige hervormingsinitiatieven.

Rechtbankstatistieken zouden continu moeten worden gepubliceerd en regelmatig worden bijgewerkt. Zes EU-landen publiceren statistieken over landgerelateerde geschillen: Kroatië, Estland, Ierland, Litouwen, Slovenië en Zweden (kaart 1.2). De Nederlandse overheid zou moeten overwegen om dergelijke gegevens openbaar te maken in een gebruiksvriendelijk formaat, dat regelmatig of in realtime wordt bijgewerkt.

KAART 1.2 Zes EU-lidstaten maken statistieken over landgerelateerde geschillen openbaar

Bron: *Doing Business* databank.

Opmerking: De gegevens voor EU-lidstaten worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport.

Afdwingen van contracten

De Nederlandse rechterlijke macht is een van de meest betrouwbare en transparante ter wereld.¹¹⁷ Bij veel gerechtelijke procedures in Nederland ontbreken echter de automatisering en digitalisering die te vinden zijn in andere geavanceerde rechtsstelsels.¹¹⁸ Investerings in het rechtbanksysteem zijn gericht op het gemakkelijker, sneller en geautomatiseerder maken van procederen om zo de werkkwaliteit en zaakdoorstroom te verbeteren.¹¹⁹ In 2019 nam Nederland een technologiegericht plan aan ('Tijdige Rechtspraak') met als belangrijkste doel de komende 3 jaar de doorlooptijden aanzienlijk en fundamenteel te verkorten.¹²⁰

Tijdelijke wijzigingen in de rechtbankregels aangenomen tijdens de coronapandemie hebben de Nederlandse stap richting modernisering van de rechtspraak versneld.¹²¹ Voor het eerst hielden rechters virtuele zittingen en accepteerden juridische bestanden elektronisch, wat de automatisering en efficiëntie van de rechtbank heeft verbeterd.¹²² Voor de lockdown

die begon op 17 maart 2020 - waarmee de Nederlandse rechtbanken op slot gingen - waren deze praktijken ongewoon.¹²³ Ook al zijn ze tijdelijk, deze veranderingen zouden de manier waarop rechtbanken in Nederland omgaan met procesvoering, anders kunnen vormgeven.

Rechtbankefficiëntie varieert binnen het land, maar alle rechtbanken lopen achter in de kwaliteit van gerechtelijke procedures.

Het oplossen van het standaard commerciële geschil uit de *Doing Business* case-study gaat het snelst in Eindhoven (471 dagen), 42 dagen sneller dan het gemiddelde van de 10 vergeleken Nederlandse steden (513 dagen) (tabel 1.9).¹²⁴ De Nederlandse rechtbanken lossen commerciële geschillen bijna vier maanden sneller op dan het EU-gemiddelde (653 dagen) (afbeelding 1.23).¹²⁵ De snelste Nederlandse rechtbanken, Eindhoven en Rotterdam (respectievelijk 471 en 485 dagen) zijn iets langzamer dan Frankrijk

(447 dagen), maar sneller dan Duitsland (499 dagen).

Ondanks de relatief snelle procedure voor het afdwingen van contracten loopt Nederland achter op het EU-gemiddelde voor kostenefficiëntie. Met 21,6% van de claimwaarde is het afdwingen van contracten duurder in de vergeleken steden dan in 16 andere EU-lidstaten, met name Frankrijk (17,4%), België (16,4%) en Duitsland (14,4%). De procedure is echter minder kostbaar dan in Denemarken (23,3%) en aanzienlijk goedkoper dan in bepaalde 'common law'-landen zoals het Verenigd Koninkrijk (45,7%).

In de *Doing Business* index voor kwaliteit van gerechtelijke procedures van, scoren alle vergeleken Nederlandse steden 7 van de 18 mogelijke punten - het laagste in de Europese Unie en onder het wereldwijde gemiddelde van 8,8 punten. De prestaties van Nederlandse rechtbanken op gebied van case management en rechtbankautomatiseringssystemen (2,5 van 10 punten voor beide componenten) is lager dan Duitsland (5 punten) en Denemarken (8 punten).

TABEL 1.9 Afdwingen van contracten in Nederland: waar is dit het gemakkelijkst?

Plaats	Rang	Score (0–100)	Tijd (dagen)	Kosten (% van claim)	Kwaliteit van de rechtsprocedures index (0–18)
Eindhoven	1	62,24	471	20,9	7
Middelburg	2	61,87	512	18,9	7
Enschede	3	61,62	510	19,7	7
Rotterdam	4	61,61	485	21,6	7
Groningen	5	61,49	519	19,4	7
Arnhem	6	60,46	517	22,3	7
Den Haag	7	59,99	519	23,4	7
Amsterdam	8	59,94	514	23,9	7
Utrecht	9	59,89	526	23,2	7
Maastricht	10	59,09	561	22,8	7

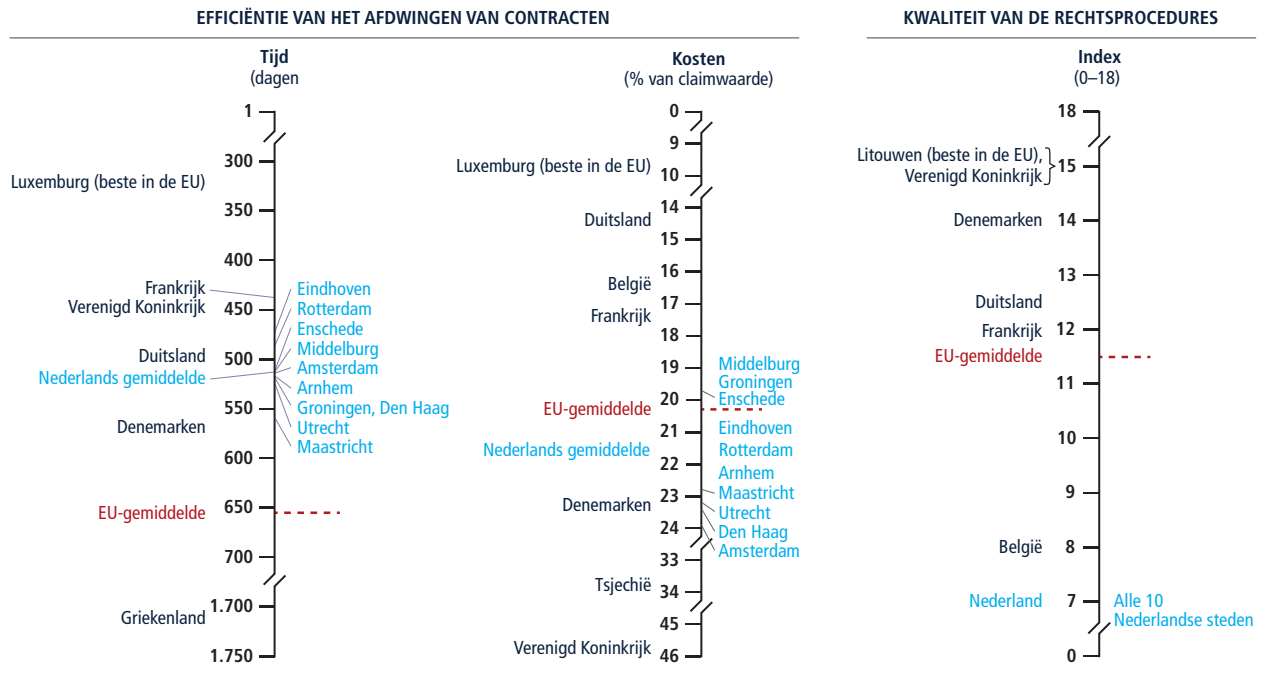
Bron: Subnational *Doing Business* en *Doing Business* databanken.

Opmerking: De klassering is gebaseerd op de gemiddelde score voor de tijd en kosten die gepaard gaan met het afdwingen van een contract, alsmede voor de index voor de kwaliteit van gerechtelijke procedures. De score is genormaliseerd op een schaalverdeling van 0 tot 100 (waarbij geldt: hoe hoger de score, hoe beter). Voor meer details verwijzen we naar het hoofdstuk 'Over *Doing Business* en *Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland.*' De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport.

Commerciële geschillen volgen een duidelijk en consistent proces in het hele land.

Het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) regelt geschillen in het hele land. Rechtbanken hebben jurisdictie over de *Doing Business* zaak - een contractbreukgeschil tussen twee bedrijven met een waarde van 200% van het inkomen per hoofd van de bevolking (EUR 94.021).¹²⁶ De rechtbanken in de steden Eindhoven en Enschede zijn onderdeel van respectievelijk de rechtbanken Oost-Brabant en Overijssel. In principe worden op de locaties Eindhoven en Enschede alleen kantonzaken met een claimwaarde tot EUR 25.000 behandeld. Door een uitzondering gemaakt in de

AFBEELDING 1.23 Nederlandse rechtbanken hebben ruimte voor verbetering in alle indicatoren, met name in de kwaliteit van gerechtelijke procedures

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: Het gemiddelde voor de Europese Unie is gebaseerd op gegevens op economie-niveau voor de 27 EU-lidstaten. De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport.

reorganisatie van arrondissementen in 2013 kan de rechtbank in Eindhoven echter ook commerciële geschillen boven EUR 25.000 behandelen. Omdat er geen specifieke sectie is toegewijd aan commerciële zaken, maken de rechtbanken geen onderscheid tussen commerciële contractclaims en gewone civiele zaken in hun werklust.

De eiser start de gerechtelijke procedure door de tegenpartij te dagvaarden, meestal persoonlijk door een deurwaarder. Tijdens de pandemie mochten deurwaarders door tijdelijke wetgeving documenten doen toekomen via de post.¹²⁷ De partijen moeten een dagvaardingstermijn van een week aanhouden tussen de betekening van de dagvaarding en het begin van het proces; de dagvaarding wordt bij de rechtbank geregistreerd gedurende deze periode.¹²⁸

De gedaagde heeft zes weken om te reageren op de claim.¹²⁹ Om de hoorzitting

te vereenvoudigen kan de rechter de partijen opdracht geven om voorbereidende stukken aan te leveren over feitelijke of omstreden punten. De stukken moeten minimaal 10 dagen voor de zitting bij de rechtbank worden ingediend.¹³⁰ Aanvullend bewijs wordt in deze fase verzameld en, wanneer van toepassing, dienen de partijen aanvullende schriftelijke argumenten in.

Het belangrijkste doel van de eerste zitting is het verzamelen van informatie over de zaak en organiseren van het gerechtelijke proces. De partijen, die met hun advocaat in de rechtbank verschijnen, spelen een belangrijke rol in de procedure.¹³¹ In veel gevallen is de eerste zitting een mogelijkheid om de respectievelijke posities van de partijen te verduidelijken, waardoor aanvullende replieken en duplieken niet meer nodig zijn.

De partijen genieten aanzienlijke autonomie in het beheer van het proces: ze

beslissen welk type bewijs ze indienen en de volgorde ervan. Als de rechter het bewijs echter als onvoldoende beschouwt, wordt een technisch expert aangewezen (de rechter selecteert de expert alleen als de partijen het niet onderling eens kunnen worden). Een zaak zoals het *Doing Business* standaard commerciële geschil wordt normaal beslist in één zitting. Een eerste uitstel wordt gemakkelijk toegekend; volgende uitstellen komen veel minder vaak voor aangezien beide partijen hiermee akkoord moeten gaan. De rechter accepteert alleen unilaterale uitstelverzoeken vanwege klemmende redenen of overmacht.

Nederlandse rechtbanken behandelen een relatief laag volume commerciële gevallen in vergelijking met rechtbanken in andere landen.¹³² Volgens rechtbankfunctionarissen in Den Haag is hun relatief bescheiden werkvoorraad te danken aan minnelijke schikkingen.¹³³ In Middelburg leggen advocaten uit dat de

partijen en de rechter vaak de tijd tussen de betekening van de dagvaarding en de eerste zitting gebruiken om een buiten-gerechtelijke beslechting te bespreken. Zelfs als de partijen niet tot een schikking kunnen komen, vermindert deze discussie het aantal controversiële zaken, waardoor bij de meeste geschillen een uitspraak mogelijk is na de eerste zitting.¹³⁴

De Nederlandse rechtbanken benaderen het beoordelen van bewijs op een praktische manier. Rechters beperken zich niet tot de bewijsstukken die de partijen en experts aanleveren. Zittingen worden regelmatig op locatie worden gehouden waardoor de rechter de kern van het conflict uit eerste hand kan vaststellen en zo beter zijn of haar oordeel kan vormen. In Utrecht melden advocaten dat een dergelijke praktische benadering een positieve invloed heeft op de proces- en uitspraakfase, met name in bouwzaken.¹³⁵

Als een tweede zitting nodig is, waarbij het in veel Nederlandse rechtbanken tot zes maanden kan duren om deze in te plannen, is dat doorgaans de laatste. De partijen bespreken het bewijs, inclusief het rapport van de expert, en komen met hun afsluitende argumenten. Na de laatste zitting kan het een aantal maanden duren voordat de rechter uitspraak doet.

Tenuitvoerlegging is een aparte juridische procedure. Op de dag na de uitspraak wordt een kopie van de uitspraak verzonden naar de advocaten van beide partijen. De eiser kan dezelfde dag contact opnemen met de gerechtsdeurwaarder. De deurwaarder betekent vervolgens het vonnis aan de gedaagde. Als de gedaagde het tenuitvoerleggingsbevel niet naleeft kan de deurwaarder de roerende goederen van de gedaagde in beslag nemen en de verkoop ervan organiseren.¹³⁶ In beslag genomen goederen worden openbaar geveild onder toezicht van de deurwaarder, in persoon of online.

Het afdwingen van contracten is het snelst in Eindhoven, maar het goedkoopst in Middelburg.

Procederen in een commercieel contract-geschil is het snelst in Eindhoven, waar het afdwingen van een contract bijna zes maanden korter duurt dan in Maastricht, de stad waar dit het langste duurt.

De prestaties van rechtbanken zijn opvallend uniform in heel Nederland – 8 van de 10 rechtbanken verschillen minder dan 3 maanden in de tijd om een contract af te dwingen. Dit is echter niet verrassend gegeven het niveau van communicatie en organisatie binnen de verschillende takken van het Nederlandse rechtssysteem. De Raad voor de rechtspraak houdt maandelijkse vergaderingen met de voorzitters van de 11 rechtbanken, 4 gerechtshoven en de Hoge Raad met als doel het verbeteren van de efficiëntie in het land en, als gevolg, minimaliseren van subnationale variaties.

In de vijf arrondissementen met de kortste tijden voor het afdwingen van een contract, was het percentage uitspraken binnen een jaar voor commerciële zaken in 2019 gemiddeld hoger dan in de arrondissementen waar dit het langste duurt.¹³⁷ De rechtbank Amsterdam heeft de grootste werklast en een aantal van de meest complexe zaken. De recentelijk opgerichte Netherlands Commercial Court zou verlichting moeten brengen.

Om een zaak aan te spannen, doet een deurwaarder de dagvaarding toekomen aan de gedaagde en registreert een afschrift bij de griffier van de rechtbank. Deze fase duurt in heel Nederland gewoonlijk niet langer dan 20 dagen. Hoewel dit niet wettelijk vereist is, kan de eiser alvorens gerechtelijke stappen te ondernemen een brief sturen aan de gedaagde in een poging om het geschil op te lossen. In Enschede en Middelburg geven advocaten meer tijd voor het voltooien van buitengerechtelijke actie, waardoor de duur voor het aanspannen van een rechtszaak en dagvaardingsfase toeneemt tot 30 dagen (nog steeds

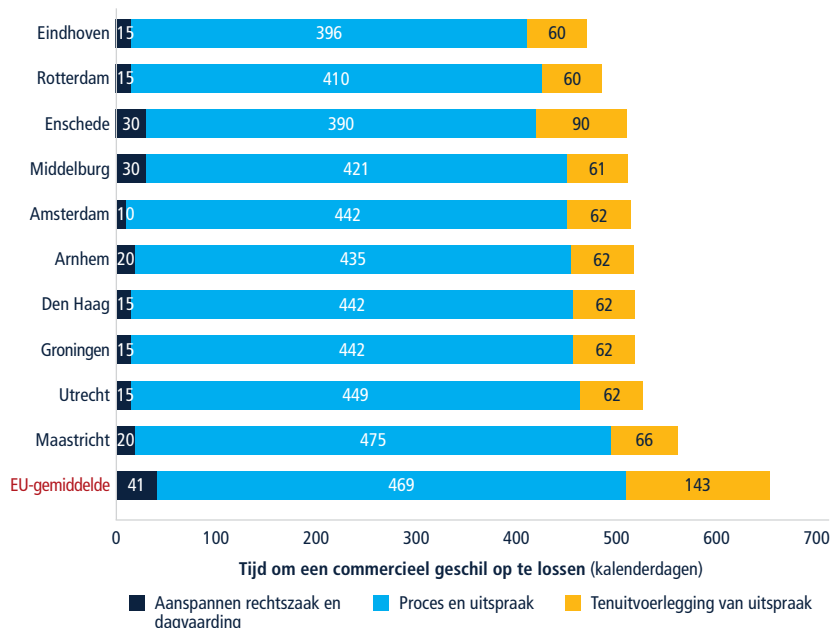
kortere dan het EU-gemiddelde van 41 dagen).

De voornaamste variatie in tijd en algehele prestaties van de Nederlandse rechtbanken komt voort uit de proces- en uitspraakfase (afbeelding 1.24), met name de tijd tussen registratie van de claim en de eerste hoorzitting. De duur van de proces- en uitspraakfase loopt uiteen van 390 dagen in Enschede tot 475 dagen in Maastricht. Binnen Nederland duurt de proces- en uitspraakfase gemiddeld 430 dagen, een maand sneller dan het EU-gemiddelde (469 dagen). De proces- en uitspraakfase duurt minder dan 390 dagen in 15 EU-lidstaten; in acht duurt deze langer dan 475 dagen.¹³⁸

Nederlandse rechtbanken staan voor diverse uitdagingen die invloed hebben op de duur van een proces, waaronder personeelstekorten en het lage niveau van rechtbankautomatisering. Aangezien beide partijen en hun advocaten aanwezig moeten zijn bij de eerste zitting, kan de planning complex en tijdrovend zijn. Partijen wachten regelmatig zes maanden – soms langer – op hun eerste hoorzitting. Zo ook in Groningen waar een zaak die in augustus 2020 werd ingediend, in februari 2021 ter zitting kwam. Was de zaak uitgesteld of een twee zitting nodig geweest, zou de eerstvolgende beschikbare datum pas in augustus van 2021 zijn gevallen. Tijdens de pandemie nam de achterstand in zaken toe. Om extra vertragingen in de Nederlandse rechtbanken te voorkomen, nam de overheid een tijdelijke wet (Tweede Verzamelspoedwet COVID-19) aan om het aantal beschikbare rechters te vergroten door gepensioneerd rechters toe te staan om terug te keren. In Utrecht, de op twee na langzaamste stad bij het afdwingen van contracten, zijn twee gepensioneerd rechters teruggeroepen om te helpen met de lopende zaken.

In Eindhoven, Middelburg en Rotterdam kost het plannen van de eerste zitting minder tijd. In Middelburg wijst een rechtbankmedewerker (in plaats van

AFBEELDING 1.24 Verschillen in de proces- en uitspraakfase zorgen voor verschillen in de tijd voor het oplossen van een commercieel geschil

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: De gemiddelden voor de Europese Unie zijn gebaseerd op gegevens op nationaal niveau voor de 27 EU-lidstaten. De gegevens voor Amsterdam en de EU-gemiddelden worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het Doing Business 2021-rapport.

een rechter) zaken toe op basis van de juridische ervaring en beschikbaarheid van rechters. Deze benadering stroomlijnt het planningsproces. Advocaten in Eindhoven merken op dat het efficiënte gebruik van het planningsstelsel door de rechtbank heeft geholpen de wachttijd tussen het indienen van een dagvaarding en de eerste hoorzitting te verkorten tot drie tot zes maanden. Dit systeem, dat de schema's van de partijen en hun advocaten consolideert, laat administratief personeel de schema's van rechters optimaliseren, hetgeen de efficiëntie bij het plannen van de eerste hoorzitting maximaliseert. Het plannen van de zittingsdatum in Rotterdam is ook gemakkelijker geworden na een recente toename in rechters, een nieuw geautomatiseerd zaakstoeuwijzingsstelsel en het uitgebreide gebruik van virtuele hoorzittingen.¹³⁹ Deze maatregelen helpen rechters om hun schema's te beheren en administratieve staf om beschikbaarheid van rechtszalen te waarborgen. Rechters ontvangen ook waardevolle dagelijkse

ondersteuning van de staf, waarvan er velen lokale rechtenstudenten zijn.

Hoorzittingen worden gebruikt voor het bespreken van bewijs, inclusief van getuigen-deskundigen. Als de juridische en feitelijke aspecten van het geschil duidelijk zijn, is er geen uitstel of aanvullende hoorzitting nodig. Het verkrijgen van een deskundigenrapport duurt zelden langer dan drie maanden.

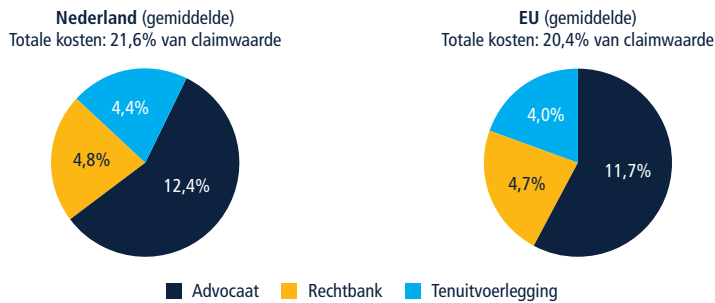
Nadat bewijs is verzameld en argumenten zijn besproken, neemt de rechter een beslissing. Rechters streven gewoonlijk ernaar om hun vonnis binnen zes weken te schrijven, maar dit kan in de praktijk aanzienlijk langer duren. In de meeste steden kan een beslissing drie tot zes maanden duren, afhankelijk van de werkdruk van de rechter en de complexiteit van de zaak. Als onderdeel van het programma 'Tijdige Rechtspraak' hebben de rechtbanken gezamenlijk een inkoopkamer opgezet die in maart 2021 in werking is getreden om deze vertragingen

aan te pakken, bestaande achterstanden in te lopen en rechters te ondersteunen bij het voltooien van hun uitspraken.¹⁴⁰ Deze kamer levert extra capaciteit waar de behoefte het grootst is binnen de volledige rechtspraak. Rechters en juristen van de inloopteams richten zich op specifieke zaakstromen om de achterstand efficiënt aan te pakken. De meeste rechtbanken die zijn meegenomen in de studie (Gelderland, Limburg, Midden-Nederland, Oost-Brabant, Rotterdam en Den Haag) hebben al bij de Raad voor de rechtspraak aangevraagd om opgenomen te worden in het project.

Tenuitvoerleggingsprocedures zijn uniform binnen Nederland. Tenuitvoerlegging duurt gemiddeld 64 dagen binnen de vergeleken rechtbanken en steden rapporteren een variatie van niet meer dan 10 dagen (behalve in Enschede waar de eiser de gedaagde meestal meer tijd geeft om te voldoen). Onder EU-lidstaten legt alleen Luxemburg (60 dagen) het vonnis sneller ten uitvoer dan in Nederland. Met 90 dagen loopt Enschede achter op de andere Nederlandse rechtbanken; desalniettemin hebben binnen de Europese Unie alleen Luxemburg en Estland (75 dagen) een snellere tenuitvoerleggingstijd dan Enschede. De verkoop van de in beslag genomen bezittingen van de gedaagde is niet toegestaan tot vier weken na de uitspraak; deurwaarders gebruiken deze wachttijd om de veiling voor te bereiden (die snel na de vier weken kan plaatsvinden). Soms kan het proces enige dagen langer duren - de inbeslagname van roerende goederen kan bijvoorbeeld plaatsvinden in het bijzijn van een politieagent, hetgeen coördinatie van de schema's van de agent en de deurwaarder vereist.

De kosten van procederen variëren van 18,9% van het claimbedrag in Middelburg tot 23,9% in Amsterdam. Advocaatkosten, die het grootste deel van de kosten vormen, worden doorgaans berekend op basis van een uurtarief (afbeelding 1.25). Omdat de tariefstructuur van advocaten niet

AFBEELDING 1.25 Rechtbankkosten zijn in Nederland hoger dan het EU-gemiddelde

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: De gemiddelden voor de Europese Unie zijn gebaseerd op gegevens op nationaal niveau voor de 27 EU-lidstaten. De gegevens voor Amsterdam en de EU-gemiddelden worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport.

gestandaardiseerd is in Nederland, stellen critici dat juridische kosten transparantie missen.¹⁴¹ Advocaten leggen uit dat tarieven variëren afhankelijk van de vraag naar juridische diensten en tijd om de zaak op te lossen. Naar hun oordeel is het uurtarief over het algemeen hoger in Amsterdam en Den Haag, vanwege de grotere vraag naar juridische diensten. Kosten zijn ook relatief hoog in Maastricht en Utrecht, waar gerechtelijke procedures aan de lange kant zijn. Tarieven zijn iets lager in Enschede, Groningen en Middelburg waar de vraag naar juridische diensten voor commerciële zaken lager is.

De Wet griffierechten burgerlijke zaken¹⁴² stelt de griffierechten nationaal vast, inclusief de kosten voor het registreren van de claim en voor de afgifte van het vonnis (EUR 2.042). De tarieven van getuigen-deskundigen zijn echter niet volledig gereguleerd, wat resulteert in variaties tussen de vergeleken steden met betrekking tot de kosten om een contract af te dwingen. Kosten voor getuigen-deskundigen zijn het hoogst in Enschede, Maastricht en Middelburg - de kleinere steden uit de vergelijking - en Rotterdam. Advocaten geven aan dat er minder lokale experts zijn in kleinere steden, wat de concurrentie verkleint en de prijzen verhoogt. Daarnaast zijn experts die hetzelfde tarief rekenen voor diensten in het hele land, meestal gevestigd in grotere steden; ze rekenen vervoerskosten

wanneer ze reizen naar locaties buiten hun vestigingsplaats.

Het Besluit tarieven ambtshandelingen gerechtsdeurwaarders regelt de tenuitvoerleggingskosten in Nederland.¹⁴³ De kosten voor het opslaan van inbeslaggenomen goederen en organiseren van de openbare verkoop variëren tussen de vergeleken steden. Veilingen vinden op locatie plaats (als de in beslag genomen goederen zich op het terrein van de gedaagde bevinden), in een gehuurde hotelzaal of bij een veilinghuis. Er zijn geen kosten voor een veiling op locatie. Voor veilingen in een conferentiezaal van een hotel zijn de kosten het laagst in Enschede, Groningen en Middelburg. Kosten verbonden aan een veiling bij een veilinghuis zijn opgenomen in de veilingprijs en worden rechtstreeks doorberekend aan de koper van de goederen.

Het Nederlandse rechtssysteem is een van de beste civiele rechtssystemen wereldwijd¹⁴⁴ en internationale partijen kiezen steeds vaker Nederlandse rechtbanken - met name de Netherlands Commercial Court - om hun grensoverschrijdende geschillen op te lossen (kader 1.4). Nederland scoort echter slechts 7 van de 18 mogelijke punten op de *Doing Business* index voor kwaliteit van gerechtelijke procedures. Deze index meet of een economie een serie van 'good practices' heeft aangenomen in zijn gerechtelijk systeem

op vier gebieden (rechtbankstructuur en procedures, case management, rechtbankautomatisering en alternatieve geschillenbeslechting). Het gebrek aan automatische zaaktoewijzingsinstrumenten en de afwezigheid van innovatieve platforms voor het beheren van zaakdocumenten zijn twee van de meest urgente zwakke punten in het Nederlandse rechtssysteem.

Met het in het hele land consistent toegepaste juridische kader, volgen alle Nederlandse rechtbanken dezelfde gerechtelijke procedures zoals gemeten door *Doing Business*¹⁴⁵ (afbeelding 1.26). Het mislukken van recente digitaliseringsprojecten (zie kader 1.5) heeft echter belet dat de Nederlandse rechtbanken een niveau van rechtbankautomatisering en casemanagementsysteem hebben bereikt dat vergelijkbaar is met dat in andere landen.

De Nederlandse rechtbanken zijn slechts gedeeltelijk geautomatiseerd. Net zoals in België is de beschikbaarheid van elektronische middelen voor case management een van de laagste van de EU-lidstaten.¹⁴⁶ Een aantal geautomatiseerde functies is beschikbaar voor partijen (ze kunnen bijvoorbeeld de griffierechten elektronisch betalen) en de rechtbank publiceert handelsrechtelijke uitspraken op alle niveaus, waardoor partijen hun rechten kunnen bepalen en juristen de wet consistent kunnen toepassen. Een aantal breed beschikbare functies in andere geavanceerde economieën zijn echter niet beschikbaar in Nederland. Zo kan bijvoorbeeld de initiële klacht niet elektronisch worden ingediend in Nederland, in tegenstelling tot 42 andere economieën die worden gemeten door *Doing Business*. Ook moet een deurwaarder de dagvaarding persoonlijk betekenen (de Hoge Raad heeft deurwaarders tijdelijk toegestaan om dagvaardingen per post toe te sturen tijdens de pandemie).

De Nederlandse rechtbanken leveren ook gemengde prestaties voor de rechtbankstructuur en procedures component. Kantonrechters zijn beschikbaar en

KADER 1.4 De Netherlands Commercial Court: een Europese gerechtelijke bestemming voor internationale handelsgeschillen

De Netherlands Commercial Court (NCC) werd op 1 januari 2019 opgericht als een gespecialiseerde divisie binnen de Amsterdamse rechtbank en het gerechtshof Amsterdam. De NCC biedt hoogwaardige internationale geschillenbeslechting door complexe grensoverschrijdende commerciële zaken te behandelen.^a Een NCC proces wordt in het Engels gevoerd en alle zaken worden gehoord en afgehandeld door een meervoudige kamer bestaande uit drie rechters met specifieke kennis op het gebied van internationale handelsgeschillen. De NCC is een van de eerste internationale handelsrechtbanken ter wereld.^b

De NCC is gebaseerd op wederzijdse instemming van de partijen. Als het geschil niet onder de jurisdictie van rechtbank Amsterdam valt, moeten de partijen de NCC aanwijzen als de bevoegde rechtbank (doorgaans in de forumkeuze clause in hun contract). Het geschil moet een internationaal aspect hebben en de partijen moeten uitdrukkelijk zijn overeengekomen dat de voertaal tijdens het proces Engels is.^c

Het idee om de NCC te creëren is afkomstig van de Raad voor de rechtspraak, die in 2015 aantekende dat een aanzienlijk aantal complexe grensoverschrijdende geschillen werd opgelost buiten Nederland door buitenlandse rechtbanken of via (internationale) arbitrage. De Raad uitte bezorgdheid over de kans dat Nederland kennis van internationale handelsgeschillenbeslechting binnen het bestaande Nederlandse juridische kader zou mislopen. De NCC werd vervolgens opgericht als een belangrijk forum voor Europese bedrijven, met de ambitie eersteklas internationale juridische diensten aan te bieden en een kenniscentrum te vestigen in Nederland.

De NCC kan contractuele geschillen, precontractuele problemen, claims met betrekking tot onrechtmatige daad, persoonlijke eigendomsgeschillen en bedrijfsrechtelijke zaken behandelen. In tegenstelling tot andere Nederlandse rechtbanken heeft de NCC een informele bijeenkomst voor de zitting ingesteld waarin partijen kunnen meepraten over het verloop van het proces. Een webportaal, eNCC, faciliteert communicatie en uitwisseling van documenten.

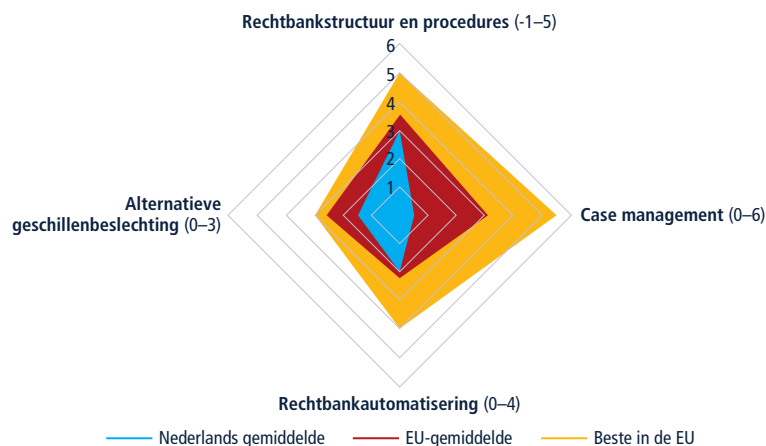
De NCC deed haar eerste einduitspraak in maart 2020. Met ultramoderne faciliteiten, hooggekwalificeerde rechters en de mogelijkheid om in het Engels te procederen, wordt verwacht dat de NCC een referentieplaats wordt voor Europese bedrijven.

a. Als zodanig zou de NCC niet bevoegd zijn de *Doing Business* case-study te behandelen, welke zich richt op binnenlandse rechtspraak.

b. Van der Weide, J.A. 2020. "The Netherlands Commercial Court (NCC): Its Challenges and Perspectives." In Chen, L., and A. Jansen (eds.) *Dispute Resolution in China, Europe and World*. Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice, vol 79. Springer, Cham.

c. Zie het NCC reglement, beschikbaar op <https://www.rechtspraak.nl/English/NCC/Pages/rules.aspx>.

AFBEELDING 1.26 Het niveau van case management en rechtbankautomatisering is laag in Nederlandse rechtbanken

Bron: *Subnational Doing Business* en *Doing Business* databanken.

Opmerking: Het gemiddelde voor de Europese Unie is gebaseerd op gegevens op economie-niveau voor 27 EU-lidstaten. Onder EU-lidstaten hebben Kroatië, Polen en Roemenië de hoogste score op de index voor gerechtelijke structuur en procedures. Letland heeft de hoogste score op de index voor case management. Estland, Litouwen en Slowakije hebben de hoogste score op de index voor rechtbankautomatisering. Duitsland, Hongarije, Italië, Litouwen, Letland, Polen, Roemenië en Spanje hebben de hoogste score op de index voor alternatieve geschillenbeslechting.

zelfrepresentatie is toegestaan waardoor geschillen rond kleine bedragen de rechtbanken niet belasten. De wet voorziet ook in de bewarende beslaglegging op de roerende goederen van de gedaagde, om te voorkomen dat de gedaagde zich ontdoet van bezittingen voor het proces. Net zoals in 162 andere economieën wereldwijd wijzen de Nederlandse rechtbanken zaken willekeurig toe aan rechters. Dit proces is echter niet volledig geautomatiseerd. Ook heeft Nederland, met uitzondering van de NCC - die zich richt op internationale zaken, geen gespecialiseerde handelsrechtbank of -afdeling binnen de rechtbanken.

Met slechts 0,5 van de 6 mogelijke punten loopt Nederland ook achter op gebied van casemanagementtechnieken voor rechters, advocaten en partijen in een geschil. De pre-trial conference (zitting voorafgaand

KADER 1.5 Een kwaliteits- en innovatie-initiatief dat te kort schoot bij het digitaliseren van Nederlandse rechtbanken

Als onderdeel van de inspanning om het Nederlandse rechtssysteem te moderniseren en digitaliseren, richtten het ministerie van Justitie en Veiligheid en de Raad voor de rechtspraak in 2014 gezamenlijk een ambitieus initiatief op om digitaal procederen te introduceren en het burgerlijk procesrecht te vernieuwen. Het programma 'Kwaliteit En Innovatie' (bekend onder het acroniem KEI) werd beproefd in de rechtbanken Midden-Nederland (Utrecht) en Gelderland (Arnhem).

Van 1 januari 2018 tot 1 oktober 2019 waren advocaten die bodemprocedures in commerciële zaken voerden voor de twee rechtbanken verplicht om dit digitaal te doen, inclusief elektronische dagvaarding en digitale communicatie met de rechtbanken. Ondanks een hoog niveau van enthousiasme voor een uitgebreid digitaal systeem was het KEI programma uiteindelijk niet succesvol. Advocaten en rechters leggen uit dat het systeem te ambitieus was en niet in staat het volume van ontvangen informatie te verwerken. Een respondent bekende dat hij eens verlof opnam uit frustratie die veroorzaakt werd door een constant crashende computer. KEI leidde tot onderpresteren, gebruikersfrustratie en zelfs periodes van volledige uitschakeling.

Ondanks het mislukken van KEI zijn pogingen om de rechtspraak te moderniseren niet tevergeefs geweest. Sommige procedurele wijzigingen van het programma bleven behouden na het stopzetten van de pilot. Meteen na beëindiging van het KEI programma lanceerde de Rechtspraak nieuwe pogingen om het juridische systeem te digitaliseren door stapsgewijze implementatie van 'Digitale Toegang' en 'Digitaal Werkdossier'. Deze initiatieven worden als eerste voor beslagrekestes getest. De pilot is op 1 juni 2021 bij rechtbank Amsterdam begonnen. In tegenstelling tot KEI is deelname vrijwillig. Als de proef succesvol is, zouden alle 11 rechtbanken voor het einde van 2021 digitale beslagrekestes moeten kunnen ontvangen. De Raad voor de rechtspraak hoopt de Nederlandse rechtbanken volledig te digitaliseren in de komende drie jaar (voor niet-professionele rechtzoekenden blijft procederen op papier een optie).

aan een proces) is geen gevestigde 'good practice' bij Nederlandse rechtbanken, hoewel sommige rechters gebruik maken van de eerste hoorzitting van een proces om het geschil te stroomlijnen. Papier dossiers worden nog steeds veelvuldig gebruikt in de Nederlandse rechtbanken en de introductie van een geïntegreerd, elektronisch casemanagementsysteem is overwegend mislukt. Het gebrek aan digitalisering heeft de beschikbaarheid van rechtbankrapporten en -statistieken gereduceerd. Procesrecht stelt tijdstandaarden voor bepaalde gerechtelijke momenten, maar deze zijn in de meeste gevallen niet bindend. Ten slotte reguleert het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering verdagingen niet strikt (en verwijst slechts naar generieke klemmende redenen of overmacht), wat een bron van vertraging kan zijn.

Hoewel Nederland een raamwerk levert voor vrijwillige mediation, commerciële arbitrage reguleert en zorgt dat geldige arbitrageclausules in de praktijk worden gehandhaafd, bestaan er geen financiële stimulansen om bemiddeling of verzoening te bevorderen.

WAT KAN ER WORDEN VERBETERD?

Overweeg maatregelen die virtuele zittingen toestaan permanent te maken

Tijdens de COVID-19-pandemie heeft het Nederlandse rechtssysteem het gebruik van digitale functies toegestaan als een middel om de rechtbankwerkzaamheden te continueren.¹⁴⁷ Tussen 17 maart en 6 april 2020 werden alleen zeer urgente

zaken (zogenaamde 'Lijst 1'-zaken) online gevoerd (via Skype) of per telefoon in de rechtbank. Van 7 april tot 10 mei werden urgente zaken ('Lijst 2') op dezelfde manier behandeld. Tegelijkertijd moedigen de rechtbanken schriftelijke behandeling aan voor deze zaken. Experts die deelnamen aan deze studie hebben contrasterend commentaar gegeven op de overgang naar procesvoering op afstand. Veel gebruikers waren over het algemeen tevreden, maar andere - vaak rechters - onderstreepten het belang van non-verbale communicatie en persoonlijke, informele contacten, die ontbraken tijdens de virtuele zittingen.

Het permanent tot optie maken van virtuele zittingen zou meer flexibiliteit geven bij de organisatie van het procederen. Het zou het plannen van hoorzittingen gemakkelijker maken en tijd besparen voor rechters, advocaten en partijen. Bovendien zouden virtuele zittingen de impact van gebruikelijke omstandigheden die thans garant staan voor een verdaging van de zitting kunnen verminderen (zoals de onbeschikbaarheid van een rechtszaal of een klein gezondheidsprobleem bij een van de partijen). Nederland zou het voorbeeld kunnen volgen van andere economieën met een juridisch kader dat procederen op afstand toestaat. In Estland kunnen alle stappen in een juridisch geschil op afstand worden uitgevoerd, van het aanhangig maken van de zaak tot de publicatie van de beslissing. Tijdens de lockdownperiode vanwege COVID-19 in 2020 werd circa 61% van de hoorzittingen in Estland online gehouden, wat het aantal zaken dat werd beslist stabiel hield ten opzichte van het voorgaande kwartaal (toen er geen lockdown was).¹⁴⁸ In Singapore noemde de Chief Justice van de Supreme Court tijd- en kostenbesparingen om te rechtvaardigen dat de meeste zaken virtueel zouden worden hervat. Deze praktijk zal blijvend zijn.¹⁴⁹

Overweeg elektronische functies uit te breiden voor commerciële geschillen en geringe vorderingen

COVID-19 heeft de suboptimale aard van rechtbanken wereldwijd belicht. In veel jurisdicties is de verschuiving naar virtuele rechtspraak aan het versnellen en rechtbankefficiëntie aan het verbeteren. Met een laag niveau van rechtbankautomatisering loopt Nederland echter in dit opzicht achter. De Nederlandse wetgeving voorziet niet in elektronische dagvaarding of het elektronische indienen van de claim. Er zijn pogingen ondernomen om de Nederlandse rechtbanken te moderniseren, maar aangezien sommige rechtbanken nog steeds oude gegevensbeheersystemen (zoals MS-DOS) gebruiken, is er ruimte voor verbetering.¹⁵⁰

Functies zoals het elektronisch indienen van zaken en elektronische dagvaarding - dat wil zeggen dat de initiële dagvaarding per e-mail, fax of sms kan worden afgeleverd - kunnen het proces van een rechtszaak beginnen stroomlijnen en versnellen. Maar rechtbankautomatisering heeft grotere voordelen. Elektronische bestanden zijn meestal handiger en betrouwbaarder. Het verminderen van persoonlijke interacties met rechtbankmedewerkers leidt tot betere toegang tot rechtbanken. Deze functies verminderen ook de kosten om een contract af te dwingen - partijen besparen op rechtbankbezoeken terwijl rechtbanken op opslagkosten, archiveringskosten en kosten voor rechtbankmedewerkers besparen. In Korea leidde de implementatie van het elektronische rechtbanksysteem tot een besparing van \$ 221 per elektronische indiening door een vermindering van papiergebruik en tijd doorgebracht in de rechtbank, goedkopere dagvaardingen, lagere vervoerskosten, gemakkelijker archiveren van documenten en eenvoudigere betaling van kosten.¹⁵¹ Bovendien vergemakkelijkt elektronisch indienen toegang tot en levering van recht. De best-presterende economieën hebben verschillende functies voor rechtbankautomatisering. In de Europese Unie zijn Estland, Letland en Slowakije voorbeelden van lidstaten die de hoogst mogelijke

score behalen op de *Doing Business* index voor rechtbankautomatisering van *Doing Business*.

In de afgelopen acht jaren tekende *Doing Business* 24 hervormingen op met betrekking tot het introduceren van een elektronisch indieningssysteem voor ondernemingsrechtbankzaken waarmee advocaten de eerste aanklacht online kunnen indienen. Inmiddels is het in 42 economieën wereldwijd mogelijk om de initiële aanklacht elektronisch in te dienen. Evenzo staan 37 economieën een elektronische dagvaarding toe. Duitsland heeft het afdwingen van contracten eenvoudiger gemaakt door het introduceren van elektronisch indienen van zowel de initiële klacht als de elektronische dagvaarding zonder dat er papieren documenten nodig zijn.

Overweeg gespecialiseerde commerciële rechtbanken of afdelingen te creëren

Het beschikken over rechtbanken of afdelingen met algemene commerciële jurisdictie - die alleen commerciële geschillen horen - is een internationaal erkende 'good practice'. Wanneer deze rechtbanken goed zijn opgericht, kunnen ze de efficiëntie verbeteren omdat ze gestroomlijnde procedures hebben en een alternatief forum bieden voor partijen die kunnen concurreren met normale rechtbanken.¹⁵² Gegevens van *Doing Business* laten zien dat de 101 economieën met speciale commerciële rechtbanken zaken gemiddeld 92 dagen eerder oplossen dan landen zonder deze rechtbanken. Rechters specialiseren zich in commerciële zaken, waardoor ze sneller zaken kunnen afhandelen en wetten consistent kunnen toepassen.

Gegeven het niveau van zakelijke activiteit in Nederland, zou een speciale commerciële rechtbank geen gebrek aan zaken hebben. De oprichting van de NCC in Amsterdam is al een centrum aan het creëren van kennis over procederen in commerciële geschillen. De NCC richt zich echter primair op internationale zaken.

Een geleidelijke benadering richting gespecialiseerde commerciële jurisdicties zou een optie kunnen zijn. In 1995 creëerde North Carolina, een Amerikaanse staat met een populatie van meer dan 10 miljoen, een zakelijke rechtbank met een jurisdictioneel bereik in de hele staat. De rechtbank had aanvankelijk één rechter, maar uitbreiding werd aanbevolen in 2004. Met ingang van midden 2019 zijn er vijf actieve rechters verdeeld over vier steden in de hele staat die uit North Carolina afkomstige zaken behandelen.¹⁵³

OPMERKINGEN

1. Europese Commissie. 2019. 2019 Small Business Act Fact Sheet, Nederland. Brussel: Europese Commissie.
2. World Bank. 2013. *Doing Business 2014: Understanding Regulations for Small and Medium-Size Enterprises*. Washington, DC: World Bank Group. Zie ook van Gelder, Gabriël. 2012. "Finally: Dutch Flex-BV is now in force." *DLA Piper*, 28 november. <https://www.dlapiper.com/en/us/insights/publications/2012/11/finally-dutch-flexbv-is-now-in-force/>.
3. De gegevens in dit verslag voor Amsterdam en vergelijkingslanden worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport.
4. De steden zijn geselecteerd op demografische en geografische criteria. Elke stad behoort tot een andere NUTS2-regio (de nomenclatuur van territoriale eenheden voor de statistiek, of NUTS, is een geocode standaard voor het refereren van onderverdelingen van landen voor statistische doeleinden ontwikkeld door de Europese Unie). Daarnaast is de selectie van steden overeengekomen binnen het projectteam van The World Bank, het Directoraat-generaal voor regionaal en urbaan beleid, het Invest in Holland Network en het Ministerie van Economische zaken. De gegevens die worden gepresenteerd voor Amsterdam zijn de gegevens gepubliceerd in het wereldwijde *Doing Business*-rapport, dat Amsterdam gebruikt als index voor Nederland.
5. De kwaliteitscomponenten van de domeinen zijn de index voor bouwkwaliteitscontrole voor het aanvragen van omgevingsvergunningen, de index voor betrouwbaarheid van levering en transparantie van tarieven voor het verkrijgen van elektriciteit, de index voor kwaliteit van het landbeheer voor het

- registreren van eigendom en de kwaliteit van gerechtelijke procedures voor het afdwingen van contracten.
6. Gegevens die worden gebruikt voor het berekenen van de index voor kwaliteit van landbeheer voor het registreren van eigendom worden pas als officieel beschouwd ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport.
 7. Hoewel de Bibob-wet een wet op nationaal niveau is, passen gemeenten deze lokaal toe naar eigen inzicht. De wet, die gedeeltelijk is geïntegreerd in de Wabo vergunningswetgeving, dient als extra laag bescherming tegen witwassen en criminele activiteiten.
 8. De basisscreening bestaat uit een formulier dat ontwikkelaars invullen en dat boekhoudkundige informatie over het bedrijf bevat. Indien de gemeente ervoor kiest een uitgebreide beoordeling uit te voeren - bijvoorbeeld als zij twijfelt over de legitimiteit van het bedrijf - nemen de autoriteiten contact op met de ontwikkelaar voor meer informatie.
 9. Deze steden zijn Amsterdam, Enschede, Groningen, Maastricht en Rotterdam. Amsterdam, die de laagste drempel heeft, past een standaard Bibob-screening toe op alle bouwprojecten boven EUR 250.000, wat suggereert dat de gemeente Amsterdam bouwprojecten beschouwt als kwetsbaar voor een relatief hoog risico van criminele activiteit. Maastricht heeft de twee na laagste drempel met EUR 500.000. Enschede, Groningen en Rotterdam gebruiken allemaal een drempel van EUR 1.000.000. Hoewel Arnhem de standaard Bibob-screening niet toepaste op bouwprojecten op moment van dit onderzoek, heeft het er een geïmplementeerd in 2021.
 10. Voor meer informatie over het online bedrijfsregistratieportaal van Estland, zie de website op <https://www.rik.ee/en/company-registration-portal/e-residency>.
 11. Voor meer informatie over het Deense systeem, zie de website op <https://indberet.virk.dk/>.
 12. Zie de website van Business Portal op <https://eportugal.gov.pt/en/entrar>.
 13. Gemeente Auckland (Nieuw-Zeeland). 2019. "Contributions Policy 2019." Auckland: Auckland Council. <https://www.aucklandcouncil.govt.nz/plans-projects-policies-reports-by-laws/our-policies/docs/development-contributions-policy/contributions-policy.pdf>.
 14. Boek 2 titel 5 van het Burgerlijk wetboek.
 15. Het Nederlandse UBO-register is gelanceerd op 7 september 2020. Voor EU-lidstaten is het UBO-register verplicht conform EU-richtlijn 2015/849, de vierde anti-witwasrichtlijn. In Nederland wordt het UBO-register wettelijk geregeld door het Wwft implementatiedecreet 2018, de Handelsregisterwet 2007 en het Handelsregisterdecreet 2008.
 16. De bedrijfsregistratiekosten van de Kamer van Koophandel waren EUR 50 voor de periode januari t/m december 2020. De jaarlijkse verplichte bijdrage is afgeschaft in 2013. Bedrijven, verenigingen en stichtingen betalen geen andere kosten voor registratie in het handelsregister na de eerste registratie.
 17. Ondernemers die een bv opzetten moeten de diensten van een notaris gebruiken voor het opstellen en passeren van de notariële akte. De notaris mag zich overal in Nederland bevinden, onafhankelijk van waar het bedrijf wordt gevestigd.
 18. Het starten van een bedrijf in Estland, Finland, Griekenland en Slovenië vereist drie procedures; in Ierland, Letland, Litouwen en Zweden zijn er vier nodig.
 19. België, Cyprus, Finland, Ierland en Portugal vereisen geen ingelegd minimumkapitaal op moment van opstarten van een bedrijf.
 20. De Wet vereenvoudiging en flexibilisering bv-recht is van kracht geworden op 1 oktober 2012 waarmee de minimum kapitaalvereiste voor deze bedrijven is afgeschaft (daarvoor ingesteld op EUR 18.000).
 21. De online tool van de Kamer van Koophandel is beschikbaar op <https://www.kvk.nl/advies-en-informatie/bedrijf-starten/een-bedrijfsnaam-kiezen/>. De tool kan alleen controleren of een bestaande bedrijfsnaam in het Handelsregister de identieke spelling gebruikt als die van de voorgenomen bedrijfsnaam.
 22. Voor de Handelsnaamwet zie <https://wetten.overheid.nl/BWBR0001906/2017-09-01>.
 23. Om een oprichtingsakte op te stellen heeft de notaris informatie nodig waaronder de bedrijfsnaam, locatie en het doel zoals beschreven in artikel 2:177, paragraaf 1 van het Burgerlijk wetboek. Notarissen hebben ook een kopie van de identificatiedocumenten van de oprichters nodig.
 24. De verschillende formulieren die de notaris moet invullen om een bedrijf te registreren, zijn beschikbaar op <https://www.kvk.nl/inschrijven-en-wijzigen/inschrijven-onderneming-bv-of-nv-bestaand/>.
 25. Het nationale elektronische registratieplatform, ORN, is geïntroduceerd in 2013, de NAU in 2020.
 26. Op basis van interviews met vertegenwoordigers van de Kamer van Koophandel en privéprofessionals in Nederland, april tot december 2020.
 27. Zie de database van het Handelsregister op <https://www.kvk.nl/zoeken/handelsregister/>.
 28. Ondernemers hebben toegang tot het portaal van de Belastingdienst op <https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/nl/ondernemers/content/inloggen-voor-ondernemers>.
 29. Meer informatie over de Kleineondernemersregeling (KOR) is beschikbaar op <https://business.gov.nl/subsidy/small-businesses-scheme/>.
 30. Het pdf-formulier is beschikbaar op https://download.belastingdienst.nl/belastingdienst/docs/melding_loonheffingen_aanmelding_werkgever_lh5901z9fol.pdf.
 31. Elk bedrijf dat een werkgever wordt, moet het formulier opsturen naar het volgende adres: Belastingdienst, Postbus 2892, 6401 DJ, Heerlen.
 32. Volgens interviews met de Kamer van Koophandel door het *Subnational Doing Business* team in juni 2020, voert de Kamer van Koophandel vanaf juli 2011 geen handelsnaambeoordelingen meer uit en kan de registratie van een bedrijf op basis van de gekozen naam niet weigeren, tenzij deze wettelijk niet is toegestaan.
 33. Voor meer informatie zie <https://www.kvk.nl/advies-en-informatie/bedrijf-starten/een-bedrijfsnaam-kiezen/>.
 34. Zie de website van het Benelux-Bureau voor Intellectueel Eigendom (BOIP) op <https://www.boip.int/nl/merkenregister/#/>.
 35. Zie de website van de Stichting Internet Domeinregistratie Nederland op <https://www.sidn.nl/>.
 36. Voor meer informatie zie de website van de bedrijfsregistratie op <http://bolsafirmasdenominacoes.justica.gov.pt/index.php>.
 37. World Bank. 2018. *Doing Business in de Europese Unie 2018: Kroatië, Tsjechië, Portugal en Slowakije*. Washington, DC: World Bank.
 38. Voor meer informatie over het elektronische bedrijfsregister van Estland, zie de website op www.rik.ee.
 39. Voor meer informatie over het registreren van een bedrijf bij Companies House, zie de website op www.gov.uk/limited-company-formation/register-your-company.
 40. Deze 10 EU-lidstaten zijn Oostenrijk, België, Cyprus, Kroatië, Duitsland, Hongarije, Italië, Malta, Polen en Spanje.
 41. Zie de Firm24-website op <https://www.firm24.nl>. Een aantal van de andere online platforms die ondernemers helpen bij het oprichten van een bv zijn: <https://www.bv-oprichten.com/#bv%20oprichten>; <https://www.ligo.nl/bv-oprichten>; <https://www.standaardbv.nl/>; <https://www.uwbvoprichten.nl/>.
 42. Coste, Cyriane, Marie Delion, Adrián González, Frédéric Meunier, Nathalie Reyes en Yuri Valentinovich. 2019. "The Involvement of Third-Party Professionals in Business Registration and Property Transfer." World Bank Research and Development Center in Chile, Indicators Group Research Note. World Bank, Washington, DC.
 43. Voor meer informatie over SPOT, zie de website op <https://spot.gov.si/>.
 44. World Bank. 2019. *Doing Business in de Europese Unie 2020: Griekenland, Ierland en Italië*. Washington, DC: World Bank.
 45. Voor meer informatie zie de website op <https://www.gov.uk/limited-company-formation>.
 46. Voorbeelden zijn beschikbaar op www.gov.uk/register-a-company-online.
 47. Europese Commissie. 2018. *Commission Staff Working Document Impact Assessment*. Brussel: Europese Commissie. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2018:0141:FIN:EN:PDF>.
 48. Voor meer informatie over het online bedrijfsregistratieportaal van Estland, zie de website op <https://www.rik.ee/en/company-registration-portal/e-residency>.
 49. Voor meer informatie over het Deense systeem, zie de website op <https://indberet.virk.dk/>.
 50. Zie de website van het bedrijfsportaal op <https://eportugal.gov.pt/en/entrar>.
 51. Voor meer informatie over het Canadese systeem zie <https://www.ic.gc.ca/eic/site/cd-dgc.nsf/eng/cs06642.html>.
 52. Aanvullende informatie over het systeem in het Verenigd Koninkrijk is beschikbaar op <https://www.gov.uk/limited-company-formation/register-your-company>.

53. De Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) is van kracht geworden in 2010 en sindsdien verschillende keren aangepast. Het hoofddoel is het consolideren en vereenvoudigen van regelgeving en vergunningsprocessen betreffende bouw, natuur en milieu.
54. Voor meer informatie over het online platform zie <http://omgevingsloket.nl> and <http://olo.nl>.
55. De indicatoren voor het verkrijgen van omgevingsvergunningen leggen alle procedures vast die nodig zijn voor een bedrijf in de bouwindustrie om een magazijn te bouwen, samen met de tijd en kosten om elke procedure te voltooien. Daarnaast meet de indicator de index bouwkwaliteitscontrole, die de kwaliteit van bouwbesluiten, de sterkte van kwaliteitscontrole- en veiligheidsmechanismen, aansprakelijkheids- en verzekeringsregimes en professionele certificeringseisen beoordeelt. Voor meer informatie, zie de gegevensopmerkingen.
56. Pijler, een verticaal structureel element dat wordt ingedreven om de lastdragende bodemlaag te bereiken, is een vereist funderingselement in de bouw vanwege de zachte bodem in Nederland.
57. Het platform is het resultaat van een samenwerking tussen verschillende nutsbedrijven met als doel het vereenvoudigen van het aanvraagproces voor ontwikkelaars. Het Mijnaansluiting-platform sorteert aanvragen voordat deze worden doorgestuurd naar het juiste nutsbedrijf. Het nutsbedrijf verwerkt vervolgens de aanvraag. Voor meer informatie over het platform, zie de website op www.mijnaansluiting.nl.
58. De Bibob-wet is een regelgeving op nationaal niveau die naar eigen inzicht wordt toegepast door de gemeente. De wet, die gedeeltelijk is geïntegreerd in de Wabo wetgeving, dient als extra laag van bescherming tegen witwassen en criminele activiteiten.
59. De basisscreening bestaat uit een formulier dat ontwikkelaars invullen en dat financiële informatie van het bedrijf bevat. Indien de gemeente ervoor kiest een uitgebreide beoordeling uit te voeren - als zij twijfelt over de legitimiteit van het bedrijf - wordt contact opgenomen met de ontwikkelaar voor meer informatie.
60. Deze steden zijn Amsterdam, Enschede, Groningen, Maastricht en Rotterdam. Amsterdam, dat de laagste drempel heeft, past een standaard Bibob-screening toe op alle bouwprojecten boven EUR 250.000, wat suggereert dat de gemeente Amsterdam bouwprojecten beschouwt als kwetsbaar voor een relatief hoog risico van criminele activiteit. Maastricht heeft de twee na laagste drempel met EUR 500.000. Enschede, Groningen en Rotterdam gebruiken allemaal een drempel van EUR 1.000.000. Hoewel Arnhem de standaard Bibob-screening niet toepaste op bouwprojecten op moment van dit onderzoek, heeft het er een geïmplementeerd in 2021.
61. In Amsterdam zijn, net als in alle andere steden, bedrijven in de particuliere sector eigendom van openbare aandeelhouders (combinatie van gemeenten en provincies). Voor meer informatie over de Waternet-fusie, zie <https://publicaties.rekenkamer.amsterdam.nl/gemeentelijke-rioolwaternetaken/>.
62. Voor meer informatie over vergunningskortingen in Amsterdam: <https://www.amsterdam.nl/veelgevraagd/?caseid=%7b35E4893B-EE26-4D8D-AC88-89A092BC12D8%7d>.
63. Voor meer informatie over vergunningskortingen in Den Haag: <https://www.denhaag.nl/nl/vergunningen-en-ontheffingen/omgevingsvergunningen/korting-op-bouwleges-krijgen.htm>.
64. Voor meer informatie over de methode van *Doing Business*, zie <https://www.doingbusiness.org/en/methodology/dealing-with-construction-permits>.
65. De relevante wetten zijn te vinden in het *Burgerlijk Wetboek* boek 6 titel 1 artikel 74 en boek 6 titel 12 sectie 1.
66. Voor meer informatie over de methode van *Doing Business*, zie <https://www.doingbusiness.org/en/methodology/dealing-with-construction-permits>.
67. Srinivasan, Jayashree, Enrique Orellana Tamez, Kamal Chakaroun, Farrukh Umarov, Lodovico Onofri. 2020. "From Paper to the Cloud: Improving Building Control through E-permitting." *Doing Business Case Studies*. World Bank, Washington, DC. <http://documents.worldbank.org/curated/en/705331592344507733/From-Paper-to-the-Cloud-Improving-Building-Control-through-E-permitting>.
68. International Finance Corporation; World Bank; Multilateral Investment Guarantee Agency. 2013. *Good Practices for Construction Regulation and Enforcement Reform: Guidelines for Reformers*. Investment Climate. Washington, DC: World Bank Group. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/116612>.
69. World Bank. 2015. *Doing Business 2016: Measuring Regulatory Quality and Efficiency*. Washington, DC: World Bank.
70. Behalve die opgesomd in artikelen L243-1-1 van de Verzekeringwet.
71. Gregory S. Burge. 2010. "The Effects of Development Impact Fees on Local Fiscal Conditions." in Gregory K. Ingram and Yu-Hung Hong (eds). *Municipal Revenues and Land Policies*. Cambridge, MA: Lincoln Institute of Land Policy.
72. Gemeente Auckland (Nieuw-Zeeland). 2019. *Contributions Policy 2019*. <https://www.aucklandcouncil.govt.nz/plans-projects/policies-reports-by-laws/our-policies/docs/development-contributions-policy/contributions-policy.pdf>.
73. Voor niet-standaard of complexere gevallen zijn andere vereisten van toepassing. Voor meer informatie over de vereisten, zie https://vng.nl/sites/default/files/vth_wabo_kwaliteitscriteria_versie_2.2_2019_deel_b.pdf.
74. Visscher, Henk en Frits Meijer. 2005. "Certification of Building Control in The Netherlands." OTB Research Institute for Housing, Urban and Mobility Studies. Delft University of Technology, The Netherlands.
75. Moullier, Thomas. 2017. "Building Regulatory Capacity Assessment: Level 2—Detailed Exploration." World Bank, Washington, DC.
76. Als regelgevingsinstantie is de ACM belast met sectorspecifiek markttoezicht op telecommunicatie, de gas- en elektriciteitsmarkt, eerlijke concurrentie en consumentenbeschermingswetgeving. Voor meer informatie zie de website van de ACM op <https://www.acm.nl/nl>.
77. Zoals geregeld in de Elektriciteitswet 1998, artikel 10a, beschikbaar op <https://wetten.overheid.nl/BWBR0009755/2021-01-01>. Voor meer informatie over de activiteiten van de transmissiesysteembeheerder, zie de TenneT-website op <https://www.tenneT.eu/e-insights/regulation-of-the-electricity-price/dutch-regulation/>.
78. De EU-lidstaten met de laagste netaansluitingskosten zijn Tsjechië, Frankrijk en Polen.
79. Deze landen zijn Bulgarije, België, Cyprus, Hongarije en Roemenië.
80. Om de betrouwbaarheid van de levering en de transparantie van tarieven te meten, gebruikt *Doing Business* een index met een score van 0 tot 8 punten. De index meet de rol van de regelgevingsinstantie op gebied van energie, de systemen die worden gebruikt voor het monitoren van stroomuitval en herstellen van de toevoer, of er financiële sancties zijn om uitval te beperken, en of de gebruikte tarieven online beschikbaar zijn en klanten een volledige betalingscyclus van te voren een melding van een tariefwijziging krijgen. Voor meer informatie, zie de gegevensopmerkingen.
81. Elektriciteitswet, artikel 2.19 in combinatie met artikel 2.25 lid 2 sub c stelt dat een aansluiting met een vermogen tussen 60 kVA en 0,3 MVA wordt gemaakt met een laag spanningsniveau (<https://wetten.overheid.nl/BWBR0037940/2020-12-05>).
82. KLIC is het Kabels en Leidingen Informatie Centrum. De KLIC-aanvraag moet op zijn vroegst 20 werkdagen en op zijn laatst drie werkdagen voor aanvang van de graafwerkzaamheden worden ingediend. Wet informatie-uitwisseling bovengrondse en ondergrondse netten en netwerken 2018 (WIBON) stelt in artikel 10 dat het Kadaster een ontvangstbevestiging moet versturen onmiddellijk nadat de KLIC-aanvraag is ingediend. Artikel 13 lid 1 stelt dat het Kadaster alle gevraagde informatie binnen twee werkdagen verstuurt. Indien de onderaannemer tijdens het graven een net vindt dat niet is opgenomen op de kaart, vereist artikel 20 dat het Kadaster onmiddellijk op de hoogte moet worden gesteld. Het Kadaster brengt dan alle mogelijke eigenaren van de kabels op de hoogte, en deze partijen moeten binnen 10 werkdagen reageren.
83. De metermarkt voor aansluitingen boven 3x80 Ampère is in 2011 vrijgegeven. Sindsdien kunnen netbeheerders geen meters installeren en is de klant verantwoordelijk voor het inhuren van een meterbedrijf. Zie de regelgevingsinstantie's website op <https://www.acm.nl/nl/onderwerpen/energie/afnemers-van-energie/energietarieven/meettarief>; Elektriciteitswet, art. 95ca lid 2 (<https://wetten.overheid.nl/BWBR0009755/2021-01-01>).

84. Het elektronische platform is Energy Data Services Netherlands (EDSN). Alle Nederlandse netbeheerders, leveranciers, meterbedrijven en partijen die elektriciteit kopen op de groothandelsmarkt en deze verkopen aan leveranciers, zijn aangesloten bij dit platform. De partijen gebruiken dit platform en een intern berichtensysteem voor digitale gegevensuitwisseling. Elke aansluiting wordt geïdentificeerd door een unieke EAN-code (Europees Artikelnummer) die wordt gebruikt voor interne communicatie.
85. De Elektriciteitswet, artikel 8.4 sub d (beschikbaar op <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037940/2020-12-05>) stelt dat een netbeheerder 10 werkdagen heeft voor het versturen van een offerte na ontvangst van een aanvraag voor een aansluiting met een maximaal vermogen van 10 MVA. De Elektriciteitswet, artikel 23 lid 4 (beschikbaar op <https://wetten.overheid.nl/BWBR0009755/2021-01-01>) stelt een limiet van 18 weken voor het verkrijgen van een nieuwe aansluiting vanaf het moment dat het aansluitingsverzoek is ingediend bij de netbeheerder. Een aansluitingsverzoek wordt als ingediend beschouwd zodra de aanvrager de offerte van de netbeheerder accepteert.
86. Raadplegende vergaderingen met een Nederlandse netbeheerder en andere stakeholders voor dit onderzoek. Netbeheerders erkennen problemen met de personele bezetting op hun websites. Zie bijvoorbeeld <https://www.enexisgroep.nl/actuele-themas/schaarste-personeel/>; en <https://www.liander.nl/nieuwe-aansluiting>. Dit personeelstekort is ook genoemd in het nationale nieuws (<https://www.ad.nl/friesland/netbeheerders-zoeken-honderden-personeelsleden-in-groningen-drenthe-en-friesland-a8dd345e/>; <https://www.deondernemer.nl/personeel/arbeidsmarkt/chronisch-personeelstekort-stedin-werft-technische-tieners-baangarantie-rijbewijs-1099504>). Voor de toegenomen werkbelasting zie het Jaarverslag 2019 van Enexis op <https://www.enexisgroep.nl/media/2695/enexis-holding-nv-jaarverslag-2019.pdf>; Jaarverslag 2019 van Liander op https://www.liander.nl/sites/default/files/Liander_Jaarbericht_2019.pdf; Jaarverslag 2019 van Stedin op: https://jaarverslag.stedingroep.nl/2019/xmlpages/resources/TXP/stedin_groep_verslag_2019/pdf/Stedin_Groep_Jaarverslag_2019.pdf.
87. Raadplegende vergaderingen met een Nederlandse netbeheerder en andere stakeholders voor dit onderzoek.
88. Zoals geregeld in de Algemene wet bestuursrecht, beschikbaar op <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005537/2021-03-01>. Lokale gemeenten hebben hun eigen regime en kunnen afwijken van de nationale wetgeving zolang zij de limieten niet overschrijden die zijn vastgelegd in de nationale wetgeving.
89. De casestudy van *Doing Business* gaat ervan uit dat de elektriciteitskabel een 10 meter brede openbare weg doorkruist. In Enschede zijn voor graafwerkzaamheden van minder dan 25 meter geen vergunningen nodig volgens de Algemene Verordening Ondergrondse Infrastructuur Enschede 2018 (<https://dloket.enschede.nl/loket/sites/default/files/IMG/AVOI%20Enschede%202018.pdf> artikel 2.8).
90. Voor meer informatie zie de website op www.mijnaansluiting.nl.
91. Het Mijnaansluiting-platform sorteert aanvragen voordat deze worden doorgestuurd naar het juiste nutsbedrijf. Het nutsbedrijf verwerkt vervolgens de aanvraag. Het gebruik van de Enexis-website is sneller omdat de doorstuurstep dan niet nodig is. De aanvraag wordt direct bij het nutsbedrijf ingediend. Enexis staat het klanten ook toe om aanvragen in te dienen via het nationale platform.
92. De eerste 25 meter kabel zijn gratis.
93. Elektriciteitswet, artikel 8.8 (<https://wetten.overheid.nl/BWBR0037940/2019-02-01#Hoofdstuk8%20-%20Article%208.8>). Compensatie voor uitval langer dan vier uur wordt automatisch uitbetaald.
94. De regelgeving voor kabels en leidingen stelt dat de gemeente een vergunningsbeslissing moet afgeven binnen twee werkdagen na ontvangst van een vergunningsaanvraag voor niet-invasieve werkzaamheden.
95. In Arnhem duurt het zes weken om een vergunning af te geven in plaats van de acht weken die nationaal zijn vastgesteld, maar de lengte van de wettelijke periode wordt nog steeds als lang beschouwd in vergelijking met andere landen.
96. Zie de website van de Oostenrijkse regelgevingsinstantie op <https://www.e-control.at/marktteilnehmer/erhebungen/erhebungen-zur-qualitaet-der-netzdienstleistung>.
97. Nederlandse netbeheerders publiceren ook statistieken over het aantal aanvragen, lengte in kilometer van het elektriciteitsnet, incidenten, getransporteerde elektriciteit over het netwerk, en gemiddelde uitvalduur en -frequentie in een jaarverslag. De Nederlandse regelgevingsinstantie publiceert factsheets die vergelijkbare informatie bevatten. De meest recente factsheet dateert uit 2017 (de regelgevingsinstantie is bezig de visuals te moderniseren). Voor meer informatie zie de website van de ACM op <https://www.acm.nl/nl/publicaties/factsheets-kwaliteit-2017-van-alle-regionale-netbeheerders>.
98. Klanten kunnen de status van hun aanvraag volgen (nutsbedrijf bereidt offerte voor; planning van een inspectie indien van toepassing; of het aanvraagdossier naar een onderaannemer is verstuurd voor uitvoeren van de graafwerkzaamheden zodat de netbeheerder ook gelijktijdige werkzaamheden kan starten bij een aansluitaanvraag voor lage capaciteit, enzovoorts).
99. Deze vereiste is in overeenstemming met de Energienet (artikel L342-11) die stelt dat commissies ruimtelijke ordening de kosten moeten dragen van uitbreidingswerkzaamheden aan het elektriciteitsnetwerk, op voorwaarde dat de netwerkuitbreiding van nut is voor toekomstige bewoners en bedrijven.
100. Artikel 3 van de Kadasterwet van 1989. Het mandaat van het Kadaster omvat wettelijke en adviserende taken met betrekking tot plattelandsgebieden, de registratie en levering van topografische informatie, registratie van schepen en vliegtuigen, onderhoud van het nationale driehoeksnetwerk, beheer van openbare wettelijke restricties, de belangrijkste registers van adressen en gebouwen (BAG), het portaal voor ruimtelijke planning (RO-online), de gecombineerde ondergrondse nutsinformatie-uitwisseling (KLIC) en het nationale onroerend goed waarderingssysteem (WOZ).
101. De waarde van het eigendom dat wordt overgedragen in de casestudy van *Doing Business* is EUR 2.350.524. Op 31 december 2020 (de afsluitdatum van dit project) was de eigendomsoverdrachtsbelasting 6% van de eigendomswaarde voor commercieel vastgoed en 2% voor woonvastgoed. Vanaf 1 januari 2021 is de overdrachtsbelasting voor commercieel vastgoed verhoogd naar 8% van de eigendomswaarde. Zie artikel 14 van de Wet belastingheffing over juridische transacties.
102. Voor een semiautomatische registratie is het tarief EUR 144,50; voor papieren registratie is het tarief EUR 172. Zie artikel 2 van het tariefschema van het Kadaster.
103. De best presterende landen wereldwijd in de index voor de kwaliteit van het landbeheer zijn Litouwen, Nederland, Rwanda, Taiwan en China.
104. In geval van overdrachten tussen natuurlijke personen controleert de notaris de online identificatiedatabase van de gemeente.
105. Het uittreksel van hypotheeken en belastingen moet worden verkregen voor alle overdrachten, inclusief voor eigendommen zonder belasting.
106. Nederland heeft 10 basisregistraties: Basisregistratie Personen (BRP); Handelsregister (HR); Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG); Basisregistratie Topografie (BRT); Basisregistratie Kadaster BRK; Basisregistratie Voertuigen, voor kentekenregistratie (BRV); Basisregistratie Inkomen (BRI); Basisregistratie Waardering Onroerende Zaken (WOZ); Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT); Basisregistratie Ondergrond (BRO). Voor meer informatie zie <https://data.overheid.nl/community/group/basisregistraties.10>.
107. Louwman, W. en J. Vos. 2009. "Automatisering van de afdoening van de notariële akten door het Kadaster." JBN 2009/3-14.
108. Vos, J. 2010. *The Digitalization of Land Registration in the Netherlands: Paving the Road for Cross Border Practices*. Netherlands: Dutch Kadaster. <https://silo.tips/download/the-digitalization-of-land-registration-in-the-netherlands-paving-the-road-for-c#>.
109. Vos, J., C. Lemmen en B. Beentjes. 2017. "Blockchain-based Land Administration; Feasible, Illusory or a Panacea?" Paper gepresenteerd op de 2017 World Bank conferentie over land en armoede, Washington, DC, 20-24 maart.
110. Vos, J. en B.H.J. Roes. 2020. "Introducing a Complete New Land Registry and E-conveyancing System." Paper gepresenteerd op de 2020 World Bank conferentie over land en armoede, Washington, DC, 16-20 maart.
111. Artikel 2 van het Tariefschema van het Kadaster.
112. Organisatiewet Kadaster van 2006.

113. Artikel 1 van de Organisatiewet Kadaster van 2008.
114. De Nederlandse overheid heeft de Tijdelijke Wet COVID-19 Justitie en Veiligheid aangenomen waardoor het mogelijk is om documenten te ondertekenen waarvoor een privé-volmacht niet voldoende is (zoals hypotheekaktes) via audiovisuele communicatietools. Zie artikel 26 van de Tijdelijke Wet COVID-19 Justitie en Veiligheid. De wet is niet van toepassing op het passeren van een overdrachtsakte waarvoor de partij een privé-volmacht kan uitgeven.
115. Volgens de methode van *Doing Business* omvat de kwaliteit van landbeheer een vijfde component die de wettelijke bepalingen meet inzake gelijkheid van toegankelijkheid tot eigendomsrechten voor vrouwen en mannen. Dit subdomein wordt niet besproken in *Doing Business in de Europese Unie* aangezien vrouwen en mannen dezelfde eigenaarschapsrechten hebben in alle EU-lidstaten.
116. Deze economieën zijn Denemarken, Estland, Finland, Litouwen en Nederland.
117. Nederland staat op de eerste plaats wereldwijd voor civiel recht in de World Justice Project's Rule of Law Index 2017-18. Zie het rapport op https://worldjusticeproject.org/sites/default/files/documents/WJP-ROLI-2018-June-Online-Edition_0.pdf.
118. Vijverberg, Mathilde. 2019. "KEI pilot ends: reset of digital litigation at Dutch courts, and new procedural rules." Stibbe.com, 5 augustus. <https://www.stibbe.com/en/news/2019/august/kei-pilot-ends-reset-of-digital-litigation-at-dutch-courts-and-new-procedural-rules>.
119. Nederlandse rechtsstelsel. 2019. "Rechtspraak: duur rechtszaak moet korter." <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/Paginas/Rechtspraak-duur-rechtszaak-moet-korter.aspx>; De Rechtspraak. 2014. *Judicial Reform in The Netherlands, Change in Broad Outline*. Den Haag: De Rechtspraak; Rijksoverheid. 2019. "Kabinet investeert 95 miljoen euro in de rechtspraak." <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2019/09/17/kabinet-investeert-95-miljoen-euro-in-de-rechtspraak>.
120. Voor meer informatie zie "Tijdige en voorspelbare rechtspraak" op <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Kwaliteit-van-de-rechtspraak/Paginas/Tijdige-rechtspraak.aspx>.
121. International Bar Association. 2020. "Covid-19 Pandemic: Impact of COVID-19 on Court Operations and Litigation Practice." Londen: International Bar Association; Council of Europe – European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). 2020. "Lessons Learnt and Challenges Faced by the Judiciary During and After the Covid-19 Pandemic." Straatsburg: CEPEJ.
122. Sinds 9 april 2020 kunnen gebruikers een digitaal platform, ZIVER, gebruiken om procedurele documenten en berichten (die normaal per post of fax worden verzonden) te versturen naar de rechtbanken.
123. De Rechtspraak. 2020. "The Netherlands Commercial Court and COVID-19: case management, videoconference hearings and eNCC." <https://www.rechtspraak.nl/English/NCC/news/Pages/The-Netherlands-Commercial-Court-and-COVID19-case-management-videoconference-hearings-and-eNCC.aspx>.
124. Voor een overzicht van het afdwingen van contracten domein en de aannames waarop het scenario van de *Doing Business* casus is gebaseerd, zie de opmerkingen.
125. Gemiddelden voor de EU en andere groepen economieën worden berekend met gegevens uit de *Doing Business* database, die de belangrijkste zakenstad gebruikt als index voor elk land of economie die wordt behandeld door de wereldwijde *Doing Business*. Gemiddelden voor Nederland worden berekend met de gegevens van *Subnational Doing Business* voor alle steden in het onderzoek behalve Amsterdam. Voor Amsterdam worden de gegevens gehaald uit de *Doing Business* database.
126. *Doing Business* beschouwt als bevoegde rechtbank de lokale rechtbank met jurisdictie over commerciële contractzaken met een waarde van 200% van het inkomen per hoofd van de bevolking of \$ 5.000, welke het grootst is. In Nederland zijn de kamers voor *kantonzaken* van de rechtbanken de laagste rechtbanken in eerste aanleg. Deze hebben een geldelijke drempel van EUR 25.000. Claims boven dit bedrag moeten worden ingediend bij de rechtbank.
127. Nederlandse Hooggerichtshof. Uitspraak van 19 juni 2020 (<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2020:1088>).
128. Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv), artikel 114.
129. Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv), artikel 133 lid 1.
130. Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv), artikel 87 lid 6.
131. In een grote ontwikkeling in civiele procedures in Nederland moeten de partijen sinds 2002 wettelijk, persoonlijk voor de rechtbank verschijnen. De Rechtspraak. 2020. *The Judiciary System in the Netherlands*. Den Haag: De Rechtspraak. <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/The-Judiciary-System-in-the-Netherlands.pdf>.
132. Europese Commissie. 2020. *The 2020 EU Justice Scoreboard*. Luxemburg: Europese Commissie. Zie afbeelding 3. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/justice_scoreboard_2020_en.pdf.
133. Onderzoek van *Subnational Doing Business*, interviews met rechtbankmedewerkers en advocaten, januari 2021.
134. Onderzoek van *Subnational Doing Business*, interviews met rechtbankmedewerkers en advocaten, februari 2021.
135. Onderzoek van *Subnational Doing Business*, interviews met rechtbankmedewerkers en advocaten, november 2020.
136. Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv), artikel 434.
137. Statistieken geleverd door de Raad voor de rechtspraak. Het behandelpercentage is de verhouding tussen het aantal besliste zaken en het aantal zaken dat is toegevoegd aan de agenda.
138. Deze economieën zijn Cyprus, Griekenland, Ierland, Italië, Polen, Portugal, Slowakije en Slovenië.
139. Onderzoek van *Subnational Doing Business*, interviews met rechtbankmedewerkers en advocaten, december 2020.
140. De Rechtspraak. *Landelijke inloopkamer ondersteunt gerechten bij afhandelen werkvoorraden*. <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/Paginas/Landelijk-inloopkamer-ondersteunt-gerechten-bij-afhandelen-werkvoorraden-.aspx>.
141. Nederlandse regering. 2012. *Costs of Judicial Proceedings*. <https://www.government.nl/topics/administration-of-justice-and-dispute-settlement/costs-of-judicial-proceedings>; Beenackers, E.M.Th., R.J.J. Eshuis en T. Geurts. 2012. "Hulp bij juridische problemen een verkennend onderzoek naar de kwaliteit van de dienstverlening van advocaten en rechtsbijstandverzekeraars." https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/112/cahier-2012-3-volledige-tekst_tcm28-71400pdf?sequence=2&isAllowed=y.
142. Zie de Wet griffierechten burgerlijke zaken <https://wetten.overheid.nl/BWBR0028899/2021-01-01>.
143. Voor meer informatie over de Verordening deurwaarderstarieven, zie <https://www.kbvg.nl/cms/public/files/Btag-tarieven/btag-1-januari-2020-.pdf?ac76a46f40>.
144. Volgens het World Justice Project dat een kwantitatief instrument levert voor het meten van de rechtsorde in de praktijk. Voor meer informatie over de Rule of Law Index, zie de website van het World Justice Project op https://worldjusticeproject.org/sites/default/files/documents/WJP-ROLI-2020-Online_0.pdf.
145. Voor een overzicht van het afdwingen van contracten domein en de index voor kwaliteit van juridische procedures, zie de opmerkingen.
146. Europese Commissie. 2020. Het 2020 EU Justice Scoreboard. Luxemburg: Europese Commissie. Zie afbeelding 27.
147. International Bar Association. 2020. "Covid-19 Pandemic: Impact of COVID-19 on Court Operations and Litigation Practice." Londen: International Bar Association.
148. Ministerie van justitie van de Republiek Estland. 2020. "Digital Justice in Estonia." Tallinn: Ministerie van justitie. <https://www.youtube.com/watch?v=K3WUzJfhYJM>.
149. International Bar Association. 5 november 2020. Een interview met Justice Quentin Loh van het Hooggerichtshof van Singapore. <https://www.ibanet.org/Article/NewDetail.aspx?ArticleUid=8FD1B23A-9B7A-4CD9-8D2A-162EF4A12DFC>.
150. Onderzoek van *Subnational Doing Business*, interviews met rechtbankmedewerkers en advocaten, januari 2021.
151. Bosio, Erica en Julien Vilquin. 2013. "Improving court efficiency: the Republic of Korea's e-court experience." World Bank. 2013. *Doing Business 2014: Understanding Regulations for Small and Medium-Size Enterprises*. Washington, DC: World Bank Group.

152. Botero, Juan Carlos, Rafael La Porta, Florencio López-de-Silanes, Andrei Shleifer en Alexander Volokh. 2003. "Judicial Reform." *World Bank Research Observer* 18 (1): 67-8.
153. Applebaum, Lee, Mitchell Bach, Eric Milby en Richard L. Renck. 2020. "Through the Decades: The Development of Business Courts in the United States of America." *Business Lawyer* 75 (3): 2053-76.

Over *Doing Business* en *Doing Business in* de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland

- *Doing Business* meet verschillende aspecten van de efficiëntie van de regelgeving en de institutionele kwaliteit van de belangrijkste processen die een invloed hebben op lokale kleine en middelgrote ondernemingen in 191 economieën.
- *Doing Business* behandelt 10 specifieke domeinen in het ondernemingsklimaat: een bedrijf starten, omgevingsvergunning aanvragen, elektriciteit verkrijgen, eigendom registreren, krediet krijgen, minderheidsaandeelhouders beschermen, belastingen betalen, grensoverschrijdend handel voeren, afdwingen van contracten en insolventie oplossen.
- De *Doing Business* dataset wordt op grote schaal gebruikt door regeringen, onderzoekers, internationale organisaties en denktanks om beleid te sturen, onderzoek te doen en nieuwe indexen te ontwikkelen.
- *Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland*, dat losstaat van het globale *Doing Business* rapport, voert benchmarks uit op 24 locaties en richt zich daarbij op vijf domeinen van *Doing Business*: een bedrijf starten, een omgevingsvergunning aanvragen, elektriciteit verkrijgen, registreren van eigendom en afdwingen van contracten.

Doing Business is gebaseerd op het principe dat duidelijke regels en een efficiënte dienstverlening door instellingen die verantwoordelijk zijn voor de toepassing van die regels, de economische activiteiten ten goede komen. De regels en hun structurele kader - opstellen van eigendomsrechten, vergemakkelijken van oplossing van geschillen en contractuele partners beschermen tegen willekeur en misbruik - bevorderen vrijwillige uitwisselingen tussen economische marktpelers. Zulke regels zijn veel doeltreffender voor de bevordering van groei en ontwikkeling wanneer ze efficiënt, transparant en toegankelijk zijn en wanneer ze via een vlot werkende infrastructuur worden geïmplementeerd.

Regels en instellingen creëren een omgeving waar nieuwkomers met ambitie en innovatieve ideeën een bedrijf kunnen starten en waar productieve ondernemingen kunnen investeren, uitbreiden en werkgelegenheid creëren. De rol van het overheidsbeleid in de dagelijkse activiteiten van kleine en middelgrote binnenlandse ondernemingen is een centraal aandachtspunt van *Doing Business*. Het is de bedoeling om regelgeving aan te moedigen dat efficiënt, transparant en gemakkelijk is te implementeren zodat bedrijven het goed te kunnen doen. De gegevens van *Doing Business* focussen op 10 domeinen van het ondernemingsklimaat die een invloed hebben op kleine en middelgrote ondernemingen in de grootste zakenstad van een economie.¹ Het project maakt gebruik van gestandaardiseerde casestudy's om objectieve en kwantitatieve meetwaarden beschikbaar te stellen die in 191 economieën met elkaar kunnen worden vergeleken.

WAT DOING BUSINESS EN SUBNATIONAL DOING BUSINESS METEN

Doing Business registreert meerdere belangrijke dimensies van de bedrijfswetgeving die een invloed hebben op binnenlandse bedrijven. Het stelt kwantitatieve indicatoren

ter beschikking over de efficiëntie van de regelgeving en de institutionele kwaliteit met betrekking tot de volgende aspecten: een bedrijf starten, een omgevingsvergunning aanvragen, elektriciteit verkrijgen, eigendom registreren, krediet krijgen, minderheidsaandeelhouders beschermen, belastingen betalen, grensoverschrijdend handel voeren, het afdwingen van contracten en insolventie oplossen (tabel 2.1). *Doing Business* verzamelt ook gegevens over contracten afsluiten met de overheid, waarbij de stappen en de tijd worden gemeten om deel te nemen aan een contract om wegenwerken uit te voeren via een open procedure, om die opdracht binnen te halen en om de werkzaamheden uit te voeren; kenmerken van e-procurementplatforms en 'good practices' in het regelgevende kader voor zo'n opdracht. Met deze gegevens wordt geen rekening gehouden bij het toekennen van een score voor het zakendoen; ze zijn wel beschikbaar op de website van *Doing Business*.²

Subnational Doing Business, dat door een ander team dan het team dat het globale *Doing Business* rapport opstelt, focust op domeinen die het waarschijnlijkst zullen variëren van stad tot stad, bv. in verband met de aanvraag van omgevingsvergunningen of het registreren van eigendom. Domeinen die een wettelijke scoremethodologie gebruiken - bv. voor de verkrijging van krediet of de bescherming van minderheidsaandeelhouders - worden meestal uitgesloten omdat ze meestal rekening houden met nationale wetten met een algemene toepasbaarheid.

Doing Business meet aspecten van bedrijfswetgeving die een invloed hebben op kleine en middelgrote ondernemingen, die worden gedefinieerd op basis van gestandaardiseerde casestudyscenario's en die in de grootste zakenstad van elke economie gelegen zijn. Daarnaast wordt voor 11 economieën nog een tweede stad onderzocht.

TABEL 2.1 Wat *Doing Business* en *Subnational Doing Business* meten

Domeinset	Wat wordt gemeten
Meestal in subnationale <i>Doing Business</i>-rapporten opgenomen	
Een bedrijf starten	Procedures, tijd, kosten en gestort minimumkapitaal om een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid voor mannen en vrouwen
Omgevingsvergunning aanvragen	Procedures, tijd en kosten om alle formaliteiten te vervullen om een magazijn te bouwen en de kwaliteitscontrole- en veiligheidsmechanismen in het vergunningstelsel voor bouwwerken
Elektriciteit verkrijgen	Procedures, tijd en kosten om op het elektriciteitsnet aangesloten te worden; de betrouwbaarheid van de elektriciteitsvoorziening en de transparantie van de tarieven
Registreren van eigendom	Procedures, tijd en kosten om een onroerend goed over te dragen en de kwaliteit van het landbeheersysteem
Grensoverschrijdend handel voeren	Tijd en kosten om het product met een concurrentievoordeel te exporteren en auto-onderdelen te importeren
Afdwingen van contracten	Tijd en kosten om handelsgeschillen te beslechten en de kwaliteit van rechtsprocedures voor mannen en vrouwen
Meestal niet in subnationale <i>Doing Business</i>-rapporten opgenomen	
Krediet verkrijgen	Wetgeving in verband met roerende waarborgen en kredietinformatiesystemen
Minderheidsinvesteerdere beschermen	De rechten van minderheidsaandeelhouders in transacties tussen gerelateerde partijen en in 'corporate government'
Belastingen betalen	Betalingen, tijd en totaal belastingtarief en bijdrage voor een bedrijf om alle belastingvoorschriften na te leven en processen na indiening
Insolventie oplossen	Tijd, kosten, resultaat en recuperatiepercentage voor een commerciële insolventie en sterkte van het wettelijke kader voor insolventie

Subnational Doing Business behandelt een deelgroep van de 10 domeinen van bedrijfswetgeving die *Doing Business* behandelt in 191 economieën. Subnationale studies breiden de *Doing Business*-analyse uit tot buiten de grootsteden van een economie. Ze meten variaties in de voorschriften of in de implementatie van nationale wetten in verschillende locaties binnen een economie (zoals Zuid-Afrika) of een regio (zoals in dit rapport). Er worden projecten uitgevoerd op vraag van regeringen.

Gegevens die de afgelopen jaren in het kader van subnationale studies werden verzameld, tonen aan dat er binnen een economie aanzienlijke variaties kunnen bestaan (afbeelding 2.1). In 2018 duurde het in Kroatië bijvoorbeeld 112 dagen om in Varazdin een omgevingsvergunning aan te vragen, terwijl dat in Split 227 dagen in beslag nam. Binnen dezelfde economie treft men dan ook soms enerzijds locaties aan die even goed scoren als economieën in de top-20 met betrekking tot de aanvragen van omgevingsvergunningen en anderzijds locaties die het even slecht doen als economieën in de top-40 onderaan de ranglijst.

In de subnationale *Doing Business* studies worden gescheiden gegevens over de bedrijfswetgeving voorgesteld. Maar deze studies doen meer dan alleen gegevens verzamelen. Deze gegevens bleken in het verleden al een sterke motivatie voor beleidsvormers om de regelgeving op plaatselijk niveau te hervormen:

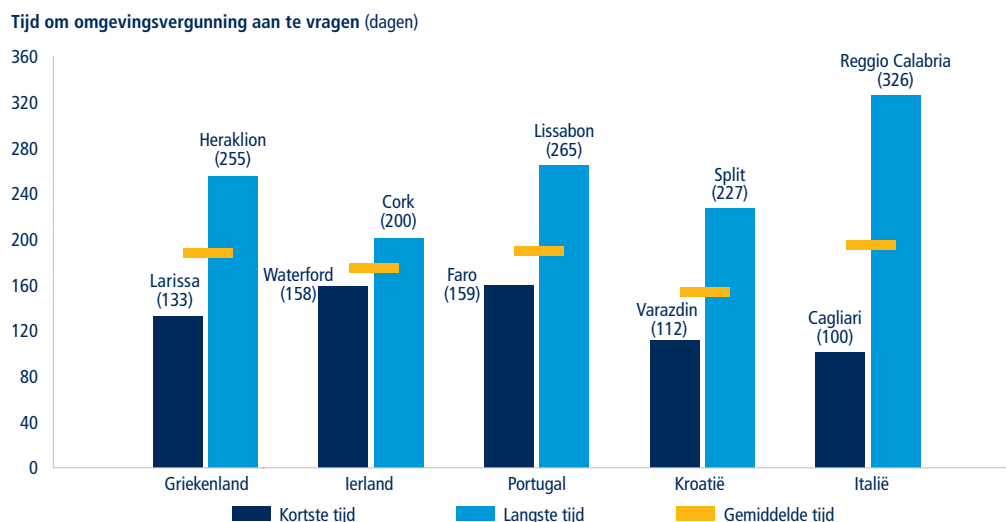
- De gepubliceerde gegevens zijn immers vergelijkbaar tussen verschillende locaties binnen de eigen economie en op internationaal niveau, waardoor locaties hun resultaten zowel aan een lokale en globale benchmark kunnen onderwerpen. Vergelijkingen van locaties die binnen dezelfde economie liggen en daardoor hetzelfde wettelijke en regelgevende kader met elkaar delen, kunnen interessant zijn: lokale ambtenaren kunnen dan ook moeilijk verklaren waarom zakendoen in hun eigen rechtsgebied moeilijker is dan in een naburig rechtsgebied.
- Wijzen op de 'good practices' die in sommige locaties worden toegepast en niet in andere in dezelfde economie helpt beleidsvormers het potentieel herkennen om die 'good practices' over te nemen. Dit kan discussies op gang brengen over hervormingen

van de regelgeving op verschillende overheidsniveaus en kunnen lokale regeringen en agentschappen de kans bieden om van elkaar te leren en leiden tot lokale toe-eigening en capaciteitsopbouw.

Sinds 2005 hebben subnationale rapporten bijna 600 locaties in 83 economieën onderzocht, waaronder Polen, Spanje, Colombia, Maleisië, China, Egypte, Brazilië, Peru, Honduras, Mozambique en Servië. Tweëntwintig economieën - waaronder Zuid-Afrika, de Verenigde Arabische Emiraten, Kazachstan, Indonesië, Kenya, Mexico, Nigeria, de Filipijnen en de Russische Federatie - hebben intussen al twee of meer keren subnationale gegevens verzameld met de bedoeling om een zicht te krijgen op de vooruitgang die ze in de loop der jaren hebben geboekt (afbeelding 2.2).

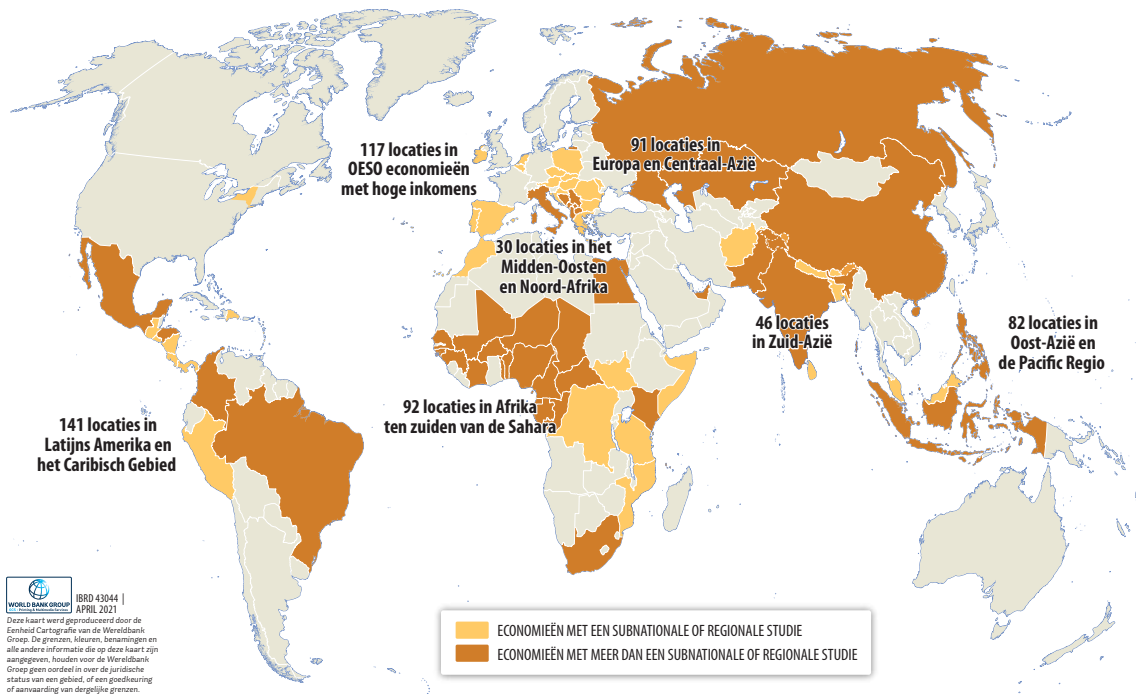
Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland is het eerste rapport van de subnationale *Doing Business* reeks in deze drie landen. In het rapport worden zeven steden in Oostenrijk (Bregenz, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Linz, Salzburg en Wenen), zeven in België

AFBEELDING 2.1 Verschillende locaties, verschillende regelgevende processen en dezelfde economie

Bron: *Doing Business* databank.

Opmerking: De gemiddelde tijd die voor elk land wordt weergegeven, is gebaseerd op alle steden waarop de gegevens betrekking hebben: zes steden in Griekenland in 2019, 5 steden in Ierland in 2019, acht steden in Portugal in 2018, 5 steden in Kroatië in 2018 en dertien steden in Italië in 2019.]

AFBEELDING 2.2 Regelgeving op lokaal niveau vergelijken: *Subnational Doing Business*-studies

Bron: *Subnational Doing Business* databank.

(Antwerpen, Brugge, Gent, Brussel, Charleroi, Luik en Namen) en tien in Nederland (Amsterdam, Arnhem, Den Haag, Eindhoven, Enschede, Groningen, Maastricht, Middelburg, Rotterdam en Utrecht) van nabij bekeken.

Hoe de domeinsets worden geselecteerd

Het ontwerp van de *Doing Business* domeinsets is gebaseerd op theoretische inzichten die werden verzameld uit uitgebreid onderzoek (Djankov 2016). Daarnaast toonden background papers waarin de methodologie werd uitgewerkt voor de meeste domeinen die in *Doing Business* aan bod komen, het belang aan van de regels, voorschriften en instellingen die in *Doing Business* een centrale rol spelen voor economische resultaten zoals handelsvolumes, rechtstreekse buitenlandse investeringen, marktkapitalisatie in beurzen en privé krediet als percentage van het bruto binnenlands product (bbp).³

Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland behandelt

vijf *Doing Business* domeinen: een bedrijf starten, een omgevingsvergunning aanvragen, elektriciteit verkrijgen, eigendom registreren en het afdwingen van contracten. Deze *Doing Business* domeinen werden geselecteerd op basis van hun relevantie in de context van hun land en hun vermogen om variaties te vertonen tussen de onderzochte steden.

Sommige *Doing Business* domeinen kennen een hogere score toe voor meer regelgeving en beter werkende instellingen (zoals gerechtshoven of kredietbureaus). Er worden hogere scores toegekend voor strengere vereisten op het vlak van bv. de bekendmaking van informatie voor transacties van betrokken partijen op het vlak van de bescherming van minderheidsaandeelhouders. Er worden ook hogere scores toegekend voor een vereenvoudigde manier om wetgeving toe te passen om kosten voor bedrijven om zich conform de wetgeving te stellen, laag te houden - zoals de formaliteiten voor het starten van een bedrijf zo licht mogelijk te houden met

een ondernemingsloket of één enkele onlineportal.

De scores belonen ten slotte economieën die een risicogebaseerde benadering toepassen op wetgeving als een manier om maatschappelijke en milieubezorgdheden aan te pakken - bv. door strengere regelgeving toe te passen op activiteiten die een hoog risico vormen voor de bevolking en een minder strenge regelgeving op activiteiten die een lager risico vormen. Hierdoor scoren niet de economieën zonder regelgeving het hoogst op het vlak van het gemak waarmee men kan zakendoen, maar wel de economieën waarvan de regeringen erin zijn geslaagd om regels en instellingen in het leven te roepen die bedrijfsinteracties in de markt vergemakkelijken zonder daarbij de ontwikkeling van de privésector nodeloos te bemoeilijken.

Score voor het gemak van zakendoen

Om verschillende perspectieven op de gegevens te bieden, presenteert *Doing Business* gegevens voor zowel

de individuele domeinen als voor een samengevoegde maatregel: de score voor het gemak van zakendoen. Die score helpt om het absolute prestatieniveau te beoordelen en te evalueren hoe dit niveau metertijd evolueert. De afzonderlijke scores voor elk domein geven weer hoe dicht elke economie zich bij de beste prestatie bevindt op elk van de domeinen voor alle economieën in de *Doing Business*-steekproef sinds 2005 of het derde jaar waarin hierover gegevens werden verzameld. Deze benadering onderstreept het verschil tussen de prestaties van een specifieke economie en de beste prestatie op gelijk welk moment en wordt toegepast om de verandering in de bedrijfsomgeving van een economie

metertijd te beoordelen, zoals die door *Doing Business* wordt gemeten.

Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland omvat domeinen en rangschikkingen voor de 24 geselecteerde steden voor het starten van een bedrijf, het aanvragen van een omgevingsvergunning, het verkrijgen van elektriciteit, het registreren van eigendom en het afdwingen van contracten. De score meet de prestaties van een stad met betrekking tot een meting van de 'best practice' op het vlak van de regelgeving voor elk domein (tabel 2.2). In de rangschikkingen van de domeinen worden steden in elk van de drie landen met elkaar vergeleken.

Berekening van de score voor het gemak van zakendoen voor elk domein

De berekening van de score voor het gemak van zakendoen voor elk domein gebeurt in twee belangrijke stappen. In de eerste stap worden afzonderlijke componentdomeinen genormaliseerd naar een gemeenschappelijke eenheid, waar elk van de 19 componentdomeinen y met behulp van de lineaire transformatie wordt verschaald (slechtst - y)/(slechtst - best). In deze formulering geeft de hoogste score de beste regelgevingsprestaties voor het domein weer in alle economieën die *Doing Business* sinds 2005 heeft behandeld of het derde jaar waarin gegevens daarvoor

TABEL 2.2 Hoeveel economieën leveren de beste prestaties?

<i>Doing Business</i> -domein en indicator	Aantal economieën die de beste prestaties leveren	Beste prestatie	Slechtste prestatie
Een bedrijf starten			
Procedures (aantal)	1	1	18 ^a
Tijd (dagen)	0	0,5	100 ^b
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	3	0,0	200,0 ^b
Minimumkapitaal (% inkomen per hoofd van de bevolking)	121	0,0	400,0 ^b
Omgevingsvergunning aanvragen			
Procedures (aantal)	0	5	30 ^a
Tijd (dagen)	0	26	373 ^b
Kosten (% van de waarde van het magazijn)	0	0,0	20,0 ^b
Kwaliteitscontrole bouw index (0–15)	8	15	0 ^c
Elektriciteit verkrijgen			
Procedures (aantal)	32	3	9 ^a
Tijd (dagen)	3	18	248 ^b
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	3	0,0	8.100,0 ^b
Betrouwbaarheid van levering en transparantie van tariefindex (0–8)	31	8	0 ^c
Registreren van eigendom			
Procedures (aantal)	4	1	13 ^a
Tijd (dagen)	1	1	210 ^b
Kosten (% van eigendomswaarde)	1	0,0	15,0 ^b
Kwaliteit van de landbeheer index (0–30)	0	30	0 ^c
Afdwingen van contracten			
Tijd (dagen)	0	120	1.340 ^b
Kosten (% van de vordering)	0	0,1	89,0 ^b
Kwaliteit van de rechtsprocedures index (0–18)	0	18	0 ^c

Bron: *Doing Business* databank.

a. De slechtste prestatie wordt gedefinieerd als het 99e percentiel bij alle economieën in de *Doing Business*-steekproef.

b. De slechtste prestatie wordt gedefinieerd als het 95e percentiel bij alle economieën in de *Doing Business*-steekproef.

c. De slechtste prestatie is de slechtste waarde die werd geregistreerd.

werden verzameld. Zowel de beste als de slechtste prestaties worden om de vijf jaar beoordeeld op basis van de *Doing Business*-gegevens voor het jaar waarin ze worden beoordeeld, waarna ze vijf jaar lang op hetzelfde niveau blijven ongeacht eventuele veranderingen in de gegevens in de tussentijdse jaren.

Het is dus mogelijk dat een economie de beste prestaties op het vlak van de regelgeving behaalt voor een bepaald domein, zelfs als die economie het volgende jaar niet de hoogste score haalt. Omgekeerd is het ook mogelijk dat een economie beter scoort dan de beste prestaties op het vlak van de regelgeving als de economie hervormingen doorvoert nadat de beste prestaties op het vlak van de regelgeving werden behaald. De beste prestaties voor het aantal procedures om elektriciteit te verkrijgen bijvoorbeeld, werd op drie vastgelegd. In Mauritius moeten drie procedures worden doorlopen om elektriciteit te verkrijgen, terwijl dit in Litouwen slechts twee procedures vereist. Hoewel in de twee economieën een verschillend aantal procedures moeten worden doorlopen, scoren beide 100 voor de procedures die nodig zijn om elektriciteit te verkrijgen, omdat er minder of hetzelfde aantal procedures moeten worden doorlopen in vergelijking met de drempelwaarde drie.

Voor scores op indexen zoals die voor de kwaliteitscontrole van gebouwen of de kwaliteit van het landbeheer zijn de beste prestaties voor de regelgeving op de hoogst mogelijke waarde vastgelegd (hoewel geen enkele economie in dit laatste geval al die waarde heeft behaald).

Om het effect te milderen van extreme uitschieters in de verdeling van de gerescaleerde gegevens voor de meeste domeinen, berekent *Doing Business* de slechtste prestaties nadat de uitschieters werden verwijderd (slechts in zeer weinig economieën hebben ondernemers 700 dagen nodig om de procedures te doorlopen om een bedrijf te starten, maar velen hebben 9 dagen nodig). De definitie

van de uitschieters is gebaseerd op de verdeling voor elk domein. Er worden twee regels vastgelegd om het proces te vereenvoudigen: het 95e percentiel wordt gebruikt voor de domeinen met de meest verspreide verdelingen (inclusief minimumkapitaal, aantal betalingen om belastingen aan te geven en te betalen, totaal belasting- en bijdragetarief en de tijd- en kostdomeinen) en het 99e percentiel wordt gebruikt voor het aantal procedures. Het is dus mogelijk dat een economie slechter presteert dan de slechtste prestatie. De slechtste prestaties voor de tijd om contracten af te dwingen is vastgelegd op 1.340 dagen. In Barbados duurt het zo lang om contracten af te dwingen, terwijl dit in Guinée-Bissau 1.785 dagen duurt. Hoewel in de twee economieën een verschillend aantal dagen wordt genoteerd, scoren beide 0 voor de tijd die nodig is om contracten af te dwingen, aangezien er minstens even veel dagen nodig zijn als de drempelwaarde van 1.340. Er wordt geen uitschieter verwijderd voor domeinen die afhankelijk zijn van de definitie of de bouw, inclusief wettelijke indexscores

(zoals de index voor de diepte van de kredietinformatie, de index voor de mate waarin informatie moet worden vrijgegeven en de index voor de sterkte van het insolventiekader) (afbeelding 2.3).

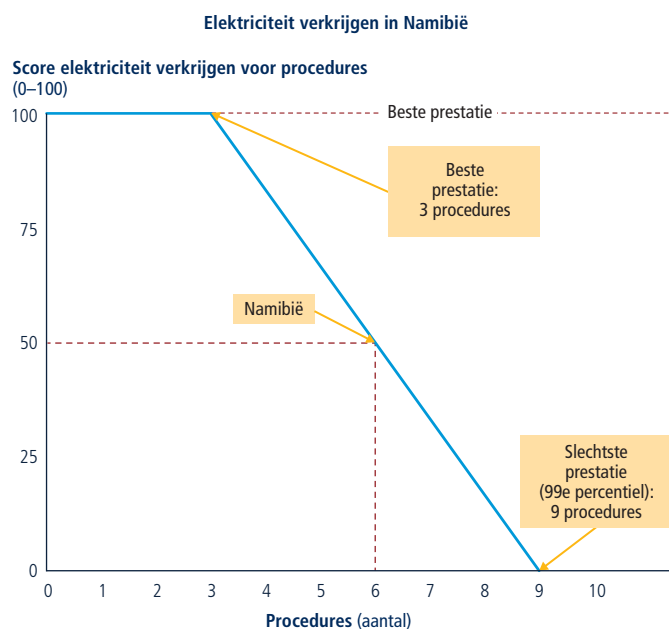
In de tweede stap voor de berekening van de score voor het gemak van zakendoen voor elk domein worden de scores die voor afzonderlijke domeinen voor elke stad worden verkregen, samengevoegd door voor elk deeldomein het gemiddelde te berekenen.

De domeinscore van een stad wordt op een schaal van 0 tot 100 aangeduid, waarbij 0 de slechtste prestatie op het vlak van de regelgeving weergeeft en 100 de beste. Alle berekeningen voor de rangschikking van de domeinen zijn gebaseerd op scores zonder afronding.

Variabiliteit van scores van steden over alle domeinen

Elk *Doing Business*-domein meet een ander aspect van de bedrijfswetgeving. De score van een stad kan - soms aanzienlijk - variëren over de verschillende

AFBEELDING 2.3 Hoe worden scores berekend voor domeinen?

Bron: *Doing Business* databank.

domeinen. Een manier om de variabiliteit van de prestaties van een stad te beoordelen, bestaat erin om de scores van de stad over de verschillende domeinen te bekijken. Neem nu het voorbeeld van Zilina (Slowakije) in 2018. Deze stad scoorde 84,7 voor het starten van een bedrijf, 88,4 voor het verkrijgen van elektriciteit en 91,0 voor het registreren van eigendom, maar slechts 57,9 voor het aanvragen van een omgevingsvergunning en 67,1 voor het afdwingen van contracten.

Variatie in de prestaties over de verschillende behandelde domeinen is helemaal niet ongewoon. Ze weerspiegelt verschillen in de prioriteit die de overheid geeft aan specifieke domeinen van hervormingen in de bedrijfs wereld en het vermogen van verschillende overheidsdiensten om tastbare resultaten te behalen in hun bevoegdheidsdomein.

Rangschikkingen van domeinen

De rangschikking van steden op elk domein varieert van 1 tot 7 in Oostenrijk, van 1 tot 7 in België en van 1 tot 10 in Nederland. De rangschikking wordt bepaald door de scores op elk domein te sorteren, afgerond tot twee cijfers na de komma.

VOORDELEN EN BEPERKINGEN VAN DE TOEGEPASTE METHODOLOGIE

De *Doing Business*-methodologie werd ontworpen als gemakkelijk over te nemen manier om specifieke kenmerken van de bedrijfswetgeving aan een benchmark te onderwerpen - hoe ze worden geïmplementeerd door overheden en ervaren door privébedrijven en professionals op het terrein. Het is belangrijk dat men de voordelen en de beperkingen ervan begrijpt wanneer men de gegevens gebruikt.

De vergelijkbaarheid van de gegevens in verschillende economieën mogelijk maken is een centrale prioriteit voor de

Doing Business-domeinsets, die worden ontwikkeld met gestandaardiseerde casestudyscenario's met specifieke veronderstellingen. Een van die veronderstellingen is de locatie van een gestandaardiseerd bedrijf - het onderwerp van de *Doing Business*-casestudy - in de grootste zakenstad van de economie. In de praktijk kunnen de regelgeving voor het bedrijfsleven en het afdwingen ervan binnen een land verschillen - en dan vooral in federale staten en grote economieën. Gegevens verzamelen voor elk relevant rechtsgebied in elk van 191 economieën die door *Doing Business* worden onderzocht, is echter een onmogelijke taak. Maar wanneer beleidsvormers geïnteresseerd zijn in het beschikbaar stellen van gegevens op lokaal niveau buiten de grootste zakenstad en wanneer ze willen leren uit de lokale 'good practices', kunnen ze de nodige informatie halen uit de subnationale rapporten die *Doing Business* aan zijn globale domeinen heeft toegevoegd. Vanaf *Doing Business 2015* werden daarom ook de gegevens van de op één na grootste zakenstad opgenomen in economieën met een bevolking van meer dan 100 miljoen inwoners (cijfers van 2013).

Doing Business is zich bewust van de beperkingen van gestandaardiseerde casestudyscenario's en veronderstellingen. Hoewel dergelijke veronderstellingen ten koste gaan van het algemene karakter, zorgen ze er ook voor dat de verzamelde gegevens met elkaar kunnen worden vergeleken. Sommige van de dimensies die in *Doing Business* worden behandeld, zijn complex. Daarom is het belangrijk dat de gestandaardiseerde gevallen nauwkeurig worden gedefinieerd. Bij het gestandaardiseerde casestudyscenario wordt bijvoorbeeld meestal een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid of haar wettelijke equivalent gebruikt. Er zijn twee redenen om voor deze veronderstelling te kiezen. In de eerste plaats is dit in veel economieën wereldwijd de vaakst voorkomende bedrijfsvorm (bij bedrijven met meer dan één eigenaar). In de tweede plaats geeft deze keuze

de focus weer van *Doing Business* op uitbreidingskansen voor ondernemers: investeerders worden aangemoedigd om te investeren in bedrijven wanneer de potentiële verliezen beperkt blijven tot hun kapitaalparticipatie.

Een andere veronderstelling die ten grondslag ligt aan de *Doing Business*-domeinen, is dat ondernemers de toepasselijke voorschriften kennen en ze naleven. In de praktijk is het mogelijk dat ondernemers niet weten welke instellingen bevoegd zijn voor een specifiek bedrijfsproces of hoe ze de voorschriften moeten naleven en is het mogelijk dat ze kostbare tijd verliezen om dat uit te zoeken. Anderzijds is het ook mogelijk dat ze regels bewust niet naleven - bv. door zich niet in te schrijven voor de sociale zekerheid. Bedrijven kunnen opteren voor omkoperij en informele afspraken met de bedoeling om regels te omzeilen in gevallen waar die naleving bijzonder duur is.

In vergelijking met hun tegenhangers in de officiële sector groeien bedrijven in de officieuze sector meestal langzamer, hebben ze minder toegang tot krediet en hebben ze minder werknemers in dienst - en bovendien worden die werknemers niet beschermd door de arbeidswetgeving en algemener gesteld andere beschermingen die door de wet worden voorzien.⁴ Deze laatste groep ondernemingen betaalt meestal ook minder belastingen. *Doing Business* meet één set factoren die het bestaan van dergelijke informele economie helpt verklaren en biedt beleidsvormers inzicht in potentiële domeinen van hervormingen in de regelgeving voor het bedrijfsleven.

Doing Business behandelt weinig belangrijke beleidsdomeinen en als dat al gebeurt, blijft dit bescheiden. *Doing Business* meet ook niet alle factoren, beleidsregels en instellingen die een invloed hebben op de kwaliteit van de bedrijfsomgeving van een economie of haar nationale concurrentievermogen. Het registreert bijvoorbeeld geen aspecten van macro-economische stabiliteit,

de ontwikkeling van het financiële systeem, de grootte van de markt, het bestaan van omkoperij en corruptie of de kwaliteit van de arbeidskrachten.

De focus is ook bewust nauw gehouden binnen de specifieke *Doing Business*-domeinsets. De domeinset in verband met grensoverschrijdende handel bijvoorbeeld registreert de tijd en de kostprijs voor het logistieke proces van het exporteren en het importeren van goederen, maar houdt geen rekening met de kosten van de toltarieven of het internationale vervoer. Ook de sets voor het starten van een bedrijf en het beschermen van minderheidsinvesteerders behandelt niet alle aspecten van de handelswetgeving. Rekening houdend met het feit dat *Doing Business* slechts enkele kenmerken van elk behandeld domein meet, mogen hervormingen in de regelgeving voor het bedrijfsleven niet alleen op die domeinen focussen. Ze moeten daarentegen binnen een bredere context worden geëvalueerd.

VERZAMELING VAN GEGEVENS IN DE PRAKTIJK

De *Doing Business*-gegevens zijn gebaseerd op een gedetailleerde lezing van nationale wetten, voorschriften en administratieve vereisten en hun

implementatie in de praktijk, zoals deze door private beroepsmensen worden ervaren. Met de opname van Liechtenstein is het aantal economieën waarop de gegevens betrekking hebben, intussen gestegen tot 191. In dit aantal zijn ook een aantal van de kleinste en de armste economieën opgenomen, waarover in andere bronnen weinig of geen gegevens beschikbaar zijn.

De gegevens worden verzameld in verschillende communicatieronden met geëquëteerde experts (zowel beroepsbeoefenaars in de privésector als overheidsambtenaren), door antwoorden op vragenlijsten, conference calls, schriftelijke correspondentie en bezoeken door het team.⁵ *Doing Business* vertrouwt op vier belangrijke informatiebronnen: de betreffende wetten en voorschriften, de geëquëteerden van *Doing Business*, de regeringen van de economieën die worden onderzocht en de regionale medewerkers van de Wereldbank Groep. Voor een gedetailleerde uitleg over de methodologie van *Doing Business* verwijzen we naar de toelichtingen op www.doingbusiness.org.

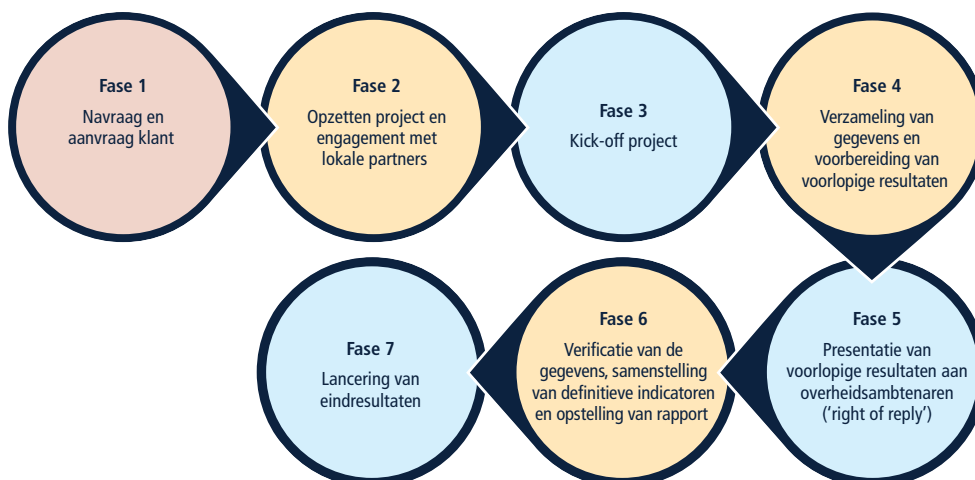
Voor *Subnational Doing Business* worden vergelijkbare methodes toegepast om gegevens te verzamelen. Subnationale *Doing Business*-onderzoeken worden echter gestuurd door de vraag van de

klanten en volgen niet dezelfde tijdslijn als de globale *Doing Business*-publicaties. Subnationale *Doing Business*-rapporten verzamelen gegevens - onafhankelijk van de globale *Doing Business*-gegevens - via verschillende communicatieronden met geëquëteerde experts (zowel vakmensen uit de praktijk in de privésector als overheidsambtenaren) en via antwoorden op vragenlijsten, conference calls, schriftelijke correspondentie en bezoeken door het *Subnational Doing Business*-team (afbeelding 2.4).⁶

Relevante wetten en voorschriften

Een groot deel van de gegevens die deel uitmaken van de domeinen die door *Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland* worden gemeten, zijn gebaseerd op wetten en voorschriften en hun implementatie in de praktijk, zoals die door private beroepsmensen worden ervaren. Geëquëteerde experts vullen niet alleen vragenlijsten in en nemen niet alleen deel aan interviews, maar ze bezorgen ook verwijzingen naar de relevante wetten, voorschriften en tariefregelingen. Het team verzamelt de teksten van de relevante wetten en voorschriften en controleert de antwoorden op de vragenlijsten op juistheid. Het team onderzoekt bv. het wetboek van burgerlijke rechtsvordering om het maximale

AFBEELDING 2.4 Typische fasen van een subnationaal *Doing Business*-project

aantal verdagingen in een geschil voor de handelsrechtbank te controleren.

Verificatie van gegevens

Het team verzamelt ook gegevens van overheidsambtenaren die werken op de domeinen die in het rapport in de benchmark zijn opgenomen. Zo vulden overheidsdiensten in Oostenrijk, België en Nederland die in de vijf vermelde domeinen werken, tijdens het gegevensverzamelingsproces vragenlijsten in en bezorgden het team wetteksten, voorschriften en andere documenten met betrekking tot de geïmplementeerde hervormingen.

Om meetfouten zoveel mogelijk te beperken, voert het team uitgebreid overleg met meerdere medewerkers. Voor sommige domeinen - bv. een omgevingsvergunning aanvragen, afdwingen van contracten en eigendom registreren - is de tijdcomponent gebaseerd op de praktijk. Deze benadering introduceert een zekere mate van beoordeling door de geënkquêteerden. Wanneer geënkquêteerden het niet eens zijn, vormen de gerapporteerde tijdindicatoren de mediaanwaarden van verschillende geformuleerde antwoorden in de veronderstelling van het gestandaardiseerde geval.

Het team pleegt uitgebreid overleg met meerdere partijen die een bijdrage leveren om op die manier meetfouten voor de rest van de gegevens zoveel mogelijk te beperken. Voor sommige domeinen - bv. een omgevingsvergunning aanvragen, elektriciteit verkrijgen en afdwingen van contracten - zijn de tijdcomponent en een deel van de kostencomponent (wanneer overzichten van vergoedingen ontbreken) gebaseerd op de praktijk in plaats van de wetgeving in de boeken. Deze benadering introduceert een zekere mate van beoordeling door de geënkquêteerden over wat in de praktijk echt gebeurt. Wanneer geënkquêteerden verschillende schattingen bezorgen voor componenten op basis van de praktijk, vormen de gerapporteerde indicatorsets de mediaanwaarden van verschillende

geformuleerde antwoorden in de veronderstelling van het gestandaardiseerde geval.

Geënkquêteerde experts

Voor *Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland* konden we rekenen op meer dan 550 professionals in de drie economieën voor de verzameling van de gegevens over de vijf beschouwde domeinen. Alle private professionals werden onafhankelijk gerekruteerd door het *Subnational Doing Business*-team. Op de *Subnational Doing Business*-website en in de rubriek met de dankwoorden voor de bijdragen aan dit rapport zijn de namen en de gegevens opgesomd van de geënkquêteerden die hun namen graag vermeld zagen.

De geënkquêteerden, die werden geselecteerd op basis van hun knowhow op de betreffende domeinen, zijn professionals die normaal juridische en wettelijke vereisten bepalen of er advies over verlenen voor de specifieke domeinen die door *Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland* werden onderzocht. Aangezien sommige sets focussen op wettelijke en reglementaire bepalingen, zijn veel van onze geënkquêteerden werkzaam in de juridische sector, zoals advocaten of notarissen. Architecten, ingenieurs, elektriciteitsaannemers en andere vakmensen beantwoordden de vragenlijsten in verband met het aanvragen van een omgevingsvergunning en elektriciteit verkrijgen. Sommige overheidsambtenaren (zoals griffiers van het bedrijven- of eigendomsregister, douanebeambten en personeel van elektriciteitsmaatschappijen) bezorgden ons ook informatie die in de sets is opgenomen. Lokale en nationale overheidsambtenaren en rechters bezorgen ons ook informatie die in de indicatoren is opgenomen.

De *Doing Business*-benadering bestaat erin om met rechtsbeoefenaars of andere vakmensen samen te werken die regelmatig de betreffende transacties uitvoeren. Overeenkomstig de standaard methodologische benadering voor

'time-and-motion'-onderzoeken⁷ splitst *Doing Business* elk proces of elke transactie - zoals het starten van een bedrijf of het registreren van een gebouw - in verschillende stappen op, zodat een betere inschatting kan worden gemaakt van de benodigde tijd. De schatting van de tijd voor elke stap wordt bezorgd door vakmensen die voldoende ervaring hebben met de transactie in kwestie.

Engagement van de overheid

Na analyse van de wetten en de voorschriften en na opvolgingsinterviews met geënkquêteerden voor *Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland*, deelde het *Subnational Doing Business*-team de voorlopige bevindingen van het rapport met overheden en overheidsdiensten op nationaal en lokaal niveau. Op die manier kregen overheden de kans om tijdens vergaderingen met het personeel van de Wereldbank Groep en schriftelijk ('right of reply'-periode) de kans om toelichting te geven bij de voorlopige gegevens. Overheidsambtenaren de kans bieden om de voorlopige resultaten te bespreken en er toelichting bij te geven bleek een belangrijke activiteit - niet alleen om de kwaliteit van het rapport te verbeteren, maar ook om de dialoog tussen de lokale overheidsdiensten en de Wereldbank Groep op het subnationale niveau te verbeteren.

Intern beoordelingsproces bij de Wereldbank

Zodra het team de laatste hand heeft gelegd aan de indicatoren, stelt het een voorlopig rapport op met de bevindingen en analyses van de verzamelde gegevens. Technische experts die op de respectieve domeinen binnen de Wereldbank Groep actief zijn, beoordelen daarna de tekst. Het volledige voorlopige rapport ondergaat vervolgens een interne 'peer review' binnen de Wereldbank voordat het wordt afgewerkt.

GEbruik VAN DE DOING BUSINESS-GEGEVENS

Doing Business werd bedacht met twee soorten gebruikers voor ogen: beleidsvormers en onderzoekers. Het is een tool die regeringen kunnen gebruiken om behoorlijk beleid voor ondernemingen uit te tekenen. Toch hebben de gegevens van *Doing Business* slechts een beperkt bereik en moeten ze daarom met gegevens van andere informatiebronnen worden aangevuld. *Doing Business* focust op een subset van bedrijfsomgevingen en op de specifieke casestudy's die worden geanalyseerd. Die domeinen en die casestudy's worden gekozen omdat ze illustratief zouden zijn voor de bedrijfsomgeving, maar ze geven geen allesomvattende beschrijving van die omgeving. Door een unieke dataset te bezorgen die analyses mogelijk maakt zodat de rol van de regelgeving voor het bedrijfsleven in de economische ontwikkeling beter kan worden begrepen, is *Doing Business* ook een belangrijke informatiebron voor onderzoekers.

Overheden en beleidsvormers

Doing Business biedt beleidsvormers een benchmarkingtool die van pas kan komen om gesprekken over het beleid te stimuleren - niet alleen door potentiële uitdagingen bloot te leggen, maar ook door 'good practices' en geleerde lessen te identificeren. Ondanks het beperkte bereik van de domeinen draait het initiële debat in een economie over de resultaten die ze aan het licht brengen uit in een diepere discussie over domeinen waar een hervorming van de regelgeving voor het bedrijfsleven vereist is - ook op domeinen die door *Doing Business* niet worden belicht. In economieën waar subnationale studies worden uitgevoerd, gaan de *Doing Business*-sets één stap verder, aangezien ze beleidsvormers een tool in handen geven die 'good practices' identificeren die breder binnen hun economieën kunnen worden ingevoerd.

De *Doing Business*-domeinen kunnen worden beschouwd als domeinen die

'tot actie' kunnen aanzetten. Zo kunnen overheden de vereisten bepalen voor het minimumkapitaal voor nieuwe ondernemingen, investeringen in bedrijfs- en eigendomsregisters om hun efficiëntie te verbeteren of de belastingdiensten efficiënter maken door de recentste technologie in te voeren om de belastinginning bij ondernemingen gemakkelijker voor te bereiden en op te stellen en de ondernemingen hun belastingen te laten betalen. En ze kunnen de justitie hervormen met de bedoeling om de naleving van contracten te versnellen. Maar sommige *Doing Business*-domeinen bieden een zicht op procedures, tijd en kosten waar deelnemers uit de privésector bij betrokken zijn, zoals advocaten, notarissen, architecten, elektriciens of vervoersbedrijven. Overheden hebben op korte termijn misschien weinig invloed op de vergoedingen die die beroepen aanrekenen, maar er is op dat vlak toch veel mogelijk door de systemen voor de beroepslicenties te versterken en anticompetitief gedrag te voorkomen.

Het afgelopen decennium hebben overheden steeds vaker gebruikgemaakt van *Doing Business* als bron van bruikbare objectieve gegevens die unieke inzichten bieden in 'good practices' wereldwijd. Om de inspanningen van de verschillende overheidsdiensten beter te coördineren, hebben intussen bijna 90 economieën hervormingscomités samengesteld. Deze comités gebruiken de *Doing Business*-domeinsets als één input om hun programma's voor betere ondernemingsomgevingen te informeren. Sinds 2003 hebben overheden meer dan 4.100 hervormingen in de regelgeving voor het bedrijfsleven gerapporteerd, waarvan er 1.513 door *Doing Business* waren geïnformeerd.⁸

Veel economieën delen kennis over het hervormingsproces van de regelgeving voor het bedrijfsleven met betrekking tot de domeinen die door *Doing Business* worden gemeten. Een van de meest gebruikte manieren om deze kennis te delen, zijn de 'peer-to-peer' leerevenementen - workshops waarbij ambtenaren

van meerdere overheden in één regio of zelfs wereldwijd elkaar ontmoeten om de uitdagingen van dergelijke hervormingen te bespreken en om hun ervaringen met elkaar te delen.

Onderzoekers

Doing Business-gegevens worden breed gebruikt door onderzoekers aan academies, in denktanks, in internationale organisaties en andere instellingen. Sinds 2003 werden duizenden empirische artikelen gepubliceerd waarin naar *Doing Business*-gegevens of het conceptuele kader werd verwezen om de impact van de regelgeving voor het bedrijfsleven op verschillende economische resultaten te analyseren.⁹

Indexen

Doing Business verzamelt primaire gegevens die vervolgens door meer dan 40 verschillende projecten worden gebruikt om samengestelde gegevens of indexen op verschillende onderzoeksdomeinen voort te brengen.¹⁰ De meeste van die projecten of instellingen gebruiken de indicatorsets rechtstreeks om hun eigen indexen en resultaten samen te stellen; andere hebben onafhankelijke meetmethoden ontwikkeld op basis van een vergelijkbaar formaat. De Index of Economic Freedom van de Heritage Foundation bijvoorbeeld gebruikt 22 *Doing Business*-indicatoren om de mate van economische vrijheid in de wereld op vier domeinen te meten: het recht, de omvang van de overheid, de efficiëntie van de regelgeving en de openheid van de markt.¹¹

Ook INSEAD gebruikt *Doing Business*-gegevens in zijn Global Talent Competitiveness Index om het belang aan te tonen van nationale talentcompetitiviteit voor economische prestaties. In deze index zijn de variabelen samengebracht in 'talent enablers', aantrekkingskracht, groei, retentie en output in termen van beroeps- en globale kennisvaardigheden. Het World Economic Forum gebruikt de meeste *Doing Business*-indicatorsets in zijn indexen, waaronder de Global

Competitiveness Index, de Networked Readiness Index en de Enabling Trade Index. In deze bronnen wordt gebruikgemaakt van de gegevens over ondernemingsomgevingen uit *Doing Business* in de studie van andere belangrijke sociale en economische kwesties in verschillende economieën en regio's.

TOELICHTINGEN

1. Voor 11 economieën die in 2013 een bevolking van meer dan 100 miljoen hadden, verzamelt *Doing Business* ook gegevens voor de op één na grootste zakenstad.
2. Voor de gegevens over contracten afsluiten met de overheid verwijzen we naar de website van *Doing Business* (<https://www.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/contracting-with-the-government>).
3. U kunt deze papers raadplegen op de website van *Doing Business* op <http://www.doingbusiness.org/methodology>.
4. Friedrich Schneider, 'The Informal Sector in 145 Countries' (Departement Economie, universiteit van Linz, Linz, 2005). Bekijk in dit verband ook Rafael La Porta en Andrei Shleifer, 'The Unofficial Economy and Economic Development', Tuck School of Business Working Paper 2009-57 (Dartmouth College, Hanover, NH, 2008), dat kan worden geraadpleegd op het Social Science Research Network (SSRN), <http://ssrn.com/abstract=1304760>.
5. In 2020 kon het *Doing Business*-team wegens de COVID-19-pandemie niet ter plaatse gegevens verzamelen.
6. In 2020 kon het *Subnational Doing Business*-team wegens de COVID-19-pandemie niet ter plaatse gegevens verzamelen.
7. 'Time-and-motion'-onderzoeken zijn gebaseerd op de meting van de verschillende stappen waaruit een transactie of een proces bestaat met de bedoeling om voor elke prestatie een standaardtijd vast te leggen. *Doing Business* past deze benadering toe in zeven van de tien indicatorsets om de tijd en de kosten te registreren die in de praktijk nodig zijn om een procedure volledig te doorlopen, op basis van gestandaardiseerde casestudyscenario's.
8. Dit zijn hervormingen waarvan *Doing Business* weet dat haar informatie werd gebruikt om de hervormingsagenda vorm te geven.
9. Sinds de publicatie van het eerste *Doing Business*-rapport in 2003 werden meer dan 3.700 onderzoeksartikelen over de manier waarop regelgeving op de domeinen die door *Doing Business* worden onderzocht, een invloed hebben op economische resultaten gepubliceerd in peer-reviewed academische tijdschriften; 1.360 ervan werden in vakbladen uit de top 100 gepubliceerd. Nog eens 10.300 artikelen zijn intussen gepubliceerd als working papers, boeken, rapporten, proefschriften of toelichtingen bij onderzoeken.
10. De volgende projecten of indexen maken gebruik van *Doing Business* als een rechtstreekse informatiebron: de Digital Money Index van Citi and Imperial College London; de Global Innovation Index (GI) van Cornell University en de World Intellectual Property Organization; de Global Connectedness Index (GCI) van DHL; de Automation Readiness Index van The Economist Intelligence Unit; de Economic Freedom of the World (EFW) Index van

het Fraser Institute; de Index of Economic Freedom (IEF) van de Heritage Foundation; de Global Talent Competitiveness Index (GTCI) van INSEAD; het World Competitiveness Yearbook van het International Institute for Management Development; de Change Readiness Index (CRI) van KPMG; de Legatum Prosperity Index van het Legatum Institute; de Open Data Catalog van de Millennium Challenge Corporation; de International Civil Service Effectiveness (InCiSE) Index van Oxford University; het 'Paying Taxes 2020: Het 'The Changing Landscape of Tax Policy and Administration across 190 Economies'-rapport van PricewaterhouseCoopers; de Bribery Risk Matrix van TRACE; het Global Rule of Law and Business Dashboard van de U.S. Chamber of Commerce; de Quality of Government (QoG) Standard Dataset van de universiteit van Gotenburg; de Enabling Trade Index (ETI), de Global Competitiveness Index (GCI) en de Human Capital Index (HCI) van het World Economic Forum; de Networked Readiness Index (NRI) en de Travel and Tourism Competitiveness Index (TTCI).

11. Meer informatie over de Index of Economic Freedom van de Heritage Foundation vindt u op <http://heritage.org/index>.

Toelichtingen

De domeinen die in *Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland* worden voorgesteld en geanalyseerd, meten de bedrijfswetgeving, de kwaliteit en de sterkte van de wettelijke kaders, de bescherming van eigendomsrechten - en hun effect op ondernemingen - en dan voornamelijk binnenlandse kleine en middelgrote ondernemingen. In de eerste plaats documenteren de domeinen de complexiteit van voorschriften, zoals het aantal procedures dat moet worden doorlopen om een bedrijf te starten of om een commercieel eigendom over te dragen. In de tweede plaats peilen ze naar de tijd en de kosten die nodig zijn om een wettelijke doelstelling te halen of om de wetgeving na te leven, zoals de tijd en de kosten die nodig zijn om een omgevingsvergunning te verkrijgen of een contract af te dwingen. In de derde plaats meten ze de mate van wettelijke bescherming

van eigendom (bijvoorbeeld bescherming van eigendomsrechten).

In dit rapport worden de *Doing Business*-domeinen gepresenteerd voor 24 steden in Oostenrijk, België en Nederland. De gegevens voor alle domeinen in *Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland* geven de situatie weer op 31 december 2020. De gegevens voor 188 andere economieën die worden gebruikt voor vergelijkingsdoeleinden, zijn gebaseerd op de domeinen in *Doing Business 2021*, het 18e in een reeks jaar-rapporten die door de Wereldbank Groep worden gepubliceerd.

METHODOLOGIE

De gegevens voor *Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland* werden op een

gestandaardiseerde manier verzameld. Het team paste eerst de *Doing Business*-vragenlijsten voor de specifieke studie aan en vertaalde ze in het Nederlands, het Vlaams, het Frans en het Duits. De vragenlijst gebruikt een eenvoudige business case om de vergelijkbaarheid tussen de verschillende locaties en economieën en over de tijd te verzekeren - met veronderstellingen over de rechtsvorm van de onderneming, de grootte en de ligging ervan en de aard van haar activiteiten.

De vragenlijsten werden voorgelegd aan meer dan 550 lokale experts, onder wie advocaten, bedrijfsconsultants, architecten, ingenieurs, notarissen, magistraten, overheidsambtenaren en andere vakmensen die advies verlenen in verband met wettelijke en reglementaire vereisten. Deze deskundigen hadden regelmatig contact met het projectteam, onder meer via conference calls, schriftelijke

Kenmerken van de economie

Bruto nationaal inkomen per hoofd van de bevolking

Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland baseert zich voor 2019 op het inkomen per hoofd van de bevolking dat werd gepubliceerd in de *World Development Indicators* van de Wereldbank. Het inkomen wordt berekend met behulp van de Atlas-methode (in huidige Amerikaanse dollar). Voor kostendomeinen die worden weergegeven als een percentage van het inkomen per hoofd van de bevolking, wordt het bruto nationaal inkomen (BNI) per hoofd van de bevolking in huidige Amerikaanse dollar als noemer gebruikt. Het inkomen per hoofd van de bevolking in Oostenrijk bedroeg in 2018 \$ 51.300 (EUR 44.871), in België \$ 47.350 (EUR 41.339) en in Nederland \$ 53.200 (EUR 47.010).

Regio en inkomensgroep

Doing Business hanteert de regionale en inkomensgroepklasseringen van de Wereldbank, die kunnen worden geraadpleegd op <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519>.

Wisselkoersen

De wisselkoers voor de Amerikaanse dollar die in *Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland* wordt gebruikt, bedraagt: \$ 1 = EUR 0,87.

correspondentie en bezoeken door het team. Teamleden bezochten alle 24 locaties - sommige zelfs meerdere malen - om de gegevens te controleren en respondenten te werven. De gegevens van de vragenlijsten werden onderworpen aan talrijke verificatierondes, waardoor de verzamelde informatie soms moest worden herzien of uitgebreid.

De *Doing Business*-methodologie biedt meerdere voordelen. Ze is transparant, gebruikt feitelijke informatie over wat wetten en reglementen bepalen en maakt meerdere interacties met plaatselijke respondenten mogelijk, zodat potentiële verkeerde interpretaties van vragen kunnen worden vermeden. Over representatieve steekproeven van respondenten beschikken is geen probleem; *Doing Business* is geen statistische enquête en de teksten van de relevante wetten en voorschriften worden verzameld en de antwoorden gecontroleerd op juistheid. De methodologie kan eenvoudig worden gekopieerd, zodat gegevens in een ruime steekproef van economieën kunnen worden verzameld. Aangezien standaard veronderstellingen worden gebruikt bij de verzameling van gegevens, gelden de vergelijkingen en de benchmarks voor verschillende economieën. Ten slotte geven de gegevens niet alleen een beeld van de omvang van specifieke regelgevingsbelemmeringen voor het bedrijfsleven, maar identificeren ze ook hun bron en wordt erop gewezen wat zou kunnen worden hervormd.

BEPERKINGEN VOOR WAT WORDT GEMETEN

De *Doing Business*-methodologie heeft echter ook beperkingen, waarmee rekening moet worden gehouden bij de interpretatie van de verzamelde gegevens. In de eerste plaats focussen de gegevens vaak op een specifieke bedrijfsvorm - in de meeste gevallen een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (of haar juridische tegenhanger) van een vooraf bepaalde grootte - die misschien niet

representatief is voor de wetgeving betreffende andere bedrijfsvormen (bijvoorbeeld bedrijven met slechts één eigenaar). In de tweede plaats verwijzen de transacties die in een gestandaardiseerd casescenario worden beschreven, naar een specifieke reeks kwesties, waardoor ze misschien niet de volledige set kwesties weergeven waarmee een bedrijf kan worden geconfronteerd. In de derde plaats zijn de metingen van de benodigde tijd soms moeilijk objectief uit te voeren door de gespecialiseerde respondenten. Wanneer bronnen verschillende schattingen weergeven, vormen de in *Doing Business* gerapporteerde tijdsdomeinen de mediaanwaarden van verschillende geformuleerde antwoorden in de veronderstelling van het gestandaardiseerde geval.

Ten slotte veronderstelt de methodologie dat een bedrijf over de volledige informatie beschikt over wat nodig is en geen tijd verliest bij het voltooiën van procedures. In de praktijk is het echter mogelijk dat een procedure volgen meer tijd in beslag neemt als het bedrijf niet over alle nodige informatie beschikt of niet in staat is om alles snel op te volgen. Het is ook mogelijk dat een bedrijf bepaalde lastige procedures liever links laat liggen. Om beide redenen kunnen de termijnen die in *Doing Business* worden vermeld, afwijken van de gegevens die ondernemers melden in de World Bank Enterprise Surveys of andere bedrijfsenquêtes.

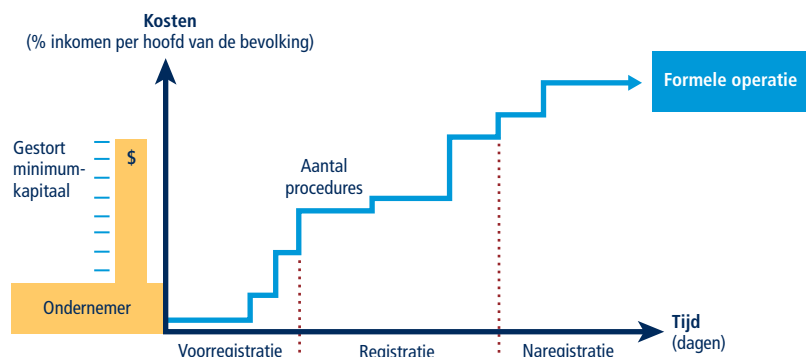
EEN BEDRIJF STARTEN

Doing Business vermeldt alle officieel vereiste procedures of de procedures die in de praktijk meestal worden gevolgd door een ondernemer om een bedrijf te starten en formeel een industrieel of commercieel bedrijf te runnen, evenals de tijd en de kosten die hij besteedt aan het volledig doorlopen van die procedures, en het vereiste minimumkapitaal (afbeelding 3.1). Deze procedures omvatten de processen die ondernemers doorlopen bij het verkrijgen van alle nodige goedkeuringen, licenties en vergunningen en het voltooiën van alle eventuele kennisgevingen, verificaties of inschrijvingen voor de onderneming en de werknemers bij de bevoegde autoriteiten.

De rangschikking van locaties met betrekking tot het gemak waarmee een bedrijf kan worden gestart, wordt bepaald door hun scores op dat vlak te sorteren. Die scores zijn het gemiddelde van de scores voor elk van de componentdomeinen (afbeelding 3.2).

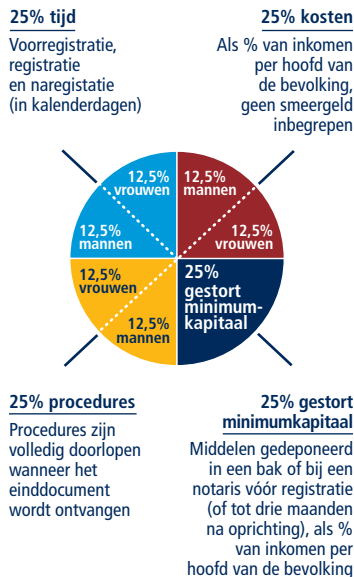
Bij de methodologie die wordt gebruikt om het starten van een bedrijf te onderzoeken, worden twee soorten lokale vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid beschouwd. Beide soorten zijn in alle opzichten identiek, behalve dat de ene vennootschap eigendom is van

AFBEELDING 3.1 Wat zijn de tijd, de kosten, het minimumkapitaal en het aantal procedures voorzien om een lokale vennootschap met beperkte aansprakelijkheid te starten?

AFBEELDING 3.2 Een bedrijf starten: een lokale vennootschap met beperkte aansprakelijkheid starten?

De rangschikkingen zijn gebaseerd op de scores voor vier domeinen

vijf gehuwde vrouwen en de andere van vijf gehuwde mannen. De score voor elk domein is het gemiddelde van de scores die wordt verkregen voor elk van de componentdomeinen voor beide gestandaardiseerde vennootschappen.

Na een onderzoek van de wetgeving, de reglementeringen en de openbaar verkrijgbare informatie over nieuwe bedrijven wordt een gedetailleerde lijst van procedures opgesteld, samen met de tijd en de kosten om in normale omstandigheden elke procedure te doorlopen, rekening houdend met de vereiste op het vlak van het minimumkapitaal. Daarna beoordelen en verifiëren lokale bedrijfsjuristen, notarissen en overheidsambtenaren de gegevens.

Er wordt ook informatie verzameld over de volgorde waarin procedures moeten worden doorlopen en er wordt nagegaan of bepaalde procedures ook gelijktijdig mogen worden uitgevoerd. Daarbij wordt er van uit gegaan dat alle nodige informatie beschikbaar is en dat

de ondernemer geen smeergeld betaalt. Indien de antwoorden van lokale deskundigen verschillen, wordt het onderzoek voortgezet tot de gegevens met elkaar overeenstemmen.

Om de gegevens tussen verschillende locaties vergelijkbaar te maken, worden meerdere veronderstellingen over de bedrijven en de procedures gehanteerd.

Veronderstellingen over het bedrijf

Het bedrijf:

- Is een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (of het juridisch equivalent). Indien in de economie meerdere vormen van vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid kunnen worden opgericht, wordt de meest voorkomende vorm van beperkte aansprakelijkheid in de economie in kwestie gekozen. Informatie over de meest voorkomende vorm wordt verzameld bij bedrijfsjuristen of de overheidsdienst die verantwoordelijk is voor statistiek.
- Is actief in de geselecteerde stad.
- Voert algemene industriële of commerciële activiteiten uit zoals de productie of de verkoop van goederen of diensten aan het publiek. Het bedrijf voert geen buitenlandse handel en handelt ook niet in producten waarop een speciaal belastingstelsel van toepassing is (bijvoorbeeld sterke drank of tabak). Het maakt geen gebruik van zwaar verontreinigende productieprocessen.
- Het komt niet in aanmerking voor investeringsstimulansen of speciale voordelen.
- Het is 100 % in handen van binnenlandse eigenaars.
- Het heeft vijf eigenaars, waarvan geen enkele een juridische entiteit is. Eén eigenaar heeft 30 % van de bedrijfsaandelen; twee eigenaars hebben elk 20 % van de aandelen en twee eigenaars bezitten elk 15 % van de aandelen.
- Het wordt door één lokale directeur geleid.

- Het heeft één maand na de aanvang van de activiteiten tien tot vijftig werknemers op de loonlijst staan; deze zijn allemaal binnenlandse werknemers.
- Heeft een startkapitaal van 10 keer het inkomen per hoofd van de bevolking.
- Haalt een geschatte omzet van minstens 100 keer het inkomen per hoofd van de bevolking.
- Leaset de commerciële vestiging of kantoren en heeft zelf geen vastgoed.
- Betaalt een jaarlijkse lease voor de kantoorruimte die overeenstemt met één inkomen per hoofd van de bevolking.
- Is gevestigd in een kantoorruimte met een oppervlakte van ongeveer 929 m².
- Heeft statuten van 10 pagina's lang.

De eigenaars:

- Hebben de wettelijke leeftijd van meerderjarigheid bereikt en zijn in staat om beslissingen als een volwassene te nemen. Als er geen wettelijke leeftijd van meerderjarigheid is vastgelegd, worden ze verondersteld 30 jaar oud te zijn.
- Bevinden zich in een goede gezondheid en hebben geen strafblad.
- Zijn getrouwd in een monogaam huwelijk en zijn als dusdanig bij de overheid ingeschreven.
- Wanneer het antwoord verschilt in overeenstemming met het rechtsstelsel dat van toepassing is op de vrouw of de man in kwestie (zoals het geval is in economieën met een juridische pluraliteit), wordt het antwoord gebruikt dat op de meerderheid van de bevolking van toepassing is.

Procedures

Een procedure wordt gedefinieerd als elke interactie van de oprichters van de vennootschap met externe partijen (bijvoorbeeld overheidsdiensten, juristen, auditeurs of notarissen) of echtgenoten (indien wettelijk vereist). Interacties tussen de oprichters van de vennootschap of leidinggevend en werknemers in de vennootschap worden niet als procedures meegeteld. Procedures die volledig moeten worden doorlopen in hetzelfde

gebouw, maar in verschillende kantoren of aan verschillende loketten, worden als afzonderlijke procedures beschouwd. Als oprichters van de vennootschap dezelfde dienst meermaals moeten bezoeken wegens verschillende opeenvolgende procedures, wordt elke procedure afzonderlijk geteld. De oprichters worden verondersteld alle procedures zelf te doorlopen, zonder tussenpersonen, facilitators, accountants of juristen, tenzij het gebruik van zo een derde partij door de wet wordt voorgeschreven of door de meeste ondernemers wordt toegepast. Als de diensten van vakmensen zijn vereist, worden procedures die door deze vakmensen in opdracht van de vennootschap worden uitgevoerd, als afzonderlijke procedures geteld. Elke elektronische procedure wordt als een afzonderlijke procedure geteld.

Toestemmingen van een echtgenoot om een bedrijf te bezitten of de woning te verlaten, worden als procedures beschouwd als deze wettelijk worden verplicht of als het ontbreken van zo'n toestemming wettelijke gevolgen met zich zal meebrengen, zoals het verlies van het recht op financieel onderhoud. Toestemmingen verkrijgen die slechts voor één gender worden vereist voor het registreren en het runnen van een vennootschap of het verkrijgen van bijkomende documenten die slechts vereist zijn voor één gender voor een nationale identificatiekaart, worden als bijkomende procedures beschouwd. In dat geval worden alleen de procedures geteld die voor de ene echtgenoot wettelijk vereist zijn, maar niet voor de andere. Zowel de procedures voorafgaand als na de oprichting van het bedrijf die officieel vereist zijn of die in de praktijk gewoonlijk worden doorlopen voor een aannemer om een bedrijf op een formele manier te leiden, worden opgenomen (tabel 3.1).

Ook procedures die moeten worden doorlopen voor officiële correspondentie of transacties met overheidsdiensten, zijn hierin inbegrepen. Indien bijvoorbeeld voor de vennootschap een zegel of een stempel op officiële documenten (zoals

belastingaangiften) vereist is, wordt het verkrijgen van de zegel of de stempel meegeteld. Ook als een vennootschap een bankrekening moet openen om een volgende procedure te voltooien - bijvoorbeeld registreren voor belasting op toegevoegde waarde of voorleggen van bewijs van storting van minimumkapitaal - wordt deze transactie als een procedure opgenomen. Kortere wegen worden alleen geteld als ze aan vier criteria voldoen: ze zijn wettelijk, ze zijn voor het algemene publiek beschikbaar, ze worden door de meeste vennootschappen gebruikt en het niet gebruiken ervan veroorzaakt vertragingen.

Alleen procedures die voor alle bedrijven verplicht zijn, worden opgenomen. Sectorspecifieke procedures worden uitgesloten. Procedures om te voldoen aan de milieuvorschriften, worden bijvoorbeeld alleen opgenomen wanneer ze van toepassing zijn op alle bedrijven die algemene commerciële of industriële activiteiten uitoefenen. Procedures die de vennootschap doorloopt voor een aansluiting voor elektriciteit, water, gas en de riolering, worden niet in de domeinen voor het starten van een bedrijf opgenomen.

Tijd

De tijd wordt weergegeven in kalenderdagen. De meting vermeldt de mediaanduur die volgens bedrijfsjuristen of notarissen nodig is in de praktijk om een procedure te doorlopen met een minimale opvolging bij overheidsdiensten en zonder niet-officiële betalingen. Er wordt aangenomen dat elke procedure minstens één dag in beslag neemt, behalve voor procedures die volledig online kunnen worden afgevoerd. In dat geval wordt een minimale tijd van een halve dag gehanteerd. Hoewel procedures gelijktijdig kunnen verlopen, kunnen ze niet op dezelfde dag beginnen (dat wil zeggen gelijktijdige procedures beginnen op opeenvolgende dagen). Een registratieproces wordt als voltooid beschouwd zodra de vennootschap het definitieve oprichtingsdocument heeft ontvangen of officieel haar activiteiten

TABEL 3.1 Wat meten de domeinen voor het starten van een bedrijf?

Procedures om op een wettelijke manier een bedrijf te starten en dit formeel te runnen (nummer)

Voorregistratie (bijvoorbeeld verificatie of reservering naam, bekrachtiging door notaris)

Registratie op de geselecteerde locatie

Naregistratie (bijvoorbeeld registratie bij sociale zekerheid, bedrijfszegel)

Toestemming verkrijgen van echtgenoot om een bedrijf te starten, om de woning te verlaten om de vennootschap te registreren of om een bankrekening te openen

Elk genderspecifiek document verkrijgen voor de registratie en het beheer van de vennootschap, nationale identificatiekaart of openen van een bankrekening

Tijd nodig om elke procedure volledig te doorlopen (kalenderdagen)

Tijd om informatie te verzamelen niet inbegrepen

Elke procedure start op een afzonderlijke dag (geen twee procedures die op dezelfde dag beginnen) – hoewel procedures die volledig online kunnen worden doorlopen, een uitzondering op deze regel vormen

Registratieproces als voltooid beschouwd zodra het definitieve oprichtingsdocument is ontvangen of de vennootschap officieel kan beginnen werken

Geen contact met ambtenaren vooraf

Kosten nodig om elke procedure volledig te doorlopen (% van inkomen per hoofd van de bevolking)

Alleen officiële kosten, geen smeergeld

Geen professionele vergoedingen behalve bij diensten die wettelijk verplicht zijn of die gewoonlijk in de praktijk worden gebruikt

Gestort minimumkapitaal (% van inkomen per hoofd van de bevolking)

Middelen gedeponerd bij bank of bij notaris vóór registratie (of tot drie maanden na oprichting)

kan aanvatten. Als een procedure op een wettige manier kan worden versneld tegen een bijkomende kostprijs, wordt de snelste procedure gekozen als die optie gunstiger is voor de score van de locatie. Bij het verkrijgen van de toestemming van de echtgenoot wordt verondersteld dat die toestemming geen meerkosten met zich meebrengt, behalve wanneer die toestemming door de notaris moet worden bekrachtigd. Er wordt aangenomen dat de ondernemer geen tijd verliest en er alles aan doet om elke resterende procedure zo snel mogelijk te voltooien. De tijd die de ondernemer besteedt aan de voorbereiding van de informatie die hij

nodig heeft om formulieren in te vullen, wordt niet meegeteld. Er wordt aangenomen dat de ondernemer zich vanaf het begin bewust is van alle vereisten die moeten worden vervuld om een bedrijf te starten en de volgorde waarin dat moet gebeuren, maar ook dat hij vooraf geen enkel contact heeft gehad met de betrokken ambtenaren.

Kosten

De kosten worden weergegeven als een percentage van het inkomen per hoofd van de bevolking van de betreffende economie. Deze omvatten alle officiële honoraria en vergoedingen voor juridische of professionele diensten indien zulke diensten wettelijk verplicht zijn of als er in de praktijk meestal wordt van gebruikgemaakt. Vergoedingen voor de aankoop en de legalisatie van vennootschapsboeken zijn in de kosten inbegrepen als deze transacties wettelijk verplicht zijn. Hoewel registratie bij de btw-diensten als een afzonderlijke procedure kan worden geteld, maakt de belasting op de toegevoegde waarde geen deel uit van de kosten voor de oprichting van een vennootschap. Om kosten te berekenen, worden het vennootschapsrecht, het wetboek van koophandel en specifieke voorschriften en tariefregelingen gebruikt. Indien geen tariefregelingen beschikbaar zijn, wordt een schatting door een overheidsambtenaar als officiële bron gebruikt. Indien geen schatting door een overheidsambtenaar beschikbaar is, worden schattingen door vennootschapsexperts gebruikt. Als sommige vennootschapsexperts verschillende schattingen vermelden, wordt de mediaan van de vermelde waarden gehanteerd. In geen enkel geval wordt rekening gehouden met smeergeld.

Gestort minimumkapitaal

De vereiste van het gestorte minimumkapitaal geeft het bedrag weer dat de ondernemer moet storten als deposito in een bank of bij een derde (bijvoorbeeld een notaris) voordat de vennootschap wordt opgericht of tot drie maanden na de oprichting. Dit kapitaal

wordt weergegeven als een percentage van het inkomen per hoofd van de bevolking van de betreffende economie. In de meeste gevallen wordt het bedrag in het wetboek van koophandel of het vennootschapsrecht gespecificeerd. Deze wettelijke bepaling moet worden toegepast, afgedwongen en volledig geïmplementeerd. Elke wettelijke beperking van de activiteiten of de beslissingen van de vennootschap met betrekking tot de storting van het minimumkapitaal wordt weergegeven. Indien het wettelijke minimumkapitaal per aandeel wordt voorzien, wordt het vermenigvuldigd met het aantal aandeelhouders die de vennootschap bezitten. In veel economieën wordt weliswaar de storting van een minimumkapitaal vereist, maar hoeven bedrijven slechts een deel daarvan te betalen voordat ze worden opgericht, terwijl de rest na het eerste jaar van de activiteiten wordt betaald. In El Salvador bedroeg het te storten minimumkapitaal in mei 2020 bijvoorbeeld \$ 2.000, waarvan 5 % moest worden betaald vóór de oprichting. Het te storten minimumkapitaal voor El Salvador bedraagt dan ook \$ 100, of 2,5 % van het inkomen per hoofd van de bevolking.

De gedetailleerde gegevens over het starten van een bedrijf vindt u op <http://www.doingbusiness.org>. Deze methodologie werd ontwikkeld door Simeon Djankov, Rafael La Porta, Florencio López-de-Silanes en Andrei Shleifer ('The Regulation of Entry', Quarterly Journal of Economics 117, nr. 1 [2002]: 1-37) en wordt hier toegepast met enkele kleine wijzigingen.

OMGEVINGSVERGUNNING AANVRAGEN

Doing Business legt alle procedures vast die moeten worden doorlopen voor een bedrijf in de bouwsector om een magazijn te bouwen, samen met de tijd en de kosten die nodig zijn om elke procedure volledig te doorlopen. Bovendien meet *Doing Business* de kwaliteit van de gebouwen, beoordeelt de kwaliteit van

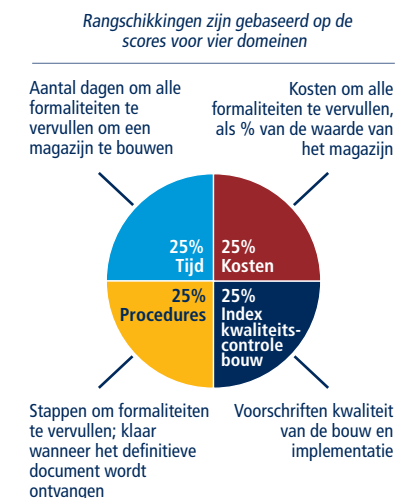
de bouwvoorschriften, de sterkte van de kwaliteitscontrole en de veiligheidsmechanismen, de aansprakelijkheids- en verzekeringsregelingen en de vereisten op het vlak van beroepslicentie. De informatie wordt verzameld aan de hand van een vragenlijst die wordt bezorgd aan experts in omgevingsvergunningen, onder wie architecten, civiele ingenieurs, advocaten die actief zijn in de bouwsector, bouwbedrijven, nutsbedrijven en overheidsambtenaren die te maken krijgen met bouwvoorschriften, inclusief goedkeuringen, de uitreiking van vergunningen en inspecties.

De rangschikking van locaties op het vlak van het gemak waarmee een omgevingsvergunning kan worden verkregen, wordt bepaald door het sorteren van de scores voor de afhandeling van omgevingsvergunningen. Die scores zijn het gemiddelde van de scores voor elk van de componentdomeinen (afbeelding 3.3).

EFFICIËNTIE VAN UITREIKING VAN OMGEVINGSVERGUNNINGEN

Doing Business splitst het proces om een magazijn te bouwen in de vragenlijst in verschillende procedures op en vraagt om gegevens voor de berekening van de

AFBEELDING 3.3 Omgevingsvergunning aanvragen: efficiëntie en kwaliteit van de bouwvoorschriften

tijd en de kosten die nodig zijn om elke procedure volledig te doorlopen (afbeelding 3.4). Deze procedures omvatten onder meer:

- Het verkrijgen van alle plannen en onderzoeken die door de architect en de ingenieur worden gevraagd om met het ontwerp van de bouwplannen te beginnen (bijvoorbeeld topografische onderzoeken, locatiekaarten of bodemonderzoeken).
- Het verkrijgen en indienen van alle relevante projectspecifieke documenten (bijvoorbeeld bouwplannen, sitekaarten en stedenbouwkundige attesten) van en bij de overheid.
- Het inhuren van externe toezichthouders, consultants, ingenieurs of inspecteurs (indien nodig).
- Het verkrijgen van alle noodzakelijke goedkeuringen, licenties, vergunningen en certificaten.
- Het indienen van alle vereiste kennisgevingen voor het begin en het einde van de bouwwerken en voor de inspecties.
- Het aanvragen en ontvangen van alle noodzakelijke inspecties (tenzij deze door een ingehuurd private externe inspecteur worden uitgevoerd).

Doing Business legt ook de procedures vast om water- en rioolaansluitingen te verkrijgen. Procedures die nodig zijn om het magazijn te registreren, zodat het als

onderpand kan worden gebruikt of naar een andere entiteit kan worden overgedragen, worden ook geteld.

Om de gegevens tussen de verschillende locaties vergelijkbaar te maken, worden verschillende veronderstellingen gedaan over het bouwbedrijf, het magazijnproject en de aansluitingen op de nutsleidingen.

Veronderstellingen over het bouwbedrijf

Het bouwbedrijf:

- Is een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (of het juridisch equivalent).
- Is actief in de geselecteerde stad.
- Is 100 % in handen van particuliere binnenlandse eigenaars.
- Heeft vijf eigenaars, waarvan geen enkele een juridische entiteit is.
- Is volledig vergund en verzekerd om bouwprojecten uit te voeren, zoals het bouwen van magazijnen.
- Heeft 60 vakmensen in de bouwsector en andere werknemers in dienst, die allen onderdanen van het land in kwestie zijn en die over de nodige technische knowhow en beroepservaring beschikken om omgevingsvergunningen en goedkeuringen te verkrijgen.
- Heeft een erkende architect en een erkende ingenieur in dienst, die beide ingeschreven zijn bij de lokale

vereniging van architecten of ingenieurs, waar dit van toepassing is. Het bouwbedrijf wordt niet verondersteld andere werknemers in dienst te hebben die technische of erkende specialisten zijn, zoals geologische of topografische experts.

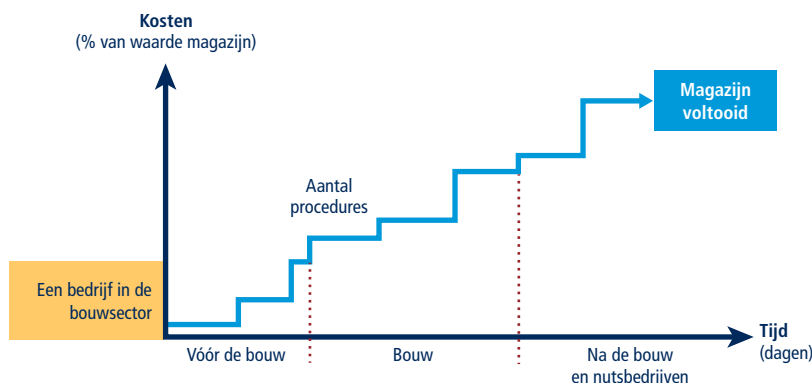
- Heeft alle belastingen betaald en alle nodige verzekeringen genomen die van toepassing zijn op zijn algemene bedrijfsactiviteiten (bijvoorbeeld arbeidsongevallen voor bouwvakkers en burgerlijke aansprakelijkheid).
- Is eigenaar van het land waarop het magazijn zal worden gebouwd en zal dat magazijn na voltooiing verkopen.

Veronderstellingen over het magazijn

Het magazijn:

- Zal worden gebruikt voor algemene opslagdoeleinden (bijvoorbeeld boeken of kantoorbenodigdheden). Zal niet worden gebruikt voor goederen waarvoor speciale voorwaarden gelden, zoals voedsel, chemische producten of farmaceutische producten.
- Zal twee bovengrondse verdiepingen tellen met een totale bebouwde oppervlakte van ongeveer 1.300,6 m². Elke verdieping zal 3 meter hoog zijn.
- Zal vanaf de weg bereikbaar zijn en zal gelegen zijn aan de rand van de geselecteerde stad (dat wil zeggen aan de rand, maar nog altijd binnen de officiële grenzen).
- Zal niet in een speciaal economisch of industrieel gebied liggen.
- Zal gelegen zijn op een perceel van ongeveer 929 m², dat volledig eigendom is van het bouwbedrijf en nauwkeurig is geregistreerd in het kadaster en het landregister, waar eigendomstitel op vrije grond bestaan. Wanneer de grond daarentegen eigendom is van de overheid en door het bouwbedrijf wordt geleased, wordt verondersteld dat dit laatste de grond in het kadaster of het landregister of in beide zal registreren na voltooiing van het magazijn.
- Wordt gewaardeerd op 50 keer het inkomen per hoofd van de bevolking.

AFBEELDING 3.4 Wat zijn de tijd, de kosten en het aantal procedures om formaliteiten te vervullen om een magazijn te bouwen?

- Zal een nieuwbouwproject zijn (zonder eerdere gebouwen op het land), zonder bomen, natuurlijke waterbronnen, natuurreservaten of historische monumenten van welke aard dan ook op het perceel.
- Zal beschikken over volledige architectuur- en technische plannen die door een erkende architect en een erkende ingenieur werden opgesteld. Als de voorbereiding van de plannen stappen vereist zoals het verkrijgen van verdere documentatie of het verkrijgen van voorafgaande goedkeuringen van externe agentschappen, worden deze als afzonderlijke procedures geteld.
- Zal van alle technische uitrustingen voorzien zijn om volledig operationeel te zijn.
- Zal in 30 weken tijd moeten kunnen worden opgetrokken (met uitsluitel van alle vertragingen ten gevolge van administratieve en regelgevingseisen).

Veronderstellingen over de aansluitingen op de nutsvoorzieningen

De water- en rioolaansluitingen:

- Zullen 150 meter lang zijn vanaf de bestaande waterbron en het aansluitingspunt op de riolering. Indien er geen watervoorzieningsinfrastructuur op de locatie aanwezig is, zal een boorgat worden gegraven. Indien er geen rioleringsinfrastructuur aanwezig is, zal een septische tank in het kleinst mogelijke formaat worden geïnstalleerd of gebouwd.
- Zal geen water nodig hebben in het kader van de brandbeveiliging; in plaats daarvan zal een (droog) brandblussysteem worden gebruikt. Als een nat brandbeveiligingssysteem wettelijk wordt vereist, wordt verondersteld dat de watervraag die hieronder wordt gespecificeerd, ook het water omvat dat nodig is voor de brandbeveiliging.
- Zal een gemiddeld watergebruik van 662 liter per dag hebben en een gemiddeld afvalwaterdebiet van 568 liter per dag. Zal een piekwatergebruik van 1.325 liter per dag hebben en een

piekafvalwaterdebiet van 1.136 liter per dag.

- Zal het hele jaar door een constant watervraagniveau en een constant afvalwaterdebiet hebben.
- De aansluitingsleidingen zullen een diameter van 1 inch hebben; de leidingen voor de riolering zullen een diameter van 4 inch hebben.

Procedures

Een procedure is elke interactie van de werknemers of managers van het bouwbedrijf of elke partij die in opdracht van het bouwbedrijf optreedt, met externe partijen, waaronder overheidsdiensten, notarissen, het landregistratiebedrijf, het kadaster, nutsbedrijven, overheidsinspecteurs en het inhuren van externe privé-inspecteurs en technische experts telkens wanneer dat nodig is. Interacties tussen werknemers van de vennootschap, zoals de ontwikkeling van de magazijnplannen en inspecties door de interne ingenieurs, worden niet geteld als procedures. Interacties met externe partijen die de architect nodig heeft om de plannen en de tekeningen voor te bereiden (zoals het verkrijgen van topografische of geologische onderzoeken) of om degelijke documenten door externe partijen te laten goedkeuren of stempelen, worden wel als procedures geteld. Procedures die de vennootschap doorloopt om het magazijn op het waterdistributienet en de riolering aan te sluiten, zijn inbegrepen. Alle procedures die wettelijk vereist zijn en die in de praktijk door de meeste vennootschappen worden doorlopen om een magazijn te bouwen, worden weergegeven - zelfs als deze in uitzonderlijke gevallen kunnen worden vermeden. Technische voorwaarden voor het verkrijgen van elektriciteit of een goedkeuring van de elektrische plannen worden bijvoorbeeld geteld als afzonderlijke procedures als ze nodig zijn om een omgevingsvergunning te verkrijgen (tabel 3.2).

Tijd

De tijd wordt weergegeven in kalenderdagen. De meting vermeldt de mediaanduur die volgens lokale experts nodig is om

TABEL 3.2 Wat meten de domeinen van de efficiëntie van de uitreiking van omgevingsvergunningen?

Procedures om wettelijk een magazijn te bouwen (aantal)

Alle relevante documenten indienen en alle nodige toestemmingen, licenties, vergunningen en uittreksels te verkrijgen

Alle vereiste kennisgevingen indienen en alle nodige inspecties ontvangen

Water- en rioolaansluitingen verkrijgen

Het magazijn na voltooiing registreren (indien nodig voor gebruik als waarborg of overdracht van het magazijn)

Tijd vereist om elke procedure volledig te doorlopen (kalenderdagen)

Tijd om informatie te verzamelen niet inbegrepen

Elke procedure begint op een afzonderlijke dag – hoewel procedures die volledig online kunnen worden doorlopen, een uitzondering vormen op deze regel

Procedure wordt als voltooid beschouwd zodra het definitieve document is ontvangen

Geen voorafgaand contact met ambtenaren

Kosten die nodig zijn om elke procedure volledig te doorlopen (% van waarde magazijn)

Alleen officiële kosten, geen smeergeld

de volledige procedure in de praktijk te voltooiën. Er wordt aangenomen dat elke procedure minstens één dag in beslag neemt, behalve voor procedures die volledig online kunnen worden voltooid. In dat geval wordt een vereiste tijd van een halve dag gehanteerd. Hoewel procedures gelijktijdig kunnen plaatsvinden, kunnen ze niet op dezelfde dag beginnen (dat wil zeggen gelijktijdige procedures beginnen op opeenvolgende dagen), wederom met de uitzondering van procedures die volledig online kunnen worden afgerond. Indien een procedure op een wettige manier kan worden versneld tegen een bijkomende kostprijs, wordt de snelste procedure gekozen als die optie gunstiger is voor de score van de locatie. Er wordt aangenomen dat het bouwbedrijf geen tijd verliest en er alles aan doet om elke resterende procedure zo snel mogelijk te voltooiën. Er wordt geen rekening gehouden met de tijd dat het bouwbedrijf besteedt aan het verzamelen van informatie. Er wordt aangenomen dat het bouwbedrijf alle bouwvoorschriften

en de bijbehorende volgorde naleeft zoals vereist.

Kosten

De kosten worden opgenomen als een percentage van de waarde van het magazijn (verondersteld wordt 50 keer het inkomen per hoofd van de bevolking). Alleen officiële kosten worden weergegeven. Alle vergoedingen die verband houden met het voltooiën van de procedures om een magazijn conform de wetgeving te bouwen, worden opgenomen, inclusief de vergoedingen die verband houden met het verkrijgen van goedkeuringen om land te gebruiken en goedkeuringen voor het ontwerp voordat met de bouwwerkzaamheden wordt begonnen; de ontvangst van inspecties vóór, tijdens en na de bouwwerkzaamheden; het verkrijgen van de aansluitingen op de nutsvoorzieningen en de registratie van het magazijn bij het registratiekantoor voor onroerend goed. Ook eenmalige belastingen die moeten worden betaald voor de voltooiing van het magazijnproject, worden opgenomen. Verkoopbelastingen (zoals belasting op de toegevoegde waarde) of meerwaardebelastingen worden niet opgenomen. Net zo min als deposito's die moeten worden voorgesloten en die later worden terugbetaald. De bouwvoorschriften, informatie van lokale experts en specifieke reglementen en tariefregelingen worden gebruikt als bronnen om kosten te berekenen. Als verschillende lokale partners verschillende schattingen vermelden, wordt de mediaan van de vermelde waarden gehanteerd.

CONTROLE VAN DE KWALITEIT VAN DE GEBOUWEN

De index van de kwaliteitscontrole van de bouw is gebaseerd op zes indexen - de kwaliteit van de bouwregelgeving, de kwaliteitscontrole vóór de start, tijdens en na de bouwwerken, de aansprakelijkheids- en verzekeringsregelingen en de professionele certificeringen (tabel 3.3). Het domein is gebaseerd op dezelfde casestudyveronderstellingen als de efficiëntiemetingen.

Index kwaliteit van de bouwregelgeving

De index voor de kwaliteit van de bouwregelgeving omvat twee componenten:

- Of de bouwregelgeving gemakkelijk toegankelijk is. Er wordt een score van 1 toegekend als de bouwregelgeving (inclusief de bouwvoorschriften) of reglementen in verband met de omgevingsvergunningen kunnen worden geraadpleegd op een website die wordt bijgewerkt zodra nieuwe voorschriften worden ingevoerd; 0,5 als de bouwregelgeving gratis (of tegen een nominale vergoeding) kan worden geraadpleegd bij de relevante autoriteit die de vergunningen uitreikt; 0 als de teksten van de bouwregelgeving moet worden aangekocht of nergens gemakkelijk kunnen worden geraadpleegd.
- Of de vereisten voor het verkrijgen van een omgevingsvergunning duidelijk worden aangegeven. Er wordt een score van 1 toegekend als de bouwregelgeving (inclusief de bouwvoorschriften) of een toegankelijke website, brochure of pamflet duidelijk de lijst vermeldt van de documenten die moeten worden ingediend, de vergoedingen die moeten worden betaald en alle vereiste voorafgaande goedkeuringen van de tekeningen (bijvoorbeeld elektrisch, water en riolering, milieu) of plannen door de relevante agentschappen; 0 als geen van die bronnen deze vereisten specificeert of de bronnen minder dan de drie bovenvermelde vereisten specificeren.

De index varieert van 0 tot 2, waarbij hogere waarden wijzen op een duidelijkere en meer transparante bouwregelgeving. In Malta bijvoorbeeld kan alle relevante wetgeving op een officiële website van de overheid worden geraadpleegd (score van 1). De wetgeving specificeert de lijst van de documenten die moeten worden ingediend, de vergoedingen die moeten worden betaald en alle vereiste voorafgaande goedkeuringen van de tekeningen of de plannen door de relevante diensten (score van 1). In totaal krijgt Malta dus

TABEL 3.3 Wat meten de domeinen over de kwaliteitscontrole van de bouw?

Index kwaliteitscontrole bouw (0-2)
Beschikbaarheid van de bouwregelgeving (0-1)
Duidelijkheid van vereisten om een omgevingsvergunning te verkrijgen (0-1)
Index kwaliteitscontrole vóór de start van de bouw (0-1)
Of vergunde of technische experts de bouwplannen goedkeuren (0-1)
Index kwaliteitscontrole tijdens de bouw (0-3)
Soorten inspecties die wettelijk verplicht zijn tijdens de bouw (0-2)
Implementatie van wettelijk verplichte inspecties in de praktijk (0-1)
Index kwaliteitscontrole na de bouw (0-3)
Eindinspectie wettelijk verplicht na de bouw (0-2)
Implementatie van wettelijk verplichte eindinspectie in de praktijk (0-1)
Index aansprakelijkheids- en verzekeringsregelingen (0-2)
Entiteiten die wettelijk aansprakelijk zijn voor structurele fouten na inname van het gebouw (0-1)
Entiteiten die wettelijk verplicht zijn om een verzekering te nemen dat structurele fouten dekt zodra het gebouw in gebruik is of verzekering wordt in de praktijk meestal genomen (0-1)
Index professionele certificeringen (0-4)
Kwalificatievereisten voor persoon die de bouwplannen goedkeuren (0-2)
Kwalificatievereisten voor persoon die toezicht houdt op bouw of inspecties uitvoert (0-1)
Index kwaliteitscontrole bouw (0-15)
Som van de indexen van de kwaliteit van de bouwregelgeving, kwaliteit controle vóór de start van de bouw, kwaliteitscontrole tijdens de bouw, kwaliteitscontrole na de bouw, aansprakelijkheids- en verzekeringsregelingen en professionele certificeringen

een score van 2 op de index van de kwaliteit van de bouwregelgeving.

Index kwaliteitscontrole vóór de start van de bouw

De index voor de kwaliteitscontrole vóór de start van de bouw bestaat uit één component:

- Of een erkende architect of een erkende ingenieur wettelijk verplicht deel moet uitmaken van het comité of het team dat aanvragen tot omgevingsvergunningen beoordeelt en goedkeurt en of die persoon gemachtigd is om een aanvraag te weigeren als de plannen niet

aan de voorschriften beantwoorden. Er wordt een score van 1 toegekend als de nationale vereniging van architecten of ingenieurs (of haar equivalent) de bouwplannen moet beoordelen, als een onafhankelijke firma of expert die een erkende architect of ingenieur is de plannen moet beoordelen, of de architect of de ingenieur die de plannen voorbereidde een attest moet voorleggen aan de autoriteit die de vergunningen uitreikt, waarin hij verklaart dat de plannen in overeenstemming zijn met de bouwregelgeving of als een erkende architect of ingenieur deel uitmaakt van het comité of het team dat de plannen bij de relevante autoriteit die vergunningen uitreikt goedkeurt; 0 als geen erkende architect of ingenieur betrokken is bij de beoordeling van de plannen om ervoor te zorgen dat ze aan de bouwregelgeving beantwoorden.

De index varieert van 0 tot 1, waarbij hogere waarden wijzen op een betere kwaliteitscontrole in de beoordeling van de bouwplannen. In de Arabische Republiek Egypte bijvoorbeeld moet het stadhuis van Caïro de aanvraag tot een omgevingsvergunning beoordelen, inclusief de plannen en de tekeningen en maakt een erkende architect deel uit van het team dat de plannen en de tekeningen beoordeelt. Egypte krijgt daarom een score van 1 op de index van de kwaliteitscontrole vóór de start van de bouw.

Index kwaliteitscontrole tijdens de bouw

De index van de kwaliteitscontrole tijdens de bouw bestaat uit twee componenten:

- Of inspecties wettelijk verplicht zijn tijdens het bouwproces. Er wordt een score van 2 toegekend als (i) een overheidsdienst wettelijk gemandateerd is om technische inspecties uit te voeren tijdens verschillende fasen tijdens de bouw of een interne ingenieur (dat wil zeggen een werknemer van het bouwbedrijf), een externe supervisie-ingenieur of firma wettelijk gemandateerd is om technische inspecties in verschillende fasen van

de bouwwerkzaamheden aan het gebouw uit te voeren en een gedetailleerd inspectieverslag moet indienen bij de voltooiing van de bouwwerkzaamheden; en (ii) het wettelijke verplicht is om op risico gebaseerde inspecties uit te voeren. Er wordt een score van 1 toegekend als een overheidsdienst wettelijk gemandateerd is om alleen technische inspecties uit te voeren in verschillende fasen tijdens de bouw of een interne ingenieur (dat wil zeggen een werknemer van het bouwbedrijf), een externe supervisie-ingenieur of een externe inspectiefirma wettelijk gemandateerd is om technische inspecties in verschillende fasen van de bouwwerkzaamheden aan het gebouw uit te voeren en een gedetailleerd inspectieverslag moet indienen bij de voltooiing van de bouwwerkzaamheden. Er wordt een score van 0 toegekend als een overheidsdienst wettelijk gemandateerd is om ongeplande inspecties uit te voeren of als er geen technische inspecties wettelijk verplicht zijn.

- Of in de praktijk inspecties worden uitgevoerd tijdens de werkzaamheden. Er wordt een score van 1 toegekend als de wettelijk verplichte inspecties tijdens de bouwwerken in de praktijk altijd worden uitgevoerd; 0 als de wettelijk verplichte inspecties in de praktijk niet plaatsvinden, als de inspecties meestal maar niet altijd plaatsvinden of als inspecties niet wettelijk verplicht zijn, ongeacht of ze al dan niet gewoonlijk plaatsvinden in de praktijk.

De index varieert van 0 tot 3, waarbij hogere waarden op een betere kwaliteitscontrole tijdens de bouwwerkzaamheden wijzen. In Antigua en Barbuda bijvoorbeeld is de Development Control Authority wettelijk gemandateerd om overeenkomstig de Physical Planning Act van 2003 gefaseerde inspecties uit te voeren (een score van 1). In de praktijk voert de Development Control Authority die inspecties echter zelden uit (een score van 0). In totaal krijgen Antigua en

Barbuda dus een score van 1 op de index van de kwaliteitscontrole tijdens de bouw.

Index kwaliteitscontrole na de bouw

De kwaliteitscontrole na de bouw bestaat uit twee componenten:

- Of wettelijk een eindinspectie vereist is om na te gaan of het gebouw werd gebouwd in overeenstemming met de goedgekeurde plannen en de bestaande bouwregelgeving. Er wordt een score van 2 toegekend als een interne toezichthoudend ingenieur (dat wil zeggen een werknemer van het bouwbedrijf), een externe toezichthoudend ingenieur of een externe keuringsinstelling wettelijk wordt gemandateerd om na te gaan of het gebouw werd gebouwd in overeenstemming met de goedgekeurde plannen en de bestaande bouwregelgeving, of dat een overheidsdienst wettelijk gemandateerd is om een eindinspectie uit te voeren na voltooiing van het gebouw; 0 als er geen eindinspectie wettelijk verplicht is na de bouwwerken en geen derde nodig is om te controleren of het gebouw werd gebouwd in overeenstemming met de goedgekeurde plannen en de bestaande bouwregelgeving.
- Of een eindinspectie in de praktijk wordt uitgevoerd. Er wordt een score van 1 toegekend indien de wettelijk verplichte eindinspectie na de bouwwerken in de praktijk altijd plaatsvindt of als een toezichthoudend ingenieur of een keuringsinstelling verklaart dat het gebouw werd gebouwd in overeenstemming met de goedgekeurde plannen en de bestaande bouwregelgeving; 0 indien de wettelijk verplichte eindinspectie in de praktijk niet plaatsvindt, als de wettelijk verplichte eindinspectie meestal maar niet altijd plaatsvindt of als een eindinspectie niet wettelijk verplicht is, ongeacht of deze al dan niet gewoonlijk plaatsvindt in de praktijk.

De index varieert van 0 tot 3, waarbij hogere waarden op een betere

kwaliteitscontrole na de bouw wijzen. In Haïti bijvoorbeeld is de Gemeente Port-au-Prince overeenkomstig het nationale wetboek voor het bouwbedrijf van 2012 wettelijk gemandateerd om een eindinspectie uit te voeren (een score van 2). In die praktijk vindt de eindinspectie echter niet plaats (een score van 0). In totaal krijgt Haïti dus een score van 2 in de index van de kwaliteitscontrole na de bouw.

Index aansprakelijkheids- en verzekeringsregelingen

De index van de aansprakelijkheids- en verzekeringsregelingen bestaat uit twee componenten:

- Of een betrokken partij in het bouwproces wettelijk aansprakelijk wordt gesteld voor verborgen gebreken zoals structurele zwakheden of problemen in het gebouw zodra dit in gebruik is genomen. Er wordt een score van 1 toegewezen als minstens twee van de volgende partijen wettelijk aansprakelijk wordt gesteld voor structurele zwakheden of problemen in het gebouw zodra het in gebruik is genomen: de architect of de ingenieur die de plannen voor het gebouw heeft ontworpen, de professional of de dienst die de technische inspecties uitvoerde of het bouwbedrijf; 0,5 indien slechts een van de partijen wettelijk aansprakelijk wordt gesteld voor structurele zwakheden of problemen in het gebouw zodra het in gebruik is genomen, indien slechts de projecteigenaar of de investeerder aansprakelijk wordt gesteld, indien de aansprakelijkheid voor de rechtbank wordt bepaald of als de aansprakelijkheid in een contract is bepaald.
- Of een van de partijen die in het bouwproces is betrokken, wettelijk verplicht is om een verzekering te nemen die de aansprakelijkheid voor verborgen gebreken - of een tienjarige aansprakelijkheid - dekt

voor mogelijke structurele fouten of problemen in het gebouw zodra dit in gebruik is. Er wordt een score van 1 toegekend als de architect of de ingenieur die de plannen voor het gebouw ontwierp, de professional of de dienst die de technische inspecties uitvoerde, het bouwbedrijf of de projecteigenaar of de investeerder wettelijk verplicht is om ofwel een tienjarige aansprakelijkheidsverzekering of een aansprakelijkheidsverzekering voor verborgen gebreken te nemen die mogelijke structurele zwakheden of problemen in het gebouw dekt zodra het in gebruik is of als een tienjarige aansprakelijkheidsverzekering of een aansprakelijkheidsverzekering voor verborgen gebreken in de praktijk in de meeste gevallen door deze partijen wordt genomen, zelfs als die verzekering niet wettelijk verplicht is. Er wordt een score van 0 toegekend als geen enkele partij wettelijk verplicht is om een tienjarige aansprakelijkheidsverzekering of een aansprakelijkheidsverzekering voor verborgen gebreken te nemen en zo'n verzekering in de praktijk door geen enkele partij gewoonlijk wordt genomen, als de vereiste om een verzekering te nemen in een contract wordt bepaald, als gelijk welke partij een beroepsverzekering of een all-riskverzekering moet nemen om de veiligheid van de werknemers of andere defecten tijdens de bouwwerken te verzekeren, maar niet een tienjarige aansprakelijkheidsverzekering of een aansprakelijkheidsverzekering voor verborgen gebreken nadat het gebouw in gebruik is genomen, of als gelijk welke partij verplicht is om zelf veroorzaakte schade te betalen zonder dat daarvoor een verzekering hoeft te worden afgesloten.

De index varieert van 0 tot 2, waarbij hogere waarden op strengere aansprakelijkheids- en verzekeringsregelingen wijzen. In Madagaskar bijvoorbeeld is overeenkomstig artikel 1792 van het Burgerlijk Wetboek zowel de architect die de plannen ontwierp als het bedrijf

wettelijk aansprakelijk voor verborgen gebreken voor een periode van 10 jaar na de voltooiing van het gebouw (een score van 1). Geen enkele partij is echter wettelijk verplicht om een tienjarige aansprakelijkheidsverzekering te nemen die structurele fouten dekt; in de praktijk nemen de meeste partijen een dergelijke verzekering ook niet (een score van 0). In totaal krijgt Madagaskar dus een score van 1 op de index van de aansprakelijkheids- en verzekeringsregelingen.

Index professionele certificeringen

De index van de professionele certificeringen bestaat uit twee componenten:

- De kwalificatievereisten voor de professional die verantwoordelijk is voor het controleren of de bouwkundige plannen of tekeningen aan de bouwregelgeving voldoen. Er wordt een score van 2 toegekend als de nationale of de staatswetgeving bepaalt dat de professional een minimaal aantal jaren praktische ervaring moet hebben, een universiteitsdiploma (minstens bachelorniveau) architectuur of techniek moet hebben behaald en ook een erkend lid van de nationale orde (vereniging) van architecten of ingenieurs moet zijn of voor een kwalificatie-examen moet slagen. Er wordt een score van 1 toegekend als de nationale of de staatswetgeving bepaalt dat de professional een universiteitsdiploma (minstens bachelorniveau) architectuur of techniek moet hebben en ook een minimaal aantal jaren praktische ervaring kan voorleggen of een erkend lid moet zijn van de nationale orde (vereniging) van architecten of ingenieurs of voor een kwalificatie-examen moet slagen. Er wordt een score van 0 toegekend als de nationale of de staatswetgeving bepaalt dat de professional slechts aan een van de bovenvermelde vereisten moet voldoen, als ze bepaalt dat de professional aan twee van de vereisten moet voldoen, maar geen van de twee betrekking heeft op een universiteitsdiploma of als er geen nationale of staatswetgeving de

kwalificatievereisten van de professional bepaalt.

- De kwalificatievereisten voor de professional die de technische inspecties uitvoert tijdens de bouwwerkzaamheden. Er wordt een score van 2 toegekend als de nationale of de staatswetgeving bepaalt dat de professional een minimaal aantal jaren praktische ervaring moet hebben, een universiteitsdiploma (minstens bachelorniveau) techniek moet hebben behaald en ook een erkend lid van de nationale orde van ingenieurs moet zijn of voor een kwalificatie-examen moet slagen. Er wordt een score van 1 toegekend als de nationale of de staatswetgeving bepaalt dat de professional een universiteitsdiploma (minstens bachelorniveau) techniek moet hebben en ook een minimaal aantal jaren praktische ervaring kan voorleggen of een erkend lid moet zijn van de nationale orde (vereniging) van ingenieurs of voor een kwalificatie-examen moet slagen. Er wordt een score van 0 toegekend als de nationale of de staatswetgeving bepaalt dat de professional slechts aan een van de vereisten moet voldoen, als ze bepaalt dat de professional aan twee van de vereisten moet voldoen, maar geen van de twee betrekking heeft op een universiteitsdiploma of als er geen nationale of staatswetgeving is die de kwalificatievereisten van de professional bepaalt.

De index varieert van 0 tot 4, waarbij hogere waarden wijzen op strengere vereisten op het vlak van de professionele vereisten. In Albanië bijvoorbeeld moet de professional die technische inspecties uitvoert tijdens de bouwwerkzaamheden beschikken over een minimaal aantal jaren ervaring en een relevant universiteitsdiploma alsook erkend zijn als architect of ingenieur (een score van 2). De professional die verantwoordelijk is om na te gaan of de architectuurplannen of tekeningen in overeenstemming zijn met de bouwregelgeving, moet slechts een minimaal aantal jaren ervaring hebben en

een universiteitsdiploma architectuur of techniek hebben behaald (een score van 1). In totaal krijgt Albanië dus een score van 3 op de index voor professionele certificeringen.

Index kwaliteitscontrole bouw

De index van de kwaliteitscontrole van de bouw is de som van de scores voor de indexen voor de kwaliteit van de bouwregelgeving, de kwaliteitscontrole vóór de bouw, de kwaliteitscontrole tijdens de bouw, de kwaliteitscontrole na de bouw, de aansprakelijkheids- en verzekeringsregelingen en de professionele certificaten. De index varieert van 0 tot 15, waarbij hogere waarden wijzen op een betere kwaliteitscontrole en veiligheidsmechanismen in de bouwregelgeving.

De gedetailleerde gegevens over het aanvragen van omgevingsvergunningen vindt u op <http://www.doingbusiness.org>.

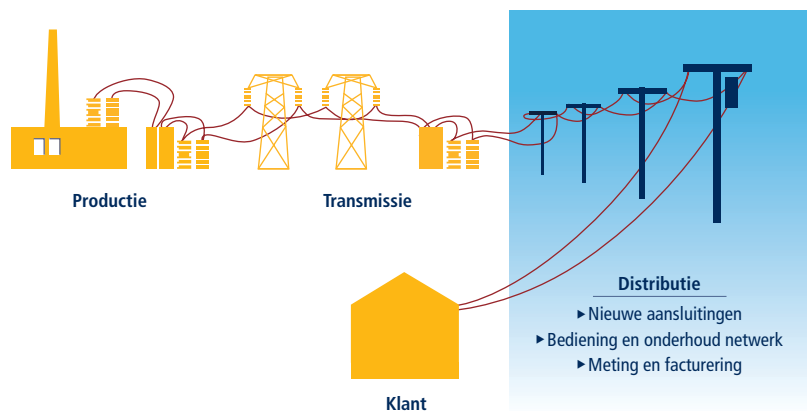
ELEKTRICITEIT VERKRIJGEN

Doing Business legt alle procedures vast die een bedrijf moet doorlopen om een elektriciteitsaansluiting en elektriciteitsvoorziening te verkrijgen voor een gestandaardiseerd magazijn (afbeelding 3.5). Deze procedures omvatten aanvragen en contracten met netbeheerders,

alle noodzakelijke inspecties en goedkeuringen van de netbeheerder en andere diensten en de externe en uiteindelijke aansluitingswerken. De vragenlijst deelt het proces van het verkrijgen van elektriciteit op in verschillende procedures en vraagt om gegevens teneinde de tijd en de kosten te berekenen om elke procedure te voltooien.

Doing Business meet bovendien de betrouwbaarheid van de bevoorrading en de transparantie van de tarieven (die zijn opgenomen in de samengestelde *Doing Business*-score en die de rangschikking bepalen in verband met het gemak om zaken te doen) en de prijs van de elektriciteit (die niet in deze samengestelde metingen worden opgenomen). De betrouwbaarheid van de bevoorrading en de transparantie van de tarieven omvatten kwantitatieve gegevens over de duur en de frequentie van stroomuitval en kwalitatieve informatie over de mechanismen die door de netbeheerder worden toegepast om stroomuitval te monitoren en de stroomtoevoer te herstellen, de rapporteringsrelatie tussen de netbeheerder en de toezichthouder met betrekking tot stroomuitval, de transparantie en de toegankelijkheid van tarieven en ten slotte de vraag of er financiële afschrikmiddelen zijn voorzien voor de netbeheerder bij een stroomuitval

AFBEELDING 3.5 *Doing Business* meet het aansluitingsproces op het niveau van de netbeheerder

(bijvoorbeeld vereiste om klanten te vergoeden of om boetes te betalen wanneer de stroomuitvallen een bepaalde maximumwaarde overschrijden).

De rangschikking van locaties met betrekking tot het gemak waarmee elektriciteit kan worden verkregen, wordt bepaald door hun scores op dat vlak te sorteren. Die scores zijn de gemiddelde waarden van de scores voor alle componentdomeinen, behalve de prijs van de elektriciteit (afbeelding 3.6).

Gegevens over de betrouwbaarheid van de bevoorrading worden verzameld bij de netbeheerders of de regulatoren, afhankelijk van de specifieke technische aard van die gegevens. De overige informatie, zoals gegevens over de transparantie van de tarieven en de procedures om elektriciteitsaansluitingen te verkrijgen, worden bij alle marktspelers verzameld - de elektriciteitsdistributiemaatschappij, de regulatoren op de elektriciteitsmarkt en onafhankelijke professionals zoals ingenieurs elektriciteit, elektriciens en

bouwbedrijven. De distributiemaatschappij die wordt geraadpleegd, is de maatschappij die actief is in het gebied (of de gebieden) waar de magazijnen meestal worden gebouwd. Als meerdere distributiemaatschappijen in dat gebied (of die gebieden) actief zijn, wordt de maatschappij met het grootste aantal klanten geselecteerd.

Om de gegevens van de verschillende locaties met elkaar te kunnen vergelijken, worden meerdere veronderstellingen over het magazijn, de elektriciteitsaansluiting en het maandelijkse verbruik gehanteerd.

Veronderstellingen over het magazijn

Het magazijn:

- Is eigen van een lokale ondernemer.
- Is gelegen in de geselecteerde stad.
- Is gelegen in een gebied waar vergelijkbare magazijnen meestal gelegen zijn. In dit gebied komt een nieuwe elektriciteitsaansluiting niet in aanmerking voor een speciale investeringspromotie (die bijvoorbeeld speciale subsidies of een snellere service biedt).
- Is gelegen in een gebied zonder fysieke beperkingen. Zo ligt het eigendom bijvoorbeeld niet vlakbij een spoorweg.
- Is een nieuwbouw en wordt voor de eerste keer op het elektriciteitsnet aangesloten.
- Telt twee bovengrondse verdiepingen met een totale oppervlakte van ongeveer 1.300,6 m². Het perceel land waarop het magazijn is gebouwd, is 929 m² groot.
- Wordt gebruikt voor de opslag van goederen.

Veronderstellingen over de elektriciteitsaansluiting

De elektriciteitsaansluiting:

- Is een permanente aansluiting.
- Is een driefasige Y-aansluiting met vier draden met een onderschreven vermogen van 140 kilovoltampère (kVA) met een vermogensfactor van 1, waarbij 1 kVA = 1 kilowatt (kW).
- Is 150 meter lang. De aansluiting is verbonden met het laag- of

middelspanningsdistributienet en wordt bovengronds of ondergronds aangelegd - afhankelijk van de vaakst toegepaste methode in het gebied waar het magazijn gelegen is.

- Vereist werk waarbij een 10 meter brede weg moet worden doorkruist (graafwerkzaamheden, bovengrondse leidingen), maar wordt helemaal op openbaar land uitgevoerd. De aansluiting hoeft geen privé eigendommen van andere eigenaars te doorkruisen, aangezien het magazijn vanaf de weg bereikbaar is.
- Omvat slechts een te verwaarlozen lengte op het privédomein van de klant.
- Vereist geen werk om de interne bedrading van het magazijn te installeren. Dit werd al volledig uitgevoerd tot en met de aansluiting op het dienstpaneel of het schakelbord en de meterbasis van de klant. Inspecties en certificeringen van de interne bedrading die verplicht moeten worden uitgevoerd om een nieuwe aansluiting tot stand te brengen, worden wel als procedures meegeteld.

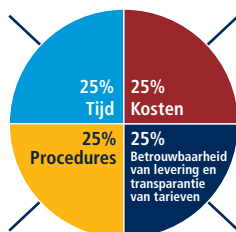
Veronderstellingen over het maandelijkse verbruik voor januari

- Er wordt aangenomen dat het magazijn 30 dagen per maand wordt gebruikt, telkens van 09.00 u tot 17.00 u (8 uur per dag), waarbij de apparatuur gemiddeld op 80 % van haar capaciteit wordt gebruikt en er geen stroomonderbrekingen zijn (wordt verondersteld om het zo eenvoudig mogelijk te houden).
- Het maandelijkse energieverbruik bedraagt 26.880 kilowattuur (kWh); het verbruik per uur bedraagt 112 kWh.
- Als de klant de keuze heeft uit meerdere stroomleveranciers, wordt het magazijn door de goedkoopste leverancier van stroom voorzien.
- De tarieven die in januari van het lopende jaar geldig zijn, worden gebruikt voor de berekening van de prijs van de elektriciteit voor het magazijn. Hoewel januari 31 dagen

AFBEELDING 3.6 Elektriciteit verkrijgen: efficiëntie, betrouwbaarheid en transparantie

De rangschikkingen zijn gebaseerd op scores voor vier domeinen

Dagen om een elektriciteitsaansluiting te verkrijgen	Kosten om een aansluiting te verkrijgen, als % van het inkomen per hoofd van de bevolking
--	---

Stappen om een aanvraag tot aansluiting in te dienen, werkzaamheden te voltooien, goedkeuringen te verkrijgen, inspecties te laten plaatsvinden, een meter te installeren en een leveringscontract te ondertekenen

Stroomuitvallen en ingevoerde regelgevingsmechanismen om deze te monitoren en te beperken; transparantie van tarieven

Opmerking: De prijs van elektriciteit wordt gemeten, maar telt niet mee voor de rangschikking.

telt, zijn de berekeningen op 30 dagen gebaseerd.

Procedures

Een procedure wordt omschreven als gelijk welke interactie van de werknemers of de hoofdelektricien of elektriciteitsingenieur (die de interne bedrading wellicht heeft uitgevoerd) van de vennootschap met externe partijen, zoals de elektriciteitsdistributiemaatschappij, de elektriciteitsnutsbedrijven, overheidsinstanties, elektriciteitsaannemers en elektriciteitsbedrijven. Interacties tussen werknemers van de vennootschap en handelingen met betrekking tot de interne elektrische bedrading, zoals het ontwerp en de uitvoering van de interne elektrische installatieplannen, worden niet als procedures geteld. Inspecties en certificeringen van de interne bedrading die verplicht moeten worden uitgevoerd om een nieuwe aansluiting tot stand te brengen, worden wel als procedures meegeteld. Procedures die moeten worden doorlopen bij dezelfde netbeheerder, maar bij verschillende departementen, worden afzonderlijk geteld (tabel 3.4).

De werknemers van de vennootschap worden verondersteld alle procedures zelf te doorlopen, tenzij ze hiervoor verplicht zijn om met een derde partij samen te werken (bijvoorbeeld als een door de netbeheerder erkende elektricien de enige is die een aanvraag mag indienen). Indien de maatschappij een beroep kan doen op de diensten van professionals (zoals een privéfirma), maar niet verplicht is, worden procedures geteld voor elke interactie die in de praktijk meestal moet worden uitgevoerd.

Een procedure wordt altijd geteld voor de externe werkzaamheden - ongeacht of deze door de netbeheerder of door een privéaannemer worden uitgevoerd. De procedure voor de externe werkzaamheden en de installatie van de meter kunnen wel als één procedure worden beschouwd als aan twee specifieke voorwaarden is voldaan: (i) zowel de externe werkzaamheden als de installatie van de

meter wordt uitgevoerd door dezelfde vennootschap of dezelfde dienst en (ii) er is geen bijkomende interactie voor de klant of zijn hoofdaannemer tussen de externe werkzaamheden en de installatie van de meter (bijvoorbeeld leveringscontract dat moet worden ondertekend of borgsom die moet worden betaald).

Indien een inspectie van de interne bedrading - of een gerelateerde certificering van de installatie - moet worden uitgevoerd om een nieuwe aansluiting te verkrijgen, wordt dit als een procedure beschouwd. Als een interne inspectie en de installatie van de meter (i) op hetzelfde moment plaatsvinden en (ii) zonder bijkomende opvolging of via een afzonderlijke aanvraag, worden deze als één procedure geteld.

Tijd

De tijd wordt weergegeven in kalenderdagen. De meting vermeldt de mediane duur dat volgens de netbeheerder en de experts in de praktijk nodig is in plaats van wat wettelijk wordt vereist, om een procedure met een minimale opvolging en zonder extra betalingen volledig te doorlopen. Er wordt aangenomen dat de minimale tijd die voor elke procedure nodig is, één dag is. Hoewel procedures gelijktijdig kunnen verlopen, kunnen ze niet op dezelfde dag beginnen (dat wil zeggen gelijktijdige procedures beginnen op opeenvolgende dagen). Er wordt aangenomen dat de vennootschap geen tijd verliest en er alles aan doet om elke resterende procedure zo snel mogelijk te voltooien. De tijd die een ondernemer besteedt aan de voorbereiding van de informatie die hij nodig heeft om formulieren in te vullen, wordt niet meegeteld. Er wordt aangenomen dat de vennootschap zich bewust is van alle vereisten met betrekking tot de elektrische aansluiting en hun volgorde vanaf het begin.

Kosten

De kosten worden opgenomen als een percentage van het inkomen per hoofd van de bevolking van de betreffende economie en zijn exclusief btw. Alle

TABEL 3.4 Wat meten de domeinen voor het verkrijgen van elektriciteit?

Procedures om een elektriciteitsaansluiting te verkrijgen (aantal)

Indienen van alle relevante documenten en alle nodige toestemmingen en vergunningen verkrijgen

Alle vereiste kennisgevingen invullen en alle noodzakelijke inspecties ontvangen

Externe installatiewerkzaamheden verkrijgen en mogelijk materiaal aankopen voor die werkzaamheden

Eventueel noodzakelijk bevoorradingscontract sluiten en eindbevoorrading verkrijgen

Tijd die nodig is om elke procedure volledig te doorlopen (kalenderdagen)

Bedraagt minstens één kalenderdag

Elke procedure begint op een afzonderlijke dag

Tijd om informatie te verzamelen, niet inbegrepen

Geeft de tijd weer die in de praktijk wordt besteed, met weinig opvolging en geen voorafgaand contact met ambtenaren

Kosten die moeten worden gemaakt om elke procedure volledig te doorlopen (% van inkomen per hoofd van de bevolking)

Alleen officiële kosten

Geen smeergeld

Exclusief belasting op toegevoegde waarde – Betrouwbaarheid van levering en transparantie van tarieven (0–8)

Duur en frequentie van stroomuitval (0–3)

Tools om stroomuitval te monitoren (0–1)

Tools om stroomvoorziening te herstellen (0–1)

Regelmatig monitoren van prestaties van netbeheerders (0–1)

Financiële afschrikmiddelen om stroomuitval te beperken (0–1)

Transparantie en toegankelijkheid van tarieven (0–1)

Prijs van elektriciteit (cent per kilowattuur)

Prijs gebaseerd op maandelijkse factuur voor commercieel magazijn in casestudy

Opmerking: hoewel *Doing Business* de prijs van elektriciteit meet, houdt ze geen rekening met die gegevens bij de berekening van de score om elektriciteit te verkrijgen of voor de rangschikking van het gemak waarmee elektriciteit kan worden verkregen.

vergoedingen en kosten die verbonden zijn met het volledig doorlopen van de procedures om een magazijn op het elektriciteitsnet aan te sluiten, worden weergegeven, inclusief de procedures voor het verkrijgen van goedkeuringen van overheidsdiensten, de aanvraag van de aansluiting, de ontvangst van inspecties van zowel de site als de interne

bedrading, de aankoop van materiaal, het uitvoeren van de eigenlijke aansluitingswerken en het betalen van de waarborg. Informatie van lokale experts en specifieke regelgeving en tarieven worden hierbij als bronnen gebruikt. Als verschillende lokale partners verschillende schattingen vermelden, wordt de mediaan van de vermelde waarden gebruikt. In geen enkel geval wordt rekening gehouden met smeergeld.

Waarborg

Het is mogelijk dat netbeheerders een waarborg vragen aan hun klanten om zichzelf te beschermen tegen mogelijke wanbetalingen van de verbruiksfacturen. Om die reden wordt de waarborg voor een nieuwe klant meestal berekend op basis van het geschatte verbruik van de klant.

Doing Business geeft niet het volledige bedrag van de waarborg weer. Als de waarborg gebaseerd is op het feitelijke verbruik van de klant, wordt deze waarde als basis voor de casestudy gehanteerd. In plaats van het volledige bedrag van de waarborg weer te geven, vermeldt *Doing Business* de huidige waarde van de verliezen in interestopbrengsten voor de klant, aangezien de netbeheerder de waarborg gedurende een langere tijd bijhoudt - in de meeste gevallen tot op de einddatum van het contract (verondersteld wordt na vijf jaar). In gevallen waar de waarborg wordt gebruikt om de eerste maandelijkse verbruiksfacturen te dekken, wordt deze niet weergegeven. Om de huidige waarde van de verloren interestinkomsten te berekenen, worden de leningstarieven van de International Financial Statistics van het Internationale Monetair Fonds van het einde van 2018 gebruikt. In de gevallen dat de waarborg met interest wordt teruggestort, wordt het verschil tussen het leningstarief en de interest die door de netbeheerder wordt betaald, gebruikt om de huidige waarde te berekenen.

In sommige economieën kan de waarborg in de vorm van een obligatie worden genomen: de vennootschap kan dan van een bank of een verzekeringsmaatschappij

een garantie verkrijgen op de activa die ze bij die financiële instelling heeft. In tegenstelling tot het scenario waarbij de klant de waarborg contant betaalt aan de netbeheerder, verliest de vennootschap hier niet het eigendom over het volledige bedrag en kan ze dit blijven gebruiken. De vennootschap betaalt de bank dan wel een commissie om de obligatie te verkrijgen. De aangerekende commissie kan variëren, afhankelijk van de kredietwaardigheid van de vennootschap. Wij hanteren in onze veronderstelling de best mogelijke kredietwaardigheid en bijgevolg de laagst mogelijke commissie. Wanneer een obligatie kan worden genomen, stemt de voor de waarborg geregistreerde waarde overeen met de jaarlijkse commissie maal de vijf jaar dat het contract in onze veronderstelling geldig zal blijven. Als de klant uit beide opties kan kiezen, wordt het goedkoopste alternatief geregistreerd.

In Hong Kong SAR (China) zou een klant die in 2020 een elektriciteitsaansluiting van 140 kVA heeft aangevraagd, een waarborg van 70.533 Hong Kong dollar moeten hebben voorzien (ongeveer EUR 7.750, het bedrag dat wordt gebruikt in de veronderstellingen voor de casestudy). Dat bedrag kon cash of met een cheque worden betaald en de waarborg zou pas op het einde van de looptijd van het contract worden teruggegeven. De klant had in plaats daarvan dit bedrag kunnen investeren tegen een leningstarief van 5,11 %. Voor de volledige looptijd van het contract zou het betalen van die waarborg een huidige waarde van verloren interestinkomsten van 15.519 Hong Kong dollar (EUR 1.700) hebben geïmpliceerd. Indien de klant daarentegen zou hebben beslist om de waarborg te regelen met een bankgarantie met een jaarlijks tarief van 1,5 % van het bedrag van de waarborg, zou hij over de vijf jaar beschouwd slechts 5.290 Hong Kong dollar (EUR 582) hebben verloren. Aangezien in Hong Kong SAR (China) beide opties beschikbaar zijn, wordt in de casestudy de methode met de bankgarantie gekozen, aangezien deze het goedkoopste alternatief is.

Betrouwbaarheid van bevoorrading en transparantie van tarieven index

Doing Business gebruikt de SAIDI-index (system average interruption duration index - gemiddelde jaarlijkse uitvalduur) en de SAIFI-index (system average interruption frequency index - gemiddelde onderbrekingsfrequentie) om de duur en de frequentie van de stroomuitvallen in de geselecteerde steden van elke economie te meten. De SAIDI-waarde geeft de gemiddelde totale duur van stroomuitvallen in de loop van het jaar weer voor elke bediende klant, terwijl de SAIFI-waarde het gemiddelde aantal stroomonderbrekingen weergeeft die een klant in een jaar ondervindt. De jaarlijkse gegevens voor SAIDI en SAIFI (die het kalenderjaar bestrijken) worden verzameld bij de distributiemaatschappijen en de nationale toezichthouders. Zowel de SAIDI- als de SAIFI-schattingen moeten geplande en niet-geplande stroomuitvallen omvatten, evenals belastingafschakeling.

Een locatie kan een score voor de betrouwbaarheid van de bevoorrading en de transparantie van de tarievenindex verkrijgen, indien het voldoet aan twee voorwaarden. In de eerste plaats moet de netbeheerder gegevens verzamelen over alle soorten uitvallen (waarbij het zowel de gemiddelde totale duur van de uitvallen per klant als het gemiddelde aantal uitvallen per klant meet). In de tweede plaats moet de SAIDI-waarde onder een drempelwaarde van 100 uur blijven en moet de SAIFI-waarde onder 100 uitvallen blijven.

Een locatie kan geen score krijgen als de stroomvoorziening te vaak uitvalt of als de uitvallen te lang duren om van een betrouwbare stroombevoorrading te kunnen spreken - dat wil zeggen als de SAIDI- of de SAIFI-waarde de vooraf bepaalde drempelwaarden overstijgt. Een locatie kan geen score op de index krijgen als de gegevens op de stroomuitvallen niet of slechts gedeeltelijk worden verzameld (wanneer bijvoorbeeld in de berekening van de SAIDI- en de SAIFI-waarde

geen rekening wordt gehouden met de geplande uitvallen of belastingafschakelingen) en als de minimale uitvaltijd die voor de berekening van de SAIDI- en de SAIFI-index wordt beschouwd, meer dan 5 minuten bedraagt.

Voor alle locaties die aan de door *Doing Business* vastgelegde criteria beantwoorden, wordt een score op de index van de betrouwbaarheid van de stroomvoorziening en de transparantie van de tarieven berekend op basis van de volgende zes componenten:

- Wat de SAIDI- en de SAIFI-waarde zijn. Als SAIDI en SAIFI 12 zijn (wat overeenstemt met een stroomuitval van één uur elke maand) of minder, wordt een score van 1 toegekend. Als SAIDI en SAIFI 4 zijn (wat overeenstemt met een stroomuitval van één uur elk kwartaal) of minder, wordt 1 extra punt toegekend. Als SAIDI en SAIFI ten slotte 1 zijn (wat overeenstemt met een uitval van één uur per dag) of minder, wordt nog 1 punt toegekend.
- Welke tools de netbeheerder gebruikt om stroomuitvallen te monitoren. Er wordt een score van 1 toegekend als de netbeheerder gebruikmaakt van geautomatiseerde tools, zoals een OMS/IMS-systeem (Outage/ Incident Management System) of een SCADA-systeem (Supervisory Control and Data Acquisition); 0 als hij zich alleen baseert op oproepen van klanten en uitvallen manueel registreert en monitort.
- Welke tools de netbeheerder gebruikt om de stroomvoorziening te herstellen. Er wordt een score van 1 toegekend als de netbeheerder daarvoor geautomatiseerde tools gebruikt, zoals een OMS/IMS- of een SCADA-systeem; 0 als hij alleen gebruikmaakt van manuele resources voor het herstellen van de bevoorrading, zoals teams op het terrein of onderhoudspersoneel.
- Of een regelgevende instantie - dat wil zeggen een afzonderlijke en onafhankelijke entiteit ten opzichte van de netbeheerder - toezicht houdt op de prestaties van de netbeheerder

op het vlak van de betrouwbaarheid van de stroomvoorziening. Een score van 1 wordt toegekend als de regelgevende instantie periodieke of real time beoordelingen uitvoert; 0 als hij geen stroomuitvallen monitort en de netbeheerder niet vraagt om te rapporteren over de betrouwbaarheid van de stroomvoorziening.

- Of er financiële afschrikmiddelen zijn voorzien om stroomuitvallen zoveel mogelijk te beperken. Er wordt een score van 1 toegekend als de netbeheerder klanten compenseert wanneer stroomuitvallen een bepaalde maximumwaarde overschrijden, als de netbeheerder door de toezichthouder wordt beboet wanneer stroomuitvallen een bepaalde maximumwaarde overschrijden of als aan beide voorwaarden is voldaan; 0 als er geen afschrikmechanisme van welke aard dan ook beschikbaar is.
- Of elektriciteitstarieven transparant en eenvoudig verkrijgbaar zijn. Er wordt een score van 1 toegekend als de werkelijke tarieven online beschikbaar zijn en klanten een volledige factureringscyclus (dat wil zeggen één maand) van tevoren van een tariefwijziging op de hoogte worden gebracht; 0 als dat niet het geval is.

De index varieert van 0 tot 8, waarbij hogere waarden wijzen op een grotere betrouwbaarheid van de stroomvoorziening en een grotere transparantie van tarieven. In het Verenigd Koninkrijk bijvoorbeeld gebruikt de netbeheerder UK Power Networks SAIDI- en SAIFI-meetsystemen om gegevens over stroomuitvallen te monitoren en te verzamelen. In 2019 bedroeg de gemiddelde totale duur van stroomuitvallen in Londen 0,24 uur per klant en bedroeg het gemiddelde aantal stroomuitvallen waarmee een klant werd geconfronteerd, 0,12. Zowel de SAIDI- als de SAIFI-waarde liggen onder de drempelwaarde en wijzen op minder dan één uitval per jaar per klant, met een totale duur van minder dan één uur. De economie beantwoordt dan ook aan de criteria om een score te verkrijgen op de index en krijgt een score van 3 voor

de eerste component van de index. De netbeheerder gebruikt het automatische GE PowerOn Control System om fouten in het netwerk te identificeren (score van 1) en de elektriciteitsbevoorrading te herstellen (score van 1). De Office of Gas and Electricity Markets, een onafhankelijke nationale toezichthouder, beoordeelt de prestaties van de netbeheerder op een actieve manier en biedt een betrouwbare elektriciteitsvoorziening (score van 1) en eist van de netbeheerder dat hij klanten compenseert als stroomuitvallen langer duren dan een maximumperiode die door de toezichthouder werd vastgelegd (score van 1). Klanten worden vóór de volgende factureringscyclus op de hoogte gebracht van een tariefwijziging en kunnen de werkelijke tarieven gemakkelijk online controleren (score van 1). In totaal krijgt het Verenigd Koninkrijk dus een score van 8 op de index van de betrouwbaarheid van de stroombevoorrading en de transparantie van de tarieven.

Versillende economieën krijgen echter een score van 0 voor de betrouwbaarheid van de bevoorrading en de transparantie van de tarieven. Het is mogelijk dat de stroom meer dan één keer per maand uitvalt en dat geen van de mechanismen en tools die door de index worden gemeenten, is ingevoerd. Het is ook mogelijk dat een economie een score van 0 krijgt als de SAIDI- of de SAIFI-waarde (of beide) boven de drempelwaarde van 100 ligt of als bij de berekening van de indexen niet met alle stroomuitvallen rekening werd gehouden. In Chittagong (Bangladesh) bijvoorbeeld houdt de netbeheerder bij de berekening van de SAIDI- en de SAIFI-index geen rekening met belastingafschakeling. Volgens de vastgelegde criteria kan Chittagong dan ook geen score op de index krijgen, zelfs al is er een onafhankelijke toezichthouder die de prestaties van de netbeheerder op het vlak van de betrouwbaarheid van de stroomvoorziening monitort.

Prijs van elektriciteit

Doing Business meet weliswaar de prijs van elektriciteit, maar houdt met deze

gegevens geen rekening bij de berekening van de score om elektriciteit te verkrijgen. De gegevens kunnen worden geraadpleegd op de website van *Doing Business* (<http://www.doingbusiness.org>) voor elke economie die wordt bestudeerd en zijn gebaseerd op gestandaardiseerde veronderstellingen die ervoor moeten zorgen dat de gegevens tussen de verschillende economieën met elkaar kunnen worden vergeleken.

De prijs van de elektriciteit wordt weergegeven in U.S. cents per kWh. Er wordt een maandelijks elektriciteitsverbruik verondersteld, waarvoor een maandelijke factuur wordt berekend voor een magazijn gelegen in de grootste zakenstad van de economie voor de maand januari 2020 (voor 11 economieën worden ook de gegevens verzameld van de op één na grootste zakenstad). Zoals eerder al werd gesteld, verbruikt het magazijn 30 dagen per maand, telkens van 09.00 u tot 17.00 u elektriciteit, wat betekent dat er verschillende tarieven van toepassing kunnen zijn als een tarief op basis van het tijdstip van het verbruik wordt gehanteerd.

De gedetailleerde gegevens over het verkrijgen van elektriciteit kunnen worden geraadpleegd op <http://www.doingbusiness.org>. De oorspronkelijke methodologie werd ontwikkeld door Carolin Geginat en Rita Ramalho ('Electricity Connections and Firm Performance in 183 Countries', Global Indicators Group, World Bank Group, Washington, DC, 2015) en wordt hier toegepast met enkele kleine wijzigingen.

REGISTREREN VAN EIGENDOM

Doing Business legt de volledige reeks procedures vast die een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (de koper) moet doorlopen om een eigendom van een ander bedrijf (de verkoper) te kopen en om het eigendom op naam van de koper over te dragen, zodat de koper het eigendom kan gebruiken om zijn bedrijf uit te breiden,

als onderpand voor nieuwe leningen of, indien nodig, om het eigendom aan een ander bedrijf te verkopen. Daarbij worden ook de tijd en de kosten gemeten die aan het volledig doorlopen van die procedures moeten worden besteed. *Doing Business* meet ook de kwaliteit van het systeem voor landbeheer op elke locatie. De index voor de kwaliteit van het landbeheer meet hiervoor vijf aspecten: betrouwbaarheid van de infrastructuur, transparantie van de informatie, geografische dekking, oplossing van landgeschillen en gelijke toegang tot eigendomsrechten.

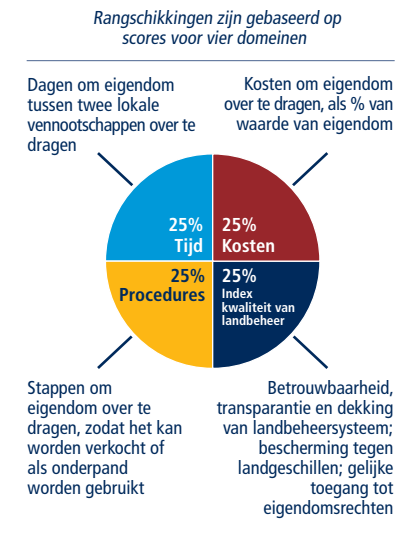
De rangschikking van locaties met betrekking tot het gemak waarmee eigendom kan worden geregistreerd, wordt bepaald door hun scores op dat vlak te sorteren. Die scores zijn het gemiddelde van de scores voor elk van de componentdomeinen (afbeelding 3.7).

EFFICIËNTIE VAN DE OVERDRACHT VAN EIGENDOM

Zoals door *Doing Business* wordt weergegeven, begint de overdracht van eigendom met het verkrijgen van de noodzakelijke documenten, zoals een recente kopie van de titel van de verkoper indien nodig en het vervullen van de nodige formaliteiten. De transactie wordt als voltooid beschouwd zodra ze tegenstelbaar is ten opzichte van derden en wanneer de koper het eigendom kan gebruiken om zijn of haar bedrijf uit te breiden, als onderpand voor een banklening of het kan doorverkopen (afbeelding 3.8). Elke wettelijk vereiste procedure of elke procedure die in de praktijk noodzakelijk is, is hierin inbegrepen, ongeacht of deze behoort tot de verantwoordelijkheid van de verkoper of de koper of in hun opdracht door een derde moet worden voltooid. Lokale vastgoedadvocaten, notarissen en eigendomsregisters verstrekken informatie over de procedures alsook over de tijd en de kosten die moeten worden besteed om elke van die procedures te voltooien.

Om de gegevens tussen verschillende locaties vergelijkbaar te maken, worden

AFBEELDING 3.7 Registreren van eigendom: efficiëntie en kwaliteit van het systeem van landbeheer

meerdere veronderstellingen gehanteerd over de partijen die bij de transactie betrokken zijn, over het eigendom en over de te volgen procedures.

Veronderstellingen over de betrokken partijen

De betrokken partijen (koper en verkoper):

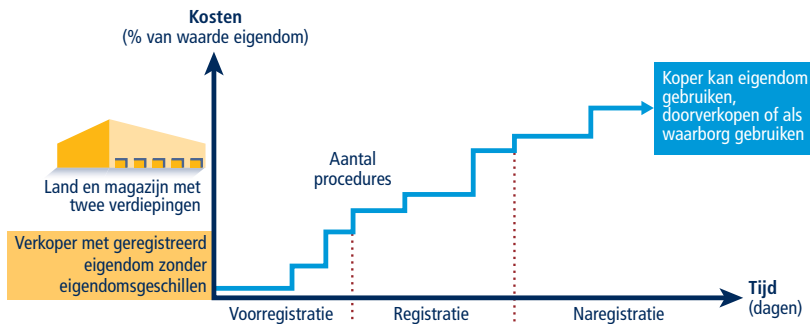
- Zijn vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid (of hun juridisch equivalent).
- Zijn gevestigd aan de stadsrand (dat wil zeggen aan de rand van de stad, maar wel nog binnen de officiële stadsgrenzen).
- Zijn 100 % in handen van binnenlandse particuliere eigenaars.
- Voeren algemene ondernemersactiviteiten uit.

Veronderstellingen over het eigendom

Het eigendom:

- Heeft een waarde van 50 keer het inkomen per hoofd van de bevolking, wat overeenstemt met de verkoopprijs.
- Is volledig eigendom van de verkoper.
- Is niet bezwaard door hypotheek en heeft de afgelopen 10 jaar slechts één eigenaar gehad.

AFBEELDING 3.8 Wat zijn de tijd, de kosten en het aantal procedures die nodig zijn om een eigendom tussen twee lokale vennootschappen over te dragen?

- Is geregistreerd in het landregister of het kadaster, of beide, en is vrij van titelgeschillen.
- Is gelegen aan de stadsrand van de geselecteerde stad (dat wil zeggen aan de rand van de stad, maar wel nog binnen de officiële stadsgrenzen) en er is geen herzoning vereist.
- Bestaat uit terrein en een gebouw. Het terrein is 557,4 m² groot. Op het terrein is een magazijn met twee verdiepingen met een oppervlakte van 929 m² gebouwd. Het magazijn is 10 jaar oud, bevindt zich in een goede staat, is niet voorzien van een verwarmingssysteem en beantwoordt aan alle veiligheidsnormen, bouwvoorschriften en andere wettelijke vereisten. Het eigendom, bestaande uit een terrein en een gebouw, wordt in zijn geheel overgedragen.
- Zal na de verkoop nieuw worden gerenoveerd of met bijgebouwen uitgebreid.
- Is niet voorzien van bomen, natuurlijke waterbronnen, natuurreservaten of historische monumenten van welke aard dan ook.
- Zal niet worden gebruikt voor speciale doeleinden en vereist geen speciale vergunningen, zoals voor residentieel gebruik, industriële vestigingen, opslag van afval of bepaalde soorten landbouwactiviteiten.
- Is niet bewoond en heeft geen andere partijen die er een wettelijk belang in hebben.

Procedures

Een procedure wordt gedefinieerd als gelijk welke interactie van de koper, de verkoper of hun agenten (als een agent wettelijk of in de praktijk vereist is) met externe partijen, inclusief overheidsdiensten, inspecteurs, openbare notarissen, architecten, landmeters, enz. Met interacties tussen managers van de vennootschap en werknemers wordt geen rekening gehouden. Alle procedures die wettelijk of in de praktijk vereist zijn voor het registreren van eigendom, worden weergegeven, zelfs als ze in uitzonderlijke gevallen kunnen worden vermeden (tabel 3.5). Elke elektronische procedure wordt als een afzonderlijke procedure geteld. De betaling van een meerwaardebelasting kan als een afzonderlijke procedure worden geteld, maar wordt uitgesloten van de meting van de kosten. Als een procedure op een wettige manier kan worden versneld tegen een bijkomende kostprijs, wordt de snelste procedure gekozen als die optie gunstiger is voor de score van de locatie en als ze door de meerderheid van eigenaars wordt gebruikt. Hoewel de koper indien nodig advocaten of andere professionals kan gebruiken in het registratieproces, wordt verondersteld dat de koper geen beroep doet op de diensten van een externe facilitator tijdens het registratieproces, tenzij hij daartoe wettelijk of in de praktijk verplicht is.

Tijd

De tijd wordt weergegeven in kalenderdagen. De meting vermeldt de mediaanduur

die volgens vastgoedadvocaten, notarissen of ambtenaren van het kadaster nodig is om een procedure volledig te doorlopen. Er wordt aangenomen dat elke procedure minstens één dag in beslag neemt, behalve voor procedures die volledig online kunnen worden afgehandeld. In dat geval wordt een minimale tijd van een halve dag gehanteerd. Hoewel procedures gelijktijdig kunnen verlopen, kunnen ze niet op dezelfde dag beginnen (ook nu weer met de uitzondering van procedures die volledig online kunnen worden afgehandeld). Voor onlinegevallen begint elke gelijktijdige procedure een halve dag na de vorige dag te lopen. Er wordt aangenomen dat de koper geen tijd verliest en er alles aan doet om elke resterende procedure zo snel mogelijk volledig te doorlopen. Er wordt aangenomen dat de betrokken partijen zich bewust zijn van alle vereisten en hun volgorde vanaf het begin. De tijd die wordt besteed aan de voorbereiding van de informatie die hij

TABEL 3.5 Wat meten de domeinen van de efficiëntie van de overdracht van eigendom?

Procedures om eigendom van onroerend goed wettelijk over te dragen (aantal)

Preregistratieprocedures (bijvoorbeeld controleren op pandrecht, verkoopovereenkomst door notaris laten bekrachtigen, eigendomsoverdrachtbelastingen betalen)

Registratieprocedures in de geselecteerde economie

Postregistratieprocedures (bijvoorbeeld eigendomsrecht indienen bij gemeente)

Tijd die nodig is om elke procedure volledig te doorlopen (kalenderdagen)

Dagen om informatie te verzamelen niet meegerekend

Elke procedure start op een afzonderlijke dag – hoewel procedures die volledig online kunnen worden doorlopen, een uitzondering op deze regel zijn

Procedure als voltooi beschouwd zodra het definitieve document is ontvangen

Geen voorafgaand contact met ambtenaren

Kosten die moeten worden gemaakt om elke procedure volledig te doorlopen (% van waarde van eigendom)

Alleen officiële kosten, geen smeergeld

Geen belasting op meerwaarde of meerwaardebelasting inbegrepen

nodig heeft om formulieren in te vullen, wordt niet meegeteld.

Kosten

De kosten worden weergegeven als een percentage van de waarde van het eigendom, verondersteld 50 keer het inkomen per hoofd van de bevolking te zijn. Alleen officiële kosten die wettelijk verplicht moeten worden gemaakt, worden opgenomen, inclusief vergoedingen, overdrachtbelastingen, zegelrechten en elke andere betaling aan het eigendomsregister, notarissen, overheidsdiensten of advocaten. Andere belastingen, zoals meerwaardebelastingen of de belasting op de toegevoegde waarde (btw) worden niet in de meting van de kosten opgenomen. Op locaties waar de overdrachtsbelasting door btw kan worden vervangen, wordt die overdrachtsbelasting geregistreerd. Zowel kosten voor de koper als voor de verkoper worden inbegrepen. Indien de schattingen van de kosten verschillen tussen de bronnen, wordt de mediaan van de gemelde waarden gehanteerd.

KWALITEIT VAN HET LANDBEHEER

De kwaliteitsindex van het landbeheer bestaat uit vijf andere indexen: de betrouwbaarheid van de infrastructuur, de transparantie van de informatie, de geografische dekking, de oplossing van landgeschillen en de gelijke toegang tot eigendomsrechten (tabel 6,6). De gegevens worden verzameld voor elk van de geselecteerde steden.

Index betrouwbaarheid van infrastructuur

De index van de betrouwbaarheid van de infrastructuur bestaat uit zes componenten:

- In welk formaat oudere en nieuwe kadastrale eigendomsbewijzen in het kadaster van de geselecteerde stad worden bijgehouden. Er wordt een score van 2 toegekend als de eigendomsbewijzen volledig digitaal zijn; 1 als ze gescand zijn; 0 als ze op papier worden bijgehouden.

TABEL 3.6 Wat meten de domeinen van de kwaliteit van het landbeheer?

Index betrouwbaarheid van de infrastructuur (0–8)

Soort systeem voor archiveren informatie over landeigendom

Beschikbaarheid van elektronische databanken om op lasten te controleren

Soort systeem om kaarten te archiveren

Beschikbaarheid van geografisch informatiesysteem

Verband tussen eigendomsregistratie en kaartensysteem

Index transparantie van informatie (0–6)

Toegankelijkheid van informatie over landeigendom

Toegankelijkheid van kaarten van landpercelen

Publicatie van tariefregelingen, lijsten van registratiedocumenten, servicenormen

Beschikbaarheid van een specifiek en afzonderlijk mechanisme voor klachten

Publicatie van statistieken over het aantal eigendomstransacties

Index geografische index (0–8)

Dekking van landregistratiekantoor op het niveau van de geselecteerde locatie en de economie

Dekking van kadaster op het niveau van de geselecteerde locatie en de economie

Index oplossing van landgeschillen (0–8)

Wettelijk kader voor registratie eigendom onroerend goed

Mechanismen om landgeschillen te voorkomen en op te lossen

Index gelijke toegang tot eigendomsrechten (-2–0)

Ongelijke eigendomsrechten tussen ongehuwde mannen en vrouwen

Ongelijke eigendomsrechten op eigendom tussen gehuwde mannen en vrouwen

Index kwaliteit van landbeheer (0–30)

Som van de indexen betrouwbaarheid van infrastructuur, transparantie van informatie, geografische dekking, oplossing van landgeschillen en gelijke toegang tot eigendomsrechten

- Of er een uitgebreide en functionele elektronische database is voor het controleren van alle pandrechten, lasten of voorbehouden die een geregistreerd eigendom belasten. Er wordt een score van 1 toegekend als dit zo is; 0 als dit niet zo is.
 - In welk formaat oudere en nieuwe kadastrale plannen in het kadaster van de geselecteerde stad worden bijgehouden. Er wordt een score van 2 toegekend als de kadastrale plannen volledig digitaal zijn; 1 als ze gescand zijn; 0 als ze op papier worden bijgehouden.
 - Of er een geografisch informatiesysteem bestaat (een volledig digitale geografische weergave van het perceel) - een elektronische databank voor het vastleggen van grenzen, het controleren van plannen en het verstrekken van kadastrale informatie. Er wordt een score van 1 toegekend als dit zo is; 0 als dit niet zo is.
 - Of het registratiekantoor voor onroerend goed en de kadastrale dienst met elkaar verbonden zijn. Er wordt een score van 1 toegekend als informatie over landeigendom en kaarten in één enkele databank of in gelinkte databanken worden bijgehouden; 0 als er geen verbinding is tussen de verschillende databanken.
 - Of het registratiekantoor voor onroerend goed en de kadastrale dienst hetzelfde identificatienummer voor onroerend goed gebruiken. Er wordt een score van 1 toegekend als dit zo is; 0 als dit niet zo is.
- De index varieert van 0 tot 8, waarbij de hoogste waarden wijzen op een hogere kwaliteit van de infrastructuur om de betrouwbaarheid van informatie over eigendomstitels en grenzen te verzekeren. In Turkije bijvoorbeeld houden de registratiekantoren voor onroerend goed

in Istanbul titels in een volledig digitaal formaat bij (score van 2) en beschikbaar ze over een volledig elektronische databank om lasten te controleren (score van 1). De Kadastrale Directoraatkantoren in Istanbul werken met volledig digitale kaarten (score van 2) en het Geografische Informatiedirector beschikt over een openbare portal waar gebruikers de plannen en de kadastrale informatie over percelen samen met satellietbeelden kunnen controleren (score van 1). De databanken over eigendom van land en kaarten zijn via het TAKBIS-systeem aan elkaar gelinkt. Dit laatste is een geïntegreerd informatiesysteem voor de registratiekantoren voor onroerend goed en de kadastrale diensten (score van 1). Ten slotte wordt één enkel identificatienummer gebruikt voor onroerend goed (score van 1). In totaal krijgt Turkije dus een score van 8 op de index van de betrouwbaarheid van de infrastructuur.

Index transparantie van informatie

De index van de transparantie van de informatie bestaat uit 10 componenten:

- Of informatie over landeigendom voor het publiek beschikbaar is. Een score van 1 wordt toegekend als informatie over landeigendom voor iedereen toegankelijk is; 0 als de toegang tot die informatie beperkt is.
- Of de lijst van benodigde documenten om alle soorten eigendomstransacties te voltooien, voor het publiek beschikbaar is. Een score van 0,5 wordt toegekend als de lijst van documenten online of op een openbaar bord kunnen worden geraadpleegd; 0 als de lijst niet beschikbaar wordt gesteld voor het publiek of als ze alleen persoonlijk kan worden verkregen.
- Of een overzicht van de vergoedingen voor het voltooien van alle soorten eigendomstransacties gemakkelijk toegankelijk wordt gemaakt voor het publiek. Een score van 0,5 wordt toegekend als een overzicht van de vergoedingen gemakkelijk gratis online of op een openbaar bord kunnen worden geraadpleegd; 0 als de lijst niet beschikbaar wordt gesteld voor het publiek of als ze alleen persoonlijk kan worden verkregen.
- Of het registratiekantoor voor onroerend goed formeel de termijn specificeert om een wettelijk bindend document voor te leggen dat de eigendom van het onroerend goed aantoont. Er wordt een score van 0,5 toegekend als zo'n servicenorm online of op een openbaar bord kan worden geraadpleegd; 0 als de lijst niet beschikbaar wordt gesteld voor het publiek of als ze alleen persoonlijk kan worden verkregen.
- Of er een specifiek en onafhankelijk mechanisme bestaat voor het indienen van klachten over een probleem dat zich heeft voorgedaan bij de dienst die belast is met de registratie van onroerend goed. Een score van 1 wordt toegekend als er een specifiek en onafhankelijk mechanisme bestaat voor het indienen van een klacht; 0 als er slechts een algemeen of geen mechanisme bestaat.
- Of er officiële statistieken publiek beschikbaar zijn die het aantal overdrachten bij het registratiekantoor in de geselecteerde stad voor onroerend goed bijhouden. Een score van 0,5 wordt toegekend als er statistieken worden gepubliceerd over eigendomsoverdrachten in de geselecteerde stad in het afgelopen kalenderjaar ten laatste op 1 mei van het volgende jaar; 0 als zulke statistieken niet toegankelijk zijn voor het publiek.
- Of kadastrale plannen publiekelijk beschikbaar worden gemaakt. Er wordt een score van 0,5 toegekend als kadastrale plannen voor iedereen beschikbaar zijn; er wordt een score van 0 toegekend als de toegang beperkt is.
- Of de tariefregeling voor de toegang tot kaarten van grondpercelen eenvoudig toegankelijk gemaakt is voor het publiek. Er wordt een score van 0,5 toegekend als een overzicht van de vergoedingen gemakkelijk gratis online of op een openbaar bord kunnen worden geraadpleegd; 0 als de lijst niet beschikbaar wordt gesteld voor het publiek of als ze alleen persoonlijk kan worden verkregen.
- Of het kadaster formeel vastlegt binnen welke termijn een bijgewerkt kadastraal plan moet worden ingediend. Een score van 0,5 wordt toegekend als de servicenorm online of op een openbaar bord kan worden geraadpleegd; 0 als de lijst niet beschikbaar wordt gesteld voor het publiek of als ze alleen persoonlijk kan worden verkregen.
- Of er een specifiek en onafhankelijk mechanisme bestaat voor het indienen van klachten over een probleem dat zich heeft voorgedaan bij het kadaster. Een score van 0,5 wordt toegekend als er een specifiek en onafhankelijk mechanisme bestaat voor het indienen van een klacht; 0 als er slechts een algemeen of geen mechanisme bestaat.

De index varieert van 0 tot 6, waarbij hogere waarden wijzen op een grotere transparantie in het landbeheersysteem. In Nederland bijvoorbeeld kan iedereen die een vergoeding betaalt, de database van de landeigendommen raadplegen (score van 1). De informatie kan worden verkregen op het kantoor, per mail of online op de website van het Kadaster (<http://www.kadaster.nl>). Iedereen krijgt ook gemakkelijk online toegang tot de informatie over de lijst documenten die moeten worden ingediend om eigendom te registreren (score van 0,5), de tariefregeling voor registratie (score van 0,5) en de servicenormen (score van 0,5). En iedereen die met een probleem wordt geconfronteerd in de landregistratie, kan een klacht indienen of een fout melden door online een specifiek formulier in te vullen (score van 1). Bovendien stelt het Kadaster statistieken op over landtransacties, die voor het publiek toegankelijk zijn en waarin bijvoorbeeld in 2019 in totaal 34.908 eigendomsoverdrachten in Amsterdam werden opgenomen (score van 0,5). Bovendien kan iedereen die een vergoeding betaalt, online kadastrale kaarten raadplegen (score van 0,5). Het

is ook mogelijk om publiek toegang te krijgen tot de tariefregeling voor het raadplegen van kaarten (score van 0,5), de servicenormen voor de levering van een bijgewerkte kaart (score van 0,5) en een specifiek mechanisme om een klacht in te dienen over een kaart (score van 0,5). In totaal krijgt Nederland dus een score van 6 op de index van de transparantie van informatie.

Geografische dekkingsindex

De geografische dekkingsindex bestaat uit vier componenten:

- Hoe volledig de dekking van de landregistratie op het niveau van de geselecteerde stad is. Er wordt een score van 2 toegekend als alle grondpercelen in particulier bezit in de stad formeel geregistreerd zijn bij het onroerendgoedkader; 0 indien dat niet het geval is.
- Hoe volledig de dekking van de landregistratie op het niveau van de economie is. Er wordt een score van 2 toegekend als alle grondpercelen in particulier bezit in de economie formeel geregistreerd zijn bij het onroerendgoedkader; 0 indien dat niet het geval is.
- Hoe volledig de dekking van het kadaster op het niveau van de geselecteerde stad is. Er wordt een score van 2 toegekend als alle grondpercelen in particulier bezit in de stad formeel in kaart zijn gebracht; 0 indien dat niet het geval is.
- Hoe volledig de dekking van het kadaster op het niveau van de economie is. Er wordt een score van 2 toegekend als alle grondpercelen in particulier bezit in de economie in kaart zijn gebracht; 0 indien dat niet het geval is.

De index varieert van 0 tot 8, waarbij hogere waarden wijzen op een grotere geografische dekking met betrekking tot de landeigendomsregistratie en het kadaster. In Japan bijvoorbeeld worden alle grondpercelen in particulier bezit formeel geregistreerd in het onroerendgoedkader in Tokio en Osaka (score van 2)

en de economie als geheel (score van 2). Ook alle grondpercelen in particulier bezit zijn in kaart gebracht in beide steden (score van 2) en in de economie als geheel (score van 2). In totaal krijgt Japan dus een score van 8 op de geografische dekkingsindex.

Index oplossing van landgeschillen

De index van de oplossing van landgeschillen beoordeelt het wettelijke kader voor de registratie van eigendom van onroerend goed en de toegankelijkheid van de mechanismen voor de oplossing van geschillen. De index bestaat uit acht componenten:

- Of de wet vereist dat alle verkooptransacties van onroerend goed worden geregistreerd in het kadaster van onroerende goederen om ze tegenstelbaar te maken aan derden. Er wordt een score van 1,5 toegekend als dit zo is; 0 als dit niet zo is.
- Of het formele systeem voor de registratie van onroerend goed aan een garantie is onderworpen. Er wordt een score van 0,5 toegekend als de wet een staatsgarantie of een particuliere garantie voor de registratie van onroerend goed vereist; 0 als er geen garantie wordt geëist.
- Of er een specifiek buitengerechtelijk vergoedingsmechanisme bestaat voor verliezen die worden geleden door partijen die te goeder trouw een onroerendgoedtransactie hebben verricht op basis van door het kadaster gecertificeerde foutieve informatie. Er wordt een score van 0,5 toegekend als dit zo is; 0 als dit niet zo is.
- Of het rechtssysteem een controle vereist van de wettigheid van de documenten die nodig zijn voor een onroerendgoedtransactie (bijvoorbeeld verkoop, overdracht of overdrachtsakte). Er wordt een score van 0,5 toegekend als de wettigheid wordt gecontroleerd, ofwel door de griffier of een professional (zoals een notaris of een advocaat); 0 als er geen controle is.
- Of het rechtssysteem de verificatie verplicht van de identiteit van de

partijen bij een onroerendgoedtransactie. Er wordt een score van 0,5 toegekend als de identiteit wordt gecontroleerd door de griffier of door een professional (zoals een notaris of een advocaat); 0 als er geen controle is.

- Of er een nationale databank is om de juistheid van identiteitsdocumenten te verifiëren. Er wordt een score van 1 toegekend als er zo'n nationale databank beschikbaar is; 0 als dat niet het geval is.
- Hoe lang het gemiddeld duurt om een uitspraak van de rechtbank in eerste aanleg (zonder hoger beroep) te verkrijgen in een standaard landgeschil tussen twee lokale bedrijven over de eigendomsrechten van een onroerend goed ter waarde van 50 keer het inkomen per hoofd van de bevolking en gelegen in de geselecteerde stad. Er wordt een score van 3 toegekend als dit minder dan een jaar duurt; 2 als het tussen één en twee jaar duurt; 1 als het tussen twee en drie jaar duurt; 0 als het meer dan drie jaar duurt.
- Of er publiekelijk beschikbare statistieken zijn over het aantal eigendoms geschillen voor de rechtbank in eerste aanleg. Er wordt een score van 0,5 toegekend als er statistieken over landgeschillen van het afgelopen kalenderjaar worden gepubliceerd; 0 als geen dergelijke statistieken publiekelijk beschikbaar zijn.

De index varieert van 0 tot 8, waarbij hogere waarden wijzen op een grotere bescherming tegen landgeschillen. In het Verenigd Koninkrijk bijvoorbeeld moeten onroerendgoedtransacties overeenkomstig de Land Registration Act van 2002 in het landregistratiekantoor worden geregistreerd om ze tegenstelbaar te maken tegen derden (score van 1,5). Het eigendomsoverdrachtssysteem wordt gewaarborgd door de staat (score van 0,5) en heeft een compensatiemechanisme dat verliezen dekt voor partijen die te goeder trouw een eigendomstransactie zijn aangegaan op basis van een fout door het registratiekantoor (score van 0,5).

Overeenkomstig de Proceeds of Crime Act van 2002 en de Money Laundering Regulations van 2007 controleert een advocaat de wettigheid van de documenten bij een onroerendgoedtransactie (score van 0,5) en de identiteit van de partijen (score van 0,5). Het Verenigd Koninkrijk beschikt over een nationale databank om de juistheid van identiteitsdocumenten te controleren (score van 1). Bij een landgeschil tussen twee Britse vennootschappen over de eigendomsrechten van onroerend goed doet de Land Registration-afdeling van de Property Chamber (rechtbank in eerste aanleg) uitspraak in minder dan één jaar (score van 3). Ten slotte worden statistieken over landgeschillen verzameld en gepubliceerd; in 2019 werden in totaal 1.013 landgeschillen geteld (score van 0,5). In totaal krijgt het Verenigd Koninkrijk een score van 8 op de index van de oplossing van landgeschillen.

Index gelijke toegang tot eigendomsrechten

De index van de gelijke toegang tot eigendomsrechten bestaat uit twee componenten:

- Of ongehuwde mannen en ongehuwde vrouwen gelijke eigendomsrechten hebben op onroerend goed. Er wordt een score van -1 toegekend als de eigendomsrechten op onroerend goed verschillen; 0 als ze gelijk zijn.
- Of gehuwde mannen en gehuwde vrouwen gelijke eigendomsrechten hebben op onroerend goed. Er wordt een score van -1 toegekend als de eigendomsrechten op onroerend goed verschillen; 0 als ze gelijk zijn.

Eigendomsrechten betreffen het vermogen om eigendom te beheren, te controleren, te besturen, er toegang toe te krijgen, te belasten, te ontvangen, er afstand van te doen en over te dragen. Voor elke beperking wordt nagegaan of er sprake is van een gedifferentieerde behandeling voor mannen en vrouwen in de wet, rekening houdend met het standaard huwelijksstelsel in verband met eigendom. Voor gebruikelijke landstelsels

wordt gelijkheid verondersteld tenzij er een algemene wettelijke bepaling is over een verschillende behandeling.

De index varieert van -2 tot 0, waarbij hogere waarden wijzen op een grotere inclusiviteit van eigendomsrechten. In Mali bijvoorbeeld hebben ongehuwde mannen en ongehuwde vrouwen gelijke eigendomsrechten op onroerend goed (score van 0). Hetzelfde geldt voor gehuwde mannen en gehuwde vrouwen, die hun onroerend goed op dezelfde manier kunnen gebruiken (score van 0). In totaal krijgt Mali een score van 0 op de index van de gelijke toegang tot eigendomsrechten - wat duidt op gelijke eigendomsrechten tussen mannen en vrouwen. In Tonga daarentegen hebben ongehuwde mannen en ongehuwde vrouwen niet dezelfde eigendomsrechten op onroerend goed overeenkomstig de Land Act [Cap 132], Sections 7, 45 en 82 (score van -1). Hetzelfde geldt voor gehuwde mannen en vrouwen die hun onroerend goed niet op dezelfde manier mogen gebruiken overeenkomstig de Land Act [Cap 132], Sections 7, 45 en 82 (score van -1). In totaal krijgt Tonga een score van -2 op de index voor de gelijke toegang tot eigendomsrechten - wat duidt op ongelijke eigendomsrechten tussen mannen en vrouwen.

Index kwaliteit van het landbeheer

De index van de kwaliteit van het landbeheer is de som van de scores voor de betrouwbaarheid van de infrastructuur, de transparantie van de informatie, de geografische dekking, de oplossing van landgeschillen en de gelijke toegang tot eigendomsrechten. De index varieert van 0 tot 30, waarbij hogere waarden op een hogere kwaliteit van het landbeheersysteem wijzen.

De gedetailleerde gegevens over het registreren van eigendom voor elke economie kunnen worden geraadpleegd op <http://www.doingbusiness.org>.

AFDWINGEN VAN CONTRACTEN

Doing Business meet de tijd en de kosten die moeten worden besteed aan het oplossen van ondernemingsgeschillen via een lokale rechtbank in eerste aanleg (tabel 3.7) en de index van de kwaliteit van de rechtsprocedures, waarbij wordt nagegaan of elke locatie een reeks 'good practices' heeft ingevoerd die de kwaliteit en de efficiëntie van het gerechtelijke systeem bevorderen. De gegevens worden verzameld op basis van onderzoeken van de wetboeken voor civiele rechtszaken en andere rechtbankvoorschriften en vragenlijsten die door lokale advocaten en rechters worden ingevuld. De rangschikking van locaties met betrekking tot het gemak waarmee contracten worden afdwongen, wordt bepaald door hun scores op dat vlak te sorteren. Die scores zijn het gemiddelde van de scores voor elk van de componentdomeinen (afbeelding 3.9).

EFFICIËNTIE VAN DE OPLOSSING VAN EEN ONDERNEMINGSGESCHIL

De gegevens over de tijd en de kosten worden samengesteld op basis van een stapsgewijze evolutie van een verkoopgeschied tussen ondernemingen (afbeelding 3.10). De gegevens worden verzameld voor een specifieke rechtbank voor elke stad die wordt onderzocht, in de

TABEL 3.7 Wat meten de domeinen van de efficiëntie van de oplossing van ondernemingsgeschillen?

Tijd vereist om een contract af te dwingen voor de rechtbank (kalenderdagen)

Tijd voor aanspannen rechtszaak en dagvaarding

Tijd voor proces en uitspraak

Tijd voor tenuitvoerlegging uitspraak

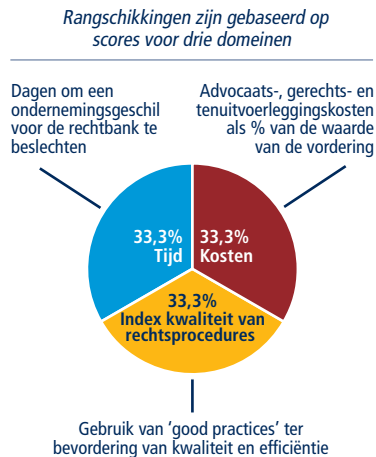
Kosten vereist om een contract af te dwingen voor de rechtbank (% van de waarde van de vordering)

Gemiddelde Advocaatkosten

Gerechtskosten

Tenuitvoerleggingskosten

AFBEELDING 3.9 Afdwingen van contracten: efficiëntie en kwaliteit van de oplossing van ondernemingsgeschillen

hieronder beschreven veronderstellingen over de zaak. De 'bevoegde rechtbank' is de rechtbank met jurisdictie over geschillen ter waarde van 200 % inkomen per hoofd van de bevolking of \$ 5.000, als dit een hoger bedrag is. Wanneer meer dan één rechtbank originele jurisdictie heeft over een zaak die vergelijkbaar is met de gestandaardiseerde casestudy, worden de gegevens verzameld op basis van de rechtbank waarop de procesvoerende partijen in de meeste gevallen een beroep zouden doen. De naam van de bevoegde rechtbank in elke economie wordt op de website van *Doing Business* gepubliceerd op <http://www.doingbusiness.org/data/exploretopics/enforcing-contracts>.

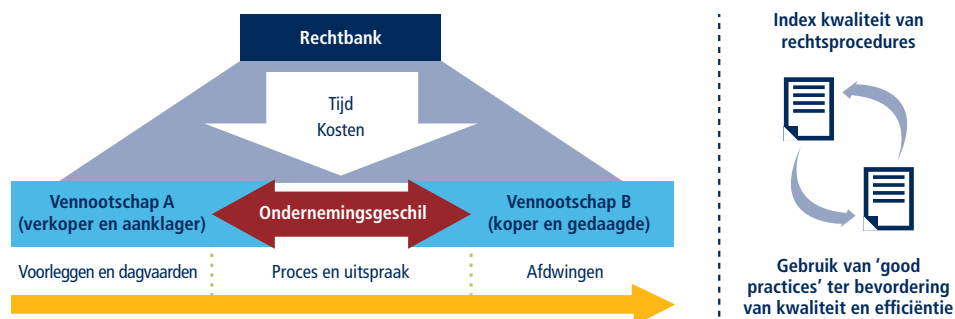
Veronderstellingen over de zaak

- De waarde van de vordering is gelijk aan 200 % van het inkomen per hoofd van de bevolking van de economie of \$ 5.000, als dit een hoger bedrag is.
- Het geschil betreft een wettige transactie tussen twee bedrijven (de verkoper en de koper), die beide in de geselecteerde stad gevestigd zijn. Overeenkomstig een contract tussen de bedrijven verkoopt de verkoper op maat gemaakt meubilair aan de koper ter waarde van 200 % van het inkomen per hoofd van de bevolking van de economie of \$ 5.000, als dit een hoger bedrag is. Nadat de verkoper de goederen aan de koper heeft geleverd, weigert deze laatste de contractueel vastgelegde prijs te betalen omdat de kwaliteit van de goederen volgens hem niet volstaat. Aangezien de goederen op maat waren gemaakt, kan de verkoper ze niet aan iemand anders verkopen.
- De verkoper (aanklager) vervolgt de koper (gedaagde partij) om het bedrag terug te vorderen op grond van de verkoopovereenkomst. Het geschil wordt aanhangig gemaakt bij de rechtbank gevestigd in de geselecteerde stad met jurisdictie over ondernemingsgeschillen ter waarde van meer dan 200 % van het inkomen per hoofd van de bevolking of \$ 5.000, als dit een hoger bedrag is.
- Bij het begin van het geschil beslist de verkoper beslag te leggen op de roerende activa van de koper

(bijvoorbeeld kantoorapparatuur en voertuigen), aangezien de verkoper vreesd dat de koper zijn activa zou verbergen of zichzelf insolvent zou laten verklaren.

- De vordering wordt ten gronde betwist vanwege de bewering van de koper dat de kwaliteit van de goederen niet volstond. Aangezien de rechtbank geen uitspraak kan doen op basis van documentair bewijsmateriaal of alleen de wettelijke titel, wordt aan een expert gevraagd om zijn mening te geven over de kwaliteit van de goederen. Als het de standaardpraktijk in de economie is dat elke partij haar eigen expert als getuige oproept, doen ze elk een beroep op één expert als getuige. Als het standaardpraktijk is dat de rechter een onafhankelijke expert aanduidt, doet de rechter dit. In dat geval laat de rechter geen getuigenis door een expert van de tegenpartij toe.
- Op basis van het standpunt van de expert beslist de rechter dat de goederen die door de verkoper werden geleverd, van een voldoende hoge kwaliteit waren en dat de koper de contractueel vastgelegde prijs moet betalen. De rechter doet daarmee een uitspraak die 100 % ten gunste van de verkoper is.
- De koper tekent geen beroep aan tegen de uitspraak. De verkoper beslist om de uitspraak af te dwingen zodra de door de wet voorziene tijd voor beroep is verstreken.

AFBEELDING 3.10 Wat zijn de tijd en de kosten die nodig zijn om een ondernemingsgeschied voor de rechtbank te beslechten?

- De verkoper zet alle nodige stappen voor een snelle tenuitvoerlegging van het vonnis. Het geld wordt verzameld via een openbare verkoop van de roerende goederen van de koper (bijvoorbeeld kantoorapparatuur en voertuigen). Er wordt aangenomen dat de koper geen geld op zijn/haar bankrekening heeft staan, waardoor het vonnis niet kan worden afgedwongen door een inbeslagname van de rekeningen van de koper.

Tijd

De tijd wordt weergegeven in kalenderdagen, geteld vanaf het moment dat de verkoper beslist om de koper gerechtelijk te vervolgen tot op het moment dat het verschuldigde bedrag wordt betaald. Daarbij wordt zowel rekening gehouden met de dagen waarop acties worden ondernomen als met de wachtperiodes ertussen. De gemiddelde duur van de volgende drie verschillende stappen bij het oplossen van geschillen wordt weergegeven: (i) indienen van een klacht en dagvaarding; (ii) proces en vonnis en (iii) tenuitvoerlegging. De tijd wordt weergegeven rekening houdend met de hierboven beschreven veronderstellingen rond de zaak en alleen wat van toepassing is op de bevoegde rechtbank. De tijd wordt vermeld zoals in de praktijk, ongeacht de tijdslimieten die door de wet worden bepaald als deze limieten in de meeste gevallen niet worden gerespecteerd.

De fase van het indienen van een klacht en de dagvaarding omvat:

- De tijd die de verkoper besteedt aan pogingen om het verschuldigde bedrag buiten de rechtbank om te innen via een schriftelijke aanvraag, inclusief de tijd die nodig is om de brief voor te bereiden en de termijn die de koper krijgt om te betalen.
- De tijd die een lokale advocaat nodig heeft om de oorspronkelijke klacht op te stellen en alle ondersteunende documenten te verzamelen die hij nodig heeft om een klacht in te dienen, met inbegrip van de authenticatie en de notarisatie van die documenten indien dat nodig is.

- De tijd die nodig is om de klacht bij de rechtbank in te dienen.
- De tijd die de koper nodig heeft om te worden bediend, inclusief de verwerkingstijd in de rechtbank en de wachtperiodes tussen onsuccesvolle pogingen indien meer dan één poging moet worden ondernomen.

De fase van het proces en het vonnis omvat:

- De tijd tussen het moment dat de koper wordt gedagvaard en het moment dat een zitting voorafgaand aan het proces plaatsvindt, indien een dergelijke voorbereiding deel uitmaakt van de 'case management'-technieken die door de bevoegde rechtbank worden toegepast.
- De tijd tussen de zitting voorafgaand aan het proces en de eerste hoorzitting, indien een dergelijke zitting deel uitmaakt van de 'case management'-technieken die door de bevoegde rechtbank worden toegepast. Indien dat niet het geval is, de tijd tussen het moment dat de koper wordt gedagvaard en het moment dat de eerste hoorzitting plaatsvindt.
- De tijd om alle procesactiviteiten uit te voeren, inclusief de uitwisseling van conclusies en bewijsmateriaal, meerdere hoorzittingen, wachttijden tussen de hoorzittingen en het verkrijgen van een oordeel van een deskundige.
- De tijd die de rechter nodig heeft om een schriftelijk eindvonnis te vellen zodra de bewijsperiode is afgesloten.
- De termijn voor hoger beroep.

De afdwingingsfase omvat:

- De tijd die nodig is om een uitvoerbaar afschrift van het vonnis te verkrijgen en om contact op te nemen met de bevoegde tenuitvoerleggingsinstantie.
- De tijd die nodig is om de roerende goederen te lokaliseren, te identificeren, in beslag te nemen en te vervoeren van de verliezende partij (inclusief de tijd die nodig is om een bevel van de rechtbank te verkrijgen om de activa indien van toepassing in beslag te nemen).

- De tijd die nodig is om de veiling bekend te maken, te organiseren en te houden. Indien meer dan één veiling nodig zou zijn om de waarde van een vordering volledig te recupereren in een zaak die vergelijkbaar is met de gestandaardiseerde casestudy, wordt de tijd tussen de verschillende veilingspogingen weergegeven.
- De tijd die de winnende partij nodig heeft om de waarde van de vordering volledig te recupereren zodra de veiling met succes is afgerond.

Kosten

De kosten worden weergegeven als een percentage van de waarde van de vordering en wordt verondersteld gelijk te zijn aan 200 % van het inkomen per hoofd van de bevolking of \$ 5.000, als dit een hogere waarde is. Er worden drie soorten kosten geregistreerd: de gemiddelde advocaatkosten, de gerechtskosten en de kosten voor de tenuitvoerlegging van het vonnis.

De gemiddelde advocaatkosten zijn de honoraria die de verkoper (aanklager) moet voorschieten aan een lokale advocaat om de verkoper te vertegenwoordigen in het gestandaardiseerde geval, ongeacht de uiteindelijke terugbetaling. De gerechtskosten omvatten alle kosten die de verkoper (aanklager) moet voorschieten aan de rechtbank, ongeacht de uiteindelijke kosten die door de verkoper moeten worden gedragen. De gerechtskosten omvatten de honoraria die de partijen moeten betalen om het oordeel van een deskundige te verkrijgen, ongeacht of deze aan de rechtbank of rechtstreeks aan de deskundige worden betaald. De tenuitvoerleggingskosten zijn alle kosten die de verkoper (aanklager) moet voorschieten om de uitspraak af te dwingen via een openbare verkoop van de roerende goederen van de koper, ongeacht de uiteindelijke kosten die door de verkoper moeten worden gedragen. Er wordt geen rekening gehouden met smeergeld.

KWALITEIT VAN DE RECHTSPROCEDURES

Deze index gaat na of elke locatie op vier domeinen een reeks 'good practices' in haar rechtssysteem heeft ingevoerd: gerechtelijke structuur en procedures, 'case management', automatisering van de rechtbanken en alternatieve mogelijkheden om geschillen te beslechten (tabel 3.8).

Index van gerechtelijke structuur en procedures

De index van de gerechtelijke structuur en de procedures bestaat uit vijf componenten:

- Of er een gespecialiseerde ondernemingsrechtbank, sectie of afdeling is die uitsluitend gewijd is aan de behandeling van ondernemingsgeschillen. Er wordt een score van 1,5 toegekend als dit zo is; 0 als dit niet zo is.
- Of er een rechtbank voor geringe vorderingen of een versnelde procedure voor geringe vorderingen is. Een score van 1 wordt toegekend als zo'n rechtbank of procedure bestaat, die van toepassing is op alle civiele zaken en de wet een maximale waarde heeft vastgelegd van de gevallen die door die rechtbank of procedure kunnen worden behandeld. Het punt wordt alleen toegekend als die rechtbank een vereenvoudigde procedure toepast of als de procedure voor geringe vorderingen wordt vereenvoudigd. Er wordt een bijkomende score van 0,5 toegekend als de partijen zichzelf kunnen vertegenwoordigen voor deze rechtbank of tijdens deze procedure. Als er geen rechtbanken voor vorderingen of een versnelde procedure voor geringe vorderingen is, wordt een score van 0 toegekend.
- Of aanklagers bewarend beslag kunnen laten leggen op de roerende goederen van de gedaagde als ze vrezen dat die goederen uit het rechtsgebied zouden kunnen worden verwijderd of op een andere manier verdwijnen. Er wordt een score van 1 toegekend als dit zo is; 0 als dit niet zo is.

TABEL 3.8 Wat meten de domeinen van de kwaliteit van de rechtsprocedures?

Index gerechtelijke structuur en procedures (-1-5)

Beschikbaarheid van gespecialiseerde ondernemingsrechtbank, afdeling of sectie (0-1,5)

Beschikbaarheid van rechtbank voor geringe vorderingen en/of versnelde procedure voor geringe vorderingen (0-1,5)

Beschikbaarheid van bewarende beslaglegging (0-1)

Criteria die worden gebruikt om zaken aan rechters toe te wijzen (0-1)

Bewijskracht van getuigenis van een vrouw (-1-0)

Index 'case management' (0-6)

Voorschriften die tijdsnormen vastleggen voor belangrijke gebeurtenissen (0-1)

Voorschriften over verdagingen en uitstel (0-1)

Beschikbaarheid van prestatietemingsrapporten (0-1)

Beschikbaarheid van zittingen voorafgaand aan het proces (0-1)

Beschikbaarheid van elektronisch 'case management'-systeem voor rechters (0-1)

Beschikbaarheid van elektronisch 'case management'-systeem voor advocaten (0-1)

Index automatisering binnen het gerecht (0-4)

Mogelijkheid om initiële klacht elektronisch in te dienen (0-1)

Mogelijkheid om initiële klacht elektronisch te laten dagvaarden (0-1)

Mogelijkheid om griffierechten elektronisch te betalen (0-1)

Publicatie van uitspraken (0-1)

Index alternatieve geschillenbeslechting (0-3)

Bemiddeling (0-1,5)

Vrijwillige bemiddeling of verzoening (0-1,5)

Index kwaliteit van rechtsprocedures (0-18)

Som van de indexen van de gerechtelijke structuur en procedures, 'case management' – automatisering binnen het gerecht en alternatieve geschillenbeslechting

- Of zaken willekeurig en automatisch worden toegewezen aan de verschillende rechters van de bevoegde rechtbank. Er wordt een score van 1 toegekend als de toewijzing van zaken willekeurig en geautomatiseerd gebeurt; 0,5 als dit willekeurig maar niet geautomatiseerd gebeurt; 0 als dit willekeurig noch geautomatiseerd gebeurt.
- Of de getuigenis van een vrouw in de rechtbank dezelfde bewijskracht heeft als die van een man. Er wordt een score van -1 toegekend als de wet een onderscheid maakt tussen de bewijskracht van de getuigenis van een vrouw en die van een man in elk type civiele zaak, inclusief familiezaken; 0 als dat niet het geval is.

De index varieert van 0 tot 5, waarbij hogere waarden op een meer geavanceerde en gestroomlijnde gerechtelijke structuur

wijzen. In Bosnië-Herzegovina bijvoorbeeld is een gespecialiseerde ondernemingsrechtbank voorzien (score van 1,5) en kunnen geringe vorderingen worden opgelost via een gespecialiseerde afdeling, waar zelfvertegenwoordiging toegestaan is (score van 1,5). Aanklagers kunnen bewarend beslag laten leggen op de roerende goederen van de aangeklaagde als ze vrezen dat die goederen tijdens het proces zouden kunnen verdwijnen (score van 1). Zaken worden willekeurig toegewezen via een elektronisch 'case management'-systeem (score van 1). De getuigenis van een vrouw heeft dezelfde bewijskracht in de rechtbank als die van een man (score van 0). In totaal krijgt Bosnië-Herzegovina dus een score van 5 voor de index over de gerechtelijke structuur en procedures.

Index 'case management'

De index van het 'case management' bestaat uit zes componenten:

- Of toepasselijke wetten of voorschriften voor burgerlijke zaken tijdsnormen vastleggen voor ten minste drie van de volgende belangrijke gebeurtenissen: (i) organisatie van het proces; (ii) eerste hoorzitting; (iii) indienen van de verklaring van de verdediging; (iv) voltooiing van de periode voor bewijzen; (v) indienen van getuigenis door deskundige en (vi) indienen van het vonnis. Er wordt een score van 1 toegekend als zulke tijdsnormen beschikbaar zijn en in meer dan 50 % van de gevallen worden nageleefd; 0,5 als ze beschikbaar zijn, maar in meer dan 50 % van de gevallen niet worden nageleefd; 0 als er tijdsnormen zijn voor minder dan drie van die belangrijke gebeurtenissen of voor geen enkele ervan.
- Of er wetten zijn die het maximale aantal verdagingen of uitstellen vastleggen die kunnen worden toegekend, of verdagingen wettelijk worden beperkt tot onvoorziene en uitzonderlijke omstandigheden en of die regels in meer dan 50 % van de gevallen worden nageleefd. Een score van 1 wordt toegekend als aan alle drie de voorwaarden wordt voldaan; 0,5 als slechts aan twee van de drie voorwaarden wordt voldaan; 0 als slechts aan één of geen enkele van de voorwaarden wordt voldaan.
- Of er prestatie-meetverslagen over de bevoegde rechtbank publiekelijk beschikbaar zijn om de prestaties van de rechtbank te monitoren, de voortgang van zaken door de rechtbank te traceren en om overeenstemming met vastgelegde tijdsnormen te verzekeren. Er wordt een score van 1 toegekend als minstens twee van de volgende vier rapporten openbaar beschikbaar worden gesteld: (i) tijd voor het opstellen van een uitspraakrapport (die de tijd meet die de rechtbank neemt om uitspraak te doen over zijn zaken); (ii) afhandelingspercentage-rapport (waarbij het aantal opgeloste zaken tegenover het aantal binnenkomende zaken wordt geme-ten); (iii) voortgang lopende zaken rapport (waarbij een momentopname wordt gegeven van alle lopende zaken volgens type zaak, leeftijd zaak, laatste ondernomen actie en volgende geplande actie) en (iv) voortgangsrapport (met een momentopname van de status van één enkele zaak). Er wordt een score van 0 toegekend of slechts één of geen enkele van die rapporten beschikbaar zijn.
- Of een zitting voorafgaand aan het proces deel uitmaakt van de 'case management' technieken die in de praktijk worden gebruikt voor de bevoegde rechtbank en minstens drie van de volgende zaken worden besproken tijdens die zitting: (i) planning (inclusief de termijn om verzoeken om een rechterlijke uitspraak en andere documenten bij de rechtbank in te dienen); (ii) complexiteit van de zaak en verwachte duur van het proces; (iii) mogelijkheid tot schikking of een alternatieve oplossing voor het geschil; (iv) uitwisseling van lijsten met getuigen; (v) bewijsmateriaal; (vi) jurisdictie en andere procedurerekwesies, en (vii) beperken van geschilpunten. Er wordt een score van 1 toegekend als een zitting voorafgaand aan het proces binnen de bevoegde rechtbank wordt gehouden waarin minstens drie van die gebeurtenissen worden besproken; 0 als dat niet het geval is.
- Of rechters van de bevoegde rechtbank een elektronisch 'case management'-systeem kunnen gebruiken voor minstens vier van de volgende doeleinden: (i) om toegang te krijgen tot wetten, voorschriften en jurisprudentie; (ii) om automatisch een planning voor de hoorzittingen voort te brengen voor alle zaken op hun rol; (iii) om kennisgevingen te verzenden (bijvoorbeeld mailberichten) naar advocaten; (iv) om de status van een zaak op hun rol op te volgen; (v) om documenten van de zaak te bekijken en te beheren (conclusies, verzoeken); (vi) om bijstand te verlenen bij de opstelling van uitspraken; (vii) om rechterlijke bevelen semiautomatisch voort te brengen en (viii) om rechterlijke bevelen en uitspraken in een specifieke zaak te bekijken. Er wordt een score van 1 toegekend als een elektronisch 'case management'-systeem beschikbaar is dat door de rechters kan worden gebruikt voor minstens vier van deze doeleinden; 0 als dat niet het geval is.
- Of advocaten een elektronisch 'case management'-systeem kunnen gebruiken voor minstens vier van de volgende doeleinden: (i) om toegang te krijgen tot wetten, voorschriften en jurisprudentie; (ii) om toegang te krijgen tot formulieren die bij de rechtbank moeten worden ingediend; (iii) om kennisgevingen te ontvangen (bijvoorbeeld mailberichten); (iv) om de status van een zaak op te volgen; (v) om documenten van de zaak te bekijken en te beheren (conclusies, verzoeken); (vi) om conclusies en documenten bij de rechtbank neer te leggen en (vii) om rechterlijke bevelen en uitspraken in een specifieke zaak te bekijken. Er wordt een score van 1 toegekend als een elektronisch 'case management'-systeem beschikbaar is dat door de advocaten kan worden gebruikt voor minstens vier van deze doeleinden; 0 als dat niet het geval is.

De index varieert van 0 tot 6, waarbij hogere waarden duiden op een kwalitatief beter en efficiënter 'case management'-systeem. In Australië bijvoorbeeld worden tijdsnormen voor minstens drie belangrijke gebeurtenissen voor de rechtbank vastgelegd in toepasselijke civiele procedure-instrumenten, die in meer dan 50 % van de gevallen worden nageleefd (score van 1). De wet bepaalt dat verdagingen alleen voor onvoorziene en uitzonderlijke omstandigheden kunnen worden toegestaan en deze regel wordt in meer dan 50 % van de gevallen nageleefd (score van 0,5). Er kan een tijd voor het opstellen van een uitspraakrapport, een afhandelingspercentage-rapport en een vooruitgang lopende zaken rapport over de bevoegde rechtbank worden gegenereerd (score van 1). Een zitting voorafgaand aan het proces is een van

de 'case management'-technieken die worden gebruikt bij de District Court of New South Wales (score van 1). Er is een elektronisch 'case management'-systeem dat aan de bovenstaande criteria voldoet, beschikbaar voor rechters (score van 1) en advocaten (score van 1). In totaal behaalt Australië dus een score van 5,5 op de index van het 'case management', de hoogste score van een economie op deze index.

Index automatisme binnen het gerecht

De index van gerechtelijke automatisering bestaat uit vier componenten:

- Of de initiële klacht elektronisch kan worden neergelegd via een speciaal platform (geen mail of fax) bij de bevoegde rechtbank. Er wordt een score van 1 toegekend indien een dergelijk platform beschikbaar is en procesvoerende partijen niet verplicht zijn om een papieren kopie van de klacht op te volgen; 0 als dat niet het geval is. Elektronisch neerleggen van een klacht wordt erkend, ongeacht het percentage gebruikers, zolang geen bijkomende persoonlijke interacties vereist zijn en lokale experts het voldoende hebben gebruikt om te kunnen bevestigen dat het systeem volledig functioneel is.
 - Of de gedaagde partij elektronisch kan worden gedagvaard met de initiële klacht, via een gespecialiseerd systeem of per mail, fax of sms (short message service) voor zaken die bij de bevoegde rechtbank worden neergelegd. Er wordt een score van 1 toegekend als de elektronische dagvaarding beschikbaar is en er daarnaast geen andere dagvaarding vereist is; 0 als dat niet het geval is. Elektronisch dagvaarden wordt erkend, ongeacht het percentage gebruikers, zolang geen bijkomende persoonlijke interacties vereist zijn en lokale experts het voldoende hebben gebruikt om te kunnen bevestigen dat het systeem volledig functioneel is.
 - Of gerechtskosten elektronisch kunnen worden betaald bij de bevoegde rechtbank - hetzij via een gespecialiseerd platform hetzij door online banking. Er wordt een score van 1 toegekend als de kosten elektronisch kunnen worden betaald en als procesvoerende partijen geen opvolging moeten uitvoeren met een papieren kopie van het ontvangstbewijs of een gestempelde kopie van het ontvangstbewijs moeten kunnen voorleggen; 0 als dat niet het geval is. Elektronisch betalen wordt erkend, ongeacht het percentage gebruikers, zolang geen bijkomende persoonlijke interacties vereist zijn en lokale experts het voldoende hebben gebruikt om te kunnen bevestigen dat het systeem volledig functioneel is.
 - Of uitspraken door lokale rechtbanken aan het grote publiek beschikbaar worden gesteld door publicatie in staatsbladen, nieuwsbladen of op het internet. Er wordt een score van 1 toegekend als uitspraken in ondernemingszaken op alle niveaus beschikbaar worden gesteld aan het grote publiek; 0,5 als alleen uitspraken van de rechtbanken op het niveau van hoger beroep en de hoogste gerechtelijke instantie aan het grote publiek beschikbaar worden gesteld; 0 in alle andere gevallen. Er worden geen punten toegekend als uitspraken individueel moeten worden aangevraagd bij de rechtbank of als aantallen of gegevens van partijen nodig zijn om een kopie van een uitspraak te verkrijgen.
- De index varieert van 0 tot 4, waarbij hogere waarden wijzen op een meer geautomatiseerd, efficiënt en transparant gerechtelijke systeem. In Estland bijvoorbeeld kunnen de initiële dagvaardingen online worden neergelegd (score van 1), kan de gedaagde partij elektronisch worden gedagvaard (score van 1) en kunnen gerechtskosten ook elektronisch worden betaald (score van 1). Bovendien worden uitspraken in ondernemingszaken op alle niveau aan het grote publiek beschikbaar gemaakt via het internet (score van 1). In totaal krijgt Estland dus een score van 4 op de index voor het automatisme binnen het gerecht.

Index alternatieve geschillenbeslechting

De index van de alternatieve geschillenbeslechting bestaat uit zes componenten:

- Of de binnenlandse ondernemingsarbitrage wordt geregeld door een geconsolideerde wet of een geconsolideerd hoofdstuk of afdeling van het toepasselijke wetboek van burgerlijke rechtsvordering dat in wezen alle aspecten ervan omvat. Er wordt een score van 0,5 toegekend als dit zo is; 0 als dit niet zo is.
- Of er ondernemingsgeschillen - afgezien van die welke betrekking hebben op de openbare orde, openbaar beleid, faillissement, consumentenrechten, geschillen rond arbeidscontracten of intellectueel eigendom - zijn die niet aan arbitrage kunnen worden onderworpen. Er wordt een score van 0,5 toegekend als dit zo is; 0 als dit niet zo is.
- Of er geldige arbitrageclausules of -overeenkomsten in meer dan 50 % van de gevallen door lokale rechtbanken worden afgedwongen. Er wordt een score van 0,5 toegekend als dit zo is; 0 als dit niet zo is.
- Of vrijwillige bemiddeling, verzoening of beide een erkende manier zijn om ondernemingsgeschillen op te lossen. Er wordt een score van 0,5 toegekend als dit zo is; 0 als dit niet zo is.
- Of vrijwillige bemiddeling, verzoening of beide worden geregeld door een geconsolideerde wet of een geconsolideerd hoofdstuk of afdeling van het toepasselijke wetboek van burgerlijke rechtsvordering dat in wezen alle aspecten ervan omvat. Er wordt een score van 0,5 toegekend als dit zo is; 0 als dit niet zo is.
- Of er financiële stimulansen bestaan voor partijen om bemiddeling of verzoening te proberen (bijvoorbeeld terugbetaling van de gerechtskosten indien de bemiddeling of de verzoening slaagt, voordelen in de inkomstenbelastingkredieten, enz.).

Er wordt een score van 0,5 toegekend als dit zo is; 0 als dit niet zo is.

De index varieert van 0 tot 3, waarbij hogere waarden wijzen op een grotere beschikbaarheid van mechanismen voor alternatieve geschillenbeslechting. In Israël bijvoorbeeld wordt bemiddeling geregeld door een specifiek statuut (score van 0,5), kunnen alle ondernemingsgeschillen aan arbitrage worden onderworpen (score van 0,5) en worden geldige arbitrageclausules meestal door de rechtbanken opgelegd (score van 0,5). Vrijwillige bemiddeling is een erkende manier om ondernemingsgeschillen op te lossen (score van 0,5), ze wordt door een specifiek statuut geregeld (score van 0,5) en een deel van de gerechtskosten wordt terugbetaald als het proces slaagt (score van 0,5). In totaal krijgt Israël dus een score van 3 op de index van de alternatieve geschillenbeslechting.

Index kwaliteit van de rechtsprocedures

De index van de kwaliteit van de gerechtelijke procedures is de som van de scores voor de indexen van de gerechtelijke structuur en procedures, 'case management', automatisme binnen het gerecht en alternatieve geschillenbeslechting. De index varieert van 0 tot 18, waarbij hogere waarden wijzen op betere en efficiëntere gerechtsprocessen.

De gedetailleerde gegevens over het afdwingen van contracten voor elke economie kunnen worden geraadpleegd op <http://www.doingbusiness.org>. Deze methodologie werd aanvankelijk ontwikkeld door Simeon Djankov, Rafael La Porta, Florencio López-de-Silanes en Andrei Shleifer ("Courts" Quarterly Journal of Economics 118, no. 2 [2003]: 453-517) en wordt hier met enkele kleine wijzigingen toegepast. De index van de kwaliteit van de rechtsprocedures werd in Doing Business 2016 voor de eerste keer opgenomen. De goede praktijken die in deze index worden getest, werden ontwikkeld op basis van internationaal erkende goede praktijken die de efficiëntie van de rechtsprocedures bevorderen.

Momentopnames van steden en domein gegevens

NEDERLAND

Amsterdam

Een bedrijf starten (klassering)	7	Omgevingsvergunning aanvragen (klassering)	4
Score voor een bedrijf starten (0–100)	91,50	Score voor omgevingsvergunning aanvragen (0–100)	66,92
Procedures (aantal)	5	Procedures (aantal)	13
Tijd (dagen)	9	Tijd (dagen)	189
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	3,8	Kosten (% van magazijnwaarde)	4,0
Ingelegd minimum vermogen (% inkomen per hoofd van de bevolking)	0,0	Kwaliteitscontrole bouw index (0–15)	10
Elektriciteit krijgen (klassering)	4	Registreren van eigendom (klassering)	7
Score voor elektriciteit krijgen (0–100)	86,63	Score voor registreren van eigendom (0–100)	80,01
Procedures (aantal)	4	Procedures (aantal)	5
Tijd (dagen)	102	Tijd (dagen)	3
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	24,1	Kosten (% van eigendomswaarde)	6,1
Betrouwbaarheid van de levering en transparantie van tariefindex (0–8)	8	Kwaliteit van de landbeheer index (0–30)	28,5
Afdwingen van contracten (klassering)	8		
Score voor afdwingen van contracten (0–100)	59,94		
Tijd (dagen)	514		
Kosten (% van claimwaarde)	23,9		
Kwaliteit van de rechtsprocedures index (0–18)	7,0		

Arnhem

Een bedrijf starten (klassering)	1	Omgevingsvergunning aanvragen (klassering)	7
Score voor een bedrijf starten (0–100)	91,70	Score voor omgevingsvergunning aanvragen (0–100)	65,85
Procedures (aantal)	5	Procedures (aantal)	13
Tijd (dagen)	9	Tijd (dagen)	231
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	2,2	Kosten (% van magazijnwaarde)	2,4
Ingelegd minimum vermogen (% inkomen per hoofd van de bevolking)	0,0	Kwaliteitscontrole bouw index (0–15)	10
Elektriciteit krijgen (klassering)	6	Registreren van eigendom (klassering)	5
Score voor elektriciteit krijgen (0–100)	84,24	Score voor registreren van eigendom (0–100)	80,06
Procedures (aantal)	4	Procedures (aantal)	5
Tijd (dagen)	124	Tijd (dagen)	3
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	24,1	Kosten (% van eigendomswaarde)	6,1
Betrouwbaarheid van de levering en transparantie van tariefindex (0–8)	8	Kwaliteit van de landbeheer index (0–30)	28,5
Afdwingen van contracten (klassering)	6		
Score voor afdwingen van contracten (0–100)	60,46		
Tijd (dagen)	517		
Kosten (% van claimwaarde)	22,3		
Kwaliteit van de rechtsprocedures index (0–18)	7,0		

Den Haag			
Een bedrijf starten (klassering)	7	Omgevingsvergunning aanvragen (klassering)	9
Score voor een bedrijf starten (0–100)	91,50	Score voor omgevingsvergunning aanvragen (0–100)	65,11
Procedures (aantal)	5	Procedures (aantal)	13
Tijd (dagen)	9	Tijd (dagen)	233
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	3,8	Kosten (% van magazijnwaarde)	2,9
Ingelegd minimum vermogen (% inkomen per hoofd van de bevolking)	0,0	Kwaliteitscontrole bouw index (0–15)	10
Elektriciteit krijgen (klassering)	5	Registreren van eigendom (klassering)	7
Score voor elektriciteit krijgen (0–100)	85,43	Score voor registreren van eigendom (0–100)	80,01
Procedures (aantal)	4	Procedures (aantal)	5
Tijd (dagen)	113	Tijd (dagen)	3
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	24,6	Kosten (% van eigendomswaarde)	6,1
Betrouwbaarheid van de levering en transparantie van tariefindex (0–8)	8	Kwaliteit van de landbeheer index (0–30)	28,5
Afdwingen van contracten (klassering)	7		
Score voor afdwingen van contracten (0–100)	59,99		
Tijd (dagen)	519		
Kosten (% van claimwaarde)	23,4		
Kwaliteit van de rechtsprocedures index (0–18)	7,0		
Eindhoven			
Een bedrijf starten (klassering)	5	Omgevingsvergunning aanvragen (klassering)	2
Score voor een bedrijf starten (0–100)	91,57	Score voor omgevingsvergunning aanvragen (0–100)	68,89
Procedures (aantal)	5	Procedures (aantal)	13
Tijd (dagen)	9	Tijd (dagen)	202
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	3,3	Kosten (% van magazijnwaarde)	1,7
Ingelegd minimum vermogen (% inkomen per hoofd van de bevolking)	0,0	Kwaliteitscontrole bouw index (0–15)	10
Elektriciteit krijgen (klassering)	2	Registreren van eigendom (klassering)	1
Score voor elektriciteit krijgen (0–100)	87,08	Score voor registreren van eigendom (0–100)	80,10
Procedures (aantal)	4	Procedures (aantal)	5
Tijd (dagen)	98	Tijd (dagen)	3
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	18,3	Kosten (% van eigendomswaarde)	6,0
Betrouwbaarheid van de levering en transparantie van tariefindex (0–8)	8	Kwaliteit van de landbeheer index (0–30)	28,5
Afdwingen van contracten (klassering)	1		
Score voor afdwingen van contracten (0–100)	62,24		
Tijd (dagen)	471		
Kosten (% van claimwaarde)	20,9		
Kwaliteit van de rechtsprocedures index (0–18)	7,0		

Enschede			
Een bedrijf starten (klassering)	1	Omgevingsvergunning aanvragen (klassering)	10
Score voor een bedrijf starten (0–100)	91,70	Score voor omgevingsvergunning aanvragen (0–100)	62,75
Procedures (aantal)	5	Procedures (aantal)	15
Tijd (dagen)	9	Tijd (dagen)	232
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	2,2	Kosten (% van magazijnwaarde)	3,3
Ingelegd minimum vermogen (% inkomen per hoofd van de bevolking)	0,0	Kwaliteitscontrole bouw index (0–15)	10
Elektriciteit krijgen (klassering)	10	Registreren van eigendom (klassering)	5
Score voor elektriciteit krijgen (0–100)	82,73	Score voor registreren van eigendom (0–100)	80,06
Procedures (aantal)	4	Procedures (aantal)	5
Tijd (dagen)	138	Tijd (dagen)	3
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	18,3	Kosten (% van eigendomswaarde)	6,1
Betrouwbaarheid van de levering en transparantie van tariefindex (0–8)	8	Kwaliteit van de landbeheer index (0–30)	28,5
Afdwingen van contracten (klassering)	3		
Score voor afdwingen van contracten (0–100)	61,62		
Tijd (dagen)	510		
Kosten (% van claimwaarde)	19,7		
Kwaliteit van de rechtsprocedures index (0–18)	7,0		
Groningen			
Een bedrijf starten (klassering)	1	Omgevingsvergunning aanvragen (klassering)	5
Score voor een bedrijf starten (0–100)	91,70	Score voor omgevingsvergunning aanvragen (0–100)	66,88
Procedures (aantal)	5	Procedures (aantal)	15
Tijd (dagen)	9	Tijd (dagen)	168
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	2,2	Kosten (% van magazijnwaarde)	3,6
Ingelegd minimum vermogen (% inkomen per hoofd van de bevolking)	0,0	Kwaliteitscontrole bouw index (0–15)	10
Elektriciteit krijgen (klassering)	9	Registreren van eigendom (klassering)	1
Score voor elektriciteit krijgen (0–100)	82,95	Score voor registreren van eigendom (0–100)	80,10
Procedures (aantal)	4	Procedures (aantal)	5
Tijd (dagen)	136	Tijd (dagen)	3
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	18,3	Kosten (% van eigendomswaarde)	6,0
Betrouwbaarheid van de levering en transparantie van tariefindex (0–8)	8	Kwaliteit van de landbeheer index (0–30)	28,5
Afdwingen van contracten (klassering)	5		
Score voor afdwingen van contracten (0–100)	61,49		
Tijd (dagen)	519		
Kosten (% van claimwaarde)	19,4		
Kwaliteit van de rechtsprocedures index (0–18)	7,0		

Maastricht			
Een bedrijf starten (klassering)	5	Omgevingsvergunning aanvragen (klassering)	6
Score voor een bedrijf starten (0–100)	91,57	Score voor omgevingsvergunning aanvragen (0–100)	65,95
Procedures (aantal)	5	Procedures (aantal)	16
Tijd (dagen)	9	Tijd (dagen)	204
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	3,3	Kosten (% van magazijnwaarde)	1,5
Ingelegd minimum vermogen (% inkomen per hoofd van de bevolking)	0,0	Kwaliteitscontrole bouw index (0–15)	10
Elektriciteit krijgen (klassering)	1	Registreren van eigendom (klassering)	1
Score voor elektriciteit krijgen (0–100)	87,19	Score voor registreren van eigendom (0–100)	80,10
Procedures (aantal)	4	Procedures (aantal)	5
Tijd (dagen)	97	Tijd (dagen)	3
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	18,3	Kosten (% van eigendomswaarde)	6,0
Betrouwbaarheid van de levering en transparantie van tariefindex (0–8)	8	Kwaliteit van de landbeheer index (0–30)	28,5
Afdwingen van contracten (klassering)	10		
Score voor afdwingen van contracten (0–100)	59,09		
Tijd (dagen)	561		
Kosten (% van claimwaarde)	22,8		
Kwaliteit van de rechtsprocedures index (0–18)	7,0		
Middelburg			
Een bedrijf starten (klassering)	1	Omgevingsvergunning aanvragen (klassering)	1
Score voor een bedrijf starten (0–100)	91,70	Score voor omgevingsvergunning aanvragen (0–100)	69,47
Procedures (aantal)	5	Procedures (aantal)	14
Tijd (dagen)	9	Tijd (dagen)	169
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	2,2	Kosten (% van magazijnwaarde)	2,3
Ingelegd minimum vermogen (% inkomen per hoofd van de bevolking)	0,0	Kwaliteitscontrole bouw index (0–15)	10
Elektriciteit krijgen (klassering)	3	Registreren van eigendom (klassering)	1
Score voor elektriciteit krijgen (0–100)	86,63	Score voor registreren van eigendom (0–100)	80,10
Procedures (aantal)	4	Procedures (aantal)	5
Tijd (dagen)	102	Tijd (dagen)	3
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	23,7	Kosten (% van eigendomswaarde)	6,0
Betrouwbaarheid van de levering en transparantie van tariefindex (0–8)	8	Kwaliteit van de landbeheer index (0–30)	28,5
Afdwingen van contracten (klassering)	2		
Score voor afdwingen van contracten (0–100)	61,87		
Tijd (dagen)	512		
Kosten (% van claimwaarde)	18,9		
Kwaliteit van de rechtsprocedures index (0–18)	7,0		

Rotterdam			
Een bedrijf starten (klassering)	7	Omgevingsvergunning aanvragen (klassering)	3
Score voor een bedrijf starten (0–100)	91,50	Score voor omgevingsvergunning aanvragen (0–100)	68,32
Procedures (aantal)	5	Procedures (aantal)	15
Tijd (dagen)	9	Tijd (dagen)	169
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	3,8	Kosten (% van magazijnwaarde)	2,4
Ingelegd minimum vermogen (% inkomen per hoofd van de bevolking)	0,0	Kwaliteitscontrole bouw index (0–15)	10
Elektriciteit krijgen (klassering)	7	Registreren van eigendom (klassering)	7
Score voor elektriciteit krijgen (0–100)	84,24	Score voor registreren van eigendom (0–100)	80,01
Procedures (aantal)	4	Procedures (aantal)	5
Tijd (dagen)	124	Tijd (dagen)	3
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	24,6	Kosten (% van eigendomswaarde)	6,1
Betrouwbaarheid van de levering en transparantie van tariefindex (0–8)	8	Kwaliteit van de landbeheer index (0–30)	28,5
Afdwingen van contracten (klassering)	4		
Score voor afdwingen van contracten (0–100)	61,61		
Tijd (dagen)	485		
Kosten (% van claimwaarde)	21,6		
Kwaliteit van de rechtsprocedures index (0–18)	7,0		
Utrecht			
Een bedrijf starten (klassering)	7	Omgevingsvergunning aanvragen (klassering)	7
Score voor een bedrijf starten (0–100)	91,50	Score voor omgevingsvergunning aanvragen (0–100)	65,60
Procedures (aantal)	5	Procedures (aantal)	13
Tijd (dagen)	9	Tijd (dagen)	231
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	3,8	Kosten (% van magazijnwaarde)	2,6
Ingelegd minimum vermogen (% inkomen per hoofd van de bevolking)	0,0	Kwaliteitscontrole bouw index (0–15)	10
Elektriciteit krijgen (klassering)	8	Registreren van eigendom (klassering)	7
Score voor elektriciteit krijgen (0–100)	83,37	Score voor registreren van eigendom (0–100)	80,01
Procedures (aantal)	4	Procedures (aantal)	5
Tijd (dagen)	132	Tijd (dagen)	3
Kosten (% inkomen per hoofd van de bevolking)	24,6	Kosten (% van eigendomswaarde)	6,1
Betrouwbaarheid van de levering en transparantie van tariefindex (0–8)	8	Kwaliteit van de landbeheer index (0–30)	28,5
Afdwingen van contracten (klassering)	9		
Score voor afdwingen van contracten (0–100)	59,89		
Tijd (dagen)	526		
Kosten (% van claimwaarde)	23,2		
Kwaliteit van de rechtsprocedures index (0–18)	7,0		

EEN BEDRIJF STARTEN IN NEDERLAND – PROCEDURES VEREIST VOOR HET STARTEN VAN EEN BEDRIJF, PER STAD

Juridische vorm standaard bedrijf: b e-sloten vennootschap (bv) Ingelegd minimum vermogensvereiste: geen Gegevens per: vrijdag 31 december 2021	Minder dan een dag (online procedure)							Opmerkingen				
	Amsterdam	Arnhem	Den Haag	Eindhoven	Enschede	Groningen	Maastricht		Middelburg	Rotterdam	Utrecht	
1. De bedrijfsnaam controleren op geschiktheid en geldigheid	Tijd (dagen)											<p>Het wordt aangenomen dat ondernemers de bedrijfsnaam controleren voordat ze deze registreren bij de Kamer van Koophandel. De bedrijfsnaam moet voldoen aan verschillende regels zoals niet met gebruik van de merknaam van een ander bedrijf of het vermijden van verwarring met bestaande bedrijfsnamen. De ondernemer of de notaris zijn de personen die controleren of de bedrijfsnaam geschikt is en geldig is op de website van de Kamer van Koophandel voordat de oprichtingsakte van het bedrijf notarieel wordt bekrachtigd.</p> <p>Ondernemers kunnen alle benodigde documentatie opsturen naar de notaris voor het opstellen van de oprichtingsakte per e-mail, via online softwaresystemen zoals 'Online Dossier', persoonlijk of per post.</p> <p>De akte kan worden uitgevoerd in de fysieke aanwezigheid van een notaris ofwel door de ondernemer ofwel door de persoon die een volmacht heeft om in naam van de ondernemer te handelen.</p> <p>Notarissen zijn onderhandelbaar en kunnen worden gefactureerd via een uurtarief of als een vast tarief. Dit verschilt per notaris.</p> <p>Vanaf 27 september 2020 zijn bedrijven en andere rechtspersonen die zijn ingeschreven in Nederland, verplicht om hun uiteindelijk begunstigde eigenaren (ultimate beneficial owner, UBO) te registreren in het UBO-register. Registratie kan online worden uitgevoerd door een notaris. De notaris dient de UBO-registratieaanvraag in bij de Kamer van Koophandel via een elektronische aanvraag - de NAU (Notaris Applicatie UBO). De Kamer van Koophandel keurt de registratie van de UBO goed en stuurt een bevestigingsbrief naar de betreffende rechtspersoon en naar de UBO. UBO-registratie is een vereiste voor het registreren van het bedrijf bij de Kamer van Koophandel.</p> <p>De registratie bij de Kamer van Koophandel wordt uitgevoerd door de notaris, meestal via een online platform genaamd 'Online Registreren Notarissen' (ORN). Nadat de vereiste informatie is ingediend, controleert de Kamer van Koophandel deze samen met de UBO-registratie-informatie en registreert het bedrijf in het Handelsregister.</p> <p>De oprichters van het bedrijf zijn gezamenlijk en hoofdelijk aansprakelijk voor elke wettelijke handeling die plaatsvindt tussen de uitvoering van de oprichtingsakte en de registratie van het bedrijf bij de Kamer van Koophandel.</p> <p>Btw-registratie wordt uitgevoerd samen met de bedrijfsregistratie in de Kamer van Koophandel. De Kamer van Koophandel stuurt de geregistreerde bedrijfsinformatie automatisch door naar de Belastingdienst die vervolgens een btw-identificatienummer aanmaakt en aflevert bij de ondernemer.</p> <p>Het bedrijf moet zijn geregistreerd bij de Belastingdienst om personeel in te huren. Er is een online pdf-formulier beschikbaar dat moet worden ingevuld en per post naar de Belastingdienst worden gestuurd.</p> <p>Binnen zes weken na voltooiën van de registratie ontvangt het bedrijf een loonbelastingnummer, een loonbelastingbrief en informatie over de bijdragen die moeten worden betaald voor het sociale verzekeringsplan van de werkgever.</p>
	Kosten (EUR)	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	
2. Een notaris stelt de oprichtingsakte van het bedrijf op en ondertekent deze	Tijd (dagen)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
	Kosten (EUR)	1.750	1.000	1.750	1.492	1.000	1.000	1.492	1.000	1.750	1.750	
3. Uiteindelijk begunstigde eigenaren registreren in het UBO-register	Tijd (dagen)											
	Kosten (EUR)	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	
4. Het bedrijf registreren bij de Kamer van Koophandel en het btw-identificatienummer verkrijgen	Tijd (dagen)	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	
	Kosten (EUR)	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	
5. Registreren als werkgever bij de Belastingdienst en de sociale zekerheidsinstantie	Tijd (dagen)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
	Kosten (EUR)	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	Geen kosten	

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het Doing Business 2021-rapport.

LIJST VAN PROCEDURES
OMGEVINGSVERGUNNING
AANVRAGEN

NEDERLAND

Amsterdam

Magazijnwaarde: EUR 2.350.524 (USD 2.660.000)
Gegevens per: 31 december 2020

Procedure 1. Rapport over de bodemgesteldheid verkrijgen

Instantie: Bodemonderzoeksbedrijf
Tijd: 30 dagen
Kosten: EUR 9.650

Procedure 2*. Overleg voeren met de gemeentelijke autoriteiten

Instantie: Gemeente
Tijd: 15 dagen
Kosten: EUR 217

Procedure 3. Een verzoek indienen voor een omgevingsvergunning bij het college van B&W

Instantie: Gemeente
Tijd: 98 dagen
Kosten: EUR 82.106

Procedure 4*. Bibob-goedkeuring aanvragen

Instantie: Bureau Bibob
Tijd: 7 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 5. Bouwinspecteur op de hoogte stellen twee dagen voor aanvang van de bouw

Instantie: Gemeente
Tijd: Minder dan een dag (online procedure)
Kosten: Geen kosten

Procedure 6. Inspectie aanvragen en ontvangen tijdens funderingsfase*

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 7. Onverwachte inspectie ontvangen

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 8. Water- en rioleringsaansluiting aanvragen

Instantie: Waternet
Tijd: 21 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 9. Inspectie voor water- en rioleringsaansluiting krijgen

Instantie: Waternet
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 10. Water- en rioleringsaansluiting verkrijgen

Instantie: Waternet
Tijd: 21 dagen
Kosten: EUR 2.167

Procedure 11. Bouwinspecteur op de hoogte stellen na voltooiing van werkzaamheden

Instantie: Gemeente
Tijd: Minder dan een dag (online procedure)
Kosten: Geen kosten

Procedure 12. Eindinspectie ontvangen

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 13. Gebruiksvergunning verkrijgen

Instantie: Gemeente
Tijd: 14 dagen
Kosten: Geen kosten

Arnhem

Magazijnwaarde: EUR 2.350.524 (USD 2.660.000)
Gegevens per: 31 december 2020

Procedure 1. Rapport over de bodemgesteldheid verkrijgen

Instantie: Bodemonderzoeksbedrijf
Tijd: 30 dagen
Kosten: EUR 9.650

Procedure 2*. Overleg voeren met de gemeentelijke autoriteiten

Instantie: Gemeente
Tijd: 21 dagen
Kosten: EUR 561

Procedure 3. Een verzoek indienen voor een omgevingsvergunning bij het college van B&W

Instantie: Gemeente
Tijd: 98 dagen
Kosten: EUR 46.273 (2,04% van magazijnwaarde)

Procedure 4*. Gemeente minimaal 3 weken van tevoren op de hoogte brengen van rioleringsaansluiting

Instantie: Gemeente
Tijd: 14 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 5*. Wateraansluiting aanvragen

Instantie: Vitens
Tijd: 6 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 6. Bouwinspecteur op de hoogte stellen twee dagen voor aanvang van de bouw

Instantie: Afdeling omgevingsvergunningen regio Arnhem
Tijd: 5 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 7. Inspectie voor wateraansluiting krijgen

Instantie: Vitens
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 8. Wateraansluiting verkrijgen

Instantie: Vitens
Tijd: 84 dagen
Kosten: EUR 762

Procedure 9. Inspectie aanvragen en ontvangen tijdens funderingsfase

Instantie: Afdeling omgevingsvergunningen regio Arnhem
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 10. Onverwachte inspectie ontvangen

Instantie: Afdeling omgevingsvergunningen regio Arnhem
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 11. Bouwinspecteur op de hoogte stellen na voltooiing van werkzaamheden

Instantie: Afdeling omgevingsvergunningen regio Arnhem
Tijd: 5 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 12. Eindinspectie ontvangen

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 13. Melding Ingebruikname

Instantie: Gemeente
Tijd: 14 dagen
Kosten: Geen kosten

Den Haag

Magazijnwaarde: EUR 2.350.524 (USD 2.660.000)
Gegevens per: 31 december 2020

Procedure 1. Overleg voeren met de gemeentelijke autoriteiten

Instantie: Gemeente
Tijd: 60 dagen
Kosten: EUR 100

Procedure 2*. Rapport over de bodemgesteldheid verkrijgen

Instantie: Bodemonderzoeksbureau
Tijd: 30 dagen
Kosten: EUR 9.650

Procedure 3. Een verzoek indienen voor een omgevingsvergunning bij het college van B&W

Instantie: Gemeente
Tijd: 98 dagen
Kosten: EUR 57.841 (2,55% van magazijnwaarde)

Procedure 4*. Riolaansluiting aanvragen

Instantie: Gemeente
Tijd: 42 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 5*. Wateraansluiting aanvragen

Instantie: Dunea
Tijd: 42 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 6. Bouwinspecteur op de hoogte stellen twee dagen voor aanvang van de bouw

Instantie: Gemeente
Tijd: 5 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 7. Inspectie voor wateraansluiting krijgen

Instantie: Dunea
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 8. Wateraansluiting verkrijgen

Instantie: Dunea
Tijd: 56 dagen
Kosten: EUR 862

Procedure 9. Inspectie aanvragen en ontvangen tijdens funderingsfase

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 10. Onverwachte inspectie ontvangen

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Eindhoven

Magazijnwaarde: EUR 2.350.524 (USD 2.660.000)
Gegevens per: 31 december 2020

Procedure 1. Rapport over de bodemgesteldheid verkrijgen

Instantie: Bodemonderzoeksbureau
Tijd: 30 dagen
Kosten: EUR 9.650

Procedure 2*. Overleg voeren met de gemeentelijke autoriteiten

Instantie: Gemeente
Tijd: 17 dagen
Kosten: EUR 325

Procedure 3. Een verzoek indienen voor een omgevingsvergunning bij het college van B&W

Instantie: Gemeente
Tijd: 98 dagen
Kosten: EUR 27.537 (EUR 21.617 voor de eerste 2 miljoen in magazijnwaarde + 1,94% voor elke magazijnwaarde boven 2 miljoen euro + EUR 180 voor gebouw gebruikt om goederen in op te slaan + EUR 536 beoordeling bodemonderzoek)

Procedure 4*. Riolaansluiting aanvragen

Instantie: Gemeente
Tijd: 21 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 5*. Wateraansluiting aanvragen

Instantie: Brabant Water
Tijd: 5 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 6. Bouwinspecteur op de hoogte stellen twee dagen voor aanvang van de bouw

Instantie: Gemeente
Tijd: 5 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 7. Wateraansluiting verkrijgen

Instantie: Brabant Water
Tijd: 56 dagen
Kosten: EUR 1.067

Procedure 8*. Riolaansluiting verkrijgen

Instantie: Gemeente
Tijd: 21 dagen
Kosten: EUR 917

Procedure 9. Inspectie aanvragen en ontvangen tijdens funderingsfase*

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 10. Onverwachte inspectie ontvangen

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 11. Bouwinspecteur op de hoogte stellen na voltooiing van werkzaamheden

Instantie: Gemeente
Tijd: 5 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 12. Eindinspectie ontvangen

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 13. Gebruiksvergunning verkrijgen

Instantie: Gemeente
Tijd: 14 dagen
Kosten: Geen kosten

Enschede

Magazijnwaarde: EUR 2.350.524 (USD 2.660.000)
Gegevens per: 31 december 2020

Procedure 1. Rapport over de bodemgesteldheid verkrijgen

Instantie: Bodemonderzoeksbureau
Tijd: 30 dagen
Kosten: EUR 9.650

Procedure 2*. Overleg voeren met de gemeentelijke autoriteiten

Instantie: Gemeente
Tijd: 30 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 3. Een verzoek indienen voor een omgevingsvergunning bij het college van B&W

Instantie: Gemeente
Tijd: 98 dagen
Kosten: EUR 63.512

Procedure 4*. Bibob-goedkeuring aanvragen**Instantie:** Bureau Bibob**Tijd:** 7 dagen**Kosten:** Geen kosten**Procedure 5*. Wateraansluiting aanvragen****Instantie:** Vitens**Tijd:** 6 dagen**Kosten:** Geen kosten**Procedure 6*. Riolaansluiting aanvragen****Instantie:** Gemeente**Tijd:** 2 dagen**Kosten:** Geen kosten**Procedure 7. Bouwinspecteur op de hoogte stellen twee dagen voor aanvang van de bouw****Instantie:** Gemeente**Tijd:** 5 dagen**Kosten:** Geen kosten**Procedure 8. Inspectie voor wateraansluiting krijgen****Instantie:** Vitens**Tijd:** 1 dag**Kosten:** Geen kosten**Procedure 9. Wateraansluiting verkrijgen****Instantie:** Vitens**Tijd:** 84 dagen**Kosten:** EUR 762**Procedure 10*. Riolaansluiting verkrijgen****Instantie:** Gemeente**Tijd:** 14 dagen**Kosten:** EUR 2.656**Procedure 11. Inspectie aanvragen en ontvangen tijdens funderingsfase*****Instantie:** Gemeente**Tijd:** 1 dag**Kosten:** Geen kosten**Procedure 12. Onverwachte inspectie ontvangen****Instantie:** Gemeente**Tijd:** 1 dag**Kosten:** Geen kosten**Procedure 13. Bouwinspecteur op de hoogte stellen na voltooiing van werkzaamheden****Instantie:** Gemeente**Tijd:** 5 dagen**Kosten:** Geen kosten**Procedure 14. Eindinspectie ontvangen****Instantie:** Gemeente**Tijd:** 1 dag**Kosten:** Geen kosten**Procedure 15. Gebruiksvergunning verkrijgen****Instantie:** Gemeente**Tijd:** 14 dagen**Kosten:** Geen kosten**Groningen***Magazijnwaarde: EUR 2.350.524 (USD 2.660.000)**Gegevens per: 31 december 2020***Procedure 1. Rapport over de bodemgesteldheid verkrijgen****Instantie:** Bodemonderzoeksbedrijf**Tijd:** 30 dagen**Kosten:** EUR 9.650**Procedure 2*. Overleg voeren met de gemeentelijke autoriteiten****Instantie:** Gemeente**Tijd:** 28 dagen**Kosten:** Geen kosten**Procedure 3. Een verzoek indienen voor een omgevingsvergunning bij het college van B&W****Instantie:** Gemeente**Tijd:** 98 dagen**Kosten:** EUR 75.157 (EUR 17.585,75 voor de eerste 455.000 van magazijnwaarde + EUR 31,75 voor elke extra 1.000 euro in magazijnwaarde)**Procedure 4*. Wateraansluiting aanvragen****Instantie:** Waterbedrijf Groningen**Tijd:** 21 dagen**Kosten:** Geen kosten**Procedure 5*. Riolaansluiting aanvragen****Instantie:** Gemeente**Tijd:** 21 dagen**Kosten:** Geen kosten**Procedure 6*. Bibob-goedkeuring aanvragen****Instantie:** Bureau Bibob**Tijd:** 7 dagen**Kosten:** Geen kosten**Procedure 7. Bouwinspecteur op de hoogte stellen twee dagen voor aanvang van de bouw****Instantie:** Gemeente**Tijd:** 5 dagen**Kosten:** Geen kosten**Procedure 8. Inspectie voor wateraansluiting krijgen****Instantie:** Waterbedrijf Groningen**Tijd:** 1 dag**Kosten:** Geen kosten**Procedure 9. Wateraansluiting verkrijgen****Instantie:** Waterbedrijf Groningen**Tijd:** 21 dagen**Kosten:** EUR 810**Procedure 10*. Riolaansluiting verkrijgen****Instantie:** Gemeente**Tijd:** 7 dagen**Kosten:** Geen kosten**Procedure 11. Inspectie aanvragen en ontvangen tijdens funderingsfase****Instantie:** Gemeente**Tijd:** 1 dag**Kosten:** Geen kosten**Procedure 12. Onverwachte inspectie ontvangen****Instantie:** Gemeente**Tijd:** 1 dag**Kosten:** Geen kosten**Procedure 13. Bouwinspecteur op de hoogte stellen na voltooiing van werkzaamheden****Instantie:** Gemeente**Tijd:** 5 dagen**Kosten:** Geen kosten**Procedure 14. Eindinspectie ontvangen****Instantie:** Gemeente**Tijd:** 1 dag**Kosten:** Geen kosten**Procedure 15. Gebruiksvergunning verkrijgen****Instantie:** Gemeente**Tijd:** 14 dagen**Kosten:** Geen kosten**Procedure 11. Bouwinspecteur op de hoogte stellen na voltooiing van werkzaamheden****Instantie:** Gemeente**Tijd:** 5 dagen**Kosten:** Geen kosten*"Deze procedure verloopt gelijktijdig met de vorige*

Procedure 12. Eindinspectie ontvangen

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 13. Gebruiksvergunning verkrijgen

Instantie: Gemeente
Tijd: 14 dagen
Kosten: Geen kosten

Maastricht

*Magazijnwaarde: EUR 2.350.524 (USD 2.660.000)
 Gegevens per: 31 december 2020*

Procedure 1. Rapport over de bodemgesteldheid verkrijgen

Instantie: Bodemonderzoeksbureau
Tijd: 30 dagen
Kosten: EUR 9.650

Procedure 2*. Overleg voeren met de gemeentelijke autoriteiten

Instantie: Gemeente
Tijd: 8 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 3. Een verzoek indienen voor een omgevingsvergunning bij het college van B&W

Instantie: Gemeente
Tijd: 98 dagen
Kosten: EUR 21.133 (De gemeente schat de bouwkosten voor een project op basis van eenheidsprijzen. Voor een magazijn van 1300,6 vierkante meter, worden de bouwkosten geschat op 563.160 euro. Als dit wordt toegepast op de gemeentelijke kostentabel, zouden de kosten voor de vergunning 21.133,10 euro zijn)

Procedure 4*. Wateraansluiting aanvragen

Instantie: WML
Tijd: 21 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 5*. Bibob-goedkeuring aanvragen

Instantie: Bureau Bibob
Tijd: 7 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 6*. Riolaansluitingsvergunning aanvragen

Instantie: Gemeente
Tijd: 6 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 7. Bouwinspecteur op de hoogte stellen twee dagen voor aanvang van de bouw

Instantie: Gemeente
Tijd: 5 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 8. Inspectie voor wateraansluiting krijgen

Instantie: WML
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 9. Inspectie voor rioolaansluiting krijgen

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 10. Riolaansluiting verkrijgen

Instantie: Gemeente
Tijd: 56 dagen
Kosten: EUR 3.660

Procedure 11*. Wateraansluiting verkrijgen

Instantie: WML
Tijd: 21 dagen
Kosten: EUR 1.168

Procedure 12. Inspectie aanvragen en ontvangen tijdens funderingsfase*

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 13. Onverwachte inspectie ontvangen

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 14. Bouwinspecteur op de hoogte stellen na voltooiing van werkzaamheden

Instantie: Gemeente
Tijd: 5 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 15. Eindinspectie ontvangen

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 16. Gebruiksvergunning verkrijgen

Instantie: Gemeente
Tijd: 14 dagen
Kosten: Geen kosten

Middelburg

*Magazijnwaarde: EUR 2.350.524 (USD 2.660.000)
 Gegevens per: 31 december 2020*

Procedure 1. Rapport over de bodemgesteldheid verkrijgen

Instantie: Bodemonderzoeksbureau
Tijd: 30 dagen
Kosten: EUR 9.650

Procedure 2*. Overleg voeren met de gemeentelijke autoriteiten

Instantie: Gemeente
Tijd: 21 dagen
Kosten: EUR 1.186 (25% van de kosten van de omgevingsvergunning)

Procedure 3. Een verzoek indienen voor een omgevingsvergunning bij het college van B&W

Instantie: Gemeente
Tijd: 98 dagen
Kosten: EUR 42.358 (EUR 334,85 voor de eerste 15.000 van magazijnwaarde + EUR 18,65 voor elke extra 1.000 euro in magazijnwaarde)

Procedure 4*. Riolaansluitingsvergunning aanvragen

Instantie: Gemeente
Tijd: 21 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 5*. Wateraansluiting aanvragen

Instantie: Evides
Tijd: 21 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 6. Bouwinspecteur op de hoogte stellen twee dagen voor aanvang van de bouw

Instantie: Gemeente
Tijd: 5 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 7. Inspectie voor wateraansluiting krijgen

Instantie: Evides
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 8. Riolaansluiting verkrijgen

Instantie: Gemeente
Tijd: 21 dagen
Kosten: EUR 177

Procedure 9*. Wateraansluiting verkrijgen

Instantie: Evides
Tijd: 21 dagen
Kosten: EUR 978

Procedure 10. Inspectie aanvragen en ontvangen tijdens funderingsfase

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 11. Onverwachte inspectie ontvangen

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 12. Bouwinspecteur op de hoogte stellen na voltooiing van werkzaamheden

Instantie: Gemeente
Tijd: 5 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 13. Eindinspectie ontvangen

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 14. Gebruiksvergunning verkrijgen

Instantie: Gemeente
Tijd: 14 dagen
Kosten: Geen kosten

Rotterdam

*Magazijnwaarde: EUR 2.350.524 (USD 2.660.000)
 Gegevens per: 31 december 2020*

Procedure 1. Rapport over de bodemgesteldheid verkrijgen

Instantie: Bodemonderzoeksbedrijf
Tijd: 30 dagen
Kosten: EUR 9.650

Procedure 2*. Overleg voeren met de gemeentelijke autoriteiten

Instantie: Gemeente
Tijd: 14 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 3. Een verzoek indienen voor een omgevingsvergunning bij het college van B&W

Instantie: Gemeente
Tijd: 98 dagen
Kosten: EUR 46.500 (2,05% van magazijnwaarde)

Procedure 4*. Riolaansluitingsvergunning aanvragen

Instantie: Gemeente
Tijd: 56 dagen
Kosten: EUR 33

Procedure 5*. Wateraansluiting aanvragen

Instantie: Evides
Tijd: 21 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 6*. Bibob-goedkeuring aanvragen

Instantie: Bureau Bibob
Tijd: 7 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 7. Bouwinspecteur op de hoogte stellen twee dagen voor aanvang van de bouw

Instantie: Gemeente
Tijd: 5 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 8. Inspectie voor riolaansluiting krijgen

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 9*. Inspectie voor wateraansluiting krijgen

Instantie: Evides
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 10. Wateraansluiting verkrijgen

Instantie: Evides
Tijd: 21 dagen
Kosten: EUR 978

Procedure 11. Inspectie aanvragen en ontvangen tijdens funderingsfase

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 12. Onverwachte inspectie ontvangen

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 13. Bouwinspecteur op de hoogte stellen na voltooiing van werkzaamheden

Instantie: Gemeente
Tijd: 5 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 14. Eindinspectie ontvangen

Instantie: Gemeente
Tijd: 1 dag
Kosten: Geen kosten

Procedure 15. Gebruiksvergunning verkrijgen

Instantie: Gemeente
Tijd: 14 dagen
Kosten: Geen kosten

Utrecht

*Magazijnwaarde: EUR 2.350.524 (USD 2.660.000)
 Gegevens per: 31 december 2020*

Procedure 1. Rapport over de bodemgesteldheid verkrijgen

Instantie: Bodemonderzoeksbedrijf
Tijd: 30 dagen
Kosten: EUR 9.650

Procedure 2*. Overleg voeren met de gemeentelijke autoriteiten

Instantie: Gemeente
Tijd: 25 dagen
Kosten: EUR 3.000

Procedure 3. Een verzoek indienen voor een omgevingsvergunning bij het college van B&W

Instantie: Gemeente
Tijd: 98 dagen
Kosten: EUR 48.541 (2,14% van magazijnwaarde)

Procedure 4*. Riolaansluiting aanvragen

Instantie: Gemeente
Tijd: 21 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 5*. Wateraansluiting aanvragen

Instantie: Vitens
Tijd: 6 dagen
Kosten: Geen kosten

Procedure 6. Bouwinspecteur op de hoogte stellen twee dagen voor aanvang van de bouw

Instantie: Gemeente
Tijd: 5 dagen
Kosten: Geen kosten

**Procedure 7. Inspectie voor
waternaansluiting krijgen**

Instantie: Vitens

Tijd: 1 dag

Kosten: Geen kosten

Procedure 8. Wateraansluiting verkrijgen

Instantie: Vitens

Tijd: 84 dagen

Kosten: EUR 762

**Procedure 9. Inspectie aanvragen en
ontvangen tijdens funderingsfase***

Instantie: Gemeente

Tijd: 1 dag

Kosten: Geen kosten

**Procedure 10. Onverwachte inspectie
ontvangen**

Instantie: Gemeente

Tijd: 1 dag

Kosten: Geen kosten

**Procedure 11. Bouwinspecteur op
de hoogte stellen na voltooiing van
werkzaamheden**

Instantie: Gemeente

Tijd: 5 dagen

Kosten: Geen kosten

Procedure 12. Eindinspectie ontvangen

Instantie: Gemeente

Tijd: 1 dag

Kosten: Geen kosten

**Procedure 13. Gebruiksvergunning
verkrijgen**

Instantie: Gemeente

Tijd: 14 dagen

Kosten: Geen kosten

OMGEVINGSVERGUNNING AANVRAGEN IN NEDERLAND – KWALITEITSCONTROLE BOUW INDEX

	Alle steden	
	Antwoord	Score
Kwaliteitscontrole bouw index (0–15)		10
Index van de kwaliteit van bouwbesluit (0–2)		2
Hoe toegankelijk zijn bouwetten en regels in uw economie? (0–1)	Beschikbaar online; Gratis.	1
Welke vereisten voor het verkrijgen van een omgevingsvergunning zijn duidelijk aangegeven in de bouwbesluiten of op een toegankelijke website, in een brochure of folder? (0–1)	Lijst van vereiste documenten; Te betalen kosten; Vereiste goedkeuringen vooraf.	1
Index kwaliteitscontrole voor de bouw (0–1)		1
Welke externe entiteiten moeten wettelijk controleren of de bouwplannen voldoen aan het bestaande bouwbesluit? (0–1)	Gelicenseerd architect; Gelicenseerd ingenieur	1
Index kwaliteitscontrole tijdens de bouw (0–3)		3
Welke soorten inspecties (als die er zijn) moeten wettelijk worden uitgevoerd tijdens de bouw? (0–2)	Inspecties tijdens verschillende fases; Risicogebaseerde inspecties.	2
Vinden wettelijk voorgeschreven inspecties tijdens de bouw in de praktijk plaats? (0–1)	Verplichte inspecties worden altijd uitgevoerd in de praktijk.	1
Index kwaliteitscontrole na de bouw (0–3)		3
Is er wettelijk een eindinspectie verplicht om te controleren of het gebouw is gebouwd in overeenstemming met de goedgekeurde plannen en regels? (0–2)	Ja, eindinspectie wordt uitgevoerd door overheidsinstantie.	2
Vinden wettelijk voorgeschreven eindinspecties in de praktijk plaats? (0–1)	Eindinspecties worden altijd uitgevoerd in de praktijk.	1
Index voor aansprakelijkheid en verzekering (0–2)		1
Welke partijen (als die er zijn) worden wettelijk aansprakelijk gesteld voor structurele gebreken of problemen in het gebouw nadat het in gebruik is genomen (aansprakelijkheid voor latente gebreken of 10-jarige aansprakelijkheid)? (0–1)	Architect of ingenieur; professional verantwoordelijk voor supervisie; bouwbedrijf.	1
Welke partijen (als die er zijn) worden wettelijk verplicht om een aansprakelijkheidsverzekering af te sluiten voor het dekken van mogelijke structurele gebreken of problemen in het gebouw nadat het in gebruik is genomen? (0–1)	Er is geen partij wettelijk verplicht om een verzekering af te sluiten.	0
Index professionele certificeringen (0–4)		0
Wat zijn kwalificatievereisten voor de professional die verantwoordelijk is voor de controle of de architectenplannen of tekeningen voldoen aan het bestaande bouwbesluit? (0–2)	Minimumaantal jaar ervaring.	0
Wat zijn de kwalificatievereisten voor de professional die de bouw op de grond controleert? (0–2)	Minimumaantal jaar ervaring.	0

Bron: *Subnational Doing Business* en *Doing Business* databanken.

Opmerking: De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport.

ELEKTRICITEIT VERKRIJGEN IN NEDERLAND – PROCEDURES VEREIST VOOR HET VERKRIJGEN VAN EEN NIEUWE ELEKTRICITEITSAANSLUITING, PER STAD

Gegevens per: 31 december 2020

Naam van nutsbedrijf:		Enduris		Enexis			Liander		Stedin		Opmerkingen
		Middelburg	Eindhoven	Enschede	Groningen	Maastricht	Amsterdam	Arnhem	Den Haag	Rotterdam	
1. Aanvraag indienen bij netbeheerder en offerte ontvangen	Tijd (dagen)	12	8	12	10	7	12	12	12	12	12
	Kosten (EUR)					Geen kosten					
2. Externe werkzaamheden verkrijgen bij aannemer van netbeheerder	Tijd (dagen)	90	90	126	126	90	112	101	112	120	
	Kosten (EUR)	11.150 [(EUR 4.437 voor capaciteit tussen 50 kVA en 200 kVA voor de eerste 25 meter) + (EUR 6.712,50 voor EUR 53,70 per elke extra meter)]	8.591 [(EUR 3.428 voor capaciteit tussen 3 x 160 A en 3 x 250 A en voor de eerste 25 meter) + (EUR 5.162,50 voor EUR 41,30 per elke extra meter)]				11.352 [(EUR 4.802 voor capaciteit tussen 100 kVA en 160 kVA voor de eerste 25 meter) + (EUR 6.550 voor EUR 52,40 per elke extra meter)]			11.580 [(EUR 5.330 voor capaciteit tussen 3 x 125 A en 175 kVA en voor de eerste 25 meter) + (EUR 6.250 voor EUR 50 per elke extra meter)]	
3. Contract ondertekenen bij elektriciteitsbedrijf**	Tijd (dagen)	7	7	7	7	7	7	7	7	7	
	Kosten (EUR)					Geen kosten					
4. Meterinstallatie verkrijgen van meterbedrijf**	Tijd (dagen)	7	7	7	7	7	7	7	7	7	
	Kosten (EUR)					Geen kosten					

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het Doing Business 2021-rapport.

* Deze procedure verloopt geïntegreerd met de vorige.

ELEKTRICITEIT VERKRIJGEN IN NEDERLAND – BETROUWBAARHEID VAN LEVERING EN TRANSPARANTIE VAN TARIEFINDEX	
Betrouwbaarheid van levering en transparantie van tariefindex (0–8)	8 (alle steden)
Totale duur en frequentie van uitval per klant per jaar (0–3)	3 (alle steden)
Index gemiddelde onderbrekingsduur systeem (SAIDI)	0.20 (Eindhoven, Enschede, Groningen, Maastricht) 0.25 (Middelburg) 0.34 (Den Haag, Rotterdam, Utrecht) 0.58 (Amsterdam, Arnhem)
Index gemiddelde onderbrekingsfrequentie systeem (SAIFI)	0.15 (Eindhoven, Enschede, Groningen, Maastricht) 0.23 (Den Haag, Rotterdam, Utrecht) 0.24 (Middelburg) 0.32 (Amsterdam, Arnhem)
Mechanismen voor monitoren van uitval (0–1)	1 (alle steden)
Gebruikt het netbeheerbedrijf geautomatiseerde tools voor het monitoren van uitval?	Ja (alle steden)
Mechanismen voor herstellen van service (0–1)	1 (alle steden)
Gebruikt het netbeheerbedrijf geautomatiseerde tools voor het herstellen van de service?	Ja (alle steden)
Monitoring door regelgevingsinstantie (0–1)	1 (alle steden)
Monitort een regelgevingsinstantie - d.w.z. een entiteit anders dan het nutsbedrijf - de prestaties van het nutsbedrijf op gebied van leveringsbetrouwbaarheid?	Ja (alle steden)
Financiële sancties gericht op het beperken van uitval (0–1)	1 (alle steden)
Betaalt het nutsbedrijf een compensatie aan klanten of krijgt het een boete van de regelgevingsinstantie (of beide) als uitvallen een bepaalde drempel overschrijden?	Ja (alle steden)
Communicatie van tarieven en tariefwijzigingen (0–1)	1 (alle steden)
Zijn de gebruikte tarieven online beschikbaar?	Ja (alle steden)
Krijgen klanten een melding van een tariefwijziging voorafgaand aan de betalingscyclus?	Ja (alle steden)

Bron: *Subnational Doing Business* en *Doing Business* databanken.

Opmerking: De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport.

REGISTREREN VAN EIGENDOM IN NEDERLAND – PROCEDURES VEREIST VOOR HET REGISTREREN VAN EEN EIGENDOM, PER STAD

Eigendomswaarde EUR 2.350.524 Gegevens per: 31 december 2020		Amsterdam	Arnhem	Den Haag	Eindhoven	Enschede	Groningen
Notaris voert een akte-onderzoek uit in het Kadaster	Tijd (dagen)	Minder dan een dag (online procedure)					
	Kosten (EUR)	EUR 2.258. Een fractie van de kosten wordt gefactureerd door het Kadaster om een geregistreerde akte af te geven (EUR 2,95), een kadasterkaart (EUR 1,80) en een uittreksel uit het Kadaster (EUR 1,80). De meeste kosten zijn gerelateerd aan de notariskosten (voor de werkzaamheden uitgevoerd onder procedures 1, 2 en 3): EUR 2.250	EUR 1.508. Een fractie van de kosten wordt gefactureerd door het Kadaster om een geregistreerde akte af te geven (EUR 2,95), een kadasterkaart (EUR 1,80) en een uittreksel uit het Kadaster (EUR 1,80). De meeste kosten zijn gerelateerd aan de notariskosten (voor de werkzaamheden uitgevoerd onder procedures 1, 2 en 3): EUR 1.500	EUR 2.258. Een fractie van de kosten wordt gefactureerd door het Kadaster om een geregistreerde akte af te geven (EUR 2,95), een kadasterkaart (EUR 1,80) en een uittreksel uit het Kadaster (EUR 1,80). De meeste kosten zijn gerelateerd aan de notariskosten (voor de werkzaamheden uitgevoerd onder procedures 1, 2 en 3): EUR 2.250	EUR 1.008. Een fractie van de kosten wordt gefactureerd door het Kadaster om een geregistreerde akte af te geven (EUR 2,95), een kadasterkaart (EUR 1,80) en een uittreksel uit het Kadaster (EUR 1,80). De meeste kosten zijn gerelateerd aan de notariskosten (voor de werkzaamheden uitgevoerd onder procedures 1, 2 en 3): EUR 1.000	EUR 1.508. Een fractie van de kosten wordt gefactureerd door het Kadaster om een geregistreerde akte af te geven (EUR 2,95), een kadasterkaart (EUR 1,80) en een uittreksel uit het Kadaster (EUR 1,80). De meeste kosten zijn gerelateerd aan de notariskosten (voor de werkzaamheden uitgevoerd onder procedures 1, 2 en 3): EUR 1.500	EUR 1.008. Een fractie van de kosten wordt gefactureerd door het Kadaster om een geregistreerde akte af te geven (EUR 2,95), een kadasterkaart (EUR 1,80) en een uittreksel uit het Kadaster (EUR 1,80). De meeste kosten zijn gerelateerd aan de notariskosten (voor de werkzaamheden uitgevoerd onder procedures 1, 2 en 3): EUR 1.000
Notaris voert een onderzoek uit naar de representatie van de partijen*	Tijd (dagen)	Minder dan een dag (online procedure)					
	Kosten (EUR)	EUR 22,8. Deze kosten worden berekend door de Kamer van Koophandel om de rechtsbevoegdheid van de verkoper en koper te onderzoeken om de bedrijven te vertegenwoordigen. EUR 3,05 wordt berekend voor toegang tot de jaarrekeningen (van elk bedrijf); EUR 2,65 voor de namen van wettelijke vertegenwoordigers (van elk bedrijf); EUR 2,65 voor de oprichtingsartikelen (van elk bedrijf); en EUR 3,05 voor een gecertificeerd uittreksel uit het handelsregister (van elk bedrijf).					
Passeren van de overdrachtsakte	Tijd (dagen)	1 dag					
	Kosten (EUR)	EUR 141.031 (Overdrachtsbelasting: 6% van eigendomswaarde voor niet-residentieel; 2% voor residentieel gebruik)					
Registratie van akte	Tijd (dagen)	Minder dan een dag (online procedure)					
	Kosten (EUR)	EUR 82,50 (voor volledig geautomatiseerde registratie)					
Registratie bij Belastingdienst, afdeling registratie en successie*	Tijd (dagen)	Minder dan een dag (online procedure)					
	Kosten (EUR)	Opgenomen in procedure 3					

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het Doing Business 2021-rapport.

*Deze procedure verloopt gelijktijdig met de vorige.

Maastricht	Middelburg	Rotterdam	Utrecht	Opmerkingen
Minder dan een dag (online procedure)				Volgens het Burgerlijk wetboek is het verplicht om een notaris in te huren voor het uitvoeren van het eigendomsregistratieproces. De notaris voert een akteonderzoek uit bij het Kadaster om het eigenaarschap en belastingen te controleren voor het passeren van de akte. Een notariële akte is verplicht ('authentieke akte'); en de notaris controleert of de verkoper daadwerkelijk de eigenaar is. Notarissen kunnen het kadaster op afstand raadplegen via de Automatische Kadastrale Registratie (AKR). Alle aktes zijn online beschikbaar, evenals uittreksel uit de kadasterkaart met de relevante eigendommen. De notaris stelt vervolgens de overdrachtsakte op.
EUR 1.008. Een fractie van de kosten wordt gefactureerd door het Kadaster om een geregistreerde akte af te geven (EUR 2,95), een kadasterkaart (EUR 1,80) en een uittreksel uit het Kadaster (EUR 1,80). De meeste kosten zijn gerelateerd aan de notariskosten (voor de werkzaamheden uitgevoerd onder procedures 1, 2 en 3): EUR 1.000	EUR 1.008. Een fractie van de kosten wordt gefactureerd door het Kadaster om een geregistreerde akte af te geven (EUR 2,95), een kadasterkaart (EUR 1,80) en een uittreksel uit het Kadaster (EUR 1,80). De meeste kosten zijn gerelateerd aan de notariskosten (voor de werkzaamheden uitgevoerd onder procedures 1, 2 en 3): EUR 1.000	EUR 2.258. Een fractie van de kosten wordt gefactureerd door het Kadaster om een geregistreerde akte af te geven (EUR 2,95), een kadasterkaart (EUR 1,80) en een uittreksel uit het Kadaster (EUR 1,80). De meeste kosten zijn gerelateerd aan de notariskosten (voor de werkzaamheden uitgevoerd onder procedures 1, 2 en 3): EUR 2.250	EUR 2.258. Een fractie van de kosten wordt gefactureerd door het Kadaster om een geregistreerde akte af te geven (EUR 2,95), een kadasterkaart (EUR 1,80) en een uittreksel uit het Kadaster (EUR 1,80). De meeste kosten zijn gerelateerd aan de notariskosten (voor de werkzaamheden uitgevoerd onder procedures 1, 2 en 3): EUR 2.250	
Minder dan een dag (online procedure)				Als de partijen bij de transacties bedrijven zijn (geen personen), moet de notaris het Handelsregister van de Kamer van Koophandel controleren op specifieke informatie betreffende de partijen (zoals adres, behorend directeuren). De oprichtingsartikelen kunnen niet online worden gecontroleerd. De notaris kan deze per post of fax laten opsturen. De notaris controleert ook het Insolventieregister om te controleren of de koper en/of de verkoper failliet zijn verklaard op moment van ondertekening van de akte en registratie bij het Kadaster. Dit is belangrijk om te controleren of zowel de verkoper als de koper het recht hebben om de transactie aan te gaan uit hoofde van het bedrijf.
EUR 22,8. Deze kosten worden berekend door de Kamer van Koophandel om de rechtsbevoegdheid van de verkoper en koper te onderzoeken om de bedrijven te vertegenwoordigen. EUR 3,05 wordt berekend voor toegang tot de jaarrekeningen (van elk bedrijf); EUR 2,65 voor de namen van wettelijke vertegenwoordigers (van elk bedrijf); EUR 2,65 voor de oprichtingsartikelen (van elk bedrijf); en EUR 3,05 voor een gecertificeerd uittreksel uit het handelsregister (van elk bedrijf).				
1 dag				De notaris verkrijgt een uittreksel van het Kantoor van rechtszekerheid om te controleren of bepaalde rechten van derden zijn toegestaan over het eigendom, bijv. via hypotheek, bouwrechten. Een akte-onderzoek tot 30 jaar terug wordt opgenomen in de documenten. De notaris kan een volledige transcriptie, een inschrijvingsuittreksel of een meldingsuittreksel aanvragen van overdrachtsaktes gedurende 30 jaar die invloed hebben op het eigendom dat onderwerp is van de transactie. Het Kantoor van rechtszekerheid biedt (i) 'volledige transcriptie' van de akte of van de beslissing die de akte toewijst: de datum van verkrijgen van volledig eigenaarschap of ander recht over het eigendom, de voorwaarden van de verkrijging inclusief de aankoopprijs, het bestaan van leasecontracten langer dan negen jaar en informatie over de rechten van derden zoals vonnissen, erfdiensbaarheids/servituten en inbeslagnemen betreffende het eigendom voor de afgelopen 30 jaar en (ii) per 'inscriptie' of het recht over het eigendom is belast door een hypotheek of juridische band (begunstigde, bedrag, kosten, termijn).
EUR 141.031 (Overdrachtsbelasting: 6% van eigendomswaarde voor niet-residentieel; 2% voor residentieel gebruik)				
Minder dan een dag (online procedure)				Elke notariële akte moet worden ingeschreven bij het Kadaster. Dit kan online worden gedaan. De registratiekosten van het Kadaster is afhankelijk van de manier waarop de akte wordt ingediend bij het Kadaster: EUR 82,50 voor volledig automatische registratie (ingediend via KIK-systeem en/of als xml-bestand), EUR 144,50 voor semi-digitale levering van akte voor automatische registratie (digitaal ingediend) en EUR 172,00 (144,50 + 27,50 als extra kosten) voor papieren levering van akte voor normale registratie.
EUR 82,50 (voor volledig geautomatiseerde registratie)				
Minder dan een dag (online procedure)				Na het passeren van de notariële akte wordt een scan van het origineel door de notaris ingediend in een beveiligd online/digitaal registratiesysteem dat wordt beheerd door de KNB (https://notarisnet.notaris.nl/cdr-centraal-digitaal-repertorium). De notaris voert ook in het registratiesysteem in of de akte overdrachtsbelasting-technische aspecten bevat. De KNB dient dan de geregistreerde notariële akten digitaal in bij de Belastingdienst samen met de aanvullende informatie geleverd door de notaris. Registratie bij het Ministerie van Financiën, de Belastingdienst, afdeling registratie en successie vindt online plaats: www.belastingdienst.nl . Dit is het officiële register van de Afdeling registratie. Elke notariële akte moet binnen 10 dagen worden geregistreerd bij de Belastingdienst die deze akte controleert op belastbare aspecten. De overdrachtsbelasting wordt betaald aan de notaris, die deze belasting aan de Belastingdienst betaalt na registratie. De overdrachtsbelasting is 6% of 2% van de totale aankoopprijs of marktwaarde, welke het hoogst is. Afhankelijk van de btw-status van de ondernemer kan er btw (21%) van toepassing zijn in plaats van de overdrachtsbelasting. De akte zelf wordt dan met deze melding geretourneerd aan de notaris.
Opgenomen in procedure 3				

REGISTREREN VAN EIGENDOM IN NEDERLAND – KWALITEIT VAN LANDBEHEER INDEX

	Antwoord	Score
Kwaliteit van landbeheer index (0–30)		28,5 (alle steden)
Index betrouwbaarheid van infrastructuur (0–8)		7
In welk formaat worden grondeigendoms certificaten bijgehouden in het vastgoedregister - in papieren formaat of in gecomputeriseerd formaat (gescand of volledig digitaal)? (0–2)	Computer/gescand	1
Is er een volledige en functionele database voor het controleren van belastingen (verbindingen, hypotheek, beperkingen en dergelijke)? (0–1)	Ja	1
In welk formaat worden kadastrale plattegronden bijgehouden bij het kaartagentschap - in papieren formaat of in gecomputeriseerd formaat (gescand of volledig digitaal)? (0–2)	Computer/ volledig digitaal	2
Is er een elektronische database voor het vastleggen van grenzen, controleren van plattegronden en leveren van kadastrale informatie (geografisch informatiesysteem)? (0–1)	Ja	1
Wordt de informatie vastgelegd bij het vastgoedregister en het Kadaster bewaard in één database, in verschillende maar gekoppelde databanken of in aparte databanken? (0–1)	Eén database	1
Gebruiken het vastgoedregister en het Kadaster hetzelfde identificatienummer voor eigendommen? (0–1)	Ja	1
Index transparantie van informatie (0–6)		6
Wordt informatie over landeigenaarschap openbaar beschikbaar gemaakt zonder aanlevering van het aktecertificaatnummer bij de instantie die belast is met de registratie van vastgoed? (0–1)	Iedereen die het officiële tarief betaalt	1
Is de lijst met documenten die nodig zijn voor het voltooiën van alle soorten eigendomstransacties openbaar beschikbaar - en zo ja, hoe? (0–0,5)	Ja. Online	0,5
Wordt het toepasselijke tariefschema voor alle soorten eigendomstransacties bij de instantie voor registratie van vastgoed openbaar beschikbaar gesteld - en zo ja, hoe? (0–0,5)	Ja. Online	0,5
Bindt de instantie voor registratie van vastgoed zich aan het leveren van een wettelijk bindend document dat eigenaarschap bewijst binnen een bepaalde termijn - en zo ja, hoe communiceert het deze servicestandaard? (0–0,5)	Ja. Online	0,5
Is er een specifiek en onafhankelijk mechanisme voor het indienen van klachten over een probleem dat is opgetreden bij de instantie voor registratie van vastgoed? (0–1)	Ja	1
Zijn er openbaar beschikbaar officiële statistieken over het aantal transacties bij de instantie voor registratie van vastgoed? (0–0,5)	Ja	0,5
Worden Kadasterkaarten openbaar beschikbaar gesteld? (0–0,5)	Iedereen die het officiële tarief betaalt	0,5
Wordt het toepasselijke tariefschema voor toegang tot kaarten van grondstukken eenvoudig openbaar beschikbaar gesteld - en zo ja, hoe? (0–0,5)	Ja. Online	0,5
Specificeert het kadaster/kaartagentschap formeel de periode voor het leveren van een bijgewerkt kadastrale plattegrond - en zo ja, hoe communiceert het deze servicestandaard? (0–0,5)	Ja. Online	0,5
Is er een specifiek en onafhankelijk mechanisme voor het indienen van klachten over een probleem dat is opgetreden bij het kadaster- of kaartagentschap? (0–0,5)	Ja	0,5
Index geografische dekking (0–8)		8
Zijn alle grondstukken in privé-eigendom in de economie formeel geregistreerd in het vastgoedregister? (0–2)	Ja	2
Zijn alle grondstukken in privé-eigendom geregistreerd in het vastgoedregister in de gemeten stad? (0–2)	Ja	2
Zijn alle grondstukken in privé-eigendom in de economie in kaart gebracht? (0–2)	Ja	2
Zijn alle grondstukken in privé-eigendom in de gemeten stad in kaart gebracht? (0–2)	Ja	2
Index landgerelateerde geschillenbeslechting (0–8)		7,5
Vereist de wet dat alle eigendomsverkooptransacties worden geregistreerd bij het vastgoedregister om ze opponeerbaar te maken voor derden? (0–1,5)	Ja	1,5
Is het systeem van vastgoedregistratie onderworpen aan een staats- of privégarantie? (0–0,5)	Ja	0,5
Is er een specifiek buitengerechtelijk compensatiemechanisme om verliezen te dekken opgelopen door partijen die te goeder trouw een eigendomstransactie zijn aangegaan gebaseerd op verkeerde informatie gecertificeerd door het vastgoedregister? (0–0,5)	Ja	0,5
Vereist het rechtssysteem een rechtmatigheidstoezicht in de documenten die nodig zijn voor een eigendomstransactie (bijv. controleren of contracten voldoen aan wettelijke vereisten)? (0–0,5)	Ja	0,5
Vereist het rechtssysteem een controle van de identiteit van partijen bij een eigendomstransactie? (0–0,5)	Ja	0,5
Is er een nationale database om de accuraatheid van door de overheid uitgegeven identiteitsdocumenten te controleren? (0–1)	Ja	1

REGISTREREN VAN EIGENDOM IN NEDERLAND – KWALITEIT VAN LANDBEHEER INDEX (vervolg)

	Antwoord	Score
Hoe lang duurt het gemiddeld om een beslissing te krijgen van een rechtbank van eerste aanleg voor een dergelijke zaak (zonder beroep)? (0–3)	Minder dan een jaar	3
Zijn er openbaar beschikbare statistieken over het aantal landgerelateerde geschillen in de rechtbank van eerste aanleg? (0–0,5)	Nee	0
Index gelijke toegang tot eigendomsrechten (-2–0)		0
Hebben ongetrouwde mannen en ongetrouwde vrouwen gelijke eigendomsrechten op vastgoed?	Ja	0
Hebben getrouwde mannen en getrouwde vrouwen gelijke eigendomsrechten op vastgoed?	Ja	0

Bron: *Subnational Doing Business* en *Doing Business* databanken.

Opmerking: De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport.

AFDWINGEN VAN CONTRACTEN IN NEDERLAND – TIJD EN KOSTEN OM EEN COMMERCIËEL GESCHIL OP TE LOSSEN, PER STAD

Plaats	Tijd (dagen)				Kosten (% van claim)				Kwaliteit van de rechtsprocedures index (0–18)				
	Aanspannen en dagvaardiging	Proces en uitspraak	Tenuitvoerlegging van de uitspraak	Totale tijd	Advocaatkosten	Griffierechten	Tenuitvoerleggingskosten	Totale kosten	Gerechtelijke structuur en procedures (-1–5)	Case management (0–6)	Automatisering rechtbank (0–4)	Alternatieve geschillenbeslechting (0–3)	Totaal score (0–18)
Amsterdam	10	442	62	514	13,7	5,0	5,2	23,9	3,0	0,5	2,0	1,5	7,0
Arnhem	20	435	62	517	12,4	4,8	5,2	22,4	3,0	0,5	2,0	1,5	7,0
Den Haag	15	442	62	519	13,7	4,5	5,2	23,4	3,0	0,5	2,0	1,5	7,0
Eindhoven	15	396	60	471	12,5	4,5	3,9	20,9	3,0	0,5	2,0	1,5	7,0
Enschede	30	390	90	510	11,2	5,0	3,5	19,7	3,0	0,5	2,0	1,5	7,0
Groningen	15	442	62	519	11,0	4,5	3,9	19,4	3,0	0,5	2,0	1,5	7,0
Maastricht	20	475	66	561	13,0	5,0	4,8	22,8	3,0	0,5	2,0	1,5	7,0
Middelburg	30	421	61	512	10,0	5,0	3,9	18,9	3,0	0,5	2,0	1,5	7,0
Rotterdam	15	410	60	485	12,7	5,0	3,9	21,6	3,0	0,5	2,0	1,5	7,0
Utrecht	15	449	62	526	13,4	5,0	4,8	23,2	3,0	0,5	2,0	1,5	7,0

Bron: Subnational Doing Business en Doing Business databanken.

Opmerking: De kostenwaarden, uitgedrukt als % van de claim, worden afgerond op de eerste decimaal. De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het Doing Business 2021-rapport.

AFDWINGEN VAN CONTRACTEN IN NEDERLAND – KWALITEIT VAN DE RECHTSPROCEDURES INDEX

	Antwoord	Score
Kwaliteit van de rechtsprocedures index (0–18)		7,0 (alle steden)
Gerechtelijke structuur en procedures (-1–5)		3,0
1. Bestaat er een rechtbank of afdeling van een rechtbank die uitsluitend gewijd is aan het behandelen van ondernemingsgeschillen? (0–1,5)	Nee	0,0
2. Rechtbank voor kleine vorderingenclaims (0–1,5) 2.a. Is er een rechtbank voor kleine vorderingen of een versnelde procedure voor kleine vorderingem? 2.b. Indien ja, is zelfvertegenwoordiging toegestaan?	Ja Ja	1,5
3. Is bewarende beslagbeslagging beschikbaar? (0–1)	Ja	1,0
4. Worden nieuwe zaken willekeurig toegewezen aan rechters? (0–1)	Ja, maar handmatig	0,5
5. Heeft de getuigenis van een vrouw dezelfde bewijskracht in de rechtbank als die van een man? (-1–0)	Ja	0,0
Case management (0–6)		0,5
1. Tijdsstandaarden (0–1) 1.a. Zijn er wetten waarin algemene termijnen worden vastgesteld voor belangrijke rechtbankgebeurtenissen in een civiele zaak? 1.b. Indien ja, zijn er tijdsnormen vastgesteld voor ten minste drie gerechtelijke gebeurtenissen? 1.c. Worden deze tijdsnormen in meer dan 50% van de gevallen gerespecteerd?	Ja Nee Ja	0,0
2. Verdagingen (0–1) 2.a. Regelt de wet het maximum aantal verdagingen dat kan worden verleend? 2.b. Zijn verdagingen beperkt tot onvoorziene en uitzonderlijke omstandigheden? 2.c. Indien er regels voor verdaging zijn, worden deze in meer dan 50% van de gevallen nageleefd?	Nee Ja Ja	0,5
3. Zijn twee van de vier volgende rapporten beschikbaar over de bevoegde rechtbank: (i) tijd voor het opstellen van een uitspraak rapport; (ii) afhandelingspercentage rapport ; (iii) voortgang lopende zaken rapport; en (iv) voortgangsrapport (0–1)	Nee	0,0
4. Is een zitting voorafgaand aan het proces onderdeel van de 'case management' werkwijze voor de bevoegde rechtbank? (0–1)	Nee	0,0
5. Bestaan er binnen de bevoegde rechtbank elektronische 'case management' technieken die rechters kunnen uitvoeren? (0–1)	Nee	0,0
6. Bestaan er binnen de rechtbank elektronische 'case management' technieken die advocaten kunnen uitvoeren? (0–1)	Nee	0,0
Automatisering rechtbank (0–4)		2,0
1. Kan de initiële klacht elektronisch worden ingediend via een speciaal platform binnen de bevoegde rechtbank? (0–1)	Nee	0,0
2. Kan de klacht die werd ingediend bij de bevoegde rechtbank elektronisch worden overhandigd aan de gedaagde? (0–1)	Nee	0,0
3. Kunnen griffierechten elektronisch worden betaald binnen de bevoegde rechtbank? (0–1)	Ja	1,0
4. Publicatie van uitspraken (0–1) 4.a. Worden uitspraken in ondernemingszaken op alle niveaus beschikbaar gesteld aan het algemene publiek door publicatie in staatsbladen, kranten of op het internet/website van de rechtbank? 4.b. Worden uitspraken in ondernemingszaken op het niveau van hoger beroep en hoogste gerechtshof beschikbaar gesteld aan het algemene publiek via publicatie in staatsbladen, kranten of op het internet/website van de rechtbank?	Ja Ja	1,0
Alternatieve geschillenbeslechting (0–3)		1,5
1. Arbitrage (0–1,5) 1.a. Wordt de binnenlandse handelsarbitrage geregeld door een geconsolideerde wet of geconsolideerd hoofdstuk/sectie van het toepasselijke wetboek van burgerlijke rechtsvordering die nagenoeg alle aspecten omvat? 1.b. Zijn er enige handelsgeschillen – afgezien van die geschillen die betrekking hebben op openbare orde of openbaar beleid - die niet kunnen worden beslecht? 1.c. Worden geldige arbitrageclausules of -overeenkomsten gewoonlijk gehandhaafd door de rechtbanken?	Ja Ja Ja	1,0
2. Bemiddeling/verzoening (0–1,5) 2.a. Is vrijwillige bemiddeling of verzoening beschikbaar? 2.b. Worden bemiddeling, verzoening of beide geregeld door een geconsolideerde wet of geconsolideerd hoofdstuk/sectie van het toepasselijke wetboek van burgerlijke rechtsvordering die nagenoeg alle aspecten omvat? 2.c. Zijn er financiële prikkels voor partijen om bemiddeling/schikking te proberen (bijv. Terugbetaling van griffiekosten indien de bemiddeling of schikking slaagt, korting op inkomstenbelasting, etc.)?	Ja Nee Nee	0,5

Bron: *Subnational Doing Business* en *Doing Business* databanken.

Opmerking: De gegevens voor Amsterdam worden pas als officieel beschouwd zodra ze zijn gepubliceerd in het *Doing Business 2021*-rapport.

Dankbetuigingen

Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland is geproduceerd door een team geleid door Carlos I. Mejia, Tommaso Rooms en Julien Vilquin. Het team bestond uit Razvan Gabriel Antonescu, Leo Henricus Bouma, Julia Constanze Braunmiller, Federico Cardenas Chacon, Lilla Marta Fordos, Philipp Hlatky, Valerie Erica Marechal, Maximilian Martin Meduna, Hannelore Maria L. Niesten, Enrique Orellana Tamez, Madalina Papahagi, Alberto Pellicanò, Kimberley Maria Margaretha Roeten, Ana Santillana, Veerle Margo Verhey, Marilina Vieira en Lisa Weekers. Het rapport is opgesteld onder toezicht van Pilar Salgado Otónel.

Het team is dankbaar voor de waardevolle peer review opmerkingen door collega's vanuit de Wereldbank Groep. Mohammad Amin, Isfandyar Zaman Khan, Austin Kilroy hebben de volledige tekst gereviseerd. Experts op elk van de vijf onderzochte domeinen zijn geraadpleegd bij het opstellen van de afzonderlijke hoofdstukken: Youmna Al Hourani, Jean Nicolas Arlet, Karim O. Belayachi, Erica Bosio, Camille Bourguignon, Klaus Decker, Marie Lily Delion, Viktoriya Ereshchenko, Maria Antonia Quesada Gamez, Marton Kerkapoly, Raman Maroz, Frederic Meunier, Nadia Novik, Oleksandra Popova, Jayashree Srinivasan en Alessio Zanelli.

Julie Biau, Catherine Doody, Veronique Jacobs, Norman Loayza, Massimiliano Paolucci, Ralf Retter, Linda Van Gelder en Gallina Vincelette zorgen voor de nodige begeleiding. Antonio Borges, Daria Goldstein, Anastasiia Iarovenko, Joyce A. Ibrahim, Anna Karpets, Trimor Mici, Monique Pelloux, Patrizia Poggi, Serge Randriamiharisoa, Lada Strelkova, Goran Tinjic, Erick Tjong en Nina Vucenik hebben waardevolle bijstand geboden tijdens verschillende fasen van het project. De website (<http://www.doingbusiness>

.org/EU4) werd ontwikkeld door Manasi Amalraj, Varun V. Doiphode, Anna Maria Kojzar, Akash Pradhan en Shrikant Bhaskar Shinde. Het rapport werd gereviseerd door Bronwen Brownen en de lay-out werd geproduceerd door Luis Liceaga.

Het onderzoek is gefinancierd door het Directoraat-generaal Regionaal Beleid en Stadsontwikkeling van de Europese Commissie. Het werd uitgevoerd onder de auspiciën van de Federale Kanselarij en het Federale Ministerie van Financiën van Oostenrijk; de Federale Overheidsdienst Financiën en de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking in België; en het Ministerie van Economische Zaken en Klimaatbeleid in Nederland.

Het projectteam is bijzonder dankbaar voor de informatie en bijstand gedurende het project kreeg van (i) de Oostenrijkse Vereniging van Steden en Gemeenten, de Oostenrijkse Federale Economische Kamer, de Ondernemingsdienstportal, het Federale Ministerie van Financiën, het Federale Ministerie van Digitale en Economische Zaken, het Federale Ministerie van Justitie, het Kantoor Metrologie en Enquêtes, de toezichthouder voor de elektriciteits- en de aardgasmarkt E-Control alsook de arrondissementenrechtbanken, de federale staten, de plaatselijke belastingkantoren, de gemeenten en de regionale rechtbanken in Oostenrijk; (ii) het Waals Agentschap voor Export en Buitenlandse investeringen (AWEX), het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen (FIT), het Brussels Agentschap voor Bedrijfs ondersteuning (hub.brussels), de Federale Overheidsdienst (FOD) Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, de FOD Financiën, de FOD Justitie, de FOD Sociale Zekerheid, de Commissie voor de Regulering van

de Elektriciteit en het Gas (CREG), de Brusselse regulerende instantie voor elektriciteit, gas en controle van de waterprijs (BRUGEL), de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), de Waalse Energiecommissie (CWaPE) en plaatselijke ondernemingsrechtbanken, lokale belastingkantoren en gemeenten in België; (iii) het Invest in Holland Netwerk, de Nederlandse Kamer van Koophandel (KVK), de Branchevereniging Nederlandse Architectenbureaus (BNA), het Kadaster, de Autoriteit Consument & Markt, de Raad voor de rechtspraak en lokale rechtbanken en gemeenten in Nederland.

Gegevensverzameling is uitgevoerd in samenwerking met (i) de *Oostenrijkse kamer van notarissen* (team geleid door Stephan Verweijen en Stephan Matyk-d'Anjony), de *Oostenrijkse kamer van belastingadviseurs en accountants* (team geleid door Anna Weber), *Brauneis Klauser Prändl Rechtsanwälte GmbH* (team geleid door Alexander Klauser), de *Federale kamer van architecten en beëdigd engineeringconsultants*, *Heinisch Weber Rechtsanwälte OG* (team geleid door Lukas Weber), de Oostenrijkse balie *Österreichischer Rechtsanwaltskammertag (ÖRAK)*; (ii) *Monard Law* (team geleid door Xiufang (Ava) Tu and Karen Braeckmans), de *Koninklijke federatie van Belgische notarissen* en de *Internationale raad van het Belgische notariaat*, de *Orde van architecten* (team geleid door Koen Vidts, Deborah Ashimwe en Hans Vanden Driessche), de Waalse unie van architecten (team geleid door Gaëtan Doquire); (iii) *Barentskrans* (team geleid door Joost Fanoy en Michiel Martin, inclusief Karlijn de Groes) en de BNA (team geleid door Alexander Pastoors) in Nederland.

Meer dan 550 advocaten, notarissen, ingenieurs, elektriciens, architecten, constructie-experts, nutsbedrijven, ambtenaren,

rechters en deurwaarders hebben bijgedragen aan *Doing Business in de Europese Unie 2021: Oostenrijk, België en Nederland*. Het team wil speciale dank uitspreken aan de nationale en lokale ambtenaren en leden van het rechtstelsel die hebben deelgenomen aan het project en waardevolle opmerkingen hebben gemaakt tijdens de raadplegings- en gegevensverificatieperiode. De namen van diegenen die erkend willen worden, zijn te vinden op de volgende pagina's.

BIJDRAGERS UIT DE PARTICULIERE SECTOR

NEDERLAND

AMSTERDAM

Petra van Diemen
ARCHIVOLT ARCHITECTEN BV

Ramon Pater
ARCHIVOLT ARCHITECTEN BV

David van Kessel
FLORENT

Heleen Biesheuvel
FLORENT

Hans E. Urlus
GREENBERG TRAUURIG, LLP AMSTERDAM

Maquina Lamé
GREENBERG TRAUURIG, LLP AMSTERDAM

Bas Evers
GROOT & EVERS GERECHTSDEURWAARDERS

Noor Hogerzeil
HOGAN LOVELLS

Surya Steijlen
LEVS ARCHITECTEN

Maarten Tinnemans
LOYENS & LOEFF N.V.

Marten Wijma
LOYENS & LOEFF N.V.

Mijke Sinnighe Damsté
LOYENS & LOEFF N.V.

Niels van Weerdenburg
LOYENS & LOEFF N.V.

David Wumkes
NAUTA DUTILH N.V.

Florine Kuipéri
NAUTA DUTILH N.V.

Marieke Faber
NAUTA DUTILH N.V.

Rebecca Runa Pinto-Noome
NAUTA DUTILH N.V. (NEW YORK OFFICE)

Dr. Van de Griend
NOTARIS WEESSP

Harvey Otten
OTTEN HOLDING

Kenneth van Loon
SCHOT VAN LOON NOTARIAAT

Olivier Spier
SPIER & HAZELBERG

Anne Josephus Jitta
TAYLOR WESSING N.V.

Elmar Dijkstra
TAYLOR WESSING N.V.

Lynn van Zaanen
TAYLOR WESSING N.V.

Mevr. Maja Bolè
TAYLOR WESSING N.V.

Paul Orij
TAYLOR WESSING N.V.

Sjef van der Putten
VURICH GERECHTSDEURWAARDERS

ARNHEM

Rene Rutgers
CHANCE BV

Erik Duinkerke
DE KEMPENAER ADVOCATEN

Anouk van Bisseling
DIRKZWAGER LEGAL & TAX

Tony van Wijk
DIRKZWAGER LEGAL & TAX

Pim Plattel
STELLICHER ADVOCATEN

Frans Clifford
VANGOULD ADVOCATEN

Roland Verweij
VERWEIJ ADVOCATEN

Koen Arts
WIEGERINCK

Dirkzwager Legal & Tax

Hekkelman notarissen

DEN HAAG

Adriaan Jurriëns
ADRIAAN JURRIËNS ARCHITECTEN

Joost Fanoy
BARENTSKRANS

Karlijn de Groes
BARENTSKRANS

Koen van Wijk
BARENTSKRANS

Marjolein van Rest
BARENTSKRANS

Michiel Martin
BARENTSKRANS

Janbert Heemstra
DE CLERCQ ADVOCATEN NOTARIAAT

Gert-Jan Wesenbeek
DGMR BOUW B.V.

Jan de Haan
GEURS & SCHULZE ARCHITECTEN

Mechteld van Veen-Oudenaarden
GMW ADVOCATEN

Nathalie van der Zande
LA GRO GEELKERKEN

Houthoff

KraGd Notarissen

EINDHOVEN

Jeroen Tulfer
BOELS ZANDERS ADVOCATEN

Thom Beukers
BOELS ZANDERS ADVOCATEN

Tom Kuipers
DIEDERENDIRRIX BV

Ben Wijnants
HUISMAN & VAN MUIJEN

Wim Weijers
KEIZERS ADVOCATEN

Jeroen Louwers
TAYLOR WESSING N.V.

Nick Kampschreur
TAYLOR WESSING N.V.

Paul Boetselaers
TAYLOR WESSING N.V.

Remco Schoe
TAYLOR WESSING N.V.

Benno Gossink
WOG REGISTERACCOUNTANTS BV

Compen Architecten

Marks Wachtters notarissen

ENSCHDEDE

Rob Leijssens
DAMSTÉ ADVOCATEN EN NOTARISSEN

Hubert te Woerd
DANIELS HUISMAN ADVOCATEN

Ruud Kotylak
DWA

Jeroen Nijmeijer
IAA ARCHITECTEN

John van Schendel
KIENHUISHOVING ADVOCATEN

Mark Huizenga
KIENHUISHOVING ADVOCATEN

Hans van den Dobbelssteen
LKSVD ARCHITECTEN

Helmich Spijkerboer
VAN GOOR SCHUURMAN
NOTARISSEN, WIERDEN

Marc Wools
VDNDP

Jan Smelt
VWZ NETWORK NOTARISSEN

Daniels Huisman Advocaten

GRONINGEN

Alex Grobbee
AGIN PRANGER GERECHTSDEURWAARDERS

Piet Stehouwer
BOUT ADVOCATEN

Rienk Talstra
DEHAAN ADVOCATEN EN NOTARISSEN

L.E. Abbring
NIEBOER-HAGE

Jan Leo de Hoop
PLASBOSSINADE ADVOCATEN NOTARISSEN

Stevens Idema
STEVENS IDEMA NOTARIAAT

Arie Mes
TRIP ADVOCATEN EN NOTARISSEN

Gilian Renkema
TRIP ADVOCATEN EN NOTARISSEN

Zuzana Jurdik
TRIP ADVOCATEN EN NOTARISSEN

KPB Architecten

Notaris Kantoor Mr. T.A.
Dantuma

PlasBossinade Advocaten
Notarissen

MAASTRICHT

Roel Graven
AMA GROUP ASSOCIATED
ARCHITECTS

Helen Houben
BOELS ZANDERS ADVOCATEN

Lisanne van Driel
BOELS ZANDERS ADVOCATEN

Mike Smeets
BOELS ZANDERS ADVOCATEN

Frans Kersten
METIS NOTARISSEN

Roel Mertens
PAULUSSEN ADVOCATEN NV

Sylvana Vijn
THUIS PARTNERS ADVOCATEN

Irene Willemsen
VHN NOTARISSEN

Rob Steegmans
VHN NOTARISSEN

Vincent van Heinigen
VHN NOTARISSEN

MIDDELBURG

Hanneke de Danschutter
ADRIAANSE VAN DER WEEL

Herwig Minnen
ARCHITECTEN ALLIANTIE BV

Gert-Jan van den Berge
BURGSALT BV

Maria Heuvelmans
DE NOTARISWINKEL

Willem van Voorst Vader
DE RECHTER ADVOCATEN EN MEDIATORS

Henriette Visser
DE ZEEUWSE ALLIANTIE NOTARISSEN

Rini Moeliker
MOELIKER EN PLATTEUW ADVOCATEN

Jeroen Poerstamper
POERSTAMPERBOUW

Architecten Alliantie bv

Rothuizen architecten
stedenbouwkundigen bv

Sauer en Oonk Adviseurs en
Notarissen

ROTTERDAM

Sanne Geldof
BASE ADVOCATEN

Hens Meengs
KONINKLIJKE NOTARIËLE
BEREPEORGANISATIE

Jacco Sjerps
KONINKLIJKE NOTARIËLE
BEREPEORGANISATIE

Alexander van Deudekom
LEX-ARCHITECTEN

Robert Platje
MEI ARCHITECTS AND PLANNERS

Marit Vink
NAUTA DUTILH N.V.

René Onsia
ONSIA AARCHITECTUUR

Dick Vink
PROGAM BOUWMANAGEMENT B.V.

Adriana Geertrui Helena
Hansum
ROX LEGAL B.V.

Rogier Jozef Maria van
Heeswijk
ROX LEGAL B.V.

Arent Jan Oskam
WYBENGA ADVOCATEN

UTRECHT

Aukje Haan
CMS DERKS STAR BUSMANN

Jurriaan Verduijn
KBS ADVOCATEN

Ivo van der Zijl
VAN GRAFFHORST NOTARISSEN

Maartje van Rhee
VANGOULD ADVOCATEN

Leendert Kruidenier
WIJN EN STAEL ADVOCATEN N.V.

Hermans & Schuttevaer

BIJDRAGERS UIT DE PUBLIEKE SECTOR

NEDERLAND

AMSTERDAM

Michiel Huitema
KAMER VAN KOOPHANDEL

Willo Eurlings
KAMER VAN KOOPHANDEL

Han Jongeneel
RECHTBANK AMSTERDAM

Belastingdienst

Centraal Bureau voor de
Statistiek

Gemeente Amsterdam

ARNHEM

Sherwin van Zandwijken
GEMEENTE ARNHEM

Bianco Witjes
LIANDER

Jeannette Verspui
RECHTBANK GELDERLAND (ARNHEM)

Joost Veerman
RECHTBANK GELDERLAND (ARNHEM)

Gemeente Arnhem

DEN HAAG

Jasmin Lagziel
RAAD VOOR DE RECHTSPRAAK

Nicole Bijsterveld-Taal
RAAD VOOR DE RECHTSPRAAK

Hans Vetter
RECHTBANK DEN HAAG

Menno Roos
STAD DEN HAAG

Autoriteit Consument & Markt

EINDHOVEN

Peter Janssens
ENEXIS

Ellen van Hout
RECHTBANK OOST-BRABANT
(EINDHOVEN)

ENSCHEDÉ

Lukas Tammenga
ENEXIS

Satinder Baladien
ENEXIS

Mark Heethaar
GEMEENTE ENSCHEDÉ

Paul Jansman
GEMEENTE ENSCHEDÉ

William Bos
GEMEENTE ENSCHEDÉ

Emil Mooibroek
KAMER VAN KOOPHANDEL

Joop Dahlmans
KAMER VAN KOOPHANDEL

Evelien Rozeboom
RECHTBANK OVERIJSEL (ENSCHEDÉ)

GRONINGEN

Lukas Tammenga
ENEXIS

Titus Hoogslag
RECHTBANK NOORD-NEDERLAND
(GRONINGEN)

MAASTRICHT

Hugo Stevens
ENEXIS

Marc Croijmans
GEMEENTE MAASTRICHT

Kim Hoofs
RECHTBANK LIMBURG (MAASTRICHT)

Gemeente Maastricht

MIDDELBURG

Salomon Hamelink
ENDURIS

Pieter Meulmeester
GEMEENTE MIDDELBURG

Klaus Koch
RECHTBANK ZEELAND-WEST-
BRABANT (MIDDELBURG)

Rosa Hermans
RECHTBANK ZEELAND-WEST-
BRABANT (MIDDELBURG)

ROTTERDAM

Gertjan Wouters
RECHTBANK ROTTERDAM

Harmjan Bootsma
RECHTBANK ROTTERDAM

Marjolein van der Kolk
RECHTBANK ROTTERDAM

Enis Yilmaz
STEDIN

UTRECHT

Joost Hesseling
IVO RECHTSPRAAK

Willem Visser
RECHTBANK MIDDEN-
NEDERLAND (UTRECHT)

Melinda Schuurmans
TUDIGE RECHTSPRAAK

Prof. Frans van Dijk
UNIVERSITEIT UTRECHT/RAAD
VOOR DE RECHTSPRAAK

Prof. Remme Verkerk
UNIVERSITEIT UTRECHT/HOUTHOF

www.doingbusiness.org/EU4

